

Prezentare

Când avea 58 de ani, din ordinul Papei Pius IX, Don Bosco a început să scrie istoria primilor patruzeci de ani ai vieții sale. Cele trei voluminoase caiete manuscrise, după dorința expresă a lui Don Bosco, nu au fost publicate. Au rămas pentru 73 de ani în arhivele salezienilor. Abia în 1946, sub îngrijirea lui Eugenio Ceria, unul dintre biografi lui Don Bosco, a fost scoasă o ediție care a rămas rezervată mediilor saleziene.

Astăzi, acest valoros text este pus la dispoziția tuturor, în toată cuprinderea sa. A fost corectată doar limba (italiana populară din 1800 a fost înlocuită cu italiana populară de astăzi) în așa fel încât toți să-l poată întâlni, fără greutăți, pe adevăratul Don Bosco, fără să fie filtrat sau “cenzurat” de cineva.

Condițiile impresionante ale micilor muncitori din Torino, dramatica luptă din 1848 împotriva preoților, visele și profețiile lui Don Bosco, începutul firesc al primului Oratoriu, confruntările dure cu protestanții, sunt înregistrate în prețiosul document de mână unui martor și a unui profet care, în acei ani, a devenit tatăl și fondatorul Familiei Saleziene.

Titlul

Titlul pe care Don Bosco l-a așezat la începutul acestor 180 de pagini autobiografice este dublu. Pe frontispiciul primului caiet a scris: “Memoriile Oratoriului din 1815 până în 1855”. Pe marginea de sus a primei pagini, în schimb, a scris: “Memorii pentru Oratoriu și pentru Congregația Saleziană”.

Istoricul Francis Desramaut scria despre aceste pagini: «Nu sunt procese-verbale reci, de poliție, ci confidențele părintești ale lui Don Bosco către fii săi. Prin “autobiografia” sa, el vrea să educe și, în același timp, să placă» (Teză de doctorat pag. 134).

Mi s-a părut, așadar, nu doar îngăduit, dar și drept să le intitulez, pur și simplu, “Memorii”.

Titlurile fiecărui capitol și subtitlurile au fost adăugate de mine. Ele înlocuiesc micile “cuprinsuri” pe care Don Bosco le pusese la începutul fiecărui mic capitol.

Țin să mulțumesc lui don Giuseppe Soldà pentru prețioasa colaborare în alegerea și comentarea fotografiilor lui Don Bosco.

Teresio Bosco

Introducerea lui Don Bosco

De ce aceste memorii?

De mai multe ori am fost îndemnat să scriu memoriile faptelor ce privesc Oratoriul. Cel care îmi dădea acest îndemn era o autoritate însemnată. Cu toate acestea nu m-am hotărât niciodată să încep, pentru că nu îmi place să vorbesc despre mine.

Acum însă, am primit nu un sfat, ci o poruncă. Persoana care îmi poruncește este așa de mare că nu poate fi neascultată. Și, deci, încep să scriu. Sunt lucruri de mică valoare, spuse confidențial, dar care ar putea fi folositoare familiei saleziene. Căci (și mă grăbesc s-o spun), scriu pentru preaiubiții mei fii salezieni și le interzic de a face publice aceste însemnări¹ atât înainte cât și după moartea mea.

La ce ar putea servi aceste pagini?

Vor servi la a lua lecții din trecut pentru a depăși greutățile viitoare.

Vor servi pentru a face cunoscut cum Dumnezeu însuși ne-a călăuzit în orice moment.

Vor constitui o lectură plăcută pentru fiii mei când eu nu voi mai fi, pentru că Dumnezeu mă va fi chemat să dau seamă despre viața mea.

Dacă în vreo pagină veți găsi prea multă evidențiere a persoanei mele, un anumit gust de a compărea, fiți îngăduitori. Sunt un tată care se bucură povestind faptele sale fiilor săi și mi se pare că, chiar și lor, trebuie să le facă plăcere prezentarea micilor fapte ale tatălui și gândul că, în măruntele și marile întâmplări, m-am preocupat mereu de binele lor material și spiritual.

Scriu memoriile mele împărțindu-le în perioade de câte zece ani deoarece, pentru fiecare din aceste perioade, se poate observa o remarcabilă extindere a familiei noastre.

Fiii mei, când veți citi aceste memorii și eu nu voi mai fi, pomeniți-mă ca pe un tată care v-a iubit și a lăsat aceste pagini ca semn al iubirii sale. Amintindu-vă de mine, rugați-vă la Dumnezeu pentru odihna sufletului meu.

¹ Salezienii au publicat aceste pagini după 73 de ani. Au fost încurajați în a o face de două lucruri: Don Bosco acordase deja lui don Bonetti permisiunea de a lua mai multe pagini din "Memoriile" sale pentru a le publica, pe episoade, în *Bolletino Salesiano*; don Lemoyne, la rândul său, folosisese textul "Memoriilor" pentru primele volume din *Momorie Biografiche di don Giovanni Bosco*. Pentru alte informații despre istoria textului, vezi paginile de studiu, semnate de Francis Desramaut, în această carte la pagina...

VIATA MARCATĂ DE UN VIS
1815-1825

FOAMEA ȘI VISUL

Tata și mama erau țărani

M-am născut în ziua în care se sărbătorește Înălțarea Sfintei Fecioare Maria la cer.² Era anul 1815. Am văzut lumina zilei la Morialdo³, într-un cătun din Castelnuovo di Asti.

Tatăl meu se chema Francisc, Mama mea Margareta Occhiena. Erau țărani. Își câștigau pâinea de zi cu zi prin muncă cinstită. O duceau greu evitând orice cheltuială inutilă.

Tatăl meu, aproape numai cu munca mâinilor sale, o întreținea pe mama sa de 70 de ani, chinuită de beteșugurile bătrâneții, și pe noi cei trei fii ai săi. Cel mai mare era Antonio pe care el îl avusese din prima căsătorie. Al doilea se chema Iosif. Cel mai mic eram eu, Ioan. Trăiau în casa noastră și doi muncitori care îl ajutau pe tatăl meu să lucreze câmpul.

Febra ni l-a răpit pe tata

Nu aveam încă doi ani când Dumnezeu cel milostiv ne-a lovit cu o mare nenorocire. Tatăl meu era în floarea vârstei, plin de viață și preocupat să ne dea o bună educație creștinească. Într-o zi, întorcându-se de la muncă ud de transpirație, a coborât, fără să ia seama, în beciul subteran și friguros. A fost cuprins de o febră violentă, simptom al unei grave pneumonii. Orice îngrijire a fost în zadar. În puține zile boala l-a distrus. În ultimile ore a primit Sfintele Sacramente și i-a lăsat mamei, cu limbă de moarte, să aibă încredere în Dumnezeu. A încetat din viață la 34 de ani. Era 12 mai 1817.

Din acele zile am doar o singură amintire, primul lucru pe care mi-l amintesc din viața mea: toți ieșeau din camera unde tata era mort, iar eu nu vroiam să-i urmez. Mama îmi zicea:

- Vino Ioan, vino cu mine!

- Dacă nu vine tata eu nu vin, am răspuns.

- Sărăcuțule, tu nu mai ai tată.

Zicând acestea mama a izbucnit în plâns, m-a luat de mână și m-a dus afară. Plângeam și eu dar numai pentru că o vedeam pe ea plângând. La vârsta aceea nu puteam să înțeleg ce mare nenorocire înseamnă pierderea tatălui.

Această întâmplare a împins la consternare întreaga familie.

² Documentul anagrafic atestă că Don Bosco s-a născut pe 16 august. În mod curios, însă, atât Don Bosco cât și mama sa susțin mereu că nașterea a avut loc pe 15 august.

³ Morialdo era un cătun din Castelnuovo d'Asti (astăzi Castelnuovo Don Bosco). La rândul său, Morialdo era format din grupuri împreună de case, numite "cantoane". Don Bosco s-a născut în "cantonul" Becchi-lor.

Foametea aceluia an blestemat

Persoanele care trebuiau să supraveghească erau cinci și, chiar în acel an, recolta a fost compromisă datorită unei teribile secete. Prețurile alimentelor au crescut fabulos. Se plătea până la 25⁴ de lire pentru o "emina" de grâu și 16 lire pentru una de porumb. Oamenii care își amintesc bine acele timpuri mi-au povestit că săracii cereau de pomană o mână de tărațe pentru a face mai consistentă fiertura de năut sau de fasole. Se găseau cerșetori morți pe câmpuri, cu gura plină de iarbă, ultima resursă cu care încercaseră să se hrănească.

Mama mi-a povestit de mai multe ori că a hrănit familia terminând orice provizie. Că, după aceea, a adunat toți banii pe care îi avea în casă și i-a dus unui vecin, Bernardo Cavallo, pentru a încerca el să ne găsească provizii. Acesta era un prieten de-al nostru care, însă, colindând prin mai multe târguri, nu a reușit să facă nimic, chiar oferind prețuri uriașe.

Îl așteptam cu îngrijorare. A ajuns în seara celei de-a doua zile, însă cu mâinile goale. Îmi amintesc că mi-a fost, într-adevăr, frică pentru că în acea zi nu mâncaserăm aproape nimic.

Mama a încercat să bată la porțile vecine pentru a lua ceva cu împrumut, dar nimeni nu era în stare să ne ajute. Atunci, fără a-și pierde curajul, a zis:

- Tata, murind, mi-a zis să am încredere în Dumnezeu. Așadar, să îngenunchem și să ne rugăm.

După o scurtă rugăciune s-a ridicat și a spus:

- În cazuri extreme trebuie folosite remedii extreme.

S-a dus în grajd și, cu ajutorul lui Bernardo Cavallo, a tăiat un vițel, a gătit imediat o bucată și ne-a dat-o la cină. Eram înfometați ca niciodată. În zilele următoare mama a reușit să aducă niște grâu din locuri îndepărtate la un preț foarte ridicat.

O propunere neobișnuită pentru mama

În acel an cumplit, mama a suferit și s-a istovit peste măsură. Numai cu o muncă fără răgaz, cu o neîntreruptă moderație, economisind ultimul bănuț și cu un ajutor de-a dreptul providențial, am reușit să depășim acea criză. Aceste fapte mi le-a povestit mama de mai multe ori și au fost confirmate de rude și prieteni.

Odată sfârșită acea teribilă perioadă, și după ce economiile familiei se restabiliseră, mamei mele i s-a propus să se recăsătorească⁵ într-un mod foarte convenabil. Dar ea răspunse cu un refuz continuu.

- Dumnezeu mi-a dat un soț și mi l-a luat. Murind, el mi-a încredințat trei fii; aș fi o mamă crudă dacă i-aș uita acum când au mai mare nevoie de mine.

I s-a răspuns că copiii ei ar fi fost încredințați unui bun tutore, care le-ar fi purtat de grijă cum se cuvine. Însă acea femeie generoasă a răspuns:

- Tutorele este un prieten, iar eu sunt mama acestor copii. Nu îi voi abandona niciodată, nici măcar pentru tot aurul din lume.

Preocupările ei cele mai importante au fost: să-și îndrume fiii pe calea religioasă, să-i educe în ascultare, într-un cuvânt, să-i crească după voința lui Dumnezeu fără a privi la frică, stres, oboseală și trudă.

Prima Împărtășanie

Când eram încă foarte mic, mama m-a învățat primele rugăciuni. Îndată ce am fost în stare să mă alătur fraților mei, mă puneau să îngenunchez cu ei dimineața și seara, și recitam împreună rugăciunile și a treia parte a rozariului.

⁴ Cine dorește (aici [i] în paginile care urmează) să calculeze cât ar putea valora astăzi o liră din acele timpuri, poate consulta nota 1 de la pagina 178.

⁵ Doar aici Don Bosco amintește această situație. Alte amănunte ne sunt total necunoscute.

Îmi amintesc că ea m-a pregătit pentru prima spovadă. M-a condus în biserică, s-a spovedit mai întâi ea, a vorbit confesorului despre mine și, după aceea, m-a ajutat să fac mulțumirea. A continuat să mă ajute până când m-a crezut în stare să fac singur o bună spovadă.

A scrie, a citi, a lucra

Am ajuns așa la al nouălea an al vieții. Mama dorea să mă trimită la școală, dar era nehotărâtă datorită drumului pe care ar fi trebuit să-l străbat. Satul Castelnuovo era la 5 kilometri depărtare. S-a gândit să mă trimită la colegiu dar, Antonio, fratele meu mai mare, nu era de acord. Totul s-a sfârșit cu un compromis: în timpul iernii am frecventat școala din Capriglio, un sat apropiat, unde am învățat să scriu și să citesc. Învățătorul meu a fost un preot evlavios, don Giuseppe Dallacqua. M-a tratat cu multă sollicitudine, s-a îngrijit cu inimă de instruirea mea și, mai ales, de educația mea religioasă. Vara, pentru a-i face pe plac fratelui meu, mă duceam să lucrez câmpul.

Un vis care deschide viața

La vârsta aceea am avut un vis. Va rămâne profund întipărit în mintea mea pentru toată viața.

Îmi părea că sunt aproape de casă, într-o curte foarte mare, unde se jucau o mare mulțime de copii. Unii râdeau, alții se jucau, alții, și nu puțini, înjurau. Auzind înjurăturile m-am repezit în mijlocul lor. Am încercat să-i fac să tacă folosindu-mă de pumni și de reproșuri.

În acel moment a apărut un om impunător, cu o ținută plină de noblețe. O mantie albă îi acoperea tot corpul. Fața îi era așa de luminoasă că nu am reușit să-l privesc. M-a chemat pe nume și mi-a poruncit să mă așez în fruntea acelor copii. A adăugat:

- Va trebui să ți-i faci prieteni cu bunăvoință și dragoste, nu lovindu-i. Hai, vorbește-le, explică-le că păcatul este un lucru rău și că prietenia cu Dumnezeu e un bun prețios.

Încurcat și speriat, am răspuns că sunt un băiat sărac și neștiutor, că nu eram în stare să vorbesc despre religie acelor ștrengari.

În acel moment copiii au încetat să râdă; lăsând zarva și înjurăturile se strânseseră cu toții în jurul celui care vorbea.

Aproape fără să-mi dau seama ce spun l-am întrebat:

- Cine sunteți de-mi cereți lucruri imposibile?

- Tocmai pentru că aceste lucruri ți se par imposibile, a răspuns, va trebui să ți le faci posibile prin ascultare și pricepere.

- Cum voi putea dobândi priceperea?

- Îți voi da eu maestra. Sub îndrumarea ei devii înțelept însă, fără ea, chiar și cel înțelept devine un sărman neștiutor.

- Dar cine sunteți?

- Eu sunt fiul aceleia pe care mama ta te-a învățat să o saluți de trei ori pe zi.

- Mama îmi zice mereu ca, fără permisiunea ei, să nu stau de vorbă cu cei pe care nu-i cunosc.

De aceea spuneți-mi numele dumneavoastră.

- Întreab-o pe mama mea despre numele meu.

Am văzut atunci aproape de el o femeie fermecătoare, îmbrăcată cu o mantie care strălucea în toate părțile, ca și cum în orice cută a ei ar fi fost câte o stea sclipitoare. Văzându-mă din ce în ce mai încurcat, mi-a făcut semn să mă apropii de ea, m-a luat cu blândețe de mână și mi-a spus:

- Privește!

Am privit și mi-am dat seama că acei copii dispăruseră cu toții. În locul lor era acum o mulțime de capre, de câini, pisici, urși și multe alte animale. Acea Femeie cu înfățișare maiestouă mi-a spus:

- Iată câmpul tău, iată unde trebuie să lucrezi. Să crești umil, puternic și viguros și, ceea ce vei vedea că se întâmplă cu aceste animale, tu va trebui să faci pentru fiii mei.

Am mai privit o dată și iată că, în locul animalelor sălbatice, apăreau tot atâția miei blânzi care, bucurându-se, săreau, alergau, behăiau în jurul aceluiași Om și a acelei Femei.

În somn, am început atunci să plâng. I-am spus acelei Femei că nu înțelegeam toate aceste lucruri. Mângâindu-mă cu o mână pe creștet mi-a răspuns:

- Vei înțelege totul la timpul potrivit.

Abia a spus aceste cuvinte că un zgomot m-a și trezit. Orice lucru dispăruse. Am rămas uimit. Mi se părea că mâinile mă dor pentru pumnii pe care îi dădusem, că fața îmi ardea din cauza palmele primite.

Căpitan de tâlhari?

Dimineața am povestit imediat visul, mai întâi fraților care au început să râdă, după aceea mamei și bunicii.

Fiecare a dat interpretarea sa. Iosif :” Vei deveni cioban”. Mama: ” Cine știe dacă n-o să ajungi preot?” Anton, răutăcios: ”Vei deveni un căpitan de tâlhari”. Ultimul cuvânt l-a avut bunica, care nu cunoștea o boabă de teologie, care nu știa nici să scrie, nici să citească: ”Nu trebuie să crezi în vise!”

Eu eram de părerea bunicii. Totuși, nu am mai reușit să-mi șterg din minte acel vis. Ceea ce voi expune în aceste pagini vă va arăta motivul.

Nu am mai povestit și altora aceste lucruri iar rudele mele le-au și uitat. Dar iată că, în 1858, am mers la Roma ca să vorbesc cu Papa despre fondarea salezienilor. El a vrut să-i expun minuțios orice fapt care să fi fost chiar numai în aparență supranatural.⁶ Am povestit atunci pentru prima oară visul avut între 9 și 10 ani. Papa mi-a recomandat să-l scriu cu grijă, în toate amănuntele. O să fie, mi-a zis, o încurajare pentru salezieni.

⁶ Nu este vorba despre o “atenție specială” a lui Pius IX pentru Don Bosco. Acest papă era foarte sensibil la orice manifestare extra-pământească [i le căuta oriunde credea că pot fi prezente.

ANII MINUNAȚI
1825 -1835

1.TÂNĂRUL SALTIMBANC

De statură eram mic de tot

La ce vârstă am început să mă ocup de copii? Mi s-a pus această întrebare de multe ori. Pot să răspund că la zece ani făceam deja ceea ce îmi stătea în puteri, adică un fel de oratoriu pentru sărbători.

Eram mic, mic, dar încercam să înțeleg înclinațiile tovarășilor mei de joacă. Fixam câte unul în față și reușeam să-i citesc gândurile pe care le avea în minte. Pentru această particularitate, copiii de vârsta mea mă iubeau mult și, în același timp, se temeau de mine.

Fiecare mă voia ca prieten și ca judecător în neînțelegeri. Făceam bine oricui puteam, rău nimănui. Căutau să mă aibă prieten pentru ca să-i apăr când se certau în timpul jocurilor. De fapt de statură eram mic, dar aveam o putere și un curaj care înfricoșau chiar și pe cei mai mari.

Astfel, când se iscau certuri, neînțelegeri, discuții, eu eram ales ca arbitru și toți acceptau deciziile mele.

Povestiri pe pășuni și în grajduri

Ceea ce-i atrăgea cel mai mult în jurul meu și, mai ales, îi încânta, erau povestirile mele. Povesteam lucrurile pe care le ascultam la predici și la orele de catehism, aventurile pe care le citisem în “Regii Franței”, “Guerin meschinul”, sau “Bertoldo e Bertoldino”.

Abia mă vedeau prietenii și se adunau imediat în preajmă. Vroiau să le povestesc câte ceva chiar dacă, datorită vârstei, înțelegeam cu greu ceea ce citeam.

Copiii li se alăturau, de multe ori, și adulții. Și așa, în timp ce mergeam și mă întorceam de la Castelnuovo, traversând câmpurile și izlazurile, câteodată eram înconjurat de sute de persoane. Vroiau să asculte un biet băiat care nu avea decât puținică memorie. Nu aveam nici o pregătire dar, între ei, treceam un mare înțelept. Un proverb vechi spune: ”În împărăția orbilor, cine vede chiar numai cu un ochi e proclamat rege”.

Iarna, multe familii de țărani petreceau serile în grajduri (locul cel mai cald al casei). Toți mă invitau pentru a le povesti întâmplările mele. Erau toți mulțumiți să petreacă o seară de 5 sau 6 ore ascultând nemișcați lectura “Regii Franței”. Micul și sărăcuțul cititor stătea în picioare pe o bancă pentru ca toți să-l poată vedea. E curios faptul că în jur se spunea: “Mergem să ascultăm predica” pentru că, înainte și după povestirile mele, făceam toți împreună semnul Sfintei Cruci și recitam un “Bucură-te Marie”.

Săream și dansam pe funie”

În timpul verii lucrurile se schimbau, deveneau mai serioase. În zilele de sărbătoare copiii din casele apropiate și din sătucurile mai îndepărtate veneau să mă caute. Dădeam un spectacol prezentând câteva jocuri pe care le învățasem.

În zilele de târg și de bălci mă duceam să văd scamatorii și saltimbancii. Observam atent scamatoriile și exercițiile de dexteritate. Întors acasă, încercam și iar încercam, până ce reușeam să le fac și eu. Vă puteți imagina căzăturile, rostogolirile, tumele pe care a trebuit să le risc. Și, chiar dacă vă este greu să mă credeți, la 11 ani făceam jocuri de scamatorie, salturi mortale, mergeam în mâini, săream și dansam pe funie ca un saltimbanc de meserie.

În orice după-amiază de sărbătoare era câte un spectacol.

Se află la Becchi un izlaz unde creșteau tot soiul de copaci. Era acolo un păr de toamnă foarte mare. Legam de el o funie, pe care o întindeam până ajungeam să o leg de un alt copac. Alături așezam o măsuță cu geanta de scamator.

Pe pământ așezam un covor pentru exercițiile libere.

Când totul era pregătit, și mulți spectatori așteptau nerăbdători începutul, îi invitam pe toți să recite Rozariul și să cânte un cântec religios. După aceea, mă urcam pe un scaun și făceam predica. Adică repetam predica pe care o ascultasem dimineața la liturghie, sau povesteam câte o întâmplare interesantă pe care o ascultasem sau pe care o citisem într-o carte; după predică urma o mică rugăciune și, după aceea, începeam spectacolul. Predicatorul se transforma în saltimbanc profesionist.

Executam salturi mortale, mergeam în mâini, făceam exerciții îndrăznețe. După aceea, începeam jocurile de scamatorie.

Mâncam monezi și mergeam să le regăsesc pe vârful nasului spectatorilor, înmulțeam bile colorate, ouă, schimbam apa în vin, omoram și făceam bucăți un cocoșel pe care îl făceam, imediat, să învie și să cânte voios.

În sfârșit, săltam pe funie și umblam sigur ca pe o cărare: saream, dansam, mă țineam cu mâinile aruncând picioarele în sus, sau zburam cu capul în jos, ținându-mă agățat cu picioarele.

După câteva ore eram foarte obosit. Încheiam spectacolul cu o scurtă rugăciune după care, fiecare se întorcea acasă. Excludeam de la spectacolele mele pe aceia care înjuraseră, vorbiseră necuviincios sau care refuzau să se roage cu noi.

“Dar pentru ca să mergi la “bâlciori” și la târguri - mă veți întreba - ca să iei parte la spectacolele scamatorilor, se plătește biletul. De unde veneau acești bani?”

Mi-i procuram într-o mie de moduri. Puneam deoparte bacșișurile, cadourile, micile sume pe care mama și alții mi le dădeau de sărbători pentru a-mi cumpăra caramelle. În afară de asta, eram foarte destoinic să prind păsări pe care le vindeam. Mergeam să culeg ciuperci, ierburi pentru colorat, plante medicinale pe care, după aceea, le vindeam.

Mă veți mai întreba: “Dar mama ta era mulțumită să te știe prin târguri, pe la bâlciori? Să te vadă făcând pe saltimbancul?”

Vă voi zice că mama mă iubea mult. Eu îi povesteam totul: planurile mele, micile mele afaceri. Fără consimțământul ei nu făceam nimic. Ea știa totul, observa totul și mă lăsa să le fac. Dimpotrivă, dacă îmi lipsea ceva, căuta să-mi procure ceea ce-mi trebuia. Chiar și prietenii mei mă împrumutau cu plăcere atunci când îmi lipsea ceva pentru spectacol.

2. ÎNTÂLNIRI

Prima Împărtășanie

Aveam 11 ani când am fost admis pentru Sfânta Împărtășanie. Deja știam tot catehismul, dar nimeni nu era acceptat la Prima Sfântă Împărtășanie înainte de 12 ani. Pentru că biserica era departe, parohul nu mă cunoștea. Învățătura religioasă mi-o făcea aproape doar mama. Își dorea să împlinesc acest mare act al sfintei noastre religii cât mai repede și m-a pregătit cu zel făcând tot ceea ce i-a stat în puteri.

În timpul Postului Mare m-a trimis în fiecare zi la catehism. La sfârșit am dat examenul, am fost admis și s-a fixat ziua în care, împreună cu alți copii, urma să fac Împărtășania de Paști.

În timpul Postului mama m-a condus de trei ori la spovadă. Îmi repeta:

- Ioane, Dumnezeu îți face un dar mare. Caută să te porți bine și să te spovedești cu sinceritate. Cere-i iertare Domnului și promite-i că ai să te faci mai bun.

I-am promis. Dacă după aceea m-am ținut de cuvânt, o știe Dumnezeu. Cu o zi înainte m-a ajutat să mă rog, mi-a dat o carte interesantă să o citesc și mi-a dat acele sfaturi pe care o mamă cu adevărat creștină le poate da fiilor ei.

În ziua primei Împărtășanii, în mijlocul acelei mulțimi de copii și de părinți, era aproape imposibil să te reculegi. Dimineața, mama nu m-a lăsat să vorbesc cu nimeni. M-a însoțit la Sfânta Liturghie. A făcut împreună cu mine pregătirea și mulțumirea urmând rugăciunile pe care parohul, don Sismondo, le cerea tuturor să le repete cu voce tare.

În acea zi nu a vrut să mă ocup de treburile materiale. Am umplut timpul citind și rugându-mă.

Mi-a repetat de mai multe ori aceste cuvinte:

- Fiul meu, pentru tine aceasta a fost o zi mare. Sunt sigură că Dumnezeu a devenit stăpânul inimii tale. Promite-i că ai să te străduiești să te păstrezi bun pentru toată viața. De acum înainte împărtășește-te des, dar să nu o faci cu păcate pe conștiință! Spovedește-te mereu cu sinceritate! Caută să fii mereu ascultător! Să mergi bucuros la catehism și să ascuți Cuvântul lui Dumnezeu! Și, pentru dragostea lui Dumnezeu, stai departe de cei care se țin de discuții indecente; consideră-i ca pe o ciumă!

Mi-am amintit și am încercat să practic mereu sfaturile mamei. Din acea zi mi se pare că am devenit mai bun, cel puțin un pic. Înainte ascultam și acceptam cu greu hotărârile altora. Îi răspundeam mereu aceluia care îmi dădea un sfat sau un îndemn.

Mă neliniștea doar un fapt: nu era nici o biserică unde să pot merge să mă rog sau să cânt cu prietenii mei. Ca să ascult o lecție de catehism sau o predică, trebuia să merg la Castelnuovo sau la Butigliera, adică să parcurg 10 kilometri dus-întors.

Acesta era și motivul pentru care mulți veneau să asculte “predicile mele de scamator”.

Misiune la Butigliera

Odată s-a ținut o “misiune predicată” în satul Butigliera. Am mers acolo și am avut ocazia să ascult mai multe discursuri religioase. Venea lume din toate părțile, atrasă de faima predicatorilor. În fiecare seară puteam să ascultăm o lecție despre religia creștină și să facem o meditație despre adevărurile veșnice. După aceea, fiecare se întorcea acasă.

Într-una din acele seri mă întorceam acasă în mijlocul unui mare număr de persoane. Printre alții era un anume don Calosso din Chieri care, de puțin timp, venise ca și capelan la Morialdo.

Era un preot bătrân și foarte bun. Mergea încovoiat și, totuși, făcea tot acel drum ca să-i asculte pe misionari.

Patru bani pentru patru cuvinte

Văzându-mă așa de tânăr (îmi amintesc că eram mic de statură, cu capul descoperit, părul ondulat și că mergeam în tăcere în mijlocul celorlalți), m-a privit pentru câteva clipe, după aceea a început să-mi vorbească:

- De unde ești fiule? Ai venit și tu la misiuni?
- Da, am fost la predica misionarilor.
- Cine știe ce ai înțeles! Poate mama ta ți-ar fi putut face o predică mai potrivită, nu-i așa?
- Așa este, mama îmi face deseori predici bune. Dar îmi pare că i-am înțeles și pe misionari.
- Ei, hai! Dacă îmi zici patru cuvinte din predica de astăzi îți dau patru bani.
- Vreți să vă zic ceva din prima sau din a două predică?
- Ce vrei tu. Îmi ajung patru cuvinte. Îți amintești măcar subiectul primei predici?
- Da: necesitatea de a fi prietenii lui Dumnezeu, de a nu întârzia propria convertire.
- Și ce a spus predicatorul? a adăugat bătrânul preot care începea să se minuneze.
- Îmi amintesc foarte bine. Vă spun toată predica.

Fără greutate am expus toată introducerea, după aceea toate cele trei puncte care formau cuprinsul: cel care amână propria convertire riscă să nu mai aibă timpul pentru a o face, să nu mai aibă harul lui Dumnezeu și voința necesară.

Don Calosso m-a lăsat să vorbesc mai bine de jumătate de oră în timp ce mergeam alături de ceilalți. După aceea m-a întrebat:

- Cum te cheamă? Cine sunt părinții tăi? Ai mers la multe școli?
- Mă numesc Ioan Bosco. Tatăl meu a murit când eram încă mic. Mama mea este văduvă cu trei fii de întreținut. Am învățat să scriu și să citesc.
- Nu ai studiat gramatica latină?
- Nici nu știu ce-i aia!
- Ți-ar place să înveți?
- Foarte mult.
- Ce te împiedică să o faci?
- Fratele meu Antonio.
- Și de ce fratele tău Antonio nu este de acord ca tu să înveți?
- Spune că a merge la școală este o pierdere de timp. Dar, dacă aș putea să merg la școală eu nu aș pierde timpul. Aș învăța mult.
- Și de ce ai vrea să înveți?
- Ca să mă fac preot.
- Și de ce vrei să te faci preot?
- Ca să-i învăț catehismul pe colegii mei. Nu sunt răi, dar ar putea să ajungă astfel dacă nimeni nu-i ajută. Eu vreau să stau aproape de ei, să le vorbesc, să-i ajut.

Aceste cuvinte sincere și simple l-au impresionat pe don Calosso care continua să mă privească. Am ajuns așa la o răscruce unde drumurile noastre se despărteau. Mi-a spus aceste ultime cuvinte:

- Nu te descuraja. Mă voi ocupa eu de tine și de studiile tale. Duminică vino să mă vizitezi cu mama ta și vei vedea că o să punem totul la punct.

Duminica următoare intram în casa lui împreună cu mama. S-au înțeles să-mi facă puțină carte în fiecare zi. Restul zilei trebuia să-l petrec pe câmp pentru a-i face pe plac lui Antonio. Fratele meu a fost de acord pentru că urma să încep lecțiile la sfârșitul verii când munca pe câmp nu mai e o urgență.

Siguranța de a avea o călăuză

De când am început să merg la don Calosso am avut toată încrederea în el. I-am povestit ceea ce făceam, ceea ce ziceam, i-am împărtășit chiar și gândurile mele. În acest fel a reușit să-mi dea sfaturi potrivite.

Am simțit pentru prima oară siguranța de a avea o călăuză, un prieten de suflet. Mai întâi de toate mi-a interzis o pocăință pe care o făceam deoarece nu era potrivită vârstei mele. M-a încurajat, însă, să merg cu regularitate la spovadă și la Împărtășanie. M-a învățat chiar să fac în fiecare zi o mică meditație sau, mai bine zis, o lectură spirituală.

Tot timpul meu liber în zilele de sărbătoare îl petreceam cu el. În zilele obișnuite mergeam să ministrez la liturghie ori de câte ori puteam. În acel timp am început să simt bucuria de a avea o viață spirituală. Până atunci trăisem într-un mod foarte material, aproape ca o mașină care face un lucru și nu știe de ce.

La jumătatea lui septembrie au început lecțiile de italiană. Am învățat toată gramatica și am exersat în compuneri. La Crăciun am luat în mână gramatica latină. La Paști am început exercițiile de traducere din latină în italiană și din italiană în latină.

În tot acest timp nu am încetat nicidecum să dau spectacole pe pajiște când timpul era plăcut, și în grajduri în timpul iernii. Întâmplările pe care mi le povestea don Calosso și chiar cuvintele sale serveau ca să umple de vigoare “predicile mele”.

Eram fericit. Mi se părea că orice dorință a mea urma să fie îndeplinită. În schimb o nouă nenorocire, o mare suferință, a venit să-mi rezeze toate speranțele.

3. CÂND A MURIT SPERANȚA

Studiul și sapa

În timpul iernii nu era de lucru aproape deloc pe câmp. Antonio a fost de acord ca să învăț cât vroiam.

În schimb, când a venit primăvara, a început să se plângă. Spunea că el trebuie să se spetească cu munci grele în timp ce eu făceam pe domnișorul. A avut discuții aprinse cu mine și cu mama. La sfârșit, pentru a nu strica pacea în familie, s-a hotărât ca eu să merg la școală dimineața. Restul zilei urma să-l petrec la câmp.

Dar cum aș fi putut învăța lecțiile și cum aș fi reușit să fac traduceri? Am făcut așa: mergând și întorcându-mă de la școală încercam să învăț. Ajuns acasă, cu o mână luam sapa și cu cealaltă gramatica. Pe drum repetam pronumele și verbele. Ajuns la locul unde trebuia să muncesc, aruncam o privire melancolică gramaticii, o puneam într-un colț, în siguranță și, împreună cu ceilalți, începeam să prășesc, să plivesc și să adun iarba.

Când venea ora de odihnă mă retrăgeam deoparte. Cu o mână țineam bucata de pâine, cu cealaltă luam gramatica și învățam. Același lucru îl făceam întorcându-mă acasă. Timpul prânzului, al cinei, vreo jumătate de oră ruptă somnului erau singurele momente în care puteam să-mi fac temele.

Dar, în ciuda muncii și a bunăvoinței mele, Antonio era nemulțumit. Într-o zi cu ton hotărât le-a spus mamei și fratelui meu Iosif:

- E timpul să o terminăm cu gramatica asta. Eu am crescut mare și voinic și nu am mai avut niciodată nevoie de cărți. Într-o izbucnire de durere și de mânie am răspuns:

- Nici măgarul nostru nu a fost vreodată la școală și e mai voinic decât tine.

La aceste cuvinte Antonio s-a înfuriat și, fugind, cu greu am putut să evit o ploaie de pumni și de palme.

Câteva zile fericite

Mama era mâhnită, eu plângeam. Don Calosso, informat despre greutățile pe care le aveam în familie, m-a chemat la el și mi-a spus:

- Ioane, tu ai avut încredere în mine și nu vreau ca să rămâi dezamăgit. Lasă-l cu furia lui pe fratele tău și vino să locuiești la mine.

I-am spus despre această propunere mamei și ea a fost mulțumită. În aprilie am început să petrec toată ziua cu părintele, întorcându-mă acasă doar pentru a dormi.

Eram atât de bucuros că nimeni nu-și poate imagina. Don Calosso devenise idolul meu. Îl iubeam ca pe un tată, mă rugam pentru el, îl ajutam în tot ceea ce puteam. Aș fi vrut să fac lucruri fantastice pentru el, să-mi dau chiar și viața.

La învățătură făceam mai multe progrese cu el într-o zi decât acasă într-o săptămână. Acel om al lui Dumnezeu mă iubea cu adevărat. De mai multe ori mi-a spus:

- Nu te preocupa de viitor. Cât timp voi trăi, nu voi lăsa să-ți lipsească nimic; și chiar dacă voi muri, mă voi gândi la viitorul tău.

Don Calosso moare

Totul mergea foarte bine. Eram întru-totul fericit când, o mare nenorocire mi-a sfârâmat speranțele. Într-o dimineață de aprilie⁷ don Calosso mă trimisese cu ceva treburi la niște rude de ale mele. Abia ajunsese acasă când cineva a și venit în grabă și m-a anunțat să mă întorc imediat la el. Într-un acces de apoplexie cerea să mă vadă.

Am zburat, nu am alergat. Dragul meu don Calosso era în pat, și nu mai putea să-mi vorbească. Dar m-a recunoscut, mi-a dat cheia unui sertar unde erau banii și mi-a făcut semn să nu o dau la nimeni.

După două ore de agonie a adormit întru Domnul. Cu el îmi murea orice speranță. M-am rugat mereu și cât voi trăi mă voi ruga în fiecare dimineață pentru acel mare binefăcător al meu.

Când au sosit moștenitorii săi, le-am dat cheia și toate celelalte.

⁷ Din documentele parohiale, rezultă că don Giovanni Melchior Calosso s-a stabilit la Morialdo în septembrie 1829, [i a murit în vârstă de 72 de ani în noiembrie 1830. Deci, nu în aprilie. Memoria lui Don Bosco, foarte asemănătoare unei camere de luat vederi, îi aminte[te cu limpezime episoade [i amănunte, dar gre[e]te, uneori, când trebuie să stabilească luni [i ani.

Din studiile lui Eugenio Valentini rezultă, evident, că Ioan Bosco l-a întâlnit pe don Calosso în timpul "Misiunilor predicate" la Butigliera în 1829, deci imediat după cei doi ani petrecuți la casa Moglia ca "îngrijitor la grajd". Despre ace[ti doi ani, amintiți cu atâtea amănunte de membrii familiei Moglia, Don Bosco, fără să se în]eleagă de ce, nu spune nimic.

4. CALE LUNGĂ PENTRU A MERGE LA ȘCOALĂ

Un seminarist cu chipul blând

În acei ani Providența m-a făcut să întâlnesc un alt binefăcător, don Giuseppe Cafasso din Castelnuovo d'Asti. Era a doua duminică de octombrie și locuitorii din Morialdo sărbătoreau Nașterea Sfintei Fecioare Maria. Era hramul aceluia cătun și fiecare era vesel și plin de treburile până peste cap. Pe pajiști se desfășurau jocuri și spectacole; se dădeau în spectacol șarlatanii și exhibiționiștii.

Rezemat de ușa bisericii, departe de orice joc și reprezentație, am văzut un seminarist. Era mic de statură, avea ochi scânteietori și chipul blând. Curios și plin de admirație pentru înfățișarea sa m-am apropiat și i-am spus:

- Părinte vreți să luați parte la câteva spectacole de la sărbătoarea noastră? Spuneți-mi unde vreți să mergeți și vă voi însoți.

M-a chemat aproape și, cu multă delicatețe, s-a interesat de vârsta mea, de studiile mele, m-a întrebat dacă am făcut Prima Împărtășanie, dacă mergeam la spovadă și la catehism. I-am răspuns bucuros. După aceea i-am reînnoit propunerea mea:

- Vreți să vedeți vreun spectacol?

- Dragul meu prieten, a răspuns, spectacolele preoților sunt celebrările bisericești. Cu cât lumea participă la acestea cu dragoste, cu atât mai mult aceste spectacole fac bine inimilor preoților. Petrecerile noastre sunt Sfânta Liturghie, Împărtășania, Spovada din care se naște bucuria cea mai adâncă. Eu aștept ca să se deschidă biserica pentru a intra.

Învingând puțin teama i-am răspuns:

- Ceea ce spuneți este adevărat. Dar este timp pentru toate: timp pentru a merge în biserică și timp pentru petreceri.

El a început să râdă și mi-a spus aceste cuvinte care erau, de fapt, programul vieții sale:

- Cine se face preot se oferă Domnului și, din tot ceea ce se întâmplă în lume, îl interesează doar ceea ce poate să dea slavă lui Dumnezeu și să facă bine sufletelor.

Plin de respect am vrut să știu numele aceluia seminarist care, în cuvinte și în comportament, dovedea cu atâta profunzime spiritul de sfințenie. Am aflat că era seminaristul Giuseppe Cafasso, student în primul an de teologie. Auzisem deja vorbindu-se de mai multe ori despre el ca de un tânăr sfânt.

Viitor nesigur

Moartea lui don Calosso, cum am spus, a fost pentru mine un adevărat dezastru. Plângeam și nimeni nu reușea să mă consoleze. Dacă eram treaz mă gândeam la el. Dacă dormeam îl visam. Lucrurile au mers până acolo încât mama, serios temându-se că mă voi îmbolnăvi, m-a trimis pentru un timp în casa bunicilor la Capriglio.

În acel timp am avut un alt vis. Se făcea că cineva mă dojenea fiindcă-mi pusesem nădejdea mai mult în oameni decât în bunătatea lui Dumnezeu, Tatăl nostru.

Până una alta mă neliniștea grija pentru studii. Ce să fac ca să le continui? Erau mulți preoți de treabă care lucrau pentru binele oamenilor, dar nu reușeam să devin prietenul niciunuia. Mi se

întâmpla des să întâlnesc pe drum parohul și vicarul. Îi salutam de departe, mă apropiam cu respect, dar ei îmi răspundeau doar la salut și-și continuau drumul.

De multe ori, întristat până la lacrimi, spuneam:

- Dacă aș fi preot nu m-aș purta așa. Aș căuta să mă apropii de copii, le-aș da sfaturi, le-aș spune vorbe bune. Cine știe de ce nu pot să vorbesc măcar un pic cu parohul meu? Don Calosso vorbea cu mine. De ce nu și ceilalți preoți?

Mama vedea suferința mea. Mai mult, pentru studiile mele nu spera să aibă consimțământul lui Antonio care trecea, de acum, de douăzeci de ani. A hotărât atunci să împartă cu el moștenirea lăsată de tata. Hotărâre care comporta o serioasă dificultate: eu și Iosif eram minori și, de aceea, se cerea o procedură juridică îndelungată și cheltuieli mari. În ciuda faptului, mama a luat această decizie.

Astfel, în familie, am rămas trei: mama, Iosif și eu. Bunica murise cu câțiva ani înainte.

Acea împărțire mi-a luat o piatră de pe inimă și mi-a dat toată libertatea de a învăța. Dar a fost nevoie de multe luni pentru a face toate formalitățile cerute de lege. Am putut intra în școala publică din Castelnuovo doar aproape de Crăciunul anului 1830. Aveam 15 ani.

Giovanni Roberto, croitor și dascăl

Școala publică și un nou învățător au pus la grea încercare puținul pe care îl învățasem până în acea zi. Aproape că a trebuit să încep din nou gramatica italiană ca, apoi, să pot trece cu trudă la cea latină.

La început mergeam de acasă la școală în fiecare dimineață și în fiecare după-amiază făcând, dus și întors, aproape douăzeci de kilometri pe zi.

Dar, chiar la începutul iernii, acest ritm a devenit imposibil. Așa am fost primit în gazdă la Giovanni Roberto, un om de treabă, de meserie croitor. Era și un bun cântăreț, amator de muzică laică și religioasă. Având și eu o voce bună, m-a învățat puțină muzică. În câteva luni am reușit să ajung în corul bisericii și să cânt cu el cântece religioase.

În timpul liber am început chiar să mă distrez cu acul și foarfecele. După puțin timp eram expert în cusut nasturi, tivuri, în cusături simple și duble. Am reușit să mă perfecționez și în lucruri mai delicate: să tai stofa pentru a face haine, pantaloni, veste.

Domnul Roberto, văzând progresele mele în domeniu, mi-a făcut o propunere serioasă: să devin croitor permanent în atelierul său. Dar planul meu era altul: vroiam să merg înainte cu studiile. Îmi plăcea să învăț multe lucruri în timpul liber, dar toate eforturile mele erau îndreptate înspre obiectivul principal.

Prieteni și neprieteni

În acel prim an a trebuit să închei socotelile și cu câțiva colegi răuvoitori. Încercau să-mi atragă atenția spre distracții în timpul școlii. M-am scuzat zicând că nu aveam bani. Mi-au sugerat cum să-mi fac rost de bani : să-i fur gazdei și mamei. Unul, pentru a mă convinge, mi-a spus cu impertinență:

- Este timpul să te trezești. Învăță să trăiești în lumea asta. Dacă continui să-ți ții ochii legați vei rămâne mereu un copil. Dacă vrei o viață lipsită de griji, într-un mod sau altul, trebuie să-ți faci rost de bani.

Îmi amintesc că i-am dat acest răspuns:

- Nu înțeleg vorbele voastre. Pare că vreți să mă convingeți să devin hoț. Dar a șaptea poruncă a lui Dumnezeu spune: ”să nu furi”. Cine se face hoț o sfârșește rău. Pe de altă parte, mama mea mă iubește. Dacă-i cer bani pentru lucruri bune, îmi dă. Am ascultat-o mereu și, sigur, nu voi începe acum să nu o mai ascult. Dacă prietenii voștri fură, sunt pungași. Dacă nu fură ci numai sfătuiesc pe alții să fure, sunt niște derbedei.

Acest răspuns hotărât a trecut din gură în gură și nimeni nu a mai avut curajul să-mi mai facă astfel de propuneri. Chiar și învățătorul l-a auzit și, din acel moment, mi-a arătat mai multă dragoste. Au fost informați despre aceste lucruri până și părinții multor colegi de școală și s-au arătat mulțumiți ca fii lor să fie prietenii mei.

În scurt timp am reușit să formez în jurul meu un frumos grup de prietenii care mă iubeau și mă ascultau ca și copiii din Morialdo.

Totul începuse să meargă bine pentru mine când s-a întâmplat o nouă încurcătură. Învățătorul meu, Don Virano, a fost numit paroh la Mondonio, în dieceza de Asti. În aprilie a lăsat școala. L-a înlocuit un alt învățător, nu tot atât de priceput. Nu reușea deloc să obțină atenție și liniște în clasă. În dezordinea aceea am pierdut și ceea ce învățasem în lunile de dinainte.

5. LA CHIERI, TREI CLASE ÎNTR-UN AN

A o lua de la început

Pierdusem mult timp. Pentru a nu mai pierde un alt an, am hotărât transferarea mea la Chieri. Acolo aş fi putut să mă dedic serios studiului. Era în 1831.

Cine a crescut printre păduri şi a văzut doar câte un mic sat de provincie, rămâne impresionat când vede un oraş.

Am fost găzduit în casa Luciei Matta, o săteancă de-a noastră. Era văduvă şi avea doar un fiu. Se mutase la Chieri pentru a-i fi aproape şi a-l ajuta pe perioada studiilor.

Prima persoană pe care am cunoscut-o a fost don Eustachio Valimberti, un preot de care îmi amintesc cu recunoştinţă. Mă invita să ministrez la Sfânta Liturghie şi profita de acele momente ca să-mi dea excelente sfaturi despre cum să mă port şi cum să mă țin în afara pericolelor oraşului. M-a condus el însuşi la delegatul care patrona studiile. M-a prezentat chiar şi mai multor profesori.

Şi, cum studiile făcute până atunci erau câte puţin din toate, adică puţin despre nimic, am fost sfătuit să mă înscriu în clasa a şasea.

Despre învăţător, teologul Pugnetti, am o amintire foarte plăcută. M-a tratat cu mult respect.

Văzând vârsta şi bunăvoinţa mea, mă ajutat la şcoală, mă invita acasă la el, făcea orice pentru a mă ajuta să câştig timpul pierdut.

Pentru vârsta (*împlinisem 16 ani*) şi statura mea, printre elevii mici păream un stâlp. Era un lucru care mă descuraja. Abia după două luni, obţinând rezultate strălucite, am fost admis la examen pentru a trece într-a cincia. (*Ordinea claselor era descrescătoare: dintr-a cincea se trecea într-a patra, într-a treia, etc*). Am intrat bucuros în noua clasă pentru că elevii erau un pic mai mari şi profesor era chiar scumpul meu prieten don Valimberti.

După alte două luni am obţinut din nou rezultate strălucite. În mod excepţional am fost admis la un alt examen şi promovat într-a patra.

La această clasă era profesor don Vincenzo Cima, om aspru care ţinea clasa într-o severă disciplină. Văzând că-i apare în clasă, la jumătatea anului, un elev voinic ca şi el, a spus în glumă:

- Ăsta ori e prea prost ori prea inteligent.

Un pic speriat de severitatea lui am răspuns:

- Ceva pe la mijloc. Sunt un biet tânăr care are bunăvoinţa să-şi facă datoria şi să progreseze în studii.

I-au plăcut acele cuvinte şi, cu neobişnuită amabilitate, a adăugat:

- Dacă ai bunăvoinţă eşti în mâini bune. Nu te voi lăsa să pierzi timpul. Fă-ţi curaj. Când întâlneşti vreo dificultate, spune-mi imediat şi te voi ajuta.

I-am mulţimit din inimă.

Când se uită o carte

Eram de aproape două luni în clasa a patra când un mic incident a făcut să se vorbească de mine. Profesorul de latină ne dădea lămuriri cu privire la viața lui Agesilaus, scrisă de Cornelius Nepos. În acea zi îmi uitasem cartea acasă. Pentru ca profesorul să nu-și dea seama, țineam deschisă în față o altă carte, de gramatică.

Colegii și-au dat seama. Unul i-a făcut semn cu cotul vecinului, un altul a început să râdă, clasa a început să se agite.

- Ce este? - a întrebat profesorul. - Ce s-a întâmplat? Vreau să știu imediat!

Văzând că mulți priveau înspre mine, mi-a cerut să citesc din nou textul și să repet explicația lui.

M-am ridicat în picioare ținând în mână gramatica și am repetat pe de rost textul și explicația.

Colegii, aproape din instinct, au făcut un “ooo” de uimire și au aplaudat.

Profesorul s-a înfuriat: era pentru prima oară când striga, când nu reușea să facă liniște și ordine.

Mi-a dat un bobârnac pe care am reușit să-l evit aplecând capul. După aceea, punând o mână pe gramatica mea, a cerut celor din preajmă să explice cauza “acelei dezordini”.

- Bosco nu are Cornelius Nepos. Ține în mână gramatica. Și totuși a citit și a explicat ca și cum ar fi avut sub ochi cartea lui Cornelius.

Profesorul a privit atunci cartea pe care-și rezema mâna și a dorit ca eu să continui lectura lui Cornelius pentru încă două fraze. După aceea mi-a spus:

- Te iert pentru că ai o memorie bună. Ești norocos. Încearcă să te folosești bine de ea.

La sfârșitul anului școlar am fost primit în clasa a treia.

6. SOCIETATEA VESELIEI

A învăța pe cont propriu

În primii patru ani a trebuit să învăț pe cont propriu cum să mă port cu colegii. În mintea mea i-am împărțit în trei categorii: buni, indiferenți și răi. Pe cei răi, de îndată ce-i depistam, îi evitam cu strictețe și pentru totdeauna. Indiferenții mi-i apropiam, dacă era nevoie, și-i tratam cu respect. Pe cei buni încercam să mi-i fac prieteni și îi tratam cu familiaritate.

La început, în oraș, nu cunoșteam pe nimeni. Mă țineam, așadar, la o oarecare depărtare față de toți. A trebuit, totuși, să lupt pentru a nu deveni sluga nimănui. Unul vroia să mă ducă la teatru, un altul să-mi joc banii, un altul să înot în râu. Un ins vroia să mă atragă într-o bandă care fura fructe din grădini și de pe câmp. Un oarecare a fost așa de nerușinat, încât mi-a cerut să fur un lucru de valoare din casa gazdei. M-am descotorosit de acești colegi fără caracter evitând cu rigurozitate tovărășia lor îndată ce, ușor-ușor, descopeream din ce aluat sunt făcuți. Spuneam tuturor că mama mă încredințase gazdei și că, din dragoste pentru mama, nu puteam să merg nicăieri fără permisiunea doamnei Lucia.

Această dependență voluntară de doamna Lucia mi-a adus și o valoroasă sumă de bani. Văzând că se poate încrede în mine, mi l-a încredințat pe fiul ei. Era o fire neastâmpărată, îi plăcea foarte mult joaca și foarte puțin să învețe. Chiar dacă era cu o clasă înaintea mea, mama sa m-a rugat să fac cu el ore de pregătire.

L-am tratat ca pe un frate. Cu blândețe, jucându-mă cu el, am reușit să-l duc în biserică să se roage. În șase luni a devenit un altul. La școală a reușit să-și mulțumească profesorii și să ia note bune. Mama sa a fost așa de mulțumită, încât mi-a anulat chiria lunară.

Căpitan al unei mici armate

Cei care au încercat să mă implice în afacerile lor mizere, ca elevi erau o nenorocire. Așa au început să apeleze, într-un fel sau în altul, la mine. Îmi cereau bunăvoința de a le da tema gata făcută sau traducerea scrisă.

Profesorul, auzind aceasta, m-a certat cu asprime. “Dragostea ta este falsă”, mi-a spus, “pentru că le încurajezi lenea. Ți interzic cu strictețe acest lucru!”

Am căutat un mod mai corect pentru a-i ajuta. Le explicam ceea ce nu înțeleseseră, îi făceam să depășească dificultățile mai serioase. Mi-am câștigat, astfel, recunoștința și afecțiunea colegilor mei. Au început să vină să mă caute în timpul liber pentru teme, apoi pentru a asculta povestirile mele iar, mai apoi, fără nici un motiv, ca și copiii din Morialdo și din Castelnuevo.

Am format un fel de grup și l-am numit “Societatea Veseliei”. Numele i-a fost dat pentru că fiecare avea datoria să organizeze jocuri, să țină discursuri, să lectureze cărți care să contribuie la veselia tuturor. Era interzis tot ceea ce favoriza melancolie și, în special, neascultare legii lui Dumnezeu. Cine înjura, cine rostea numele lui Dumnezeu fără respect, s-au cine se ținea de discuții necuviincioase, trebuia să iasă din societate.

M-am trezit așa în fruntea unui mare număr de tineri. De comun acord am fixat un regulament foarte simplu:

1. Nici o acțiune, nici o discuție care să nu fie demnă de un creștin.
2. Corectitudine în a îndeplini datoriile școlare și religioase.

Acest lucru mi-a adus o oarecare celebritate. În 1832 eram respectat și ascultat ca un căpitan al unei mici armate. Eram căutat din toate părțile pentru a organiza momente distractive, pentru a ajuta elevii în case particulare, pentru a da ore suplimentare. Divina Providență mă ajuta astfel să-mi procur bani pentru cărți și pentru școală, pentru haine și alte nevoi, fără să-mi împovărez familia.

7. ZILELE BUCURIEI ȘI ALE DISCIPLINEI

“Dacă nu ai un prieten care să te îndrepte, plătește un dușman să o facă”

În “Societatea Veseliei” erau tineri minunați. Mi-l amintesc pe Giuglielmo Garigliano din Poirino și Paolo Braje din Chieri. Luau parte cu bucurie la jocurile noastre dar, înainte de toate, își făceau bine datoriile față de școală. Amândoi iubeau jocurile gălăgioase dar le plăcea și să se reculegă în liniște pentru a vorbi cu Dumnezeu.

În zilele de sărbătoare, după adunările care se țineau la școală, ne îndreptam înspre biserica Sfântului Anton. Iezuiții, care se îngrijeau de această biserică, ne țineau minunate lecții de catehism. Povesteau fapte și exemple pe care mi le amintesc și astăzi.

În timpul săptămânii, “Societatea Veseliei” se aduna în casa unuia dintre membri pentru a discuta despre religie. Acolo intervenea în mod liber cine vroia. Garigliano și Braje erau printre cei mai zeloși. În timpul acelor reuniuni alternau jocurile vesele cu discuții pe teme creștine, lecturile unor cărți interesante cu rugăciunile. Ne dădeam unul altuia sfaturi bune, ne ajutam să ne corectăm defectele personale. Fără să știm, puneam în practică acele mari cuvinte ale lui Pitagora: “Dacă nu ai un prieten care să te corecteze, plătește un dușman să o facă”.

Un profesor care doar glumind...

Nu făceam doar întruniri. Mergeam împreună să ascultăm Cuvântul lui Dumnezeu, la spovadă, la Împărtășanie.

Pe atunci (este bine să amintesc) religia era unul dintre fundamentele educației. Un profesor care, chiar numai glumind, ar fi zis o vorbă urâtă sau ar fi rostit pe jumătate o înjurătură, era dat afară imediat. Dacă acest lucru se întâmpla profesorilor, se poate imagina severitatea care se folosea împotriva elevilor care se răzvrăteau contra ordinii sau provocau scandaluri.

Dimineața, în zilele obișnuite, toți ascultau Liturghia. La începutul și la sfârșitul orelor spuneam o scurtă rugăciune și un “Bucură-te Marie”.

În zilele de sărbătoare elevii se adunau într-o biserică fixată de autoritatea bisericească. Ascultau câteva minute de lectură spirituală și cântau “Oficiul” la Maria. Urma Sfânta Liturghie cu predica. Seara, o altă întâlnire cu studiul catehismului, recitarea vesperelor și ora de religie. Fiecare trebuia să se apropie de Sfintele Sacramente ale Spovezii și Împărtășaniei. Pentru ca nimeni să nu le neglijeze, primeam o dată pe lună un bilet cu care dovedeam că ne-am spovedit. Cine nu împlinea această datorie nu era admis la examenele finale, chiar dacă era un băiat inteligent.

Acestă disciplină severă dădea rezultate bune. Treceau ani întregi fără ca un elev să audă o înjurătură sau o discuție indecentă. Elevii erau docili și respectuoși la școală și în familie.

Deseori, la sfârșitul anului, clase foarte numeroase nu aveau nici un elev lăsat repetent. Îmi amintesc că, pe când făceam clasele a treia, a doua și întâi, am fost promovați cu toții.

Un preot simpatic

În acei ani l-am ales drept confesor pe don Meloria din Colegiul de la Chieri. A fost lucrul care mi-a făcut cel mai mult bine. De câte ori mergeam la el mă primea cu toată bunătatea.

Pe atunci, cine făcea Spovada și Împărtășania mai mult de o dată pe săptămână era considerat pe jumătate sfânt. Mulți confesori nu permiteau să se primească sacramentele atât de des. Don Meloria, în schimb, m-a încurajat mereu să înmulțesc întâlnirile mele cu Dumnezeu. Dacă am avut puterea să nu mă las târât spre rău de colegii nereserioși, a fost datorită acestei încurajări ale sale.

În anii cât am stat la Chieri nu i-am uitat pe prietenii din Morialdo. Din când în când, joia, mergeam să-i vizitez. În vacanțele de toamnă, abia auzeau că trebuie să sosesc și imediat veneau să mă întâmpine. Transformam mereu această ocazie în veselie.

Chiar și la Morialdo am fondat "Societatea Veseliei". Deveneau membri, în fiecare an, aceia care se distinseseră prin bunătate. Și, din an în an, se îndepărtau aceia care nu se comportau bine, aceia care prinseseră obișnuințele rele ale înjurăturilor și ale discuțiilor nesănătoase.

8. ÎNTÂLNIREA CU LUIGI COMOLLO

Riscul de a fi lăsat corijent

La sfârșitul anului de studii umanistice (*clasa a doua*), examenele au fost asistate de comisarul extraordinar, profesorul don Giuseppe Grazzani, recunoscut pentru meritele sale pedagogice, trimis de Consiliul Superior al Învățământului.

A fost foarte politicos cu mine. Din acea întâlnire, de care îmi amintesc cu recunoștință, s-a născut o prietenie care durează și azi. E încă în viață (1873) la Molto Superiore, aproape de Oneglia unde s-a născut. Printre operele de caritate pe care le face în colegiul nostru din Alassio se numără și aceea că plătește în fiecare an taxele pentru un băiat care dorește să studieze pentru a deveni preot.

Examele s-au desfășurat cu toată seriozitatea. Eram patruzeci și cinci de elevi și am fost promovați mai departe toți. Doar eu am riscat să fiu respins: am dat pe sub bancă unui prieten traducerea. Dar, datorită stimei dragului meu profesor, don Giusiana, un dominican, am reușit să ies din încurcătură. A cerut să mi se dea o altă traducere, și am făcut-o bine. Am fost admis cu nota maximă.

Din ordinul primăriei, în fiecare clasă un elev era scutit de taxele școlare (21 lire). Pentru a dobândi acest premiu trebuia să obții rezultate maxime la învățătură și la purtare. Mi-a mers mereu bine; în fiecare an am fost scutit de acea taxă.

Însă, în acel an am pierdut unul dintre prietenii cei mai dragi, Paolo Braje. După o boală lungă a murit pe 10 iulie. Încercasem să-i imit bunătatea, resemnarea în suferință, credința lui vie. S-a dus să-l ajungă din urmă pe Sfântul Luigi, pe care îl admirase așa de mult în scurtă sa viață.

Toată școala a fost îndurerată de moartea lui. Am fost cu toții la înmormântare. În timpul vacanței mulți au mers să se împărtășească și să se roage Rozariul pentru sufletul lui.

Dumnezeu a vrut să umple golul lăsat de Paolo trimițându-mi un alt prieten, bun ca și el, care va deveni, pe bună dreptate, și mai vestit decât cel dintâi: Luigi Comollo.

“Cu forța pumnilor”

Doctorul Pietro Banaudi și alți profesori, la sfârșitul anului de studii umanistice, m-au sfătuit să trec peste anul de retorică (*clasa întâi, corespunzătoare clasei a cincea gimnaziale*) și să încerc să dau examenul pentru a fi admis imediat la filosofie (*liceul clasic*).

Am dat acel examen și am fost admis. Totuși, în acel an, 1834 - 1835, am frecventat retorica pentru că îmi plăcea mult literatura. În felul acesta l-am întâlnit pe Luigi Comollo.

Am scris viața acestui minunat tânăr ca fiecare să o poată citi pe de-a-ntregul. Voi povesti aici numai zilele în care ne-am întâlnit. Printre elevii anului nostru umbla vestea că ar fi venit un “băiat sfânt”. Era vorba de nepotul parohului de Cinzano, preot bătrân și respectat pentru sfințenia sa. Aș fi vrut să-l cunosc pe băiatul acela, dar nu-i cunoșteam nici măcar numele. Iată cum, într-o bună zi, l-am cunoscut.

În timp ce intram la clasă, mulți preferau să joace lapte acru. Elevii cei mai dozdonați și mai puțin silitori erau campionii aceluia joc periculos. Un băiat, venit de puțin timp, de vreo 15 ani, în acea dezordine se așeza liniștit în bancă, deschidea cărțile și învăța. Se părea că nici nu aude gălăgia.

Câte unul a început să-l privească chiorăș. Mai îndrăzneț decât ceilalți, cineva s-a dus aproape de el, l-a prins de mână și i-a strigat:

- Vino să joci și tu lapte acru.
- Nu știu. Nu am mai jucat așa ceva, i-a murmurat.
- Vei învăța acum. Ori vii, ori te fac să vii luându-te la palme.
- Poți să mă lovești dacă vrei, dar eu nu vin.

Prost crescut, celălalt l-a apucat de o mână și, după aceea, i-a ars două palme care au răsunat în toată școala. Mi-am simțit sângele fierbând în vine. Așteptam ca cel jignit să se răzbune pe drept, cu atât mai mult cu cât era mai înalt și mai puternic. În schimb, nimic. Cu fața roșie, aproape vânătă, i-a aruncat o privire compătimitoare celui nemernic și i-a spus:

- Ești mulțumit? Acuma lasă-mă în pace. Te iert.

Am rămas impresionat: atitudinea lui era eroism adevărat. Am încercat imediat să aflu numele celui tânăr: era Luigi Comollo, “băiatul sfânt”, nepotul parohului din Cinzano.

Au făcut zid în jurul meu

Din acel moment l-am avut mereu ca prieten apropiat. Pot să zic că de la el am învățat să trăiesc ca un adevărat creștin. Ne-am înțeles și stimat de la început. Aveam nevoie unul de celălalt: eu de ajutorul spiritual, el de cel material. Este adevărat că Luigi, foarte timid, nu îndrăznea nici măcar să se apere împotriva insultelor și a răutății celorlalți. Eu, în schimb, pentru curaj și putere eram respectat de toți, chiar și de cei mai mari decât mine.

Într-o zi, câțiva vroiau să-l înjosească și să-l umilească pe Luigi și pe Antonio Candelo, un alt băiat cumsecade. Am strigat să-i lase în pace dar nu m-au ascultat. Au început să zboare insulte, și eu:

- Cine mai înjură o dată va trebui să-și facă socotelile cu mine!

Cei mai înalți și mai needucați au făcut zid înaintea mea, în timp ce două palme plesniră pe fața lui Luigi. N-am mai văzut nimic înaintea ochilor, m-am lăsat prins de mânie. Pentru că nu puteam să iau în mână un băț sau un scaun, am strâns cu mâinile de umeri pe unul dintre ei și, folosindu-l ca pe o măciucă, am început să-i lovesc pe ceilalți. Patru au căzut la pământ, ceilalți au fugit urlând.

Chiar atunci a intrat profesorul și, văzând mâini și picioare fluturând în mijlocul unui vacarm ca din cealaltă lume, a început să țipe și să împartă palme în dreapta și în stânga.

Liniștită un pic furtuna, a cerut să i se povestească cauza dezordinii și, aproape fără să ne creadă, a cerut să repet scena. Atunci a început să râdă; râseră și ceilalți iar profesorul a uitat să mă pedepsească.

“Ești așa de ocupat să discuți cu oamenii...”

Dar o lecție tot mi-a dat-o Luigi, imediat ce a reușit să-mi vorbească între patru ochi.

- Ioan, mi-a spus, puterea ta mă înspăimântă. Dumnezeu nu ți-a dat-o ca să faci rău colegilor. El vrea să iertăm, să ne iubim, să facem bine celor care ne vor răul.

Avea o bunătate, într-adevăr, de necrezut. Am sfârșit abandonându-mă cuvintelor sale și m-am lăsat condus de el.

Luigi Comollo, Guglielmo Garigliano și cu mine, mergeam des la spovadă, să facem meditații și lectură spirituală, să ministrăm la liturghie și să facem vizite la Sfântul Sacrament. Luigi știa să ne invite cu o așa bunătate și delicatețe că nu puteam să-i spunem nu.

Într-o zi, în timp ce vorbeam cu un prieten, am trecut prin fața unei biserici fără să-mi iau șapca de pe cap. Foarte politicoș Luigi mi-a spus:

- Ești așa de ocupat să discuți cu oamenii Ioane, că nici măcar nu-ți dai seama că treci prin fața Casei Domnului.

9. EVENIMENTE MICI ȘI MARI

Printre prăjituri și înghețată

Am povestit câteva întâmplări de la școală. Acum voi povesti fapte care ar putea fi și distractive. Pe când făceam clasa a doua, am schimbat gazda. Un prieten de familie, Giovanni Pianta, abia deschisese o cafenea și m-a invitat să stau la el. Am acceptat și pentru motivul că avea casa aproape de cea a profesorului meu, don Pietro Banaudi.

A sta în apropierea unui restaurant poate fi periculos pentru un tânăr. Am reușit să evit orice ocazie de rău pentru că patronii erau creștini buni și pentru că aveam prieteni minunați.

Odată ce terminam temele și îmi învățam lecțiile, îmi rămânea mult timp liber. Am început să-l împart în două părți. În prima citeam autorii clasici italieni, în a doua învățam să fac prăjituri și lichioruri. La jumătatea anului nu doar că făceam cafea și ciocolată, dar cunoșteam și secretele pentru a face înghețată, băuturi răcoritoare, lichioruri și torturi.

Patronul, pentru că localul său îi aducea avantaje însemnate, mi-a acordat găzduire gratuită aproape imediat. După aceea, mi-a făcut oferta concretă de a lăsa studiile și a mă dedica pe deplin cafenelei sale. Dar eu vroiam să continui să învăț cu orice preț. În rest făceam totul numai așa, pentru divertisment.

Moartea în apă

Profesorul Banaudi era un învățător model. Fără să pedepsească vreodată pe cineva, reușise să se facă iubit și respectat de toți. Își iubea elevii ca și cum aceștia ar fi fost copiii lui, iar ei îi răspundeau cu aceeași dragoste.

Pentru a-i arăta un semn de recunoștință, am hotărât să-l sărbătorim cum se cuvine de ziua onomastică. Am compus poezii și fragmente de proză și i-am pregătit câteva cadouri care, știam noi, i-ar fi fost mai pe plac.

Sărbătoarea a fost foarte reușită. Don Banaudi a fost foarte mulțumit și, pentru a ne arăta satisfacția sa, ne-a invitat să facem un prânz la iarbă verde. Ziua a fost foarte frumoasă. Între profesor și elevi era o adevărată simpatie pe care am demonstrat-o în o mie de feluri.

Înainte de a reintra în oraș, don Banaudi a întâlnit un prieten împreună cu care a trebuit să plece. Pe ultima parte a drumului am rămas singuri. Câteva minute mai târziu am întâlnit câțiva elevi din clasele mai mari care ne-au invitat să facem baie în pâraul Fântâna Roșie. Era cam la vreo doi kilometri.

Eu cu câțiva prieteni ne-am declarat împotriva. Dar nu toți m-au ascultat. În timp ce mulți se întorceau acasă cu mine, câțiva au mers să înoate. A fost o hotărâre nefericită.

La puține ore după întoarcerea noastră, a ajuns în grabă unul dintre colegii noștri, apoi altul.

Speriați, gâfâind, abia rosteau:

- Filippo a murit! Da! Chiar Filippo. El care a insistat să mergem să înotăm.

- Dar cum? am întrebat neîncredători. Filippo e cel mai bun înotător dintre toți.

- Și totuși așa este. Pentru a-și arăta curajul s-a aruncat primul în apă dar nu cunoștea vârtejurile pentru care Fântâna Roșie este, în mod trist, renumită. Am așteptat să iasă la suprafață, dar nu l-am mai văzut. Am început să strigăm, a venit lume. Doar după o oră și jumătate, câțiva oameni, riscând mult, au reușit să-i tragă la mal cadavrul.

Acea nenorocire ne-a acoperit de multă întristare. Nimeni, nici în acel an, nici în cel următor, nu a mai avut curajul să meargă să înoate în pârau.

Câtva timp în urmă m-am întâlnit cu câțiva prieteni și, cu părere de rău, ne-am amintit de nefericitul sfârșit pe care l-a avut Filippo în vârtejurile Fântânei Roșii.

10. GIONA, UN PRIETEN EVREU

Criză la 18 ani

Pe când locuiam la prietenul Giovanni Pianta, m-am împrietenit cu un băiat evreu, pe nume Giona. Avea 18 ani; deosebit de frumos la chip, cânta cu o voce catifelată și dulce. Juca foarte bine biliard.

Ne-am cunoscut în prăvălia librarului Elia. De fiecare dată când trecea pe acolo, primul lucru pe care-l făcea era să întrebe de mine. Țineam mult unul la celălalt. Prietenia lui pentru mine avea manifestări aproape de necrezut. Venea să petreacă orice moment liber în camera mea.

Petreceam timpul cântând la pian, citind și povestind. Îi plăcea, în special, să asculte miile de povestiri ale mele.

A trebuit să îndure, într-o vreme, o perioadă de criză. S-a lăsat ademenit către o faptă urâtă; urmasa un scandal care-i putea aduce neplăceri serioase. A alergat la mine pentru a-i da un sfat.

I-am spus:

- Dacă ai fi creștin te-aș putea duce imediat să te spovedești. Dar pentru tine este imposibil.
- Dar și noi, dacă vrem, putem să ne spovedim!
- Confesorul vostru, însă, nu este un preot! Este un prieten care vă ascultă și gata. Nu celebrează un sacrament, nu vă poate da iertarea în numele lui Dumnezeu. Nici măcar nu-i obligat să păstreze secretul.
- Atunci, dacă mă însoțești, merg să mă spovedesc la un preot.
- Este nevoie de o bună pregătire.
- Care?
- Spovada creștină iartă păcatele făcute după botez. Așadar, dacă vrei să primești un sacrament, mai întâi trebuie să fii botezat.
- Ce ar trebui să fac pentru a primi Botezul?
- Să înveți doctrina creștină, să crezi în Isus Cristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat. Doar atunci vei putea fi botezat.
- Și ce avantaj îmi dă Botezul?
- Te va face fiu al lui Dumnezeu, îți va deschide Raiul. Prin apa Botezului, Dumnezeu va șterge păcatul originar, va ierta păcatele șavârșite până la Botez, și te va face să intri în Biserica Sa unde vei putea primi toate sacramentele mântuirii.
- Dar noi evreii nu ne putem mântui?
- După venirea Fiului lui Dumnezeu pe pământ, Isus Cristos, calea normală a mântuirii pentru toți este credința în El.
- Dacă mama ar afla că eu mă gândesc să devin creștin aș avea necazuri.
- Nu-ți fie frică. Dumnezeu este stăpânul inimilor. Dacă el te cheamă să fii creștin, va face în așa fel ca mama ta să fie mulțumită și, în orice caz, va aranja lucrurile.
- Îmi ești prieten. Ce ai face în locul meu?
- Aș începe să mă interesez, în mod serios, despre religia creștină. Între timp, Dumnezeu va lăsa să se înțeleagă ceea ce vrea de la noi. Ia un catehism și citește-l cu atenție. Roagă-l pe Dumnezeu ca să te ajute să cunoști adevărul.

Dramă în familie

Din acea zi a început să se apropie de religia catolică. Când venea la cafenea, după o partidă de biliard, mă căuta să vorbim. Aprofundam împreună răspunsurile din catehism și problemele de religie. În câteva luni a învățat semnul Crucii, “Tatăl nostru”, “Bucură-te Marie”, “Crezul” și adevărurile de bază ale credinței. Era foarte mulțumit. Se vedea că, din zi în zi, devenea mai bun în felul de a vorbi și de a se purta.

Își pierduse tatăl când era încă un băiețuș. Mama, pe nume Rebeca, la început a auzit doar câteva vorbe despre schimbarea părerii fiului ei, dar nu le-a dat importanță.

Drama a izbucnit în familie când, într-o zi, făcându-i patul, i-a găsit catehismul de pe care Giona învăța. A început să strige prin casă. După aceea s-a dus la Rabin ducându-i și catehismul. A bănuț că eu eram cauza acestui fapt pentru că auzise vorbindu-se de mai multe ori despre mine de la fiul ei. Așadar, a venit să mă înfrunte.

Și dacă Giona era un băiat minunat, mama sa, în schimb, era o femeie foarte urâtă. Avea nasul mare, nu mai vedea cu un ochi și era pe jumătate surdă. Și gura îi era urâtă: buze umflate, cam strâmbe, dinți puțini. Bărbia îi era lungă și ascuțită. Chiar și vocea îi era neplăcută. Evreii, care îl numesc Lilith pe vrăjitorul cu care îi sperie pe copiii răi, o chemau pe această femeie Vrăjitoarea Lilith.

M-a înfruntat cu mânie și cu durere așa încât mi-a fost frică. Mi-a spus:

- Tu ești motivul acestei nenorociri. Tu l-ai stricat pe Giona al meu. L-ai făcut de rușine înaintea oamenilor. Va sfârși făcându-se creștin și nu știu ce-o să i se întâmple.

Am folosit cele mai frumoase cuvinte pe care le aveam. Cu calm, i-am spus că ar trebui să fie mulțumită, pentru că eu îi făceam un bine fiului ei.

- Bine? Este un bine să-ți renegi propria religie?

- Doamnă bună, încercați să vă calmați și să judecați. Nu eu l-am căutat pe fiul dumneavoastră. Ne-am întâlnit în bodega librarului Elia și am devenit prieteni. El s-a atașat mult de mine și eu țin la el. Ca bun prieten vreau să-și mântuiască sufletul, să cunoască religia creștină, singura cale de mântuire. Rețineți bine doamnă că nu i-am dat fiului dumneavoastră decât o carte și că numai l-am îndrumat să se intereseze, în mod serios, despre această religie. Dacă el va deveni creștin nu va abandona religia ebraică, dar o va trăi cu o mai mare profunzime.

- Dacă, din nenorocire, se va face creștin va trebui să abandoneze profeții noștri. Creștinii nu cred în Avram, Isac, Iacob, Moise și nici în ceilalți profeți.

- Nu este adevărat. Noi venerăm sfinții patriarhi ai Bibliei, credem în profeții poporului evreu. Scrierile lor, cuvintele lor, profețiile lor sunt fundamentul credinței creștine.

- Dacă ar fi aici Rabinul nostru ar ști ce să-ți răspundă. Eu nu cunosc nici “Mishnă” nici “Ghemarà”. Știu doar că sârmanul meu Giona este distrus.

După aceste cuvinte a plecat. Ar trebui să umplu multe pagini pentru a descrie întâlnirile amenințătoare pe care le-am avut cu Rabinul, cu rudele lui Giona și, din nou, cu mama sa. În special Giona a îndurat amenințări și violențe. A suportat totul cu curaj și a continuat să se instruiască în credință.

În familie nu mai era în siguranță. A trebuit să plece de acasă și să trăiască în condiții precare. Multe persoane, însă, l-au ajutat. Un preot, foarte instruit, căruia îi povestisem totul, l-a luat sub protecția sa și l-a ajutat să-și aprofundeze pregătirea pentru Botez.

Acum, Giona era nerăbdător să devină creștin.

(Pe 10 august, în catedrala din Chieri) a fost sărbătoarea Botezului. Evenimentul a fost o chemare la credință pentru toți și a dat de gândit unora dintre evreii care, mai târziu, au devenit creștini.

Nașul și nașa au fost Carlo și Ottavia Bertinetti, care s-au îngrijit de noul creștin ca de propriul fiu. Cu ajutorul lor, Giona a reușit să-și găsească o slujbă bună pentru a-și câștiga în mod cinstit pâinea. Numele creștin a lui Giona⁸ a fost Luigi.

⁸ “Giona” este pseudonimul cu care Don Bosco vrea să ascundă adevăratul nume, sau este porecla cu care colegii îl numeau pe Giacimo Levi. În registrele oficiale din Chieri se poate citi certificatul de botez, oficial, redactat în limba latină: “Pe 10 august, eu Sebastiano Schioppo, teolog [i canonic..., l-am botezat în mod solemn pe tânărul Giacomo Levi, de 18 ani, [i i-am pus numele de Luigi...”

11. MAGIE ALBĂ

“Îmi ardeam «capodoperele»”

Zilele mele se desfășurau între studiu și viața cu prietenii. Ne recream cu piese de teatru, cu cântece, cu muzica instrumentală.

Aveam o memorie bună. Știam pe de rost lungi fragmente din prozatorii și poeții clasici: Dante, Petrarca, Tasso, Parini, Monti și alți poeți pe care îi cunoșteam așa de bine că îi foloseam și îi adaptam ca pe un lucru al meu. Astfel, era foarte ușor pentru mine să improvizez versuri pe orice temă. În spectacolele pe care le pregăteam eram mereu gata să intonez, să cânt la instrumente, să improvizez poezii. Aceste compoziții ale mele erau considerate capodopere, în schimb, nu erau decât fragmente din poeți celebri adaptate la diferite situații. Pentru aceasta nu am dat niciodată “poeziile” mele altora. Dacă cumva le scriam, ardeam imediat totul.

Din nou jocurile de scamatorie

În acel timp am învățat jocuri noi: cărți, popice, jocul cu pietre, sărituri și alergări chiar și pe catalige. Nu eram renumit în toate, dar știam să mă descurc.

Câteva jocuri, cum am spus deja, le învățasem pe izlazurile din Morialdo. Dar, dacă acolo eram un începător, aici am devenit un maestru. Erau jocuri puțin cunoscute și de aceea păreau lucruri din cealaltă lume.

Cu jocurile de scamatorie dădeam spectacole în public și în particular. Era mai mare minunea. Să vezi ieșind dintr-o cutie foarte mică zeci și zeci de mingiuțe mai mari decât cutia, să vezi ieșind dintr-un săculeț micuț zeci și zeci de ouă, toate acestea te lăsau cu gura căscată de uimire.

Alte lucruri impresionau și mai mult. Culegeam mingiuțe de pe vârful nasurilor spectatorilor, ghiceam câți bani aveau în portofel. Doar atingând cu degetele, făceam să se transforme în praf bani de fier. Îi invitam pe unii să-i privească pe spectatori și, în loc de oameni, vedeau animale oribile sau vedeau oameni fără cap.

Aceste ultime jocuri au călcat pe nervi pe cineva care a început să bănuiască că eu aș fi un vrăjitor și că aș lucra cu puterea diavolului.

Cocoșul viu al lui Tommaso Cumino

Una dintre aceste persoane ușor de impresionat era noua mea gazdă, Tommaso Cumino, creștin zelos dar și foarte naiv, căruia îi plăcea să glumească. Iar eu am profitat de acest fapt pentru a-i face vrute și nevrute.

De ziua patronului său pregătise o răcitură de pui pentru cei găzduiți de el. A adus-o la masă într-o tigaie. Când a luat capacul tigăii, a ieșit un cocoșel viu care, speriat peste măsură, a început să cânte și să dea din aripi.

Altă dată a pregătit o oală de spaghete. Când să le zemuiască, în strecurătoare a căzut un pumn de țărâțe uscată-iască. De multe ori umplea sticla cu vin și, punându-l în pahare, găsea apă curată. Când, mai apoi, voia apă, găsea paharul plin cu vin. Alte glume destul de dese erau fructele schimbate în felii de pâine, monezile din buzunar schimbate în tinichea ruginită, pălăria transformată în scufie de noapte, nuci și alune schimbate în pietricele.

La un moment dat sârmanul domn Tommaso a fost cuprins de teamă. Gândeau:

- Oamenii nu pot face aceste lucruri! Dumnezeu nu-și pierde timpul cu asemenea nimicuri. Deci, este diavolul care face toate astea.

Neavând curajul să vorbescă cu nimeni despre aceste lucruri, s-a destăinuit unui preot care locuia acolo aproape, don Bertinetti. Preotul a crezut că întrezărește în acele fapte “magia albă”. Și, cu de-amănuntul, i-a adus la cunoștință absolut totul delegatului școlilor, canonicul Burzio, vicar al catedralei.

Don Burzio era o persoană foarte pregătită și prudentă. Fără să zică nimic nimănui, m-a poftit să stăm de vorbă.

“Ori tu îl slujești pe diavol, ori diavolul te slujește pe tine”

Am ajuns în biroul său în timp ce recita breviarul. M-a privit cu un surâs și mi-a făcut semn să aștept o clipă. După aceea, m-a invitat să-l urmez într-un alt birou. Și-a început interogatoriul folosind cuvinte politicoase, dar cu seriozitatea întipărită pe chip:

- Dragul meu, sunt foarte mulțumit de studiile tale și de comportarea ta. Acum, însă, mi s-au povestit anumite lucruri despre tine... Mi s-a spus că tu cunoști gândurile altora, numeri banii pe care fiecare îi are în buzunar, faci să se vadă alb ceea ce e negru, cunoști lucrurile îndepărtate... Sunt mulți cei care vorbesc despre tine. Câte unul bănuiește că tu cunoști magia, că ai fi în legătură cu diavolul. Trebuie să-mi răspunzi sincer: cine te-a învățat aceste lucruri? Unde le-ai învățat? Ceea ce îmi vei zice va rămâne un secret între mine și tine. Îmi dau cuvântul că nu voi folosi ceea ce îmi vei spune decât spre binele tău.

Fără să mă pierd cu firea, am cerut cinci minute pentru a răspunde și l-am rugat să-mi zică ora exactă. A băgat mâna în buzunar dar nu și-a mai găsit ceasul.

- Dacă nu găsești ceasul - i-am spus - dați-mi măcar o monedă de cinci bani. S-a scotocit în buzunare dar nu a găsit nici portofelul. Atunci și-a pierdut răbdarea și a ridicat tonul:

- Derbedeule! Ori tu îl slujești pe diavol, ori diavolul te slujește pe tine! Mi-ai furat deja ceasul și portofelul. Sunt obligat să te reclam și aș putea chiar să te iau și la bătaie.

Dar, văzându-mă calm și surâzător, a încercat să se calmeze și a continuat cu o voce mai domoală:

- Să luăm lucrurile pe îndelete. Explică-mi acest mister. Cum este posibil ca ceasul și portofelul să-mi dispară din buzunar fără să-mi dau seama? Și unde s-au dus?

Am răspuns respectuos:

- Părinte, vă explic totul în două cuvinte. Toată chestia este iuțea mâinilor, a trucurilor pregătite cu abilitate.

- Ce legătură au trucurile cu ceasul meu, cu portofelul?

- Vă explic: Când am ajuns în casa dumneavoastră dădeți de pomană unui sărac. Imediat după aceea, ați pus portofelul pe genoflexor. Când am trecut din prima în a doua cameră, ați lăsat ceasul pe măsută. Cu câteva gesturi bine calculate, le-am ascuns sub acest abajur.

Zicând acestea am ridicat abajurul și au apărut cele două obiecte pe care canonicul le crezuse furate de diavol. A izbucnit în râs și a râs pentru o bună bucată de timp. A vrut să-i arăt și alte trucuri cu care făceam să dispară și să apară lucruri. La sfârșit, foarte vesel, mi-a făcut un mic cadou și a încheiat:

- Spune prietenilor tăi că mirarea este fiica ignoranței.

12. OLIMPIADELE LUI IOAN BOSCO

“Mergea cu viteza unui tren”

Acuzele de “magie albă” nu au deranjat ritmul vieții noastre. Am continuat să ne întâlnim, să dăm spectacole și să ne distrăm.

În acel timp a venit la Chieri un saltimbanc care și-a început spectacolele cu o impresionantă cursă de alergare: a străbătut orașul, de la un capăt la altul în două minute și jumătate adică, cu viteza unui tren. Câțiva prieteni mi-au vorbit de el cu ochii măriți, ca despre un fenomen.

Fără să iau seama la ceea ce spuneam, am răspuns că aș fi dat nu știu ce ca să încerc să-l întrec. Un coleg imprudent i-a transmis aceasta saltimbancului care a acceptat imediat provocarea. În Chieri s-a împrăștiat imediat știrea: un elev provoacă un campion profesionist.

Locul ales pentru încercare era strada Porta Torinese. Pariul era pentru douăzeci de lire. Eu nu aveam o așa sumă, dar mulți prieteni din “Societatea Veseliei” au strâns-o împreună.

A venit o mulțime de lume ca să asiste la provocare. La start saltimbancul m-a întrecut cu câțiva metri, dar repede am recâștigat terenul pierdut și l-am depășit cu mult. La jumătatea cursei s-a oprit și a abandonat.

- Cer revanșa în săritură. Dar vreau să pariez pe patruzeci de lire și chiar mai mult dacă vrei.

Optzeci de lire pe vârful unei baghete magice.

Am acceptat. A ales el locul. Trebuia să sărim peste o groapă, în fața unui parapet care era în apropiere de un mic pod. A sărit el primul și a pus piciorul așa aproape de parapet, că mai departe nu se putea sări. Puteam doar să pierd, nu să câștig. Totuși am căutat o scăpare. Am făcut un salt identic cu al său dar, rezemând mâinile pe parapet, mi-am prelungit saltul până dincolo de zid (o rudimentară “săritură cu prăjina”). Am fost acoperit de aplauze.

- Vreau să te provoc încă odată. Alege tu un joc de îndemânare.

Am acceptat. Am ales bagheta magică, cu pariul care urca la optzeci de lire. Am luat bagheta, la un capăt am pus o pălărie, după aceea am pus-o pe palmă. Fără să o ating cu cealaltă mână, am aruncat-o pe vârful degetului mic, pe inelar, pe degetul mare. După aceea pe dosul palmei, pe cot, pe umăr, pe bărbie, pe buze, pe nas, pe frunte. Refăcând același drum, bagheta s-a întors pe palmă.

- De data asta nu voi pierde - a spus cu siguranță. Este jocul meu preferat.

A luat aceeași baghetă și, cu o dexteritate uimitoare, a purtat-o până pe buze. Dar avea nasul prea lung; bagheta s-a clătinat, și-a pierdut echilibrul și, pentru a nu-i cădea, a trebuit să o țină cu mâna.

“Eram mulțumiți să pierdem”

Sărmanul de el, își vedea risipite toate economiile și, aproape nervos, a strigat:

- Accept orice umilire dar nu aceea de a fi învins de un elev. Mai am o sută de lire și le pariez toate pe o cățărare. Va învinge cel care reușește să se cațere cât mai aproape de vârful.

Zicând acestea, a arătat un ulm aproape de drum. Am acceptat și de data aceasta și, într-o oarecare măsură, eram mulțumiți să pierdem pentru că ne era milă de el. Nu vroiam să-l lăsăm falit.

S-a cățărat el mai întâi și a ajuns așa de sus că, dacă ar mai fi urcat cu încă o șchioapă, copacul s-ar fi îndoiat iar el ar fi căzut. Toți ziceau că mai sus era imposibil să se meargă.

Urmam eu. Am urcat până unde se putea fără să fac copacul să se îndoie. Atunci ținându-mă cu mâinile de trunchi, mi-am răsturnat corpul pe verticală și am pus picioarele mai bine de un metru mai sus de înălțimea până la care ajunsese rivalul meu. Jos au izbucnit aplauzele.

Masă pentru douăzeci și doi de elevi

Prietenii mei se îmbrățișau de bucurie, saltimbancul era negru de supărare iar eu eram mândru de a fi învins, nu copii ca mine, ci un campion profesionist.

Atletul, însă, era trist până la lacrimi. Mi-a fost milă de el și i-am înapoiat banii cu o condiție: să vină să plătească un prânz la restaurantul Muletto.

Și-a revenit și a acceptat imediat. Am mers la prânz în număr de douăzeci și doi: toți prietenii “Societății Veseliei”. Prânzul l-a costat douăzeci și cinci de lire. În schimb lirele pe care a putut să le pună în buzunar au fost două sute cinsprezece.

Joia aceea a fost plină de bucurie. Eu mă acoperisem de glorie învingându-l de patru ori pe saltimbanc. Prietenii mei au împărțit cu mine victoria cu o bucurie vie și au avut un prânz pe cinste. Și saltimbancul era mulțumit pentru că își reprimise aproape toți banii. Părăsindu-ne, ne-a mulțumit zicând:

- Redându-mi acești bani ați împiedicat nenorocirea mea. Vă mulțumesc din inimă. Îmi voi aminti de voi cu plăcere dar, nu voi mai face pariuri cu elevii.

13. FOAME DE CĂRȚI

Două treimi din noapte pentru a citi

Îmi veți zice: ”Dacă petreceai atâta timp distrându-te, când înveții?”

Nu neg că aș fi putut învăța mai mult. Dar, pentru a învăța tot ceea ce era necesar, îmi ajungea să fiu atent la școală. În acel timp aveam o memorie așa de bună, că pentru mine nu exista diferență între a citi și a studia. Puteam, cu ușurință, să expun conținutul unei cărți pe care o citisem sau o auzisem povestită. În afară de asta, mama mea mă obișnuise să dorm foarte puțin. Puteam, așadar, să petrec două treimi din noapte citind cărți și să folosesc ziua în activități libere. Făceam meditații și lecții în particular. Făceam totul din prietenie și din dragoste, nu pentru a câștiga. Totuși mulți mă plăteau pe măsură.

Era în Chieri un librar evreu, Elia. Făcusem cu el un pact pentru a putea citi toți scriitorii clasici italieni. Îi plăteam o anumită sumă pentru fiecare carte pe care mi-o împrumuta și pe care i-o restituiam când terminam să o citesc. Volumele din bibliotecile populare le-am citit câte unul pe zi.

Zorile lumineau paginile lui Titus Livius

În clasa a patra de gimnaziu i-am citit pe scriitorii italieni. În anul de retorică am început autorii clasici latini: Cornelius Nepos, Cicero, Salustius, Quintus Curtius, Titus Livius, Cornelius Tacitus, Ovidius, Virgilius, Horatius și alții.

Citeam acele cărți din plăcere. Îmi plăceau și mi se părea că îi înțeleg pe deplin. Abia mai târziu mi-am dat seama că nu era așa. Când am ajuns preot și, predând la școală, am încercat să explic altora acele capodopere, am înțeles că doar cu un studiu aprofundat și cu o serioasă pregătire li se poate înțelege perfect sensul și frumusețea.

Îndatoririle școlare, pregătirile, lectura îndelungată, îmi umpleau ziua mea și o bună parte din noapte. Ora la care trebuia să mă trezesc mă găsea, de multe ori, când încă mai țineam în mână istoria lui Titus Livius pe care o începusem cu o seară înainte.

Acest ritm frenetic mi-a dăunat serios sănătății. Pentru mai mulți ani a trebuit să suport o sfârșeală de moarte. De aceea, voi sfătui mereu să se facă ceea ce se poate și nimic mai mult. Noaptea este făcută pentru odihnă. După cină nimeni nu trebuie să-și forțeze mintea cu studii grele, în afară de cazul unei excepții cerute de necesitate. Un om sănătos poate rezista pentru un timp, dar va sfârși prin a-și ruina sănătatea.

14. CE VOI FACE CU VIAȚA MEA?

“Nu vroiam să cred în vise”

Mă apropiam de sfârșitul anului de studii umanistice. Venise și pentru mine timpul să mă gândesc serios la ce urma să fac în viață.

Visul pe care îl avusesem la Becchi mi se întipărise pentru totdeauna în minte. În plus, trebuie să spun că acel vis mi s-a repetat de mai multe ori și, de fiecare dată, mai clar. Dacă vroiam să dau crezare acelui vis, trebuia să mă gândesc să devin preot. Aveam și o oarecare înclinație pentru a deveni preot. Dar nu vroiam să cred în vise. Și apoi, felul meu de a trăi, unele obișnuințe pe care le prinsesem, lipsa totală a virtuților care sunt necesare preoților, mă făceau foarte nehotărât. Alegerea mea era foarte dificilă.

De câte ori aș fi vrut să am o călăuză spirituală care să mă fi ajutat în acele momente! Pentru mine ar fi fost o adevărată comoară, dar această comoară îmi lipsea. Aveam un bun confesor care mă ajuta să fiu un creștin onest, dar nu a vrut niciodată să-mi vorbească despre vocație.

Am cugetat mult. Am citit câteva cărți despre chemarea la viața religioasă și preoțească. La sfârșit, am hotărât să intru la franciscani. Mă gândeam:

- Dacă devin preot în mijlocul lumii risc să mă pierd.⁹ Voi deveni preot dar nu în mijlocul lumii. Mă voi retrage într-un convent, mă voi dedica studiului și meditației. În singurătate îmi va fi mai ușor să lupt împotriva patimilor, în special a orgoliului care a pus deja rădăcini adânci în inima mea.

“Dumnezeu îți pregătește un alt câmp”

Și așa am făcut cererea să fiu primit printre Franciscanii Conventuali Reformați. Am dat examenul pentru admitere și am fost acceptat. Deja era pregătit totul pentru intrarea mea în Conventul Păcii din Chieri.

Lipseau puține zile până la intrare când, am avut unul dintre visele cele mai stranii. Am văzut o mare mulțime de călugări care purtau haine rupte și alergau în toate părțile. Unul dintre ei a venit înspre mine și mi-a spus:

- Tu cauți pacea, dar aici nu o vei găsi. Nu vezi cum se comportă frații tăi? Dumnezeu îți pregătește un alt loc, un alt câmp de muncă.¹⁰

⁹ Nu era un scrupul, o teamă neîntemeiată. “În acei ani”, scrie istoricul Piero Stella, “printre lucrurile care provocau o mare teamă era profesionalismul clericilor, îmbrățișarea “carierii” bisericești nu dintr-un adânc spirit religios, dar pentru motive umane, pentru a-și asigura un viitor. Se intuia deja cât de dăunătoare era pentru sacerdoțiu pierderea valorilor interioare, superficialitatea în ce privește sensul religios”. Un semn al acestui pericol putea fi numărul excesiv de tineri care luau drumul preoției. Unei intrări foarte bogate îi corespundeau numeroase și dureroase abandonări. Calea studiilor eclesiastice era considerată, deja de la început, de către mulți, o “scurtătură” pentru un loc în învățământul public sau pentru o angajare statală.

¹⁰ Pietro Stella scrie: “Ordinul Fraților Minori se distingea, pe atunci, în Piemonte, prin câteva personalități de o anumită faimă: misionari în America, în țara Sfântă [și China... dar, Ordinul traversa o înspăimântătoare criză vocațională... În 1700 depășiseră deja [aptezece de mii. În timpul Revoluției Franceze au îndurat o gravă decădere. În 1862 au coborât la douăzeci și trei de mii, iar în 1882 la cincisprezece mii, timp în care are loc relansarea Institutului [și celui de-al Treilea Ordin] (Don Bosco în *istoria religiozității catolice*, vol. I, pag. 45).

În vis vroiam să-i pun câteva întrebări acelui frate dar, un zgomot m-a trezit și orice lucru a dispărut.

Am mers la confesorul meu și i-am istorisit totul. Nu a vrut să audă vorbindu-se nici de vise, nici de frați. Mi-a spus:

- În aceste lucruri fiecare trebuie să-și urmeze propriile înclinații, nu sfaturile altora.

O scrisoare care luminează orizontul

Chiar în acel timp s-a întâmplat un fapt care mi-a făcut imposibilă intrarea imediată la franciscani. Credeam că era o dificultate trecătoare, în schimb, s-au adăugat alte greutăți și mai mari.

M-am hotărât atunci să mă destăinui prietenului meu Luigi Comollo. Iată sfatul său: să facem o novenă și să scriem o scrisoare unchiului său paroh.

În ultima zi a novenei, în tovărășia lui, m-am spovedit și m-am împărtășit. După aceea, în catedrală, am ascultat Liturgia, am ministrat la o altă Liturghie la altarul Sfintei Fecioare a Harurilor. Întorși acasă, am găsit o scrisoare cu răspunsul părintelui Comollo, unchiul lui Luigi. Se spunea acolo:

- Ținând cont de toate, eu l-aș sfătui pe colegul tău să nu intre în convent. Să îmbrace haina clericilor¹¹ și, în timp ce va avansa în studii, va cunoaște din ce în ce mai bine ceea ce Dumnezeu vrea de la el. Să nu se teamă că își va pierde vocația. Cu o viață retrasă și cu practicarea actelor de pietate va depăși orice obstacol.

Am urmat acel sfat înțelept și am început să fac lecturi și meditații care să mă ajute în pregătirea pentru îmbrăcarea reverendei.

Holera amenință Torino

Am luat examenul de retorică. Imediat l-am dat și pe cel necesar pentru a intra în seminar.¹² Ar fi trebuit să dau acest al doilea examen la Torino, dar orașul era amenințat de holera care șerpuia prin satele din jur. L-am dat, așadar, în casa Bertinetti care, în acel moment, era închiriată de către canonicul Burzio și pe care, mai târziu, domnul Carol Bertinetti a lăsat-o moștenire salezienilor mei.

În treacăt, vreau să subliniez un fapt pentru a arăta care era atmosfera religioasă în școlile din Chieri. Timp de patru ani nu-mi amintesc să fi auzit o discuție blamabilă sau un cuvânt împotriva religiei.

Am terminat cursul de retorică douăzeci și cinci de elevi. Trei au urmat cursurile pentru a deveni medici. Unul s-a făcut comerciant. Ceilalți douăzeci și unu au început studiile seminariale pentru a deveni preoți.

În acele vacanțe am încetat să o mai fac pe saltimbancul și m-am dedicat lecturilor religioase.

Trebuie să mărturisesc cu rușine că, până în acel moment le, neglijasem.

Însă am continuat să mă ocup de copii. Îi atrăgeau povestirile mele, jocurile pline de viață, cântecele. Mulți, și chiar dintre cei mari, nu cunoșteau adevărurile de credință. Printre jocuri și

¹¹ "Clerici" erau numiți aceia care făceau studiile ecleziastice pentru a deveni preoți. Haina lor era reverenda, o haină lungă care ajungea până sub genunchi sau până la călcâie.

"Clericii" se împărțeau în *externi*, cei care intrau în seminar doar pentru lecții [i pentru celebrările liturgice, iar restul vieții o petreceau în familie; [i *interni*, cei care trăiau în seminar. Episcopii încercau să îngreuească mereu numărul *externilor* care aduceau, printre *interni*, o oarecare influență lumească.

¹² Ioan Bosco se hotărâse deja să intre în seminar ca intern, dispus să trăiască cu toată austeritatea. Seminarul din Chieri fusese deschis doar cu câțiva ani înainte, în 1829. Arhiepiscopul de Torino, Colombano Chiaverotti, dorise pentru viitorii sacerdoți un ambient de reculegere, aproape de clauzură, departe de zgomotul lumii din Torino.

povestiri, îi învățam catehismul și rugăciunile. Era ca un fel de oratoriu: vreo cincizeci de copii care mă iubeau și mă ascultau ca și cum aș fi fost tatăl lor.

DRUMUL UNEI MARI IDEI
(1835 - 1845)

1. Haina neagră

A lepăda omul vechi

Mă hotărâsem să devin preot și dădusem examenul pentru a intra în seminar.

Mă pregăteam acum pentru ziua în care urma să îmbrac haina clericală. Mă puneam pe gânduri convingerea că (în viața cotidiană) mântuirea sau pierderea sufletului nostru depinde de orientarea pe care o dăm vieții noastre.

Am cerut mai multor prieteni să se roage pentru mine. Am făcut o novenă. În ziua Sfântului Rafael, 25 octombrie, m-am spovedit și m-am împărtășit. Înainte de liturghia solemnă, parohul din Castelnuovo, don Cinzano, a binecuvântat haina clericală și mi-a dat-o să o îmbrac.

Mi-a cerut să renunț la hainele lumești cu aceste cuvinte:

“Domnul să te dezbrace de omul vechi, de obișnuințele sale și de felul lui de a se purta”. Și eu, ca pentru mine, am răspuns: ”Câte lucruri vechi nu sunt de înlăturat din viața mea! Domnul meu, distruge tu obiceiurile mele rele!” Mi-a dat gulerașul alb zicându-mi: ”Domnul să te îmbrace cu omul cel nou, făcut după inima lui Dumnezeu întru dreptate, întru adevăr și întru sfințenie”. M-am simțit profund mișcat și am spus în inima mea: ”Dumnezeul meu, fă ca eu să încep cu adevărat o viață nouă în gânduri, cuvinte și fapte. Maria, fii tu mântuirea mea!”

“Păream o păpușă îmbrăcată cu haine noi”

După liturghie, se ivi o surpriză. Parohul m-a invitat să-l însoțesc în cătunul Bardella, unde se sărbătorea hramul. Cu acea invitație voia să-mi facă o plăcere, dar sărbătoarea s-a dovedit prea puțin potrivită pentru mine. Păream o păpușă îmbrăcată cu haine noi, care se prezenta în public pentru a se lăsa admirată.

A fost și un alt inconvenient. După săptămâni de reculegere, necesare pentru a mă pregăti să întâmpin acea zi, a trebuit să iau parte la un prânz în mijlocul oamenilor adunați ca să râdă, să pâlăvrăgească, să mănânce, să bea și să petreacă. Erau oameni care vorbeau de jocuri, dansuri, partide. Ce ar fi putut avea în comun această lume cu unul care, de puțin timp, îmbrăcase o haină consacrată pentru a se dăruia cu totul lui Dumnezeu?

Parohul și-a dat seama de asta. La întoarcerea spre casă m-a întrebat de ce rămăsesem așa de gânditor în mijlocul acelei veselii. I-am răspuns cu simplitate că celebrările de dimineață nu se împăcau cu... celebrarea de după-amiază. Am adăugat:

- Dar nu ați văzut? Preoți care făceau pe bufonii printre meseni, aproape beți. Mi s-a făcut aproape antipatică figura preotului. Dacă aș ști că voi deveni un așa preot, aș prefera să dezbrace imediat această reverendă și să trăiesc ca un biet creștin.

Mi-a răspuns:

- Lumea este făcută așa și trebuie să o luăm așa cum este. Trebuie să vedem răul pentru a-l evita apoi. Nimeni nu devine un soldat bun fără să știe cum se folosesc armele. Noi, care suntem mereu în luptă împotriva dușmanului sufletelor, trebuie să ne purtăm astfel.

Am tăcut, dar în inima mea am spus:

- Nu voi mai participa la banchete publice dacă nu va fi absolut necesar pentru gloria lui Dumnezeu.

În zilele următoare am meditat îndelung la modul meu de viață. Trebuia să-l refac complet. Sigur, nu fusesem un răufăcător până atunci. Dar în mine stăpâneau neîndoiala, orgoliul, mania

de a juca, de a sări, de a mă distra: toate, lucruri care-ți dau o bucurie de moment, dar care te lasă cu sufletul neîmpăcat.

Șapte puncte precise pentru un alt stil de viață

Pentru a-mi fixa un alt stil de viață pe care urma să-l păstrez pentru totdeauna, am trecut în scris șapte hotărâri:

1. Nu voi mai lua parte la spectacole publice. Nu voi mai participa la bălciuri și la târguri. Nu voi mai merge la dansuri și la teatre. Voi face tot posibilul pentru a nu mai participa la prânzuri și banchete.

2. Nu voi mai face pe scamatorul și pe saltimbancul. Nu voi mai umbla pe funie, nu voi mai cânta la vioară, nu voi mai merge la vânătoare. De fapt, cred că aceste lucruri sunt în contradicție cu viața unui preot.

3. Voi ști să găsesc timp pentru reflecții și meditație. Voi fi cumpătat la mâncare și băutură. Voi dormi atâtea ore câte sunt necesare pentru sănătate.

4. Până acum am citit multe cărți profane. De acum înainte voi citi cărți pe teme religioase pentru a-i sluji lui Dumnezeu.

5. Voi combate cu toate forțele gândurile, discuțiile, cuvintele, lecturile contrare castității. Voi pune, în schimb, în practică orice lucru, cât de mărunț, care să folosească la conservarea acestei virtuți.

6. În fiecare zi mă voi ruga Domnului, voi face o mică meditație și o lectura spirituală.

7. Voi povesti, în fiecare zi, întâmplări și gânduri care ar putea face bine. Le voi povesti prietenilor, colegilor, rudelor. Dacă nu voi întâlni pe nimeni, voi vorbi despre ele cel puțin cu mama.

Acestea sunt hotărârile pe care le-am luat în zilele când am îmbrăcat haina clericală. Pentru a-mi rămâne bine fixate în minte, am mers înaintea unei icoane a Mariei, le-am citit și i-am făcut promisiunea formală de a le respecta cu prețul oricărui sacrificiu.

2. MÂNGÂIEREA MAMEI MARGARETA

“Nu haina te onorează”

Pe 30 octombrie trebuia să fiu în seminar. Puținele lucruri pe care le aveam erau pregătite.

Rudele mele erau mulțumite și eu mai mult decât ele. Doar mama era gânditoare și mă învăluia cu privirea sa. Vroia să-mi spună ceva și căuta momentul cel mai potrivit.

Seara, înainte de a pleca, m-a chemat deoparte și mi-a spus aceste mișcătoare cuvinte:

- Ioane, tu ai îmbrăcat haina clericală. Simt toată mulțumirea pe care o mamă o poate simți pentru buna reușită a fiului. Amintește-ți, însă, că nu haina te onorează ci virtutea. Dacă, într-o zi, vei avea dubii în privința vocației, te conjur nu dezonoara această haină. Las-o imediat. Prefer să am ca fiu un sărman țaran decât un preot neglijent față de propriile îndatoriri. Când te-ai născut, te-am consacrat Sfintei Fecioare. Când ai început studiile, ți-am spus să o iubești mereu pe această mamă a noastră. Acum îți cer să fii cu totul al ei, Ioane. Iubește-i pe cei care o iubesc. Și, dacă vei deveni preot, răspândește în jurul tău devoțiunea către Sfânta Fecioară.

Când a terminat aceste cuvinte, mama era emoționată. Eu plângeam. I-am răspuns:

- Mamă, îți mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine. Aceste cuvinte nu le voi uita niciodată.

Le voi purta cu mine pentru toată viața ca pe o comoară.

Spre dimineață, foarte devreme, am plecat înspre Chieri și, în seara aceleiași zile, intram în seminar.

Un program scris pe perete.

Am salutat superiorii, m-am urcat în cameră pentru a-mi pregăti patul și, împreună cu prietenul meu Garigliano, am făcut, de curiozitate, un lung ocol prin dormitoare și holuri, prin curte. De pe un zid un ceas solar ne-a dat primul salut. Avea înscrise aceste cuvinte: *"Afflictis lentae, celeres gaudentibus horae"* (Pentru cei mâhniți timpul-i zăbavnic, pentru cei ce se bucură e grăbit.). I-am spus lui Garigliano:

- Iată programul nostru! Să fim veseli, și timpul va trece în grabă.

Imediat după aceea, am început trei zile de exerciții spirituale. Am căutat să le fac bine. Înspre sfârșit m-am dus la profesorul de filozofie, teologul Tarnavasio di Bra, și i-am cerut câteva sfaturi pentru a mă putea comporta bine și pentru a câștiga încrederea profesorilor. Bunul preot mi-a răspuns:

- Un singur sfat: îndeplinește-ți cu strictețe îndatoririle!

Am luat acest sfat ca punct de bază al vieții de seminar. Am încercat să respect cu precizie regulamentul și orarul. Ascultam cu atenție semnalele date de clopoțel: fie când ne chema la studiu sau în biserică, fie când ne chema în recreație, la masă, la odihnă.

Această exactitate mi-a înlesnit prietenia cu colegii și mi-a câștigat stima profesorilor. Cei șase ani de seminar au fost o experiență foarte frumuoasă.

3. JOCUL DE CĂRȚI ÎN SEMINAR

“Ca și cum ar fi trecut un animal negru”

Zilele în seminar sunt mai mult sau mai puțin la fel. Voi prezenta mai întâi persoanele și viața de toate zilele, după care voi povesti câteva întâmplări.

Mai întâi de toate un cuvânt despre superiori. Îi iubeam mult. M-au tratat mereu cu bunăvoință. Dar asta nu mă mulțumea pe deplin. Pentru a-l saluta pe rector și pe ceilalți superiori, se mergea doar la începutul și la sfârșitul vacanțelor. Nimeni nu mergea să se consulte cu ei în afară de cazul în care erau muștrați. Câte unul dintre ei, pe rând, ne însoțea la masă și la plimbări. “Întâlnirile” noastre se terminau aici. De câte ori nu aș fi vrut să stau de vorbă cu ei cerându-le sfaturi! Aveam dubii și nu știam niciodată de la cine să cer lămuriri.

Dacă vreun superior trecea prin mijlocul seminariștilor, toți erau cuprinși de o spaimă generală ca și cum ar fi trecut un animal negru.

Toate acestea mă făceau să pierd timp. Doream să fiu repede preot pentru a începe un alt stil de viață: să stau în mijlocul copiilor, să-i veghez și să-i fac să-mi simtă prietenia.

O “mișcare” neobișnuită pentru a primi Împărtășania

Și acum câte ceva despre colegi. M-am ținut de cuvântul pe care i-l dădusem mamei mele: am devenit prietenul aceluia care o iubea pe Sfânta Fecioară, al celor sânguincioși la carte și exemplari în biserică. Trebuie să recunosc că, în seminar, alături de clericii care duceau o viață strălucitoare, se aflau și câțiva inși periculoși. Erau tineri care intraseră în seminar fără o imagine clară asupra vocației, fără un suflet bun și fără voință. Am auzit chiar și în seminar discuții indecente. Circulau cărți imorale și potrivnice religiei care, în urma unei inspecții, au fost interzise.

Acești indivizi periculoși erau îndepărtați din seminar îndată ce erau depistați. Sau, uneori, plecau ei singuri. Dar, în timpul lunilor petrecute în seminar, fuseseră ca o ciumă și ciuma îi atinge, deopotrivă, pe cei buni și pe cei răi. Am evitat acest pericol alegându-mi ca prieteni colegii cei mai buni. Guglielmo Garigliano, Giovanni Giacomelli din Avigliano, și, mai apoi, Luigi Comollo. Trei prieteni, o comoară.

Exista o preocupare deosebită pentru viața religioasă. În fiecare dimineață liturghia era însoțită de meditație și de recitarea Rozariului. La masă era mereu liniște: se asculta lectura “Istoria Bisericii” de Bercaștel. Spovada era o dată la două săptămâni. Cine voia putea să se spovedească în fiecare sâmbătă. Împărtășania se putea primi doar duminică și în celelalte sărbători. Dacă cineva voia să se apropie de Sfânta Euharistie în timpul săptămânii, se făcea vinovat de “neascultare”: în timp ce ceilalți coborau pentru micul dejun, intra pe furiș în biserica Sfântului Filip; după ce primea Împărtășania, putea să-i ajungă din urmă pe ceilalți în timp ce intrau în școală și în clasă. Această “mișcare” era interzisă prin regulament. Superiorii, care vedeau foarte bine ce se întâmpla, nu spuneau nimic. Aprobau în tăcere.

Folosind acest procedeu curios, am putut să mă împărtășesc de foarte multe ori. Și pot spune că aceasta a fost cea mai eficace hrană a vocației mele.

Această particularitate a vieții seminariale, pe care o consider negativă, a fost ștearsă de arhiepiscopul Gastaldi. Seminariștii, dacă se simt pregătiți, pot să primească Euharistia zilnic.

Rege de romb și valet de spadă

În timpul liber jocul cel mai obișnuit era “bara ruptă”. La început, îmi plăcea la nebunie. După aceea m-am gândit că era foarte asemănător cu jocurile saltimbancilor, la care mă decisesem să renunț. L-am abandonat. În anumite zile era permis jocul de cărți. Pentru un oarecare timp a fost distracția mea preferată. Dar, chiar și aici găseam că e, și nu e bine. Nu eram un jucător extraordinar și, totuși, câștigam aproape mereu. La sfârșitul partidelor aveam mâinile pline cu bani. Dar, văzându-mi colegii triști pentru că pierduseră, deveneam mai trist decât ei. În plus, fixându-mi atenția la cărți, când învățam sau mă rugam aveam mereu în minte regele de romb și valetul de spadă. Pentru acest motiv, la jumătatea anului al doilea de filosofie, am hotărât să renunț la jocul de cărți.

Când aveam mai mult timp liber, organizam plimbări vesele în localitățile mai înverzite care înconjurau orașul Chieri. Acele plimbări erau folositoare chiar și pentru a învăța. Se organizau concursuri vesele cu întrebare-răspuns din materiile școlare. Chiar și în seminar, când ploua sau timpul era urât, ne dădeam întâlnire în sala de mese. Se iscau discuții aprinse pe cele mai diverse teme de școală și nu numai. Acel “cerc școlar”, căruia eu îi eram președinte și judecător incontestabil, era pentru mine o adevărată plăcere, și era folositor pentru studiu, bunăvoință și sănătate.

Întrebările cele mai interesante le făcea Luigi Comollo care intrase în seminar cu un an în urma mea. Domenico Peretti care, mai târziu, va deveni paroh la Butigliera, vorbea ca un tânăr orator și avea mereu pregătit câte un răspuns pentru orice problemă. Garigliano vorbea puțin, dar asculta cu multă atenție și făcea completări și reflecții revelatorii. În discuțiile noastre se iveau o mulțime de argumente și date științifice pe care nimeni nu era în stare să le aprofundeze sau să le corecteze. Atunci ne împărțeam munca. Fiecăruia îi era încredințat un termen, un argument. Trebuia să-l studieze și să comunice “cercului” rezultatul cercetărilor sale.

Mâneca trasă de Luigi

Deseori recreațiile mele erau întrerupte de Luigi. Mă trăgea de mânecă, mă invita să-l urmez și mă ducea în biserică. Acolo îmi cerea să mă rog: Vizita la Sfântul Scrament, rugăciuni pentru cei în agonie, Rozariul, Oficiul la Sfânta Fecioară pentru sufletele din Purgator.

Minunatul băiat a fost un mare noroc pentru mine. Știa să aleagă momentul cel mai potrivit pentru a mă avertiza, pentru a mă corecta, pentru a-mi zice un cuvânt de încurajare. Făcea totul cu atâta amabilitate și dragoste, că îmi plăcea să fiu corectat de el.

Eram prieteni foarte buni. Încercam să-l imit dar eram cu o sută de kilometri în urma lui. Totuși, dacă nu am fost corupt de colegii mai dezordonați, dacă am perseverat serios în chemarea mea, i-o datorez lui. Într-o singură privință nici măcar nu am încercat să-i urmez exemplul: în mortificație. Avea doar nouăsprezece ani și postea sever pe tot parcursul Postului Mare și în toate sâmbetele consacrate Sfintei Maria. Deseori renunța la micul dejun și, uneori, mânca doar pâine și apă. Suporta cu o cuceritoare răbdare cuvintele grosolane, atitudinile de dispreț rece. Știa precis ce face și în biserică și la școală. Mi se părea imposibil faptul că reușea atâtea. Mai mult decât un prieten era un ideal pentru mine, un model deosebit de virtute, un continuu stimul de a mă împotrivi delăsării pentru a fi, cât de cât, ca el.

4. VACANȚE

Pe câmp, la treieratul grâului

Vacanțele sunt, de regulă, un mare pericol pentru clerici. Pe vremea mea erau un pericol și mai mare pentru că durau patru luni și jumătate. Încercam să-mi umplu timpul scriind sau citind dar, nereușind să-mi fac un program oarecare, deseori nu duceam la capăt nimic. Omoram timpul făcând lucruri de mână. Lucram la strung, cu rindeaua, la forjă, croiam și coseam haine, făceam papuci. În casa mea din Morialdo se mai află încă o masă de scris, o masă pentru prânz și câteva scaune, “capodopere” lucrate în acele vacanțe.

După aceea, luam coasa și o porneam înspre pajiști ca să cosesc iarba, sau înspre câmp la treieratul grâului. Coboram în beci să pregătesc butoaiile pentru mustuitul strugurilor din care scoteam vinul nou.

Numai în zilele de sărbătoare mă puteam întoarce să mă ocup de copii. Mulți împlineau 16-17 ani și nu știau mai nimic despre credință. Îmi plăcea mult să fac cu ei ore de catehism. Dornici să învețe, într-adevăr, îi învățam să scrie și să citească pe copiii de toate vârstele. Școala era gratuită dar erau și condiții pe care le impuneam: sânguință, atenție, și spovadă o dată pe lună. Unii nu acceptau și se retrăgeau. Dar nu era pagubă: ceilalți înțelegeau că nu era vorba de un lucru de nimic și se străduiau cu seriozitate.

“Popular, popular, popular”

Cu aprobarea parohului, am început să fac predici și discursuri. În satul Alfiano, în vacanța lui 1838, am predicat la sărbătoarea Sfintei Maria a Rozariului. După primul an de teologie, am vorbit în biserica din Castelnovo: era sărbătoarea Sfântului Bartolomeu Apostolul. La Capriglio am predicat de sărbătoare Nașterii Preacuratei. Nu știu ce hrană spirituală au găsit oamenii în predicile mele. Peste tot mă aplaudau și am sfârșit prin a mă lăsa condus de vanitate. Dar am primit, într-o bună zi, o lecție pe cinste.

Abia terminasem de predicat despre nașterea Mariei și am vrut să cunosc părerea unei persoane care, după înfățișare, părea inteligentă. Mă acoperi de elogi că nu se mai sfârșeau:

- Predica dumneavoastră despre sufletele din Purgator a fost strălucitoare!

Și eu vorbisem despre măreția Mariei...

La Alfiano am vrut să cunosc părerea parohului, don Giuseppe Pelato, persoană cu o mare experiență și de o credință profundă.

- Spuneți-mi sincer, ce credeți despre predica mea?

- Foarte frumoasă, ordonată. Ați expus-o într-un limbaj adecvat și cu multe exemple extrase din Biblie. Continuând așa, veți deveni un predicator foarte căutat.

- Dar oamenii or fi înțeleși?

- Puțini. A înțeles fratele meu preot, și alți câțiva.

- Și totuși erau meditații accesibile.

- Păreau accesibile pentru dumneavoastră dar, pentru ceilalți sunt prea elevate. A gândi atingând, în treacăt, idei din Biblie și evenimente din Istoria Bisericii e ceva frumos, dar lumea nu le urmărește.

- Și ce mă sfătuiți să fac?

- Trebuie să lăsați limbajul și stilul clasicilor; vorbiți în dialect sau chiar și în italiană, dacă e nevoie, dar într-un mod popular, popular, popular. În loc să faceți raționamente, istorisiți

exemple, faceți comparații simple și practice. Amintiți-vă că lumea vă urmărește puțin și că adevărurile de credință trebuie expuse în modul cel mai simplu posibil.

Acest sfat părintesc mi-a folosit toată viața.

Păstrez încă, spre rușinea mea, acele prime discursuri. Când le iau în mână, nu văd altceva decât deșarta dorință de a fi “la modă”. Dumnezeu Cel Milostiv mi-a trimis acea prețioasă lecție care mi-a folosit la predici, la orele de catehism, la scrierea cărților.

5. ZILE LIBERE PE DEALURILE DIN MONFERRATO

Zburau amenințări și pahare

Când spuneam că vacanțele sunt periculoase voiam să vorbesc despre mine. Unui biet seminarist i se poate întâmpla să se trezească pericole serioase, chiar fără să-și dea seama. Și mi s-a întâmplat chiar așa.

Într-un an, câteva rude de-ale mele mă invitaseră la o sărbătoare. Nu voiam să merg. Un unchi, însă, a insistat zicând că nu era nici un seminarist care să-l ajute pe paroh la liturghie. După multe insistențe, am sfârșit prin a accepta.

Am participat la liturghie slujind la altar și cântând. Apoi a sosit ora prânzului. La început totul era bine. Dar, când vinul a început să-i înveselească pe toți (și unii chiar se amețiseră bine), s-au apucat să discute despre lucruri care, pentru un cleric, sunt intolerabile. Am încercat să schimb discuția dar, vocea mea s-a pierdut în hărmălaia generală.

Nu știam ce să mai fac și m-am hotărât să plec. M-am ridicat și mi-am luat pălăria. Unchiul, însă, m-a reținut. Un comesean, deja beat, a început să-i insulte pe toți cei de față. Un altul, și el beat, s-a ridicat și a încercat să se repeadă împotriva lui. S-a iscat o învălmășeală ca de birt: zburau amenințări și pahare. Zburau farfurii și sticle, linguri și furculițe. Un oarecare scoase chiar cuțitul.

Am înțeles că singurul lucru mai acătării pe care-l puteam face era să plec, și am plecat. Ajuns acasă, am reînnoit hotărârea pe care o luasem de mai multe ori: să evit ocaziile nepotrivite pentru a nu strica prietenia cu Dumnezeu.

Vioara zdrobită

Un alt fapt neplăcut mi s-a întâmplat la Croveglia, sătuc din Buttigliera. Era sărbătoarea Sfântului Bartolomeu și am fost invitat, de un alt unchi, să iau parte la celebrarea religioasă. Ar fi trebuit să slujesc la altar cântând în cor și la vioară. Acest instrument muzical îmi era foarte drag dar, renunțasem la el în ziua când am îmbrăcat haina clericală.

În biserică totul a mers foarte bine.

Prânzul s-a ținut în casa unchiului meu, alesul sărbătorii, și nu au fost neplăceri. După prânz, cei de la masă mă invită să cânt ceva pentru a-i înveseli puțin. Am refuzat. Un muzicant, care era de față, a insistat:

- Eu o să cânt vocea întâi. Dumneata măcar acompaniază-mă puțin.

Sunt vrednic de dispreț pentru că nu am știut să spun nu. Am cântat pentru câteva minute după care, am simțit că în jur era agitație, lume. M-am apropiat de geam și am văzut în curte o mulțime de oameni care, înveseliți, dansau în ritmul muzicii noastre.

Câtă furie n-am încercat atunci!

- Cum așa? - le-am spus mesenilor. Eu predic împotriva balurilor publice și voi mă faceți să organizez unul în curtea voastră? Nu se va mai întâmpla niciodată.

În mii de bucăți am sfărâmat vioara. Și n-am mai pus mâna pe acel instrument nici măcar când s-au ivit ocazii de a-l folosi în biserică.

Ultima vânătoare

Încă un fapt petrecut în vacanțe.

Vara și toamna prindeam păsări cu metode care se foloseau pe atunci: vâscul, colivia, uneori pușca. Într-o dimineață, am văzut un iepure zbughind-o la fugă. L-am urmărit. Din ogor în ogor, din vie în vie, am sfârșit prin a coborî văi și a urca dealuri. A fost nevoie de câteva ore. În sfârșit, animalul a fost în bătaia puștii și l-am ochit dintr-un foc. Biata vietate căzu, și eu am simțit o uriașă tristețe văzând-o că moare. Câțiva prieteni mă urmăriseră și mă felicitau pentru lovitură. Mă privii: eram în cămașă, fără haină, cu o pălărie de paie, ca un contrabandist cu pușca în mână după o cursă de cinci kilometri. M-am întristat și mai mult. Am cerut iertare prietenilor pentru acel spectacol prea puțin plăcut și m-am întors imediat acasă.

Pentru a doua oară am luat hotărârea de a nu mai merge la vânătoare. Cu voia Domnului, de data asta mi-am ținut promisiunea. Dumnezeu să-mi ierte scandalul dat în acea zi.

Aceste trei întâmplări au fost pentru mine o lecție unică. Cel care vrea, cu toată seriozitatea, să-și ducă viața în slujirea lui Dumnezeu, trebuie să-și sporească momentele de reculegere și să lase deoparte distracțiile prea materiale. Nu că, prin ele însele, ar fi o ofensă adusă lui Dumnezeu dar, în timpul acestor distracții, au loc discuții, se recurge la un mod de a te îmbrăca, de a vorbi și de a te purta care pun în primejdie prietenia cu Dumnezeu. El ne-a poruncit să fim puri în gânduri, în cuvinte, în fapte.

A găti un pui

Am fost cel mai bun prieten al lui Luigi Comollo, cât timp Dumnezeu l-a ținut în viață. De multe ori, în vacanțe, mergeam acasă la el și el venea la mine. Ne scriam chiar și scrisori. Vedeam în el un adevărat "băiat sfânt", și țineam la el pentru că era de o bunătate rară. Când eram împreună îl ajutam la studiu și încercam să-l imit puțin.

După primul an de teologie a venit să petrecem o zi împreună. Mama și fratele meu erau pe câmp la seceriș. Mi-a dat să citesc predica pe care trebuia să o țină de sărbătoarea Înălțării Sfintei Fecioare și a rostit-o înaintea mea ca și cum ar fi fost înaintea mulțimii din biserică.

Timpul trecea și, deodată, ne-am dat seama că era ora prânzului. Eram singuri acasă și nu aveam o idee prea clară despre felul cum se gătește o mâncare.

- Eu aprind focul - spuse Luigi. Tu pregătește o oală. Om încropi noi ceva după-aia.

- Mama mi-a zis să gătim un pui - am răspuns la rândul-mi. E bun și ca felul întâi și ca felul doi.

Dar trebuie să mergem în ogradă să-l prindem.

După puțină alergătură, am înșfăcat un cocoșel destul de firav. Acum se pune problema să-l tăiem. Dar cine ar fi putut? Nici eu, nici el. Am ajuns la un compromis: Luigi să țină gâtul cucoșului pe un butuc și eu, cu o secure, să-i-l tai. Am dat lovitură și am tăiat capul cucoșului. Văzând însă cum țășnea sângele ne-am speriat amândoi. Ne-am tras brusc înapoi.

După câteva clipe de întristare, Luigi și-a revenit:

- Suntem doi fraieri. Dumnezeu ne-a dat animalele pământului ca hrană. Pentru ce, atunci, atâta dezgust?

Cu curaj am jumulit puiul, l-am prăjit și l-am mâncat.

Aș fi vrut să merg la Cinzano să ascult predica lui Luigi la sărbătoarea Înălțării Sfintei Fecioare Maria la Cer, dar și eu în acea zi trebuia să predic într-o parohie. Am mers la Cinzano a doua zi. Cuvintele lui Luigi plăcuseră foarte mult și mulți mi-au arătat satisfacția lor.

A improviza despre Sfântul Rocco

În acel 16 august era sărbătoarea Sfântului Rocco. Noi îi zicem acelei zile și “sărbătoarea oalelor” pentru că rudele și prietenii se invită unii pe alți la prânz și petrec împreună câteva ore de veselie.

Ceea ce mi s-a întâmplat în acea zi, dovedește până la ce punct ajungea îndrăzneala mea. Trebuia să sosească un predicator pentru a vorbi despre Sfântul Rocco. Dar, până când ar fi trebuit să urce la amvon, nu se arătase nici unul. Parohul de Cinzano stătea ca pe ace. Din satele vecine veniseră pentru sărbătoare mulți parohi și eu, la un moment dat, (văzând că parohul nu mai știa pe unde să scoată cămașa) am trecut de la unul la altul rugându-i ca cineva să adreseze un cuvânt mulțimii adunate în biserică.

Nimeni nu se simțea în stare. Cineva, dimpotrivă, la insistențele mele răspundea enervat:

- Dar dumneavoastră sunteți inconștient? Credeți că se poate improviza un discurs despre Sfântul Rocco ca și cum a-i bea un pahar de vin? Încercați d-voastră să o faceți.

Acea persoană vorbise tare, și toți ceilalți au aprobat zgomotos. Rușinat dar și provocat în propriul orgoliu am răspuns:

- Nu aveam curajul să mă propun singur. Dar dacă nimeni nu este în stare, fac eu predica.

În biserică s-a cântat un cântec pentru a avea timp să-mi pun în ordine ideile. Citisem viața Sfântului Rocco. Am strâns în minte ideile și datele principale și am urcat la amvon. Am făcut unul dintre cele mai frumoase discursuri pe care le făcusem până atunci.

“Sper să beau un vin mai bun”

În aceeași zi am ieșit să fac câțiva pași cu Luigi Comollo. Am urcat pe o colină de unde se vedeau, întinzându-se până departe, câmpuri, izlazuri și vii.

- Uite ce secetă anul acesta! - am spus. Recoltele sunt sărace. Bieții țărani. Atâta muncă și nici un câștig.

- Mâna lui Dumnezeu apasă asupra noastră - mi-a răspuns. Crede-mă: totul este din cauza păcatelor noastre.

- Să sperăm că anul viitor Dumnezeu o să ne dea un timp mai bun.

- Sper și eu. Fericiți aceia care-l vor putea vedea.

- Hai să nu vorbim de lucruri triste. Pentru anul acesta, răbdare. Dar anul viitor vor fi niște struguri nemaipomeniți. Și vom bea un vin foarte bun.

- Îl vei bea tu.

- Și tu? Vei continua să bei ca de obicei apă?

- Nu. Sper să beau un vin mai bun.

- Ce vrei să spui?

- Să o lăsăm baltă. Știe Dumnezeu.

- Nu schimba vorba. Ce vrei să spui cu aceste cuvinte: ”sper să beau un vin mai bun”. Că ai să mergi în Rai?

- Eu nu sunt sigur că o să merg în Rai după moarte, dar o doresc foarte mult. De câtva timp am o dorință așa de mare de a merge în casa lui Dumnezeu, încât mi se pare imposibil să mai trăiesc mult pe pământ.

Luigi spunea aceste cuvinte cu o față plină de bucurie. Avea pe atunci o sănătate de fier și se pregătea să se întoarcă cu mine în seminar.

6. ȘTIRI DE DINCOLO

Ultima privire a fost ca o semnătură

Scriind biografia¹³ lui Luigi Comollo am povestit evenimentele care s-au întâmplat înainte și în timpul sfintei sale morți. Cine vrea să le cunoască le poate citi în acele pagini.

Aici vreau doar să amintesc un fapt pe care, în biografie, abia l-am pomenit dar care a stârnit multe discuții. Iată-l.

Prietenia noastră era atât de profundă încât vorbeam deschis despre tot ceea ce ni se putea întâmpla. Am vorbit și de posibilitatea morții unuia dintre noi.

Într-o zi, după ce am citit împreună un lung fragment din viața unui sfânt, mai în glumă mai în serios, unul dintre noi a zis:

- Ar fi frumos ca primul dintre noi care moare să vină să aducă celuiilalt știri de dincolo.

După ce, în mai multe rânduri, am vorbit despre aceasta, am făcut un pact:

- Primul care moare, dacă Dumnezeu o va îngădui, va veni să-l înștiințeze pe celălalt dacă este mântuit. Nu mă gândeam că acesta era un lucru grav. L-am făcut cu o oarecare ușurință (n-aș sfătui pe nimeni să facă un așa pact). Totuși, în special în timpul ultimei boli a lui Luigi, l-am confirmat și reînnoit de mai multe ori. Mai mult, pot să spun că ultimele sale cuvinte, ultima privire au fost un fel de semnătură cu privire la acel pact. Mulți colegi cunoșteau lucrul acesta.

“Bosco, eu sunt mântuit”

Luigi Comollo a murit pe 2 aprilie 1839. În seara zilei următoare a fost îngropat cu mare întristare în biserica Sfântului Filippo.

Cei care cunoșteau pactul nostru erau nerăbdători să vadă cum o să se întâmple. Eu eram peste măsură de neliniștit. Speram că “știrea” pe care Luigi urma să mi-o transmită o să-mi potolească întristarea pe care mi-o provocase moartea lui.

În seara acelei zile eram într-un dormitor în care stăteau în jur de douăzeci de seminariști. Eram agitat. “În noaptea aceasta se va împlini promisiunea”, gândeam.

Înspre unsprezece și jumătate, pe coridor s-a auzit un zomot înfundat. Părea că o căruță mare, trasă de cai, venea apropiindu-se de ușa dormitorului. Clipă cu clipă zgomotul se făcea tot mai înfundat ca un tunet. Tot dormitorul tremura. Seminariștii, speriați, au sărit din paturile lor și s-au strâns toți într-un colț. Atunci, în mijlocul acelui tunet înfundat și violent, am auzit vocea clară a lui Luigi Comollo. A repetat de trei ori:

- Bosco, eu sunt mântuit.¹⁴

Toți seminariști au auzit zgomotul, mulți au auzit și vocea dar nu au înțeles cuvintele. Câțiva, ca și mine, le-au înțeles foarte bine așa încât, pentru mai mult timp, au trecut din gură în gură. Îmi

¹³ Don Bosco a publicat prima ediție a acestei biografii în 1844 cu titlul “Referiri istorice cu privire la viața clericului Luigi Comollo, mort în seminarul din Chieri, admirat de toți pentru prețioasele sale virtuți”. Au urmat alte trei ediții în 1854, 1867 și 1884. Aceasta din urmă a fost îmbogățită de povestirea, pe larg, a apariției lui Luigi Comollo care, în edițiile precedente, era doar amintită.

¹⁴ Două mărturii scrise, păstrate în Arhiva Saleziană Centrală, confirmă apariția lui Comollo în camera clericilor din Chieri. Una este a lui don Michele Chiantore, coleg de cameră cu Don Bosco la Chieri; cealaltă de Genoveffa Fiorito, sora lui don Giuseppe Fiorito, care era prefect de cameră (asistent) în seminar când s-a întâmplat evenimentul. Aceasta din urmă mărturisește că fratele ei a povestit de mai multe ori faptul (vezi F. Desramaut, *Les Mémoires I de G. B. Lemoine*, pag. 113 [și 74 nota 21]).

amintesc că atunci a fost pentru prima oară când mi-a fost frică. O frică care m-a îmbolnăvit și m-a purtat până aproape de mormânt.

Nu voi da nimănui sfatul să repete promisiunea pe care am făcut-o eu și Luigi. Dumnezeu este atotputernic, Dumnezeu este milostiv. De obicei nu ține cont de astfel de pacturi. Dar, uneori, în infinita sa îndurare, permite ca ele să se îndeplinească, cum s-a întâmplat cu mine.

7. CUVINTELE PLINE DE MIEZ ALE PĂRINTELUI BOREL

O sută două zeci de lire prețioase

Întotdeauna m-am simțit bine în seminar. Eram prietenul colegilor și al tuturor superiorilor. În a șasea lună a oricărui an de școală se dădea un examen din toate materiile de studiu. Cine avea rezultatele cele mai bune la învățătură și la purtare, primea un premiu de șaiszeci de lire. Cu ajutorul lui Dumnezeu, în cei șase ani petrecuți în seminar, am obținut mereu acest premiu. În al doilea an de teologie, am obținut funcția de sacristier. Funcție fără o mare importanță dar care îți dădea dreptul la alte șaiszeci de lire pe an. Cu un act de bunătate, superiorii mi l-au acordat. Cu premiul la învățătură și cu “salariul” de sacristier puteam să-mi plătesc jumătate din taxă. Cealaltă jumătate mi-o plătea milostivul don Cafasso. Ca sacristier, trebuia să întrețin curățenia în biserică, în sacristie și la altar. Trebuia să îngrijesc lumânările și candelile și să țin în ordine hainele și obiectele care se foloseau la sfintele celebrări.

Cuvinte pline de miez

În acel an am avut norocul să cunosc unul dintre cei mai buni preoți din Torino, don Giovanni Borel. Venise să ne predice în timpul exercițiilor spirituale. L-am cunoscut în sacristie și am rămas impresionat de aerul vesel și cuvintele lui glumețe care aveau mereu ceva spiritual în ele. Am observat pregătirea și mulțumirea cu care participa la Sfânta Liturghie, comportarea sa plină de evlavie în timpul celebrărilor și imediat mi-am dat seama că este un preot strălucit. În modul său de a predica, era de admirat popularitatea, vivacitatea, limpezimea, focul dragostei care izvora din cuvinte. Era ușor de înțeles că ne aflam în fața unui sfânt. Am mers toți să ne spovedim la el. Mulți i-au vorbit de propria chemare și cereau de la el barem un cuvânt memorabil. Am mers și eu să-i vorbesc despre problemele mele spirituale. I-am cerut un sfat pentru că îmi era mereu teamă că o să-mi pierd vocația pe parcursul anului și, în special, în timpul vacanțelor. Mi-a răspuns:

- A frecventa des Împărtășania și a ști să te reculegi înaintea lui Dumnezeu, sunt două lucruri care conservă vocația și formează un preot bun.

Acele exerciții spirituale au folosit foarte mult tuturor. Mult timp după aceea ne-am amintit de acele cuvinte care ne ajutaseră într-atât.

8. APLECAT ASUPRA FOILOR ALBE

O carte mică ce deschide orizontul

În studiile mele făceam o mare greșală. În timpul liceului citisem, zi și noapte, operele clasicilor păgâni. Îmi plăceau foarte mult legendele mitologiei grecești și romane, expuse într-un limbaj strălucitor.

Operele scriitorilor creștini, în comparație cu acestea, nu-mi plăceau. Am sfârșit prin a mă lăsa convins că religia creștină nu face casă bună cu limbajul ales și cu poezia înaltă. Chiar operele Părinților Bisericii îmi păreau compuneri de puțină valoare. Principiile religiei erau expuse cu forță și claritate dar, mi se părea că acele pagini erau departe de a fi artă.

Din fericire Providența m-a ajutat să-mi schimb părerea. La începutul celui de-al doilea an de filosofie am mers într-o zi să fac o vizită la Sfântul Sacrament, prezent în tabernacol. Nu aveam cu mine cartea de rugăciuni și am citit câteva capitole dintr-o carte pe care am găsit-o într-o bancă: *“Imitațiunea lui Cristos”*. Am fost uimit de profunzimea gândirii și de expunerea foarte simplă și foarte frumoasă. Mă gândeam: “Autorul acestei cărți era un mare scriitor”. M-am întors de mai multe ori să citesc acea importantă cărticică și am descoperit că, într-un singur rând de-al ei era mai multă înțelepciune decât în voluminoasele tomuri ale clasicilor antici.

Lectura cărții *“Imitațiunea lui Cristos”* a însemnat pentru mine sfârșitul lecturilor profane. Imediat după aceea am citit *“Istoria Vechiului și Noului Testament”* a lui Calmet, *“Antichități Iudaice”* de Iosef Flavius, *“Reflecții despre religie”* de monsenior Marchetti, operele lui Frayssinous, Balmes, Zucconi și multe alte scrieri despre creștinism. Mi-a plăcut foarte mult *“Istoria Bisericii”* de Fleury, (nu știam că acele 20 de volume erau interzise). Am găsit plăcere și mai mare citind cărțile lui Cavalca, Passavanti, Segneri și *“Istoria Bisericii”* de Henrion. Cineva s-ar putea gândi: “Lecturile acestor cărți nu erau o piedică pentru studiile școlare?” Pot să răspund liniștit că nu erau o piedică pentru că, aveam în continuare o memorie foarte bună. Pentru școală îmi ajungea să merg la lecții și să citesc cărțile de bază. Orele care trebuiau să fie destinate învățatului le dedicam lecturii. Superiorii o știau și mă lăsau în pace.

Îl tutuiam pe Homer

O materie care îmi plăcea foarte mult era greaca. Începusem să învăț această limbă clasică în liceu. Studiasem gramatica și începusem primele traduceri.

O bună ocazie pentru a aprofunda această materie s-a ivit în 1836. Torino era amenințat de holeră. Iezuiții se hotărâseră să scoată din oraș elevii interni ai Colegiului Carmine. I-au găzduit în casa pentru vacanțe, Castelul Montaldo Torinese.

Pentru că găzduiau în același timp elevii interni și externi, au avut nevoie de un număr dublu de asistenți și de profesori suplinitori. Don Cafasso, căruia i s-au adresat iezuiții pentru a le recomanda câțiva seminariști disponibili, m-a propus pe mine ca asistent într-o cameră și ca suplinitor de greacă.

A fost prilejul care m-a determinat să mă ocup serios de această limbă. Eu predam elementele de bază ale gramaticii și, în același timp, mergeam înainte cu studiul. Printre iezuiți era un oarecare preot Bini, profesor de greacă de mare valoare. Sprijinul lui a fost remarcabil. În patru luni m-a ajutat să traduc tot Noul Testament, primele două cărți din Iliada lui Homer, mai multe ode de Pindar și Anacreon. Pentru că arătam bunăvoință bunul preot a continuat să mă ajute. Pentru

patru ani, în fiecare săptămână, îi trimiteam o traducere din greacă în italiană sau din italiană în greacă. El o corecta cu precizie și mi-o trimitea cu observațiile necesare. În acest fel am putut să folosesc limba greacă cu aceeași ușurință cu care foloseam, deja, latina. În acel timp am studiat franceza și primele elemente de ebraică. După italiană și latină mi-a plăcut mereu să mă ocup de aceste trei limbi: greaca, franceza și ebraica.

9. PREOT PE VECI

O cerere făcută arhiepiscopului

În 1840, anul care a urmat morții lui Luigi Comollo, am primit tonsura și cele patru ordine minore. Eram în al treilea an de teologie.

Imediat după aceea m-am gândit că aş putea câștiga un an învățând în timpul vacanței. Această permisiune, pe atunci, se acorda foarte rar. Fără să vorbesc cu cineva, m-am prezentat la arhiepiscop, monsenior Frasoni. I-am cerut să studiez materiile celui de al patrulea an în timpul verii, în așa fel încât să termin cei cinci ani de teologie în anul școlar 1840-1841. Motivul pe care l-am invocat era vârsta: împlinisem deja 24 de ani.

Arhiepiscopul m-a primit cu bunăvoință. A verificat rezultatele examenelor susținute până atunci. Mi-a acordat această favoare cu condiția ca, înainte de luna noiembrie, să fi susținut toate examenele prevăzute pentru al patrulea an. Teologul Cinzano, paroh la Castelnuovo, a fost numit ca examinator.

M-am pregătit în două luni de studiu intensiv și am dat examenele prevăzute; am fost admis să primesc ordinul diaconatului.¹⁵

Un gând care te face să tremuri

Dacă mă gândesc din nou la acel pas hotărâtor al vieții mele îmi dau seama că nu eram destul de pregătit, pentru că nu aveam toate calitățile pozitive necesare.

Totuși, neavînd pe nimeni care să se îngrijească nemijlocit de vocația mea, am cerut sfatul părintelui Cafasso. El mi-a spus să merg înainte, fără frică, să urmez cuvintele sale.

Pentru zece zile m-am închis în liniștea exercițiilor spirituale în Casa Misiunii din Torino. Am făcut spovada generală, adică o reexaminare deplină a vieții mele pentru a putea cere părerea confesorului dacă păream în stare să mă dedic pentru totdeauna vocației mele. Vroiam să merg înainte, dar tremuram la gândul de a mă angaja pentru toată viața. De aceea nu am vrut să iau hotărârea de a continua pe drumul preoției mai înainte să fi avut totala aprobare a confesorului. Din acel moment am pus cea mai mare râvnă ca să împlinesc sfatul lui don Borel: “Frecvența la Împărtășanie și reculegerea în fața lui Dumnezeu, păstrează vocația și formează adevăratul preot”.

M-am întors în seminar și am fost înscris în al cincilea an. Am fost numit și asistent, “funcția maximă” pe care un biet seminarist o poate avea.

Pe 19 martie 1841 am primit ordinul diaconatului. Pe 5 iunie urma să fiu sfințit preot.

A fost tristă ziua când a trebuit să las seminarul pentru totdeauna. Superiorii mă iubeau mult și mi-o demonstrau în orice ocazie. Colegii îmi erau prieteni. Se poate spune că eu trăiam pentru ei și ei pentru mine. Cine trebuia să-și radă barba, venea la mine. Cine avea nevoie de o căciuliță de preot, venea la mine; când era de cusut sau peticit o haină, mă căutau pe mine.

¹⁵ Subdiaconatul, pe atunci, era pasul decisiv în viața celui care dorea să devină preot. Cine îl primea, făcea *vot solemn de castitate pentru toată viața*. De la acest vot, Biserica nu dădea nimănui dispensă pentru nici un motiv. Clericul care se pregătea să primească acest ordin, era invitat să se închidă în liniște pentru zece zile de exerciții spirituale. Pe parcursul acestora era invitat să facă spovada generală, adică o reexaminare generală a vieții sale de creștin, pentru a se verifica el însuși [și pentru a se consulta cu confesorul, reprezentant al lui Dumnezeu, dacă era capabil să se angajeze în viața preoției] *pentru totdeauna*.

Separarea de această casă unde am trăit șase ani din viața mea, unde am primit educația, cultura și spiritul sacerdotal, împreună cu semne de bunătate și de afecțiune, m-a costat foarte mult.

Prima Liturghie

Am fost sfințit preot pe 5 iunie 1841, în ajunul sărbătorii Sfintei Treimi. Prima mea liturghie am celebrat-o în biserica Sfântului Francisc de Assisi, asistat de don Cafasso. Mă așteptau cu nerăbdare în satul meu unde, de mulți ani, nu mai făcuse cineva o primă liturghie. Dar am preferat să o celebrez la Torino, fără zarvă. Pot să numesc acea zi cea mai frumoasă zi din viața mea. În momentul în care se amintesc persoanele dragi, i-am amintit lui Dumnezeu pe profesorii mei și pe toți aceia care mă susținuseră. L-am amintit, în special, pe dragul don Calosso pe care l-am considerat mereu un mare și însemnat binefăcător.

Luni am mers să celebrez a doua liturghie în sanctuarul Consolatei. Am mulțumit Sfintei Fecioare Maria pentru toate darurile pe care mi le-a obținut de la Fiul său, Isus.

Mărți am fost la Chieri și am celebrat liturghia în biserica Sfântului Dominic. Mai trăia, încă, profesorul meu don Giusiana. M-a îmbrățișat cu afecțiune. În timpul acelei liturghii a izbucnit în plâns de emoție. Am petrecut cu el toată ziua aceea: o zi ca de Paradis.

Joi era sărbătoarea Trupul Domnului (sărbătoare de poruncă). Am făcut liturghia în satul meu, înconjurat de cei dragi. Cum se făcea și procesiunea solemnă, am purtat Sfântul Sacrament pe străzile din Castelnovo. Parohul a vrut să invite la prânz și rudele mele, preoții și autoritățile comunei. Toți mă iubeau și, împreună cu mine, toți erau mulțumiți.

În seara acelei zile m-am întors acasă.

Când eram aproape de locurile unde copilărisem, când am revăzut locul unde am avut visul la nouă ani, nu am putut să-mi stăpânesc emoția. Am spus:

- Cât sunt de minunate căile Providenței! Într-adevăr Dumnezeu a ridicat de la pământ un sărman băiețandru, ca să-l așeze printre aleșii săi.

10. CÂND SE SPERIE CALUL

“Aveam mereu în jur mulți copii”

La Castelnuovo în anul sfințirii mele (1841), nu era nici un vicar. Pentru cinci luni am exercitat această funcție.

Găseam multă satisfacție muncind pentru parohie. Predicam în fiecare duminică, vizitam bolnavii, administram sacramentele. Nu puteam, încă, să spovedesc pentru că nu dădusem examenul de spovadă. Participam și la înmormântări, țineam în ordine registrele parohiei, redactam certificate de sărăcie și alte certificate pe care lumea le cerea.

Dar, bucuria mea era să fac ore de catehism cu copiii, să stau cu ei, să vorbesc cu ei. Am început prin a mi-i face prieteni pe copiii din Castelnuovo. Când ieșeam din casa parohială, erau acolo așteptându-mă. Oriunde aș fi mers veneau cu mine ca la o sărbătoare. Veneau să mă viziteze și copii din Morialdo; când mergeam acasă, la Becchi, îi aveam mereu în jur.

Un fâlfâit de aripi deasupra capului

Reușeam cu ușurință să vorbesc lumii și, prin urmare, eram foarte căutat să fac discursuri și predici în sărbătorile de hram. Spre sfârșitul lui octombrie am fost invitat la Lavriano să predic la sărbătoarea sfântului Benigno. Am acceptat bucuros pentru că era satul colegului și prietenului meu Giovanni Grassino. M-am pregătit bine. Am scris predica în limbaj popular, dar îngrijit, și am învățat-o. Eram sigur că voi face o bună impresie. Dar, Dumnezeu a dat o lecție teribilă vanității mele.

Era duminică și, înainte de a pleca, a trebuit să celebrez liturghia pentru cei din Castelnuovo. Ca să ajung la timp la Lavriano, nu am mers pe jos ci cu calul.

Făcusem jumătate din drum în trap și în galop. Mă aflu în valea din Casalborgone, între Cinzano și Bersano când, dintr-un câmp semănat cu mei, s-a ridicat deodată un stol de păsări. Fâlfâitul de aripi, zgomotos și neprevăzut, a speriat calul care a pornit într-o goană nebună peste câmpuri și izlazuri. Am încercat să mă țin bine în șar, dar, la un moment dat, mi-am dat seamă că slăbea și aluneca într-o parte. Am încercat să o îndrept când o săritură neașteptată m-a azvârlit în sus. Am căzut răsturnat pe spate peste o grămadă de pietre.

“Mi-am revenit într-o casă necunoscută”

Un om văzuse de pe un deal neplăcuta mea pățanie și a coborât repede împreună cu un altul care să-l ajute. M-a găsit leșinat. Cu grijă, m-a dus în casa sa și m-a întins pe cel mai bun pat pe care îl avea. Mi-a dat toate îngrijirile posibile și, după o oră, mi-am revenit. M-am mirat că mă găseam într-o casă necunoscută.

- Nu vă speriați, s-a grăbit să-mi spună binefăcătorul meu, veți vedea că aici nu o să vă lipsească nimic. Am trimis deja să cheme doctorul și un lucrător de-al meu s-a dus să caute calul. Eu sunt doar un țăran, dar în casa mea veți găsi tot ceea ce vă este necesar. Vă simțiți rău?

- Dumnezeu să vă răsplătească pentru trebnicia dumneavoastră, dragul meu prieten. Cred că nu am nimic grav. Nu pot să mișc umărul, mă tem să nu fie rupt. Aici unde sunt?

- Pe dealul din Bersano, în casa lui Giovanni Calosso, poreclit Brina. Dumneavoastră nu mă cunoașteți, dar și eu am umblat prin lume și am avut nevoie de alții. Mergeam mereu la bălciuri și la târguri și mi s-au întâmplat atâtea.

- În timp ce așteptăm doctorul de ce nu-mi povestiți câteva din amintirile dumneavoastră?

- Aș avea multe de povestit! Cu mulți ani în urmă, doar ca să vă dau un exemplu, mă dusesem la Asti cu măgărița mea. Trebuia să fac provizii pentru iarnă. Întorcându-mă, sărmanul meu animal era prea încărcat. Pe când eram în văile din Moriondo a alunecat în noroi și s-a întins în mijlocul drumului. Eforturile mele ca să o ridic pe picioare nu au folosit la nimic. Era miezul nopții, ploua și era întuneric beznă. Nu mai știam cărui sfânt să mă închin și am început să strig după ajutor. După câteva minute, cineva mi-a răspuns dintr-o căsuță apropiată. Cu făclii aprinse, ca să facă un pic de lumină, a venit în ajutorul meu un seminarist, fratele său și alți doi oameni. M-au ajutat să descarc măgărița, au tras-o afară din noroi și m-au găzduit în casa lor. Eu eram pe jumătate mort, plin de noroi din cap până-n picioare. M-au curățat, mi-au pregătit o masă bună și, după aceea, m-au culcat într-un pat foarte moale. Dimineața, înainte de a pleca, vroiam să plătesc deranjul, cum mi se părea că se cuvine. Seminaristul a refuzat politicos spunând: “Măine și noi am putea avea nevoie de dumneavoastră”.

Și-a dat seama că aveam ochii roșii

La acele cuvinte m-am emoționat. Bunul om și-a dat seama că aveam ochii roșii și m-a întrebat:

- Vă simțiți rău?

- Nu. Această povestire a dumneavoastră e frumoasă și mișcătoare.

- Era o familie foarte bună aceea pe care am întâlnit-o în acea noapte. Dacă aș putea să fac ceva pentru ea aș face-o bucuros.

- Cum se cheamă?

- Familia lui Bosco, chemați în dialect “Boschett”. Dar de ce vă emoționați din nou? Cunoașteți cumva acele persoane? Acel seminarist e bine?

- Acel seminarist, dragul meu prieten, e acest preot pe care l-ai primit în casa ta. Dumneavoastră m-ați răsplătit de o mie de ori pentru ceea ce am făcut în acea noapte. M-ați adus leșinat în casa dumneavoastră, m-ați așezat în patul dumneavoastră. Divina Providență a vrut să ne arate, în fapt, că, cine face bine, găsește bine.

Este greu de imaginat vesela uimire a celui bun creștin și a mea. Dumnezeu în necaz m-a făcut să întâlnesc un prieten drag. Informați de cele întâmplate, soția, o soră care trăia cu ei, alte rude și prieteni au fost foarte mulțumiți să vină să salute “seminaristul” de care, de atâtea ori, auziseră vorbindu-se. M-au copleșit cu amabilități.

Doctorul a ajuns puțin mai târziu și, din fericire, nu mi-a găsit fracturi. După un oarecare timp, necesar să-mi treacă lovitura, am putut să mă urc din nou pe cal și să mă întorc acasă. Giovanni “Brina” a vrut să mă însoțească. De atunci am fost mereu în relații de strânsă prietenie.

După acel accident am luat o hotărâre serioasă: discursurile mele de acum înainte, le voi pregăti pentru slava lui Dumnezeu, nu ca să fac o impresie frumoasă.

11. A ÎNVĂȚA SĂ FI PREOT

Trei salarii refuzate

Spre sfârșitul acelei veri mi s-au oferit trei locuri unde să profez.

O familie de nobili din Genova m-a cerut ca profesor particular. Salariul ar fi fost de o mie de lire pe an.

Consătenii mei din Morialdo, dorind cu ardoare ca să mă opresc printre ei, m-au rugat să accept postul de capelan. M-au asigurat că vor dubla salariul obișnuit.

Mi s-a oferit chiar și postul de ajutor de paroh la Castelnuovo.

Mai înainte de a lua o decizie, m-am dus la Torino să mă consult cu don Cafasso care, de mai mulți ani, devenise sfătuitorul meu în hotărârile materiale și spirituale. Cucernicul preot a ascultat totul: bunele salarii oferite, insistența rudelor și a prietenilor, marea mea voință de muncă. La sfârșit, fără ezitare, mi-a spus:

- Să nu acceptați nimic. Veniți aici, la Colegiul Bisericesc. Dumneavoastră trebuie să vă desăvârșiți formația studiind morala (știința care te învață să trăiești creștinește), și omiletica. Am acceptat bucuros sfatul și, pe 3 noiembrie, am intrat în Colegiul Bisericesc.¹⁶

Don Guala, marele profesor

În Colegiul Bisericesc se învăța să fi preot. În seminarii, de fapt, se dădea multă importanță studiului adevărilor de credință și a dezbatelor pentru ca acestea să fie însușite. Morala se limita doar la a trata problemele mai dificile și mai incerte. Colegiul completa studiile seminarului.

Timpul era folosit pentru meditație, lecturi spirituale, două lecții pe zi (de morală), lecții de omiletică, momente de reculegere și reflecție. Exista timp și tihnă pentru a studia și citi autori valoroși.

În fruntea Colegiului Bisericesc erau două persoane, renumite pentru înțelepciunea și sfințenia lor: teologul Luigi Guala și don Giuseppe Cafasso.

Don Guala era fondatorul Colegiului. În timpul ocupației franceze din Piemonte (1797-1814) arătase o dragoste nesfârșită. Om dezinteresat, plin de știință, prudență și curaj, fondase Colegiul pentru ca, după studiile din seminar, tinerii sacerdoți să poată învăța să fie preoți. Această operă a făcut mult bine Bisericii: au fost, în special, eradicate unele urme janseniste¹⁷ care continuau să se mențină în Biserica piemonteză.

Una din problemele cele mai aprinse din domeniul moralei era așa-numita problemă a “probabilismului și a probabiliorismului”.¹⁸ În fruntea “probabilioriștilor” erau câțiva autori rigizi printre care Alasia și Antoine. Comportamentul lor riguros putea conduce la atitudini

¹⁶ Colegiul Bisericesc era un fost colegiu lângă biserica Sfântului Francisc de Assisi. În această clădire don Luigi Guala, ajutat de don Cafasso, pregătea patruzeci [și cinci] de tineri preoți ca să devină preoți ai timpului [și ai societății] în care trebuiau să trăiască. Pregătirea dura doi ani. Pentru Don Bosco, în mod excepțional, a durat trei ani.

¹⁷ Jansenismul era erezia care (printre altele) impunea creștinilor o viață austeră [și severă, cerând lungi] riguroase pregătiri pentru primirea sacramentului Euharistiei, [și arăta o oarecare ostilitate] Papei.

¹⁸ Pare un joc ciudat de cuvinte, dar fenomenul a avut importante urmări în viața de zi cu zi a creștinilor. *Probabiliorismul* cerea o viață mai riguroasă [și mai dură] care putea semăna cu cea impusă de janseniști. *Probabilismul* avea exigențe mai ușoare, dar era acuzat de către probabilioriști de “permisivism” sau de “laxism”.

janseniste. “Probabiliștii” urmau învățătura moralei Sfântului Alfons. Azi, Biserica a proclamat acest Sfânt ca “Doctor al Bisericii”, și gândirea sa se poate numi “gândirea papei” pentru că Papa a declarat că operele sale se pot preda, predica, practica și urma, fără nici un pericol.

Teologul Guala se plasa cu fermitate mai presus de orice controversă. În centrul oricărei probleme așeza dragostea lui Dumnezeu și reușea, astfel, să nu cedeze nici rigorismului, nici permisivismului.

Mulțumită activității sale, Sfântul Alfons a devenit maestrul școlilor piemonteze de teologie cu cele mai bune consecințe.

Don Cafasso, călăuză spirituală

Mâna dreaptă a teologului Guala era don Cafasso. Cu un calm imperturbabil, și cu o delicată dragoste, a reușit să înlăture orice urmă de răceală care rămăsese între probabilioriști și probabiliști, folosind, din plin, prudență și tact.

Un alt om de valoare al Colegiului era teologul Felice Golzio. Viața sa modestă a trecut aproape neobservată dar, cu o muncă neobosită, cu o adâncă umilință și cu o minte lucidă, a fost un ajutor de neestimat pentru don Guala și don Cafasso.

Acești trei mari preoți din Torino au muncit cu adevărat zel în închisori și în spitale, pe amvoane și în casele bolnavilor. Fructele carității lor au fost benefice pentru orașe și sate, au pătruns în palatele bogaților și în casele celor săraci.

Au fost trei modele pe care Divina Providență mi le-a pus înaintea. Depindea doar de mine să-i imit în viața mea.

Copiii de după gratii

Don Cafasso era de aproape șase ani călăuza mea spirituală. Dacă am făcut ceva bun în viață, i-o datorez lui. Îi ceream sfatul în orice alegere, pentru orice plan, pentru orice orientare a muncii mele sacerdotale.

A început prin a mă duce să-i vizitez pe pușcăriași. În pușcării am învățat să cunosc cât de mare este răutatea și mizeria oamenilor. M-am îngrozit văzând numărul mare de tineri între 12 și 18 ani, sănătoși, robuști, inteligenți, lenevind, chinuiți de ploșnițe și de păduchi, fără pâine și fără o vorbă bună.

Nefericiții tineri erau o pată pentru țara noastră, o dezonoare pentru familii. Erau umiliți până la pierderea propriei demnități.

Ceea ce mă impresiona cel mai mult era că mulți, după ce își recâștigau libertatea, erau hotărâți să trăiască într-un alt fel, mai bun. Dar, după puțin timp, ajungeau din nou în spatele gratiilor. Am încercat să caut motivul și am înțeles că mulți erau arestați din nou pentru că erau abandonați bunului lor plac. Gândeam: ”Acești copii ar trebui să găsească afară un prieten care să se ocupe de ei, să stea cu ei, să-i instruiască, să-i ducă în biserică în zilele de sărbătoare. Poate atunci nu s-ar mai întoarce în pușcării sau, cel puțin, vor fi mult mai puțini cei care se vor întoarce”. I-am spus acest gând lui don Cafasso și, cu ajutorul lui, am căutat un mod de a-l transforma în realitate. Aveam multă încredere în Dumnezeu pentru că știam că, fără ajutorul Lui, orice efort al nostru este zadarnic.

12. AM 16 ANI ȘI NU ȘTIU NIMIC

Băiatul care a șters-o la fugă

Un grup de băieți au devenit prietenii mei din primele zile ale intrării mele în Colegiu. Mă pomeneam cu ei în jur când trebuia să ies în lungul străzilor și prin piețe. Mă urmau și în sacristia bisericii Colegiului. Nu aveam, însă, un loc unde să-i adun ca să dau un minim de stabilitate proiectului meu de a-i ajuta.

O întâmplare ciudată a provocat realizarea aceluia plan. Din această întâmplare a rezultat activitatea mea în favoarea tinerilor care hoinăreau pe străzile orașului și, în special, a acelor care ieșeau din pușcării.

În sărbătoarea Neprihănitei Zămisliri a Mariei (8 decembrie 1841), la ora stabilită, îmi îmbrăcam hainele sacre ca să celebrez Sfânta Liturghie. Sacristierul, Giuseppe Comotti, văzând într-un colț un băiat, l-a chemat să ministeze la liturghie.

- Nu știu, i-a răspuns foarte rușinat.
- Hai, vino să ministezi la liturghie, a insistat.
- Dar nu știu, nu am mai ministrat.
- Atunci ești un dobitoc! - s-a enervat sacristierul. Dacă nu știi să ministezi la liturghie de ce vii în sacristie? Tot nervos, a apucat bățul pe care îl folosea ca să aprindă lumânările, la izbit de umerii și de capul sărmanului băiat care a șters-o la fugă. Atunci am strigat sacristierului:
- Dar ce faceți? De ce loviți băiatul? Ce rău v-a făcut?
- Vine în sacristie și nici măcar nu știe să ministeze!
- Și pentru asta trebuie să-l bateți?
- Dumneavoastră ce vă pasă?
- Îmi pasă mult pentru că-mi e prieten. Chemați-l imediat înapoi. Trebuie să vorbesc cu el.

“Mama este moartă”

Sacristierul a alergat după el strigând: “Hei, băiete”. Ajungându-l, l-a liniștit și l-a readus lângă mine. Rușinat și tremurând, stătea și mă privea. L-am întrebat cu duhul blândeții:

- Ai ascultat deja liturghia?
- Nu.
- Vino să o asculți. După aceea trebuie să-ți vorbesc despre o chestiune care îți va face plăcere. Mi-a promis. Vroiam să-l fac să uite loviturile primite și să șterg urâta impresie pe care va fi trebuit să o aibă despre preoții acelei biserici. Am celebrat liturghia, am spus rugăciunile de mulțumire după care l-am dus într-o capelă. Cu fața veselă l-am asigurat că nimeni nu o să-l mai lovească și i-am spus:
- Dragul meu, cum te cheamă?
- Bartolomeo Garelli.
- Din ce sat ești?
- Din Asti.
- Tatăl tău trăiește?
- Nu, e mort.
- Și mama ta?
- E moartă și ea.
- Câți ani ai?

- Zece.
- Ști să citești și să scri?
- Nu știu nimic.
- Ai făcut Prima Împărtășanie?
- Încă nu.
- Te-ai spovedit deja?
- Da, dar când eram mic.
- Mergi la catehism?
- Nu îndrăznesc.
- De ce?
- Pentru că ceilalți copii mai mici știu să răspundă la întrebări iar eu, că sunt așa de mare, nu știu nimic. Mi-e rușine.
- Dacă ți-aș face ore de catehism separat ai veni?
- Cu multă plăcere.
- Chiar și aici?
- Numai să nu mă bată din nou.
- Fii liniștit. Nimeni nu-ți va mai face nici un rău. Dimpotrivă, acum ești prietenul meu și te vor respecta. Când vrei să începem lecțiile de catehism?
- Când vreți dumneavoastră.
- În seara asta?
- E bine.
- Chiar și imediat?
- Cu plăcere.¹⁹

Totul s-a născut de la o lecție de catehism

M-am ridicat și am făcut semnul crucii ca să încep. Mi-am dat seama, însă, că Bartolomeo nu-l făcea, nu-și amintea cum trebuie să-l facă. În acea primă lecție de catehism l-am învățat cum se face semnul Crucii, i-am vorbit despre Dumnezeu Creatorul și despre motivul pentru care Dumnezeu ne-a creat.

Nu avea o memorie bună; totuși, cu atenție și perseverență, în puține lecții, a reușit să învețe lucrurile necesare ca să facă o spovadă bună și, puțin după aceea, Sfânta Împărtășanie.

Lui Bartolomeo i s-au adăugat și alți tineri. În timpul acelei ierni am adunat și câțiva adulți care aveau nevoie de lecții de catehism adaptate pentru ei. M-am gândit, în special, la cei care ieșeau din pușcării. Am văzut cu ochii mei că tinerii care-și redobândesc libertatea, dacă găsesc un prieten care să le poarte de grijă, care să le stea alături în zilele de sărbătoare, care să le găsească o slujbă pe lângă un stăpân cinstit, care merge să-i viziteze, câteodată, în timpul săptămânii, uită trecutul și încep să trăiască onest. Devin cetățeni cinstiți și creștini buni.

Acesta este începutul Oratoriului nostru care a fost binecuvântat de Dumnezeu, și care a crescut cum nu mi-aș fi închipuit vreodată.

¹⁹ Don Bosco a povestit de zeci de ori acest dialog băieților [i salezienilor săi. {i adăuga două glume care au devenit celebre: "ti să cânți?" [i "ti să [uieri?". Bartolomeu ar fi răspuns cu un "nu" la prima întrebare, [i cu un zâmbet la a doua. Don Lemoyne, scriind al doilea volum al "Memoriilor Biografice", a redat [i cele două propoziții la pagina 73. Dar ele, în manuscrisul lui Don Bosco, nu există, a[a cum fiecare o poate constata citind pagina 87 scrisă de mâna lui Don Bosco.

13. CEL DINTÂI ORATORIU

După catehism se povestea o întâmplare frumoasă

În timpul acelei prime ierni am încercat să întăresc cercul Oratoriului. Scopul meu era să adun doar copiii cei mai expuși pericolului de a se rata, în special cei ieșiți din pușcării. Totuși, ca totul să se bazeze pe bunătate și ordine, am chemat în Oratoriu și mulți băieți pregătiți și cu o bună purtare. Aceștia îmi dădeau o mână de ajutor ca să păstrez puțină ordine și mă ajutau la lecturile și la cântecele sfinte. Mi-am dat seama de la început că, fără cântece și fără lecturi plăcute, întâlnirile noastre de sărbătoare ar fi fost ca un trup fără suflet. Pe 2 februarie 1842, sărbătoarea Purificării Mariei (sărbătoare de poruncă, pe atunci), cu vreo 20 de copii am cântat, pentru prima dată în biserică, *“Lăudați-o pe Maria limbi credincioase”*. La sărbătoarea Bunei Vestiri, 25 martie, eram deja treizeci. În acea zi am petrecut puțin. Dimineața copiii s-au spovedit și s-au împărtășit. Seara au cântat un cântec bisericesc și, după catehism, am povestit o întâmplare frumoasă. Capela unde ne întâlneam până atunci a început să devină strâmtă și, așa, ne-am mutat în capela de lângă sacristie.

Giuseppe Buzzetti, un băiat foarte credincios

Încerc să schițez ceva din viața celui prim Oratoriu. În dimineața zilelor de sărbătoare, fiecare avea posibilitatea să se apropie de sacramentele Spovezii și Împărtășaniei. Toți încercau să îndeplinească această datorie creștinească o dată pe lună. Seara, la o oră fixată, era catehismul care începea cu un cântec bisericesc și se termina cu povestirea unei întâmplări frumoase. După aceea, împărțeam câte ceva tuturor, sau unuia singur care căzuse la sorți. Printre tinerii care frecventau primul Oratoriu mi-l amintesc pe Giuseppe Buzzetti, fidel oricărei întruniri. El se atașase în așa fel de Don Bosco și de Oratoriu că, pentru a nu lipsi niciodată, a renunțat să se întoarcă, cum era obișnuit, o dată pe an acasă, la Caronno Ghiringhello (astăzi Caronno Varesino), întoarcere atât de mult așteptată de frații și de prietenii săi. Mi-i amintesc și pe frații lui, Carol, Angelo și Iosue. Mi-l amintesc și pe Giovanni Gariboldi și pe fratele lui. Pe atunci erau doar băieți de prăvălie; acum sunt maiștri. Majoritatea băieților era formată din pietrari, zidari, ghipsari, podari care veneau din sate îndepărtate. Nu cunoșteau pe nimeni la Torino, nu știau care erau colegii de muncă în care să se încreadă. Erau expuși la mii de pericole morale, în special în zilele de sărbătoare. Don Guala și don Cafasso erau încântați de activitatea mea. Îmi dădeau bucuroși iconițe, foi, cărțile, medalii, mici cruciulițe, ca să le dăruiesc. Cătorva, care erau în căutarea unei slujbe, le-au oferit hrană pentru mai multe săptămâni.

Sărbătoarea micilor zidari

Când copii deveniseră numeroși, don Guala și don Cafasso mi-au permis să-mi duc mica mea armată să se joace în curtea Colegiului. Era o curte mică; altfel, numărul ar fi crescut repede la câteva sute. În cei câțiva metri pătrați stăteau cu chiu cu vai optzeci de copii. În orele în care copiii se spovedeau, don Guala și don Cafasso veneau să-i asiste și îi întrețineau povestind fapte și întâmplări.

În ziua Sfintei Ana, patroana zidarilor, don Guala a vrut să petrecem o sărbătoare frumoasă. După liturghia de dimineață, i-a invitat pe toți să facă micul dejun la Colegiu. Sala mare a conferințelor a găzduit o sută de copii. Tuturor li s-a servit cafea, lapte, ciocolată, sandvișuri, strudele, cornete, prăjituri. Pofticioși, băieții le-au primit cu bucurie. A fost ca o uriașă provocare și povestirea acelei sărbători a trecut din gură în gură. Câți băieți nu ar mai fi venit dacă sala ar fi fost mai mare!

“Țineam legătura cu băieții închiși”

Sărbătorile le petreceam toate în mijlocul tinerilor mei.

În timpul săptămânii mergeam să-i vizitez la locul de muncă, în ateliere și fabrici. Aceste întâlniri aduceau multă bucurie băieților mei care vedeau că un prieten se îngrijește de ei. Făceau plăcută impresie chiar și patronilor care angajau bucuroși tineri asistați în timpul săptămânii și în zilele de sărbătoare.

În fiecare sâmbătă mergeam în închisori cu geanta plină de pâine, fructe și tutun. Scopul meu era să țin legătura cu băieții care, din nenorocire, ajunseseră acolo, să-i ajut, să mi-i fac prieteni și să-i invit să vină în Oratoriu îndată ce ar fi ieșit din acel loc trist.

14. VOINȚA LUI DUMNEZEU INDICA VALDOCCO

Patruzeci de băieți în jurul unui confesional

În aceiași vreme în care înființasem Oratoriul predicam și în bisericile din Torino, în Spitalul Carității, în Hotelul Virtuților (un institut care găzduia vreo sută de copii săraci), în pușcării, în Colegiul Sfântului Francisc de Paola. Mă ocupam cu predicarea triduurilor, a novenelor, a exercițiilor spirituale.

După doi ani de Colegiu, am putut să dau examenul de spovadă. Din acel moment, am putut să primesc tinerii care vroiau să se împăce cu Dumnezeu și să le dau iertarea Sa. În pușcării, în Oratoriu și oriunde aveam posibilitatea, îi ajutam pe tineri cu o mai mare eficacitate să crească în bunătate și în viața de fii ai lui Dumnezeu.

Era pentru mine o bucurie să văd că, în timpul săptămânii și, în special, în zilele de sărbătoare, confesionalul era înconjurat de patruzeci-cinzeci de tineri care își așteptau cu răbdare rândul, pentru a se împăca cu Dumnezeu.

Ceea ce am povestit în aceste ultime pagini este mersul normal al Oratoriului pentru aproape trei ani, din decembrie 1841 în octombrie 1844.

Între timp, evenimente noi, schimbări și chiar suferințe se conturau la orizont. Providența ne conducea.

“Văd o mulțime de tineri care îmi cer ajutor”

După trei ani de pregătire a venit și timpul de a-mi alege o muncă preoțească în viața bisericii torineze.

Don Giuseppe Comollo, bătrânul și bolnavul unchi al lui Luigi, paroh la Cinzano, i-a cerut arhiepiscopului să mă trimită econom administrator în parohia sa. Datorită vârstei și a sănătății șubrede, nu mai putea să o conducă singur. Arhiepiscopul și-a dat aprobarea. Don Guala însuși mi-a dictat scrisoarea în care mulțumeam arhiepiscopului Frasoni dar și în care refuzam invitația. El, împreună cu don Cafasso, îmi pregătea un alt câmp de apostolat.

Într-o zi, don Cafasso m-a chemat în biroul lui și mi-a spus:

- Cursul studiilor dumneavoastră s-a terminat. Acum trebuie să mergeți să munciți. Sunt, însă, atâtea modalități de lucru în via Domnului. De ce vă simțiți, în mod particular, atras?
- De ceea ce dumneavoastră îmi veți indica.
- În acest moment sunt trei posibilități: ajutor de paroh la Butigliera de Asti, profesor de morală aici la Colegiu, director la Micul Spital care se construiește aproape de Refugiu.²⁰ Ce alegeți?
- Ceea ce dumneavoastră considerați mai oportun pentru mine.
- Dar dumneavoastră nu simțiți o înclinare mai mare pentru un loc sau pentru altul?
- Înclinația mea este să mă ocup de tineri. Dumneavoastră o știți și decideți cum vreți. În sfatul dumneavoastră voi vedea voința lui Dumnezeu.

²⁰ Marchiza Giulia Francesca Barolo fondase, în zona Valdocco, aproape de *Mica Casă* a lui Cottolengo, câteva opere de binefacere. Prima era *Refugiul*, un institut care primea femei fără căpătâi, care doreau să-și refacă viața. A doua era casa *Magdalenelor*, pentru fete în pericol, care aveau mai puțin de paisprezece ani. În acel 1844 începuse o a treia construcție, *Spitalul Sfintei Filomena*, pentru fete bolnave [i] chioape.

- În acest moment ce aveți în minte? Spre ce vă poartă imaginația?
 - Mi se pare că mă găsesc în mijlocul unei mulțimi de copii care-mi cer ajutor.
 - Atunci, mergeți și faceți câteva săptămâni de vacanță. Când vă veți întoarce, vă voi spune unde sunteți repartizat.
- După vacanță, don Cafasso a lăsat să treacă câteva săptămâni fără să-mi spună nimic. Tăceam și eu.
- De ce nu mă întrebați care este repartiția dumneavoastră? - mi-a spus într-o zi.
 - Pentru că vreau să fac voința lui Dumnezeu, când și cum mi-o va arăta. Nu vreau să adaug nimic de la mine.
 - Faceți-vă bagajele și mergeți la don Borel la Refugiu. Veți fi directorul Micului Spital Sfânta Filomena. Veți lucra și la Refugiu. Între timp, Dumnezeu vă va arăta ce trebuie să faceți pentru tineri.

“Dar unde să-mi adun băieții”

La prima vedere acea decizie era contradictorie cu înclinațiile mele. Trebuia să-mi asum conducerea unui spital și, în plus, să predic și să spovedesc într-un institut care găzduia patru sute de fete. Cum să fi găsit timpul necesar pentru Oratoriu? Și totuși, aceasta era voința lui Dumnezeu. Viitorul urma să o demonstreze.

Din primul moment când l-am cunoscut pe don Borel, am văzut în el un preot sfânt, un model de admirat și de imitat. De fiecare dată când i-am stat aproape, am primit valoroase lecții de viață sacerdotală. Dădea sfaturi bune și, deopotrivă, știa să insufle entuziasm în a-i sluji lui Dumnezeu. În cei trei ani pe care îi petrecusem în Colegiu mă invitase de mai multe ori să predic și să spovedesc la Refugiu unde, era un excelent preot. Așadar, câmpul viitoare mele munci nu doar că îl cunoșteam, dar îmi era și familiar.

M-am consultat de mai multe ori cu el ca să-mi îmbunătățesc munca mea în pușcării, (unde făcea și el apostolat) și ca să fixez punctele principale pentru o muncă eficace cu copiii. Problema tinerilor abandonați și pândiți de pericolul de a se rata, atrăgea tot mai des atenția preoților din Torino.

Acum, în noua situație în care mă găseam, ce trebuia să fac? Unde să-mi adun băieții?

- Camera care v-a fost destinată - mi-a spus don Borel - poate folosi, pentru puțin timp, ca loc de întâlnire pentru băieții care se adunau la Sfântul Francisc de Assisi. Când vom avea și clădirea care se pregătește pentru preoți, lângă Micul Spital, vom căuta o soluție mai bună.

15. UN VIS CARE SE REPETĂ

“M-am dus la culcare cu inima mâhnită”

Pe 12 octombrie 1844 era sâmbătă. Ziua următoare trebuia să le transmit băieților că Oratoriul se muta la periferia cartierului Valdocco. Dar nu știam unde să-i adun, cum au să fie primiți, cine ar fi fost dispus să mă urmeze și cine nu. Nesiguranța aceea mă neliniștea. Seara m-am dus la culcare cu inima mâhnită.

În acea noapte am avut un nou vis care mi s-a părut continuarea visului avut la Becchi, pe când aveam 9 ani.

În vis mă găseam în mijlocul unei haite de lupi, de capre, de iezi, de miei, de oi, berbeci, câini, păsări. Împreună făceau un zgomot sau, mai bine zis, o hărmălaie teribilă încât băga groaza și în cei mai curajoși. Era cât pe ce să fug dar, o femeie îmbrăcată ca o păstoriță m-a chemat să însoțesc acea ciudată turmă în timp ce ea mergea înaintea ei. Tot colindând, am mers în diferite locuri și ne-am oprit de trei ori. La fiecare oprire multe din acele animale se transformau în miei așa că, numărul acestor animale blânde creștea mereu. La capătul unui drum lung am ajuns pe un câmp unde animalele săreau și pășteau iarbă împreună, fără să încerce, măcar, să-și facă rău unul altuia.

“Mieii se transformau în mici păstori”

Eram foarte obosit și voiam să mă așez pe marginea drumului dar, acea femeie m-a chemat să continui drumul. După ce am parcurs și ultima bucată de drum, iată-ne într-o curte încăpătoare. Avea în jur porticuri și, în capăt, o biserică. Numărul mieilor devenise foarte mare. Ca să-i păzească, s-au adăugat mulți păstori. Dar se opreau pentru puțină vreme și apoi, repede plecau de acolo. Atunci s-a întâmplat o minune: mulți miei se transformau în mici păstori care, crescând, se îngrijeau apoi de turmă. Micii păstori deveneau din ce în ce mai mulți. Atunci, s-au împărțit în mai multe grupuri și mergeau în diferite locuri ca să adune alte animale stranie și să le conducă în locuri sigure.

Voiam să plec, dar femeia din vis m-a invitat să privesc înspre sud. Am văzut un câmp cultivat cu porumb, cartofi, varză, sfeclă, salată și alte culturi. “Uită-te încă o dată” - mi-a zis. Am privit din nou și am văzut o biserică înaltă și uimitor de frumoasă. Era și o orcheștră și un cor pregăti să cânte iar eu eram invitat să încep liturgia. În interiorul bisericii era o fâșie albă pe care era scris: ”Aceasta este casa mea. De aici va ieși gloria mea”.

“Am înțeles totul când faptele s-au împlinit”

În vis am întrebat-o pe acea femeie unde mă aflu, ce însemna acel drum, acele opriri și ce era cu acea casă, cu prima și a doua biserică.

Mi-a răspuns:

- Vei înțelege totul când vei vedea cu ochii trupului tău ceea ce azi vezi cu ochii minții.

Eu, însă, credeam că sunt treaz și am răspuns:

- Văd deja acum cu ochii trupului, și văd bine. Știu unde merg și ce fac.

În acel moment a sunat clopotul pentru Îngerul Domnului în clopotnița bisericii Sfântului Francisc și m-am trezit.

Visul durase aproape toată noaptea. Am văzut atâtea amănunte pe care aici nu am reușit să le descriu. Atunci credeam puțin din ceea ce visasem și înțelegeam și mai puțin din ceea ce voia să însemne. Dar, am înțeles totul ușor, ușor, pe când faptele se împlineau. Mai mult, acest vis, împreună cu un altul, mi-a folosit ca program pentru hotărârile mele.

16. ÎN CASA MARCHIZEI

Coborârea înspre Valdocco

13 octombrie, sărbătoarea Maternității Mariei. Le transmit copiilor mutarea Oratoriului pe lângă Refugiul Marchizei Barolo. Remarc o oarecare tulburare. Le-am spus atunci că acolo ne așteaptă o încăpere mare, numai a noastră, ca să cântăm, să alergăm, să ne zbenguim. Sunt entuziasmați. Fiecare așteaptă duminică, nerăbdători să vadă noutatea.

A treia duminică de octombrie, sărbătoarea Purității Sfintei Fecioare Maria, imediat după prânz, o gloată de băieți coboară înspre Valdocco să caute Oratoriul. Sunt mici și mari, ucenici mecanici și zidari.

Întreabă peste tot:

- Unde este Oratoriul? Unde este Don Bosco?

Nimeni nu știe nimic. În acea zonă nimeni nu a mai auzit vorbindu-se de Don Bosco și de Oratoriu. Copiii cred că sunt luați în râs, ridică tonul. Lumea, gândindu-se că e vorba de o glumă proastă, începe să amenințe și să ridice mâinile. Lucrurile se înrăutățeau. Noroc că am auzit gălăgia și, împreună cu don Borel, am ieșit din casă. Ne-au alergat în întâmpinare întrebându-ne unde este Oratoriul.

A trebuit să răspund că adevăratul Oratoriu nu era încă terminat dar că, până una alta, puteam să mergem în camera mea. Era largă și ne putea folosi de minune. În acea duminică, de fapt, lucrurile au mers destul de bine.

“Nu e posibil să se continue așa”

Duminica următoare însă, băieților care veneau din oraș li s-au adăugat mulți tineri din casele din apropiere. Nu mai știam unde să-i pun. Camera, holul, scara, peste tot era plin de băieți.

Pe 1 noiembrie, de Sărbătoare Sfinților, numărul celor care doreau să se spovedească era de două sute, iar să-i spovedim eram doi: don Borel și eu. Cum să facem? Cum să-i ținem pe loc?

Unul vroia să aprindă focul, un altul să-l stingă. Unul pune la loc lemnele, un altul răsturna apa. Găleată, faras, clește, ulcică, lighenuș, scaun, papuci, cărți, totul era învălmășit pentru că toți voiau să facă ordine. Scumpul don Borel la un moment dat a zis:

- Nu se poate continua așa. Trebuie să găsim un loc mai potrivit.

Totuși, șase zile de sărbătoare le-am petrecut în camera mea care se găsea deasupra intrării în Refugiul.

Colocvii cu arhiepiscopul

Între timp am fost să expunem situația arhiepiscopului Frasoni. El a înțeles importanța inițiativei noastre și ne-a răspuns:

- Aprob tot ceea ce faceți pentru binele sufletelor și vă dau toate drepturile de care aveți nevoie. Vorbiți cu Marchiza Barollo, poate vă va putea oferi o încăpere mai potrivită pentru Oratoriu.

Însă, spuneți-mi: acești copii nu s-ar putea duce în parohiile lor?

- Aproape toți acești copii sunt străini. Mulți nu au un domiciliu stabil și petrec la Torino doar o parte a anului. Nu știu nici măcar de ce parohie aparțin. Vorbesc dialecte greu de înțeles și, deci,

înțeleg puțin și este greu să-i înțelegi. Apoi, unii sunt deja mari și se rușinează să meargă la catehism împreună cu cei mai mici.

Arhiepiscopul s-a gândit și, după aceea, a răspuns:

- Într-adevăr, este nevoie de un loc separat, potrivit pentru ei. Căutați-l. Eu vă binecuvântez pe voi și planul vostru. Dacă voi putea să vă fiu de folos, dați-mi de veste. Voi face mereu ceea ce-mi stă în puteri.

Încurajați de aceste cuvinte, ne-am dus la Marchiza Barollo și i-am prezentat situația. Pentru că Micul Spital nu se deschidea până în luna august a anului care urma, ea ne-a permis să transformăm în capelă două camere spațioase din interiorul clădirii. (În proiect, ele erau destinate să fie apartamentul preoților de la Refugiu).

“Oratoriul Sfântului Francisc de Sales”: de ce?

Acesta era locul pe care Providența ni l-a încredințat pentru prima biserică a Oratoriului. Ca să ajungi aici, trebuia să intri pe ușa Micului Spital, să parcurgi o mică stradă care separa clădirea de Spitalul Cottolengo și să urci pe scara interioară până la al treilea etaj.

Am numit Oratoriul “al Sfântului Francisc de Sales” din două motive:

1. Marchiza Barollo dorea să înființeze o congregație de preoți sub ocrotirea acestui sfânt și pusese să se picteze tabloul său la intrarea clădirii pe care am transformat-o în Oratoriu.
2. Munca noastră cerea mult calm și foarte multă blândețe. Ne-am pus așadar sub ocrotirea Sfântului Francisc de Sales ca el să obțină pentru noi de la Dumnezeu extraordinara sa blândețe și succesul său în apostolat.

Mai era și un alt motiv. Greșelile împotriva religiei, în special protestantismul, începeau, din nefericire, să se infiltreze și prin părțile noastre, mai ales în Torino. Ne-am pus sub protecția Sfântului Francisc de Sales ca să ne ajute în apărarea credinței.

8 decembrie 1844. Este sărbătoarea Neprihănitei Zămisliri; este foarte frig și ninge uimitor. Cu permisiunea arhiepiscopului, binecuvântăm mult-așteptata capelă. Celebrez Sfânta Liturghie și mulți băieți se spovedesc și se împărtășesc. În timpul liturghiei plâng de bucurie pentru că, de acum, Oratoriul mi se părea un lucru făcut. Voi putea, în sfârșit, să adun tinerii cei mai părăsiți și cei mai pândiți de primejdia de a o apuca pe un drum greșit. Voi putea să le dau posibilitatea de a deveni prietenii lui Dumnezeu.

17. ORATORIUL EVACUAT

Şapte luni de Rai

În capela de lângă Micul Spital al Sfintei Filomena, Oratoriul mergea foarte bine. În zilele de sărbătoare veneau foarte mulți tineri să se spovedească și să se împărtășească. După liturghie, făceam o scurtă explicare a Evangheliei. După amiaza era timp destul pentru catehism, pentru cântat cântece bisericești, pentru o scurtă predică despre doctrina creștină, pentru litanii Sfintei Fecioare, pentru binecuvântarea cu Prea Sfântul Sacrament.

Amestecate printre aceste ocupații erau jocurile și concursurile care îi distrau pe băieți. Se desfășurau pe străduța care se întindea între mănăstirea Magdalenelor și strada publică.

Am petrecut așa șapte luni. Ni se părea că suntem în rai. Dar și de acolo a trebuit să plecăm ca să ne găsim un alt sediu.

Marchiza Barollo era de acord cu orice operă de caritate. Dar, pe 10 august, urma să se inaugureze Spitalul său pentru fete și Oratoriul nostru trebuia să lase liber locul pe care îl avusese cu împrumut. La drept vorbind, acele camere (pe care le foloseam pentru capelă, școală și loc pentru recreații), nu aveau nici o comunicare internă cu Micul Spital. Până ce și obloanele erau făcute cu barele în sus. Totuși a trebuit să ne conformăm.

Emigrarea la Sfântul Martin

Am făcut o cerere urgentă primăriei din Torino, însoțită de o recomandare a arhiepiscopului. Ca răspuns, ni s-a dat voie să mutăm Oratoriul în biserica Sfântului Martin dei Molassi, adică a morilor orașului.

Și, așa, într-o duminică de iulie a lui 1845, am mers să intrăm în posesia noului cartier general. Între râsete, bufnituri și gălăgie, fiecare ducea cu el ceea ce putea. Prin cartier se înșiruiseră copii, tineri, bănci, genoflexoare, candelabre, scaune, cruci, tablouri mari și mici. O adevărată emigrare suportată cu veselie. În adâncul inimii, însă, ne părea rău.

Don Borel și predica sa despre verze

La plecare și la sosire don Don Borel a ținut câte un frumos discurs. Cu vivacitatea sa populară, care-l făcea așa de simpatic, minunatul preot ne-a ridicat tuturor moralul:

- Verzile, dragii mei tineri, ca să crească cu o căpățână mare și frumoasă trebuie să fie răsădite. Același lucru trebuie să-l spunem despre Oratoriul nostru. A fost mutat dintr-un loc în altul, dar, la orice mutare s-a mărit. Tinerii care-l frecventează sunt mereu mai mulți și mai mulțumiți. Sfântul Francisc de Assisi l-a văzut născându-se cu puțin catehism și puțină muzică. Acolo nu se putea face mai mult. În prima cameră a Refugiului am făcut o oprire ca și cei care călătoresc cu trenul. În acele săptămâni toți au putut avea un ajutor spiritual: spovadă, catehism, lămuriri cu privire la Evanghelie. Iar pe terenurile din jur ne-am jucat voioși.

În locul de lângă Spitalul Mic a început adevărata viață a Oratoriului. Ni se părea că am găsit, în sfârșit, reședința noastră, și eram așa de liniștiți. Dar, Divina Providență a decis evacuarea noastră și ne-a trimis aici la Sfântul Martin.

Vom sta mult timp? Nu știm. Sperăm că da. Oricum, credem că Oratoriului nostru i se va întâmpla ca verzelor răsădite: va crește numărul tinerilor care vor să se facă buni; va crește dorința voastră de a cânta; vor crește școlile de zi și seara pentru toți aceia care le doresc. Să nu ne gândim la cât timp vom sta aici, dacă vom sta mult sau puțin. Să ne gândim, în schimb, că suntem în mâinile lui Dumnezeu. El se va îngriji de binele nostru. E sigur că El ne binecuvîntează și ne ajută. Se va îngriji să ne dea un loc potrivit pentru a-L slăvi și pentru a face bine sufletelor noastre.

Harurile Domnului sunt ca un lanț în care un inel este legat de un altul. Dacă noi acceptăm primele haruri pe care Dumnezeu ni le dă, vom fi siguri că ne va da altele și mai mari. Dacă noi, astăzi, venind la Oratoriu îndreptăm, cât de puțin, comportarea noastră, Dumnezeu ne va ajuta să creștem în bine pentru toată viața. Și, la sfârșit, vom ajunge în patria pe care Dumnezeu ne-a pregătit-o; și Isus ne va da răsplata pe care o vom fi meritat-o pentru faptele noastre bune. Aceste cuvinte au fost ascultate de un număr foarte mare de tineri. La sfârșit am cântat, emoționați, un cântec de mulțumire lui Dumnezeu.

Vorbe ciudate și neliniștitoare

Viața religioasă în noul Oratoriu se desfășura ca la Refugiu. Erau, însă, și unele dificultăți. Nu aveam voie să celebrăm liturghia și nici să dăm binecuvîntarea euharistică. De aceea, tinerii nu puteau să primească Împărtășania, elementul de bază al Oratoriului nostru. Chiar și pauza era foarte tulburată: băieții trebuiau să se joace în drum sau în mica piață din fața bisericii pe unde treceau căruțe și cai. Neavînd nimic mai bun, mulțumeam Cerului pentru acel puțin pe care ni-l dăduse, dar așteptam o rezolvare mai bună. Ne-au copleșit însă mari potrivnicii.

Morarii și familiile lor erau deranjați de jocurile, de cântecele și de strigătele copiilor noștri. Au început, așadar, să se plîngă la primărie. Atunci au început să se împrăstie vorbe neliniștitoare în ceea ce ne privea. Se spunea că adunările Oratoriului sunt periculoase. Pentru că tinerii ascultau tot ceea ce le ziceam, mulțimea lor ar fi putut fi folosită pentru răscoale și revolte. Se spunea chiar (fără nici o dovadă), că băieții stricau totul, în biserică și în afara bisericii, că stricau până și podeaua. Dacă nu eram imediat îndepărtați, se părea că Torino urma să intre în ruină.

O scrisoare cu învinovățiri grave

Lucrurile au ajuns până acolo încât, secretarul morilor a scris o scrisoare primarului din Torino înșirînd și umflînd toate acuzațiile ce ni se aduseseră.²¹ A ajuns să afirme chiar, că Oratoriul nostru era un loc de imoralitate. Scrisoarea se încheia susținînd că familiile din jurul Morilor nu vor mai putea să-și îndeplinească datoriile și nici să trăiască în pace până când noi nu vom fi plecat.

Primarul a înțeles foarte bine că acuzațiile nu erau fondate. Dar, a răspuns cu un ordin care cerea plecarea noastră imediată. Ne-a părut foarte rău; totuși, a trebuit să evacuăm locul.

Este bine, totuși, să se noteze că secretarul, (*aici Don Bosco îi scrie numele, dar, imediat, adaugă: "să nu se publice niciodată"*) după ce a scris acea scrisoare defăimătoare, nu a mai putut să scrie și altele. A fost lovit de un tremur puternic la mîna dreaptă și, după trei ani, a murit. Fiul său, părăsit de toți, a venit să ceară ajutor la Oratoriul din Valdocco și a primit, aici, pâine și ospitalitate. Așa a vrut Dumnezeu.

²¹ *Nota lui Don Bosco.* "Primarul a trimis să se verifice [și a găsit zidurile, podeaua, lucrurile bisericii, în ordine. Singura stricăciune era o scurtă zgârietură, făcută de un băiat, pe un perete cu vârful unui cui".

18. EȘEC LA SFÂNTUL PETRU ÎN LANȚURI

Căciula strâmbă a îngrijitoarei

Primarul (cum spuneam) și autoritățile primăriei știau foarte bine că acuzele împotriva noastră nu aveau nici o bază. De aceea, am făcut o nouă cerere: să ținem întrunirile noastre în curtea bisericii Mormântului Răstignitului, chemată de lume și Sfântul Petru în Lanțuri.²² Primăria, văzând că eram susținuți de arhiepiscop, ne-a acordat permisiunea sa.

Așadar, după două luni petrecute la Sfântul Martin, a trebuit să ne mutăm din nou.²³ Noul loc părea mai potrivit pentru Oratoriu. Porticul lung, curtea spațioasă, biserica pentru celebrări, făceau să crească entuziasmul băieților. Împrăștia bucurie.

Dar, în acel loc ne aștepta un dușman puternic pe care noi nu-l cunoșteam încă. Nu era unul dintre numeroșii morți care se odihneau în mormintele apropiate. Era o persoană vie: îngrijitoarea capelanului. Această femeie abia a auzit cântecele, strigătele și (de ce să nu o spunem) harababura oratorienilor, că s-a și repezit afară din casă. Era furioasă. Cu căciulița strâmbă și cu mâinile în șolduri, a început să ocărăscă împotriva mulțimii băieților care se jucau. Împreună cu ea strigau împotriva noastră o fetiță, un câine, o pisică și tot cârdul de găini. Îți lăsa impresia unui război european gata să izbucnească.

Am încercat să mă apropiu de acea femeie pentru a o liniști. I-am spus că băieții nu erau răi, că se jucau zgomotos, dar că nu făceau nici un rău. Atunci, s-a întors înspre mine și m-a acoperit de ocări.

Ultima scrisoare a lui don Tesio

Am înțeles că cel mai bun lucru era să întrerup pauza. Am făcut un pic de catehism, am mers în biserică să zicem Rozariul și, după aceea, am plecat. Speram să ne întoarcem duminică următoare mai în liniște. În schimb, speranța mea a eșuat lamentabil.

Seara, când s-a întors capelanul, îngrijitoarea i-a făcut capul calendar: spunea și repeta că Don Bosco și băieții săi erau revoluționari, profanatori de locuri sfinte, canalii. Bietul capelan a sfârșit prin a scrie o scrisoare către primărie, dictată de îngrijitoare.

Era atât venin în acea scrisoare, încât a fost dat ordinul de arest pentru oricine dintre noi s-ar fi întors în locul acela.

Îmi pare rău să o spun, dar aceea a fost ultima scrisoare a capelanului don Tesio. A scris-o într-o luni și, puține ore mai târziu, a murit doborât de o criză de apoplexie. Două zile mai târziu a murit și îngrijitoarea. Știrea s-a răspândit cu iuțeală și a impresionat profund, în special pe tineri. Toți vroiau să știe amănuntele nenorocirii. Dar, la sfântul Petru în Lanțuri ne era interzis să ne adunăm. Unde puteam să facem întâlnirile noastre? N-o știau băieții cărora nu le-am putut da un punct de întâlnire. Și nu știam nici eu.

²² Era o biserică dedicată Crucifixului care avea, în apropiere, un cimitir în care, de zece ani, nu se mai făceau înmormântări. Cimitirul (există și astăzi și se numește Sfântul Petru în Lanțuri, după numele unei mici capele, construită în 1746) avea un atriu, o curte largă și era înconjurat de porticuri.

²³ Don Bosco povestește acest episod cu multă voie bună și veselie. Exagera un pic cu anumite particularități pentru a obține un efect comic. În redarea cronologică, însă, face o mică greșală: neregulata mutare a Oratoriului la Sfântul Petru în Lanțuri nu a fost făcută după plecarea de la Morile orașului ci imediat înainte, probabil duminică, pe 25 mai. Eșecul, urmat de moartea lui don Tesio, l-a constrâns să se întoarcă, pentru puțin timp, la Refugiu, ca să se mute, după aceea, pe 12 iulie, la Morile orașului, în biserica Sfântului Martin.

19. TREI CAMERE ȘI EVACUAREA ÎN PRIMAVARĂ

Oratoriul pe străzile din Torino

Duminica următoare, mulți tineri s-au dus la Sfântul Petru în Lanțuri. Nu fuseseră avertizați de interdicția impusă de primărie. Găsind totul închis, s-au dus cu toții la Spitalul Mic unde continuam să locuiesc.

Ce trebuia să fac? În camera mea erau înghesuite tablouri, bănci și candelabre pentru celebrările în biserică, bile, tramburine și cercuri pentru recreație. O armată de băieți mă urmărea peste tot. Iar eu nu aveam nici o palmă de teren unde să-i pot aduna.

Totuși, reușeam să-mi ascund dezamăgirea. Mă purtam voios înaintea tuturor, le povesteam minunățiile Oratoriului care, pe atunci, exista doar în mintea mea și a lui Dumnezeu.

Pentru a le da o ocupație atrăgătoare în zilele de sărbătoare, îi însoțeam la plimbare până la Sassi, la Madonna Stâlpului, Madonna de Câmpie, la Muntele Capucinilor, și chiar până la Superga. În aceste biserici dimineața celebram liturghia pentru ei și le explicam Evanghelia iar, după-amiaza, făceam puțin catehism, urma vreo povestire, sau cântam câteva cântece de laudă. Așadar, plimbări până la ora când trebuiau să se întoarcă acasă, în familie. Se părea că această situație critică trebuia să risipească în vânt orice idee de Oratoriu în schimb, a înmulțit incredibil copiii.

Primele școli serale în casa Moretta

Dar a venit și luna noiembrie (anul 1845). Timpul nu mai era potrivit pentru plimbări în afara orașului. De acord cu don Borel, am închiriat trei camere în casa părintelui Moretta, care e acea clădire vecină, aproape vis-à-vis de Sanctuarul Maria Auxiliatrice. Din cauza reparațiilor, astăzi, acea clădire e, practic, refăcută.²⁴

Aici am petrecut aproape patru luni. Eram foarte înghesuiți dar, cel puțin, puteam să-i adunăm pe băieți ca să le facem puțină educație religioasă și să le dăm ocazia să se spovedească. În acea iarnă am început chiar și școlile serale. Era pentru prima dată când, prin părțile noastre, se lua o astfel de inițiativă. S-a discutat mult asupra ei: unii erau de acord, alții împotriva.

S-au răspândit atunci o seamă de zvonuri foarte ciudate. Unii afirmau că Don Bosco era un revoluționar, alții că ar fi fost un eretic sau un nebun.

Parohii din Torino voiau o imagine clară asupra noastră

Doi respectabili parohi din Torino au avut o întâlnire cu mine în numele colegilor lor. Mi-au spus:

²⁴ Astăzi această casă nu mai este. Ultimul său zid a fost înglobat în biserica filială a parohiei Maria Auxiliatrice, pe partea dreaptă pentru cine coboară înspre marea Bazilică.

- Acest Oratoriu îndepărtează copiii de parohiile lor. Parohul își va vedea, în curând, biserica goală. Nici măcar nu-i va cunoaște pe tinerii de care va trebui să dea socoteală lui Dumnezeu. Gândiți-vă Don Bosco. Încetați să mai adunați copiii și trimiteți-i în parohiile lor.
- Marea majoritate a băieților pe care-i adun, am răspuns, nu pot să deranjeze viața parohială pentru că nu cunosc nici parohul, nici parohia.
- Cum așa?
- Pentru că sunt toți din afara orașului. Părinții lor au venit în oraș ca să-și caute de muncă. Nu au găsit și, plecând, i-au lăsat aici. Sau, pur și simplu, sunt tineri veniți singuri în oraș ca să-și găsească o ocupație. Sunt savoiazzi, elvețieni, din Val de Aosta, bielezi, novarezi, lombarzi.
- De ce să nu-i ajutăm să se întoarcă în parohiile lor?
- Dar nici măcar nu le cunosc.
- Trebuie să le cunoască.
- Nu e posibil. Diferența dintre dialecte, lipsa unui domiciliu stabil, faptul că nu cunosc orașul, fac ca acest lucru să fie dificil, dacă nu chiar imposibil. Trebuie să adaug că mulți dintre ei sunt deja mari, ajung până la 18-20, câteodată 25 de ani. Și nu știu nimic despre religie. Cine-i dispus să pună asemenea tineri în clasele de catehism alături de copii de opt sau zece ani?
- Nu ați putea dumneavoastră să-i conduceți în parohii și, după aceea, să mergeți să le faceți acolo catehism?
- Aș putea, în cel mai bun caz, să merg într-o parohie dar, sigur, nu în toate. O soluție ar fi ca fiecare paroh să vină să și-i ia pe ai săi și să-i conducă în parohia sa. Dar și așa situația ar rămâne dificilă: nu puțini sunt împrăștiați, indisciplinați. Acceptă catehismul și rugăciunile doar dacă sunt atrași de recreații și plimbări. Fiecare parohie ar trebui, așadar, să aibă un loc anume unde să-i adune cu jocuri și alte activități.
- Aceasta este imposibil. Nu avem spațiu și preoții, în zilele de sărbătoare, au alte lucruri de făcut.
- Așadar?
- Așadar dumneavoastră continuați să faceți bine acestor tineri. Noi, între timp, vom discuta despre această situație.

Primăvara ne aduce evacuarea

Parohii din Torino au discutat serios despre problemă: să aprobe sau nu Oratoriile? Nu toți erau de aceeași părere. Hotărârea mi-a fost comunicată de către don Augustino Gattino, paroh de Borgo Dora, și de don Ponzati, paroh al bisericii Sfântul Augustin:

“Parohii din Torino, adunați în conferință, au discutat despre oportunitatea Oratoriilor. S-au cântărit motivele aprobării și dezaprobării, temerile și speranțele. Fiind imposibil ca fiecare paroh să facă un Oratoriu în propria parohie, îl încurajăm pe preotul Ioan Bosco să continue opera sa, până când va fi luată o altă hotărâre.”

Se apropia primăvara anului 1846 în timp ce se întâmplau aceste evenimente. Casa Moretta avea mulți chiriași. Obosiți de strigătele băieților, de gălăgia pe care o făceau când intrau și când ieșeau, s-au declarat cu toții gata de plecare dacă nu am fi încetat imediat întrunirile noastre. Bietul părinte Moretta a trebuit să vină să mă înștiințeze despre văicărelile colective. Dacă voiam să ținem în viață Oratoriul, trebuia să căutăm imediat un alt loc.

20. UN ORATORIU CARE ARE DREPT ACOPERIȘ CERUL

A spovedi pe marginea unei gropi

Martie 1846. Încă o dată, cu mare părere de rău și cu vădită neplăcere, ne-am făcut bagajul. De la frații Filippi am luat cu chirie un izlaz (astăzi ocupat de o topitorie de fontă).²⁵

Așa, Oratoriul s-a trezit sub cerul liber, pe iarba unui câmp, înconjurat de un gard viu, rar, care lăsa intrare liberă tuturor. Băieții erau între trei și patru sute și se simțeau foarte bine în acel Oratoriu care avea drept acoperiș cerul.

Eu, însă, trebuia să rezolv problemele practice. Unde să celebrez liturghia? Cum să le dau ocazia să se împărtășească și să se roage? Tot ceea ce puteam să facem era puțin catehism, câteva cântece sacre, recitarea vesperelor. După rugăciune, don Borel sau eu ne urcam pe o movilă de pământ sau pe un scaun și vorbeam tuturor. Ne ascultau mereu cu multă bunăvoință.

Pentru spovezi făceam în felul următor. În zilele de sărbătoare, dimineața devreme, mergeam pe câmp unde deja mă așteptau o mulțime de băieți. Mă așezam pe marginea unei gropi și-i ascultam pe cei care vroiau să se spovedească. Ceilalți se pregăteau sau făceau mulțumirea. La sfârșit începeau jocurile.

Cu trompeta și cu toba înspre Superga

La o anumită oră suna trompeta și tinerii se adunau. Un alt sunet de toba cerea tuturor liniște. Le spuneam atunci unde urma să mergem să ascultăm Sfânta Liturghie și să ne împărtășim.

Se pornea (cum am mai spus) înspre Sanctuarul Consolatei, înspre Madonna din Câmpie, înspre Stupinigi sau înspre un alt loc din cele pe care le-am pomenit mai înainte.

Deseori făceam cale bună ca să ajungem în locuri îndepărtate. Descriu una care ne-a dus până la Superga. Din descrierea acesteia va fi ușor de înțeles cum se desfășurau celelalte.

Tinerii erau pe izlaz, jucau bile, plăcuțe, se distrau mergând pe catalige. La un moment dat a sunat toba. Imediat după aceea trompeta a dat semnalul de adunare și de pornire. Ne-am îndreptat cu toții să ascultăm liturghia și, după ora nouă, ne-am așternut la drum înspre Superga. Ne împărțisem lucrurile: care ducea coșurile de pâine, care pachetele de brânză și de salam, care coșurile cu fructe. Cât timp am fost în oraș am încercat să păstrăm liniștea. După aceea, au început strigătele, cântecele, urletele. Dar continuam să stăm în rânduri ordonate.

Strigăte și urlete: o armonie extraordinară

La poalele urcușului care conducea la bazilică, am găsit un minunat căluț, împodobit ca de sărbătoare. Îl trimisese don Anselmetti, parohul de Superga. Am găsit chiar și o scrisoare, a lui don Borel care ajunsese înaintea noastră. Am urcat pe cal și am citit cu voce tare scrisoarea:

²⁵ Cine merge astăzi pe strada Maria Auxiliatrice, la intersecția cu strada Cigna vede, pe partea dreaptă, o clădire mare care ocupă o fâșie de teren aproape de editura SEI [și se termină (pe bulevardul Regina Margherita) cu un mare distribuitor de benzină. Acolo era izlazul frajilor Filippi.

“Veniți liniștiți. Borșul, felul doi și vinul vă așteaptă”. Acele cuvinte au fost primite cu strigăte de bucurie, aplauze și ovații.

Am pornit-o, împreună, cu cal cu tot, cântând și strigând. Cei mai apropiați îi administrau animalului mângâieri grosolane trăgându-l de urechi, de nări, de coadă. Bietul animal suporta totul cu blândețe demonstrând mai multă răbdare decât acela pe care-l purta în spate. În mijlocul acelei zăpăceli aveam și muzica noastră care încerca să se facă auzită: o tobă, o trompetă și o chitară. Nu se înțelegeau prea bine între ele, dar erau bune pentru a face puțină larmă și, împreună cu vocile dezlănțuite ale copiilor, făceau o splendidă armonie.

Baloane înspre cer

În vârful dealului eram sătui de râs, de glumit, de cântat și de strigat. Băieții erau transpirați și, pentru a-i feri de vânt, ne-am adunat în curtea sanctuarului. S-a împărțit imediat necesarul ca să ne potolim foamea. După puțină odihnă i-am adunat și le-am povestit, cu multe amănunte, minunata istorie a acelei bazilici, a mormintelor regale pe care le păstra în subteran, a Academiei Bisericești²⁶ care fusese înființată acolo de regele Carlo Alberto, cu ajutorul tuturor episcopilor statului.

Don Guglielmo Audisio, secretarul Academiei, ne-a poftit la prânz pe cheltuiala lui. Parohul ne-a oferit vinul și fructele.

Timp de două ore, după-amiaza, am vizitat locurile cele mai interesante. După aceea, ne-am adunat în biserică unde era multă lume. Pe la trei m-am urcat la amvon și am făcut un mic discurs. Înainte de Binecuvântarea Euharistică, “cântăreții” noștri au cântat un frumos Tantum Ergo, fără acompaniament. Toți ascultau cuprinși de uimire.

Pe la șase, în piață, am lansat înspre cer câteva baloane. După aceea, am mulțumit cu toată căldura celor care ne-au găzduit cu atâta cordialitate și am plecat înspre Torino. Am parcurs tot drumul cântând, râzând, alergând și rugându-ne.

Am ajuns în oraș. Rând pe rând, care cum ajungea în dreptul casei sale, ne saluta. Când am ajuns la Refugiu rămăseseră cu mine șapte sau opt tineri mai solizi. M-au ajutat să duc lucrurile, coșurile, toba.

²⁶ A fost înființată de Carlo Alberto în 1833. Scopul ei era acela de a forma, prin intermediul studiilor religioase, câștiga dintre cei mai buni clerici piemontezi. Cei admiși erau laureați în teologie [i drept, îi dedicau patru ani studiului Dreptului Canonic [i Moralei. Mulți dintre ei ocupau, după aceea, funcții importante în diecezele lor. A fost închisă în 1855.

21. FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU CAVOUR

“Dacă acest preot ar fi general de armată...”

Acele plimbări aprindeau în tineri un entuziasm uriaș. Oratoriul, acel amestec de rugăciune, jocuri și plimbări, era de acum viața lor. Orice băiat îmi era prieten până într-acolo încât, nu doar că asculta de orice semn al meu, dar era nerăbdător să facă ceva pentru mine. Într-o zi, un polițist m-a văzut aducând la ordine patru sute de băieți, făcând un singur semn cu mâna, și a exclamat:

- Dacă acest preot ar fi general de armată ar putea învinge cea mai puternică armată din lume. Trebuie să recunosc că afecțiunea și ascultarea băieților mei atingea limite incredibile. Dar, chiar acest lucru a întărit zvonul că Don Bosco cu tinerii săi ar putea, dintr-un moment în altul, să pornească o revoluție.

Marchizul, șef al poliției, își pierde răbdarea

Era un zvon ridicol și totuși, a găsit crezare pe lângă autorități. În mod special a trezit bănuieli marchizului Michele de Cavour, tatăl celebrilor Camillo și Gustav, secretarul orașului și, ca atare, șeful poliției. M-a invitat în Palatul Municipal, mi-a făcut o scurtă informare asupra zvonurilor care circulau pe seama mea și a încheiat:

- Dumneavoastră sunteți un preot deosebit. Acceptați sfatul meu: trimeteți-i acasă pe toți acești golani. Nu pot decât să vă facă neplăceri dumneavoastră și autorităților publice. Am dovezi că adunările acestor tineri sunt periculoase și, de aceea, nu pot să le tolerez.
- Domnule Marchiz - am răspuns, - eu încerc doar să îmbunătățesc viața acestor săraci fii ai poporului. Nu caut ajutoare financiare. Caut doar un loc unde să-i adun. Cu activitatea mea fac să scadă numărul acelor care intră în închisori.
- Greșiți părinte. Oboseala dumneavoastră e în zadar. Eu nu vă pot da un sediu pentru că, repet, reuniunile voastre sunt periculoase. Și, fără ajutorul meu, nu veți mai găsi mijloace ca să plătiți chirii și cheltuieli. Vă repet: nu mai pot permite reuniunile acestor vagabonzi.
- Dumneavoastră spuneți că oboseala mea e în zadar. Dar, rezultatele pe care le-am obținut demonstrează contrariul. Mulți tineri erau complet abandonați. I-am adunat, i-am abătut de la căile strâmbe și, i-am îndreptat înspre o meserie cinstită. Nu au mai ajuns în pușcării cum deja li se întâmplase. În ce privește mijloacele financiare, nu mi-au lipsit niciodată: sunt în mâinile lui Dumnezeu care, deseori se folosește de lucruri de puțină valoare ca să-și realizeze cele mai mari planuri ale sale.
- Aveți răbdare și ascultați-mă. Eu nu pot să mai permit adunările voastre.
- Dumneavoastră nu mi le interziceți mie, Marchize, dar le interziceți acestor tineri abandonați. Făcând așa, dumneavoastră îi împingeți pe un drum periculos.
- Nici să n-aud. Nu v-am chemat să discutăm. Dumneavoastră creați dezordini pe care eu vreau și trebuie să le elimin. Nu știți că este interzisă orice adunare publică care nu are un permis în regulă?
- Dar adunările mele nu au un scop politic. Eu predau catehismul la niște sărmani copii și o fac cu permisiunea arhiepiscopului.
- Arhiepiscopul știe de activitatea dumneavoastră?
- Sigur. Nu am făcut niciodată un pas fără permisiunea lui.
- Eu, în schimb, nu pot să permit aceste reuniuni.

- Domnule Marchiz, vreți vrea oare să-mi interziceți să fac catehism câtă vreme am permisiunea arhiepiscopului?

- Dacă arhiepiscopul vă va da ordin să încetați acest Oratoriu ridicol, veți asculta?

- Am început și am continuat încurajat de superiorul meu bisericesc. Orice ordin va vrea să-mi deie mă va găsi pregătit.

- Atunci puteți pleca. Voi vorbi cu arhiepiscopul. Dar, dacă nu veți asculta nici de el, mă veți constrânge să folosesc mijloace mai severe. Să nu uitați.

Crezusem atunci că o să fiu lăsat în pace, cel puțin pentru o bucată de vreme. În schimb, îndată ce am ajuns acasă, am găsit o scrisoare de la frații Filippi care mă evacua imediat. M-am îngălbenit.

“Copiii dumneavoastră fac din pajiștea noastră un adevărat pustiu, scriau. Până și rădăcinile ierbii s-au uscat de la țopăitul neîntrerupt. Vă iertăm bucuroși de neplata chiriei dar, în cinsprezece zile, trebuie să părăsiți pajiștea. Nu putem acorda amânări”.

Mulți prieteni, auzind de toate aceste greutăți, m-au sfătuit să destram Oratoriul. “Eforturile tale sunt inutile”, ziceau. Alții, văzându-mă preocupat și mereu în mijlocul copiilor, s-au apucat să împrăștie zvonul că înnebunisem.

“Sărmanul Don Bosco, e plecat cu totul”

Într-o zi, pe când erau prezenți don Sebastiano Pacchiotti și alți preoți în camera mea, don Borel mi-a spus:

- Aici, dacă nu salvăm ceva, riscăm să pierdem totul. Să destrămăm Oratoriul și să ne păstrăm doar vreo douăzeci de copii dintre cei mai mici. Nimeni nu se va îngrijora dacă continuăm să facem catehism cu un grupuleț de copii. Între timp, Dumnezeu ne va indica drumul cel mai potrivit ca să continuăm.

- Nu destrămăm nimic - am răspuns. Avem deja un sediu: o curte largă și spațioasă, o casă pregătită pentru mulți copii, o biserică și porticuri. Sunt și preoți și seminariști gata să lucreze pentru noi.

- Dar unde sunt aceste lucruri? - m-a întrebat don Borel.

- Nu știu. Dar știu că există și sunt la dispoziția noastră.

Atunci don Borel a izbucnit în plâns. A exclamat:

- Sărmanul Don Bosco, e plecat cu totul.

M-a luat de mână, m-a sărutat și a plecat cu don Pacchiotti și cu ceilalți. Am rămas singur în camera mea.

22. DUPĂ MARCHIZ, MARCHIZA

“Nu pot permite ca dumneavoastră să vă ruinați cu totul”

Multe zvonuri care umblau pe seama lui Don Bosco au început să o neliniștească pe Marchiza Barollo. Ceea ce o neliniștea mai mult era faptul că Municipiul din Torino dezaproba proiectele mele.

Într-o zi, îndată ce a intrat în camera mea, a început să-mi vorbească astfel:

- Sunt foarte mulțumită de ceea ce faceți pentru operele mele. Vă mulțumesc pentru că sunteți așa de preocupat ca să predați fetelor muzica, cântecele bisericești, cântul gregorian, matematica, și chiar sistemul metric zecimal.
- Nu e nevoie să-mi mulțumiți. Preoții trebuie să muncească pentru că este o datorie a lor. Se va îngriji Dumnezeu să răsplătească totul. Să nu mai vorbim despre aceasta.
- Trebuie să vă spun și altceva. Sunt îndurerată că uriașele dumneavoastră eforturi vă distrug sănătatea. Nu se poate ca dumneavoastră să conduceți operele mele și, în același timp, să vă ocupați de copiii abandonați. Apoi că numărul copiilor a crescut mai mult decât surprinzător. Eu vă propun să faceți ceea ce ține strict de datoria dumneavoastră: să conduceți Micul Spital. Încetați să munciți în pușcării, la Cottolengo. Și, în special, pentru puțin timp, să nu vă mai gândiți la copii. Ce-mi răspundeți?
- Doamnă Marchiză, până acum Dumnezeu m-a ajutat și cred că va continua să o facă. Nu vă preocupați pentru toate lucrurile care sunt de făcut. Eu, don Pacchiotti și don Borel vom face totul.
- Dar eu nu pot permite ca dumneavoastră să vă ruinați cu totul. Că vreți sau nu, multe ocupații dăunează sănătății dumneavoastră și operelor mele. Și apoi, este bine să luați seama la vorbele care umblă pe seama sănătății dumneavoastră mintale, de opoziția autorităților în privința Oratoriului dumneavoastră. Toate aceste lucruri mă constrâng să vă fac o propunere precisă.
- Care, doamnă Marchiză?
- Dumneavoastră trebuie să alegeți: ori Oratoriul ori Refugiul. Gândiți-vă în tihnă și, după aceea, îmi veți răspunde.
- Răspunsul meu este pregătit de mult timp. Dumneavoastră aveți bani și puteți găsi mulți preoți pe care să-i puneți în locul meu. Băieții mei, în schimb, nu au pe nimeni. Dacă-i abandonez, pentru ei totul se sfârșește. Accept, așadar, concedierea dumneavoastră, chiar dacă aș vrea să continui să fac ceea ce pot pentru Refugiul. Îmi voi dedica tot timpul copiilor abandonați.
- Dar cum veți trăi fără salariu?
- Dumnezeu m-a ajutat mereu și mă va mai ajuta încă.

“Vă dau un sfat ca și cum aș fi mama dumneavoastră”

- Dar dumneavoastră aveți sănătatea șubredă și sunteți epuizat. Dacă veți pleca de aici vă veți îngloda în datorii. Atunci vă veți întoarce. Eu, însă, vă spun clar și fără rezerve de pe acum: pentru băieții dumneavoastră nu vă voi da nici un sfat. Acceptați sfatul pe care vi-l dau ca și cum aș fi mama dumneavoastră. Voi continua să vă dau salariul, îl voi mări dacă vreți. Dumneavoastră luați acești bani și plecați. Unde vreți, pentru un repaos total. Pentru unul, trei, cinci ani, dacă este nevoie. Când vă veți fi refăcut pe deplin, vă veți întoarce aici la Refugiul și eu vă voi spune “Bine v-ați întors”. Dacă refuzați acest sfat, pentru binele dumneavoastră, voi fi nevoită să vă concediez. Gândiți-vă bine.

- Vă repet că m-am gândit deja doamnă Marchiză. Viața mea este consacrată binelui tinerilor. Vă mulțumesc pentru ofertele generoase pe care mi le faceți, dar nu pot părăsi drumul pe care Divina Providență mi l-a hotărât.

- Încheind, dumneavoastră vă preferați vagabonzii în locul operelor mele. Dacă este așa, chiar astăzi vă voi schimba.

I-am arătat că o concediere așa de grăbită ar fi putut să dea de bănuț că la mijloc sunt motive dezonorante pentru mine și pentru ea. Era mai bine să se acționeze cu calm, să se dea dovadă de acea dragoste de care va trebui, într-o zi, să dăm socoteală la judecata lui Dumnezeu.

- Bine, a încheiat. Peste trei luni, dacă nu vă veți schimba părerea, voi găsi pe altcineva ca director al Micului Spital.

Am acceptat abandonându-mă în mâinile lui Dumnezeu.

Între timp, zvonul că Don Bosco înnebunise se răspândea din ce în ce mai mult. Prietenii mei sufereau. Ceilalți râdeau. Toți se țineau departe de mine. Arhiepiscopul nu intervenea. Don Cafasso sfătuia la așteptare. Don Borel tăcea. Toți colaboratorii mei mă lăsau singur în mijlocul a patru sute de băieți.

Nu unul ci doi preoți în spitalul de nebuni

Câteva distinse persoane s-au hotărât, în acea situație, să se ocupe de sănătatea mea. Una dintre ele a propus:

- Don Bosco are idei fixe. Dacă nu urmează un tratament bun, va ajunge nebun. Să-l internăm într-o clinică. Acolo, cu multă grijă, doctorii vor face ceea ce prescrie medicina.

Doi preoți au fost însărcinați să vină să mă ia cu o birjă și să mă ducă la “balamuc”. Au ajuns, m-au salutat cu respect. După aceea, mi-au cerut noutăți despre sănătate, despre Oratoriu, despre noua casă și despre biserica pe care le prevedeam ca viitor sediu pentru opera mea. La sfârșit au suspinat adânc și au murmurat:

- Este chiar adevărat.

Mi-au arătat birja și m-au invitat la o plimbare cu ei. Au zis:

- Puțin aer o să-ți facă bine. O să avem timp să pălăvrăgim un pic împreună.

Mi-am dat imediat seama de “gluma” pe care vroiau să mi-o facă și, fără să arăt că mi-am dat seama, i-am însoțit până la birjă. Am insistat ca ei să se urce mai întâi. Când au fost înăuntru, în loc să-i urmez, am închis repede ușa și i-am spus birjarului:

- Repede, la spitalul de nebuni! Acești doi preoți sunt așteptați acolo.²⁷

²⁷ Erau don Vincenzo Ponzati, paroh la Sfântul Augustin, [i don Luigi Nasi. Prieteni buni ai lui Don Bosco, au acționat dintr-un imbold de amicijle, de prietenie. După acest “incident” au continuat să-l ajute în predarea catehismului, la predici, [i, don Nasi, la muzică.

23. ȘOPRONUL UNDE A ÎNCEPUT TOTUL

Dumnezeu a trimis un omuleț bâlăbâit

Venise ultima duminică în care puteam să adunăm Oratoriul pe pajiște. Era 5 aprilie 1846, duminica de dinaintea Paștelui. Nu spusese nimic nimănui, însă toți știau că sunt în necaz. În seara acelei zile am privit îndelung mulțimea copiilor care se jucau. Era “secerișul bogat” al Domnului. Dar, lipseau muncitorii. Eram doar eu singur, muncitor obosit, cu sănătatea șubredă. Aș mai fi putut să-mi adun băieții? Unde?

M-am tras deoparte, am început să mă plimb singur și am izbucnit în plâns. “Dumnezeul meu - am spus - de ce nu-mi arăți locul unde să-mi duc Oratoriul? Fă-mă să înțeleg unde, sau spune-mi ce să fac”.

Abia rostisem aceste cuvinte când mă pomenesc cu un oarecare Pancrazio Soave care, bâlăbâindu-se mi-a spus:

- Este adevărat că dumneavoastră căutați un loc ca să faceți un laborator?
- Nu un laborator ci un Oratoriu.
- Nu știu care ar fi diferența. Oricum locul este. Veniți să-l vedeți. Este proprietatea domnului Francesco Pinardi²⁸, om cinstit. Veniți și veți face un contract bun.

O scară și un balcon din lemn, găurite de carii

Ajunsese chiar în acel moment don Pietro Merla, colegul meu de pe când eram în seminar, fondatorul pioasei societăți numită Familia Sfântului Petru. Era un preot deosebit de bun. Fondase o operă care să le ajute pe femeile care făcuseră pușcărie și care, pentru acest motiv, nu-și găseau o slujbă pentru a-și câștiga pâinea. Când don Merla avea o jumătate de oră liberă, alerga să-mi dea o mână de ajutor în a-i asista pe tineri.

Îndată ce m-a văzut a exclamat:

- Ce ai? Nu te-am văzut niciodată așa de mâhnit. S-a întâmplat vreo nenorocire?
- Nu s-a întâmplat încă, dar nici mult nu lipsește. Astăzi este ultima zi în care îmi dau voie să folosesc acest izlaz pentru Oratoriu. Peste două ore este noapte și trebuie să trimit acasă băieții și nu știu unde să le dau întâlnire pentru duminica următoare. Este aici un prieten care-mi vorbea de un loc, poate utilizabil. Ține-mi locul un pic și asistă-i pe băieți. Eu merg să văd și mă întorc imediat.

Însoțit de Pancrazio Soave am ajuns în fața unei cocioabe cu un singur etaj, cu o scară și un balcon mâncate de carii. În jur erau grădini, pajiști, ogoare. Mă pregăteam să urc scara când, domnul Pinardi mi-a zis:

- Nu, locul pentru dumneavoastră este în spate.

²⁸ Domnul Francesco Pinardi era un lombard emigrat la Torino. Se născuse la Arcisata (Varese), [i cumpărase casa (pe care o va închiria [i, mai apoi, o va vinde lui Don Bosco) cu nici măcar un an înainte, pe 14 iulie 1845.

Un șopron lung

Era un șopron lung²⁹ (15 metri pe 6) care, într-o parte, se sprijinea de zidul casei, iar de cealaltă parte, cobora până la un metru de la pământ. Putea folosi ca magazie sau ca depozit de lemne, nu pentru altceva. Am intrat cu capul aplecat ca să nu mă lovesc de acoperiș.

- Prea scundă, nu-mi folosește - am spus.

- O voi schimba cum vreți, a răspuns politicos Pinardi. Voi săpa, voi face trepte, voi schimba podeaua, dar țin să faceți aici laboratorul.³⁰

- Nu este un laborator ci un Oratoriu, o mică biserică pentru a aduna niște băieți.

- Și mai bine. Eu sunt un cântăreț și voi veni să vă dau o mână de ajutor. Voi aduce și două scaune: unul pentru mine, unul pentru soția mea. Și apoi, am în casă o lampă: o voi aduce aici. Haideți să facem acest contract.

Cumsecade om! Era, într-adevăr, mulțumit să aibă în casă o biserică.

- Dragul meu prieten, i-am spus, îți mulțumesc pentru bunăvoință. Dacă îmi garantați că veți coborâ nivelul la cizinci de centimetri, pot să accept. Dar cât vreți pentru chirie?

- Trei sute de lire. Mi s-a oferit și mai mult dar prefer să închiriez unui preot, în special dacă vrea să facă o biserică.

- Vă dau trei sute și douăzeci³¹ de lire cu condiția să-mi închiriați și petecul de pământ din jurul șopronului ca să aibă loc copiii să se joace acolo. Trebuie, însă, să-mi dați cuvântul că voi putea veni cu copiii mei chiar duminica viitoare.

- De acord. Batem palma. Veniți chiar duminică. Va fi totul pregătit.

Ultimul rozariu pe iarbă

M-am întors în grabă la tineri, i-am adunat în jurul meu și am început să strig:

- Veseli, copiii mei! Avem Oratoriul de unde nimeni nu ne va mai alunga. Vom avea biserică, școli, curte pentru a sări și a ne juca. Duminică, duminică vom merge. Este acolo în casa lui Francesco Pinardi! Și, cu mâna, arătam locul.

Cuvintele mele au fost primite cu un entuziasm de nedescris. Care alergia, care sărea de bucurie, care rămânea pe loc nemișcat, ca o statuie, de mirare, care sărea, care exulta.

Simțeam în suflet o mare plăcere și nu știam cum să o arătăm. Sfânta Fecioară, căreia în acea dimineață ne-am dus să ne rugăm la Madona de Câmpie, ne ascultase.

Pentru a-i mulțumi, am îngenunchiat pe iarbă, pentru ultima oară, și am recitat Rozariul. După aceea, fiecare a plecat acasă.

Am dat, așa, ultimul salut pajiștii noastre, fără să ne pară rău, pentru că ne aștepta un loc mai bun.

Duminica următoare era Paștele. Am dus la șopronul Pinardi băncile, tablourile, sfeșnicele, bilele, cataligele, trompeta și toba. Mergeam să luăm în stăpânire noua noastră casă

²⁹ Fusese construit de către Francesco Pinardi doar cu cinci luni înainte [i, în acele zile a folosit ca magazie pentru câteva spălătorese care spălau rufele într-un mic canal care curgea pe aproape.

³⁰ Confuzia pe care o făceau Pinardi [i Soave între laborator [i oratoriu e de înțeles. În apropierea cursurilor de apă, pe atunci, se construiau numeroase laboratoare, ateliere, [i acolo, aproape, curgea un mic canal care se vărsa în râul Dora.

N.T. În italiană jocul de cuvinte *laborator (laboratorio)* [i *oratoriu (oratorio)* este evident.

³¹ Contractul, semnat între Francesco Pinardi [i don Borel, atestă că [opronul [i cele două mici cur]i alăturate au fost închiriate pe trei ani. Pentru o sumă anuală de trei sute de lire. Prima sumă scrisă era de "trei sute zece", dar zece a fost [ters. (O faptă bună a lui Pinardi?).

***COPACUL CREȘTE ȘI
ÎȘI ÎNTINDE RAMURILE
1846-1856***

1. O ZI ÎN ORATORIU

Garanție pentru trei ani

Noua biserică era o clădire foarte săracă. Totuși, exista un contract în regulă care ne-o garanta pentru trei ani și aceasta ne elibera de teama de a fi evacuați când ne-am fi așteptat mai puțin. Emigrările, cu voia lui Dumnezeu, se terminaseră.

Mie această bisericuță mi se părea locul unde în vis văzusem scris: “Aceasta este casă mea. De aici va ieși gloria mea”. Planurile lui Dumnezeu însă erau diferite.

Locul Oratoriului nostru, din păcate, era aproape de o casă unde locuiau femei cu o viață dubioasă și unde era deschisă, până noaptea târziu, crâșma Grădinăriei. Acolo, în special în zilele de sărbătoare, își dădeau întâlnire bețivii orașului. În ciuda acestor vecini, care ne nelinișteau, am început, cu regularitate, întâlnirile noastre.

Când modificările au fost terminate, arhiepiscopul ne-a îngăduit să binecuvântăm și să folosim ca biserică acea clădire sărăcăcioasă. Aceasta s-a întâmplat în duminica de Paști, 12 aprilie 1846. Pentru a-și arăta mulțumirea, arhiepiscopul ne-a reînnoit toate permisiunile pe care ni le dăduse pe când Oratoriul era la Refugiu. În această capelă mică puteam să cântăm liturgia, să facem novene și tridue, să organizăm exerciții spirituale, să primim Sfânta Împărtășanie și chiar Mirul. Arhiepiscopul a îngăduit chiar ca fiecare băiat care frecventa Oratoriul să primească Sfânta Împărtășanie de Paști în capela Pinardi. (Pe atunci Împărtășania de Paști trebuia făcută în propria parohie)

Istoria sfântă povestită pe episoade

Stabilitatea sediului, semnele de afecțiune ale arhiepiscopului, celebrările solemne, muzica, plăcuta harababură a jocurilor atrăgeau băieți din toate părțile. Mulți dintre preoții care mă lăsaseră singur au început să se întoarcă. Îmi dădeau o mână de ajutor don Giuseppe Trivero, don Giacinto Carpano, don Giovanni Vola, don Roberto Murialdo, și veșnic neobositul don Borel. Iată cum se desfășura ziua noastră de sărbătoare.

Dimineața devreme deschideam biserica și începeam să-i spovedesc pe băieți. Spovezile durau până la ora când începea liturgia. Era fixată la opt dar, pentru a-i mulțumi pe toți cei care doreau să se spovedească, deseori o amânăm pentru ora nouă și chiar mai târziu.

Dacă era cu mine vreun alt preot, el rămânea cu băieții și îi ajuta să se roage recitând rugăciunile cu voce tare.

Cei care erau pregătiți, în timpul liturghiei se împărtășeau. Imediat după aceea mă urcam la un mic pupitru și explicam Evanghelia (după câteva duminici am început povestirea Istoriei Sfinte pe episoade). Aceste povestiri, pitorești datorită descrierii locurilor și a modului de trai din alte timpuri, erau făcute în mod simplu și popular. Plăceau celor mici, celor mari și chiar preoților care le ascultau. După predică începea școala care ținea până la doisprezece.

Catehismul, Rozariul, vesperele

La unu după-amiaza începea recreația: bile, catalige, puști și săbii de lemn, aparate pentru gimnastică. La două jumătate începea catehismul. Băieții care, pe atunci, veneau la Oratoriu rețineau foarte greu. Mi s-a întâmplat de mai multe ori să încep cântecul *Bucură-te Maria*: din

patru sute de băieți nici unul nu era în stare să continue dacă nu se mai auzea vocea mea. După catehism spuneam Rozariul. Ușor, ușor, însă, i-am învățat să cânte vesperale. Am început să învățăm *Ave Maris Stela*, după aceea *Magnificat*, după aceea, unul câte unul, psalmii și, la sfârșit, antifonele. Pe parcursul unui an am reușit să cântăm toate vesperalele Mariei. După vespere (sau după Rozariu) urma o scurtă predică ce cuprindea, aproape mereu, un fapt care ne punea dinainte o virtute, sau cerea să se lupte împotriva unei obișnuințe urâte. Totul se încheia cu cântecul Litaniei Mariei și cu Binecuvântarea Euharistică.

Cuvântul la ureche

După ieșirea din biserică fiecare făcea ce vroia cu timpul său liber. Câte unul continua catehismul, lua lecții de cântec sau de lectură. Marea majoritate a băieților se jucau alergând și sărind până spre seară. Sub supravegherea mea intrau în acțiune toate obiectele pentru joacă, până ce și instrumentele scamatorilor pe care învățasem să le folosesc pe izlazul din Becchi. Numai cu lucruri de acest fel se puteau împiedica certurile și se putea menține o veselie ordonată în acea armată de copii. Despre mulți dintre ei se putea spune ca în Sfânta Biblie: “Ca și caii și catării tropăie, dar nu înțeleg”.

Trebuie să mărturisesc că și la băieții fără nici o pregătire am admirat mereu un adânc respect pentru Biserică și preoți, și o mare dorință de a cunoaște religia creștină.

Eu mă serveam de acele recreații foarte lungi ca să mă apropiu de orice băiat. Cu un cuvânt șoptit la ureche îi recomandam unuia mai multă ascultare, altuia mai multă punctualitate la catehism, unui al treilea să vină să se spovedească, altuia îi sugeram un gând pentru meditație, și așa mai departe. Pot să spun că recreația era momentul în care atrăgeam un număr foarte mare de băieți care, sâmbătă seara sau duminică dimineața, veneau cu foarte multă bunăvoință să se spovedească.

“Îngenunchiază și spovedește-te”

Când vedeam că cineva neglija pentru mai multă vreme aceste datorii importante, îi întrerupeam joaca și-l duceam să se spovedească. Povestesc una din multele întâmplări.

Un băiat pe care l-am chemat de mai multe ori să facă spovada și Împărtășania de Paști, promitea că o să vină, dar nu se ținea de cuvânt. Într-o după-amiază, după celebrări, a început să se joace ca nimeni altul. În timp ce alerga, roșu la față și leorcă de transpirație l-am chemat hotărât: “Vino cu mine în sacristie! Am nevoie de tine pentru o trebușoară”. Voia să vină așa cum era, în cămașă cu mâneci scurte. “Nu - i-am zis - pune-ți haina și apoi vino”. Ajunși în sacristie i-am spus:

- Îngenunchiază pe acest genoflexor.

A înțeles că trebuie să mute genoflexorul și se pregătea să o facă.

- Nu, lasă-l unde este.

- Atunci ce vreți de la mine?

- Să te spovedești.

- Nu sunt pregătit.

- Știu.

- Și atunci?

- Atunci pregătește-te și, după aceea, te vei spovedi.

- Bine ați făcut să mă luați așa. Altfel de rușinea colegilor mei nu m-aș mai fi hotărât să vin.

S-a pregătit un pic în timp ce eu citeam Breviarul. După aceea, a făcut o spovadă bună și mulțumirea. De atunci a fost unul dintre cei mai punctuali în a îndeplini datoriile creștine.

Povestea el însuși faptul prietenilor săi spunând:

- Don Bosco a fost foarte șiret ca să prindă un șmecher ca mine.

La căderea serii un clopot îi chema, încă o dată, pe toți în biserică. Spuneam câteva rugăciuni sau Rozariul. Terminam ziua cântând *“Lăudat să fie mereu numele lui Isus și al Mariei”*.

Ultimul cântec la rond³²

Plecarea de la Oratoriu era o scenă memorabilă. Ieșiți din biserică fiecare spunea de o mie de ori “bună seara”, dar nu se hotăra să se despartă de ceilalți colegi. Îmi plăcea să spun “Mergeți acasă că se face noapte și rudele vă așteaptă”. Era inutil. Se strângeau în jurul meu. Șase dintre ei, mai vlăjgani, făceau cu mâinile un fel de scaun, pe care, ca pe un tron, trebuia să mă așez. Ca la un semn, băieții se așezau în câteva rânduri și, purtându-l pe brațe pe Don Bosco, porneau cântând, râzând și strigând până la rond (o mică piațetă cu spațiu verde care era la încrucișarea bulevardului Regina Margherita, pe atunci numit Sf. Maxim, cu alte străzi. Era numit “rondoul furcii” pentru că, în acel loc, erau executați condamnații la moarte). Acolo se mai cântau alte cântece sacre, care se încheiau mereu cu solemnul *“Lăudat mereu să fie numele lui Isus și al Mariei”*.

După aceea se făcea liniște deplină iar eu spuneam tuturor “bună seara” și le uram o săptămână plăcută. Răspundeau aproape strigând: “bună seara!”. Atunci puteam, în sfârșit, să cobor de pe tronul meu. Fiecare se întorcea la familia sa. Însă, câțiva dintre cei mai mari mă însoțeau până acasă,³³ mort pe jumătate de oboseală.

³² *Ultimul cântec la rond.* Don Bosco descrie de două ori plecarea băieților duminica seara: prima dată, foarte pe scurt, descrie totul în cinci rânduri; a doua oară (dându-și, poate, seama de a fi acordat foarte puțin spațiu unei scene semnificative) în douăzeci de rânduri. Transcriind, am sărit cele cinci rânduri ale primei dăți, dar le redau aici: “*le[și] din biserică, mă a[ezam] în mijlocul lor [și îi înso]eam în afara Oratoriului în timp ce cântau [și strigau. Mergeam împreună până la rond, mai cântam câteva strofe dintr-o laudă, după aceea, ne dădeam întâlnire pe duminica următoare, ne spuneam cu glas tare “bună seara”, [și fiecare mergea acasă”*.”

³³ Don Bosco locuia, încă, într-o cameră pe lângă Refugiul Marchizei Barolo. Abia în noiembrie 1846, după ce va închiria două camere în casa lui Francesco Pinardi, va locui lângă Oratoriu, împreună cu mama Margareta.

2. REGELE CARLO ALBERTO SALVEAZĂ ORATORIUL

“Mi s-a părut începutul judecății de apoi”

În Oratoriu era ordine, disciplină, liniște. Totuși, Marchizul Cavour, prefectul orașului, vroia să pună capăt adunărilor noastre pe care le considera periculoase.

Fusese informat că eu progresasem datorită sprijinului arhiepiscopului. Cum arhiepiscopul nu putea să meargă la el pentru că era bolnav, a convocat Ragioneria în palatul arhiepiscopal. Ragioneria era adunarea celor mai de seamă consilieri municipali. În mâinile acestor autorități erau concentrate toate puterile cetățenești. Șeful Ragioneriei (care în acel moment era Marchizul Cavour) avea puteri mai mari decât ale primarului și era numit Prefectul orașului, Maestru al Ragioneriei sau chiar Primul Decurion.

Mi-a spus după aceea arhiepiscopul:

- Când am văzut toți acei oameni influenți în salonul meu, mi se părea că văd începutul judecății de apoi.

S-a discutat mult despre părțile bune și cele rele ale Oratoriului. La sfârșit, s-a decis că acele întruniri trebuiesc, în mod absolut, interzise și înlăturate întrucât compromiteau liniștea publică.

Intervenția regelui

Din Ragionerie făcea, însă, parte contele Giuseppe Provana din Colegno, distins binefăcător al Oratoriului. În acel timp regele Carlo Alberto îl însărcinase cu funcția de “Ministru al Controlului general”, adică Ministrul Finanțelor. De multe ori contele îmi furniza ajutoare bănești în numele regelui și al său personal. Carlo Alberto asculta cu plăcere știri despre Oratoriu. Când celebram vreo sărbătoare, citea cu plăcere expunerea scrisă pe care i-o trimiteam sau ceea ce-i povestea contele Provana. Mi-a trimis de mai multe ori vorbă că are o stimă deosebită pentru serviciul nostru printre tinerii poporului, pentru că se aseamănă cu cel al misionarilor pe pământuri străine. El spera ca opere ca a noastră să se răspândească în toate orașele și satele statului său. La sfârșitul fiecărui an, ne trimitea felicitări alăturând și trei sute de lire “pentru ștrengarii lui Don Bosco”.

Când a aflat că Ragioneria vorbea despre închiderea Oratoriului l-a chemat pe contele Provana și i-a ordonat să le comunice voința sa cu aceste cuvinte:

- Regele vrea ca aceste reuniuni din zilele de sărbătoare să fie ajutate și protejate. Dacă există pericolul vreunei dezordini, să se caute mijlocul ca aceasta să fie prevenită și împiedicată.

Contele Provana a asistat liniștit la toată acea discuție aprinsă. Când a văzut că s-a decis închiderea Oratoriului și că s-au interzis întrunirile, a cerut cuvântul. S-a ridicat și a anunțat voința regelui. Carlo Alberto lua sub ocrotirea sa mica noastră operă. În fața voinței regelui Ragioneria și Prefectul orașului au anulat orice hotărâre.

Gărzi la Oratoriu

Din nou am fost chemat, de urgență, la Prefectul orașului. A folosit, încă o dată, tonul amenințător, m-a făcut încăpăținat. La sfârșit, însă, a trecut la cuvinte mai ușoare:

- Eu nu vreau răul nimănui. Dumneavoastră lucrați cu o intenție bună dar, ceea ce faceți comportă o mulțime de pericole. Datoria de a menține ordinea publică este toată pe umerii mei și voi trimite gărzi să vă supravegheze pe dumneavoastră și adunările pe care le țineți. La cea mai mică neregulă îi voi împrăștia pe acei ștregari, și dumneavoastră veți da socoteală.

Poate că a fost agitația acelor zile sau poate o boală care-l chinua deja, însă cert este că aceea a fost ultima dată când Marchizul Cavour a intrat în Palatul Municipal. Atins de pelagră a suferit mult și, în câteva luni, a murit.

În cele șase luni pe care le-a mai trăit,³⁴ în fiecare duminică trimitea câteva gărzi civile ca să stea cu noi toată ziua. Vegheau tot ceea ce făceam și spuneam în biserică și pe afară.³⁵ Într-o zi a întrebat una dintre gărzi:

- În concluzie, ce a-ți văzut și auzit în gloata aceea?

- Domnule Marchiz, am văzut o armată de copii distrându-se în o mie de feluri. Iar în biserică am auzit predici care făceau frică. Don Bosco povestește atâtea lucruri despre iad și despre diavol că m-a făcut și pe mine să merg la spovadă.

- Și de politică?

- De politică nu se vorbește niciodată. Acei copii nu ar înțelege nimic. Dacă ar vorbi despre mâncare, atunci fiecare ar avea ceva de spus.

După moartea marchizului Cavour, Municipiul nu ne-a mai pus piedici, dimpotrivă, până în 1877 ne-a ajutat mereu.

³⁴ "În cele [ase luni pe care le-a mai trăit". În date [i în numere Don Bosco confundă, [i aici, un pic. Marchizul Michele Cavour a murit nu la puține luni de la acel colocviu, dar la trei ani [i jumătate, pe 15 iunie 1850. Scriind: "În cele [ase luni pe care le-a mai trăit" vrea poate să indice cele [ase luni pentru care a mai rămas încă în funcție. Cavour a fost, de fapt, Prefect al orașului de pe 27 iunie 1835 până pe 17 iulie 1847. Din alte surse se [tie că Don Bosco a mers să-l viziteze pe Marchiz în timpul ultimei sale boli, [i a primit de la acesta oferta de 200 de lire "pentru [tregarii săi".

³⁵ În 1877 Don Bosco îi va spune lui don Barberis: "Îmi pare a[ă de rău că nu am avut un aparat de fotografiat. Ar fi frumos dacă s-ar putea revedea acele sute de tineri care mă urmăreau ochi [i urechi, [i [ase gărzi civile, în uniformă, două câte două, stând în trei puncte diferite ale bisericii, cu bra]ele încruci]ate, care ascultau [i ele predica. Mă ajutau foarte mult în asistarea tinerilor, chiar dacă erau acolo ca să mă asiste pe mine! Câte unul, cu dosul mâinii, î[ti [tergea pe furi] lacrimile de la ochi. Ar fi fost frumos să-i fi fotografiat în genunchi între tineri, în jurul confesionalului meu, a[teptându-[i rândul. Pentru că eu făceam predicile mai mult pentru ei decât pentru tineri: vorbeam de păcat, de moarte, de judecată, de iad...".

3. ȘI ANALFABETII AU DREPTUL LA ȘCOALĂ

Textul fundamental: catehismul

Chiar de pe când începusem Oratoriul la Sfântul Francisc de Assisi, înțelegeam nevoia de a face școală. Câțiva tineri erau deja mari și nu știau mai nimic despre religia lor. Lecțiile normale de catehism, care se țineau oral, erau plictisitoare pentru ei și nu le spuneau mare lucru. Se întâmpla ca, după câteva lecții, să nu-i mai vezi.

M-am gândit chiar de pe atunci să fac cu seriozitate puțină școală, dar nu aveam spațiu și nu găseam învățători care să-mi dea o mână de ajutor. Încercarea nu a reușit.

La Refugiu și în casa Moretta am început o școală regulată duminicală și, după aceea, școala serală.

Ca să obținem rezultate bune, dezvoltam de fiecare dată câte un singur argument. De exemplu: două duminici repetam alfabetul și formarea silabelor. După aceea, luam catehismul mic, citeam și reciteam primele două întrebări și răspunsuri de atâtea ori încât, la sfârșit, reușeau să le citească foarte bine. Aceasta era lecția pentru toată săptămâna. Duminica următoare adăugam o altă întrebare și un alt răspuns. În acest fel, pe durata a opt duminici, unii știau să citească și să învețe pagini întregi din catehism. A fost un mare câștig de timp, în special pentru cei mai mari. Cu lecțiile de catehism normale, ținute oral, trebuiau să facă mulți ani ca să se instruiască suficient pentru a fi admiși la prima spovadă.

A citi, a scrie, a învăța religie

Pentru mulți școala duminicală dădea rezultate bune. Pentru alții, în schimb, era insuficientă pentru că aveau o memorie slabă. Uitau de la o duminică la alta tot ceea ce învățaseră. Această constatare m-a făcut să încep școlile serale zilnice: le-am început la Refugiu, au devenit mai regulate în casa Moretta, s-au perfecționat și mai mult la Valdocco, primul loc, în sfârșit, stabil. Școlile serale regulate aveau două mari avantaje: încurajau mulți băieți să vină să învețe să scrie și să citească, lucruri de care aveau neapărată nevoie; în același timp, dădeau tuturor posibilitatea să se instruiască în religie, fapt care era și scopul principal al muncii noastre.

Timpul “învățătorilor”

Se poate spune că în fiecare zi trebuia să deschid clase noi. Unde să găsesc atâtea învățători? Am folosit această metodă: am început să fac școală cu un numeros grup de copii din oraș. Îi învățam gratuit italiană, latină, franceză, matematică. Singura condiție pe care o impuneam era ca, după aceea, să vină să-mi dea o mână de ajutor ca să predau catehismul și pentru școala duminicală și serală. La început acești “învățători” erau opt sau zece dar numărul lor s-a mărit progresiv. Cu ei s-a format grupul “studenților” (care din 1850 s-a alăturat, în Oratoriu, grupului “artizanilor”). Primii “învățători” au început să mă ajute de pe când eram în Colegiul Sfântului Francisc de Assisi. Atunci erau copii, acum au posturi de muncă onorabile în oraș. Mi-l amintesc pe Giovanni Coriasco, acum maistru tâmplar, Felice Vergnano, comerciant de stofă, Paolo Delfino, profesor de materii tehnice.

La Refugiu mi-au fost de ajutor Antonio Malenotte, astăzi băcan, Giovanni Malenotte, astăzi cofetar, Felice Ferrero, mediator, Pietro Ferrero, compozitor, Giovanni Piola, patronul unui atelier de tâmplărie. Împreună cu ei făcuseră școală și Luigi Genta, Vittorio Mogna și alții care, însă, nu și-au menținut promisiunea de a veni să mă ajute. Ca să fac cu ei școală trebuia să cheltuiesc mult timp și mulți bani și, din păcate, în momentul în care trebuiau să începă să-mi dea o mână de ajutor, marea majoritate m-au abandonat.

Acestora li s-au alăturat creștini buni din Torino. Pentru mult timp m-au ajutat Giuseppe Gagliardi și Giuseppe Fino, vânzători de obiecte de mercerie, Vittorio Ritner, aurar, și alții. Câțiva preoți mă ajutau, în special, la celebrarea liturghiei, la predică și la orele de catehism pentru cei mai mari.

De ce și cum a scris Don Bosco Istoria Sacră?

O mare dificultate am întâmpinat în privința cărților. După ce am terminat catehismul mic, nu mai aveam nici un text pentru orele de religie și de lectură. Am verificat toate cărțile de *“Istorie Sacră”* care se foloseau în școli și nu am găsit niciuna potrivită pentru elevii noștri. Defectele cele mai des întâlnite erau: limbajul care nu era popular, povestirea unor întâmplări care nu erau potrivite pentru tineri, lucruri care nu-i interesau și care erau lungite prea mult. Multe întâmplări erau povestite în așa fel încât puteau ofensa sensibilitatea morală a tinerilor. În plus, aproape nici o carte nu se îngrijea să pună în lumină punctele fundamentale ale credinței. Erau neglijate lucrurile care vorbeau despre cultul exterior pe care trebuie să-l dăm lui Dumnezeu, despre existența purgatorului, despre instituirea de către Isus a Spovezii și a Euharistiei.

Timpurile în care trăiam cereau în mod deosebit să nu neglijăm această parte a învățaturii creștine. De aceea, m-am hotărât să redactez o *“Istorie Sacră”*, care să fie scrisă în stil popular, să aibă limbajul ușor și să evite defectele pe care le-am expus mai sus. Așa a luat naștere *“Istoria Sacră pentru uz școlar”*. Nu aveam pretenția să scriu o carte elegantă, dar am pus în această muncă toată bunăvoința mea ca să fac un bine tinerilor.

După câteva luni de școală am dat o serie de probe publice cu școala noastră duminicală. În prezența unor personalități celebre ca abatele Aporti, contele Boncompagni, viceprimarul Pietro Baricco, profesorul universitar Giuseppe Rayneri, elevii au fost întrebați din istoria sacră și din geografia Palestinei. Rezultatele au smuls aplauze.

De pe străzi la carte

Încurajat de buna reușită la scris și la citit a școlilor serale, am adăugat matematica și desenul. Era pentru prima dată când, prin părțile noastre, se făceau școli serale așa de populare. Mulți vorbeau ca despre o mare noutate. Profesori și oameni de seamă veneau să observe metodele noastre. Chiar și Municipiul din Torino a trimis o comisie, condusă de cavalerul Giuseppe Duprè, ca să vadă dacă rezultatele erau chiar așa de bune cum se spunea. Inspectorii au pus întrebări elevilor despre pronunțarea în italiană, despre operații aritmetice și le-au cerut elevilor să recite câteva fragmente. La sfârșit au rămas uimiți văzând că tineri, rămași analfabeți până la 18 - 20 de ani, făcuseră, în puține luni, progrese rapide în educație și în instruire. Ceea ce îi entuziasma pe acei domni era faptul că, în timp ce mulți umblau pe drumuri, un mare număr de copii stăteau aplecați peste cărți.

Raportul lor, citit la Municipiu, ne-a adus un premiu de 300 de lire care ne-a fost acordat până la sfârșitul anului 1878. Din acest an a fost întrerupt și acordat unui alt Institut. N-am știut niciodată motivul.

Pe atunci era director al Operei Cerșetoriei Instruite (fondată în 1783 pentru instruirea poporului) cavalerul Gonella, foarte cunoscut în Torino pentru credința și pentru dragostea sa creștinească. A venit și el de mai multe ori să vadă școala noastră și, în anul următor, a introdus aceleași clase

și aceleași metode în Opera pe care o conducea. Vorbind administratorilor Cerșetoriei Instruite de Oratoriul nostru și de lipsurile financiare în care ne mișcam, ne-a acordat un premiu de 1000 de lire

Și Municipiul a imitat metoda noastră. În puțini ani, școlile serale s-au împrăștiat în toate orașele principale ale Piemontului.

O carte de rugăciuni și una de matematică

Între timp vedeam crescând, din zi în zi, o nouă necesitate: o carte de rugăciuni și de meditație adaptată tinerilor din vremea noastră. Erau foarte multe care treceau din mână în mână. Aveam chiar și autori de seamă. Dar, în general, autorii nu ținuseră cont de cititorii tineri și, cu tot respectul, căutaseră să-i servească pe catolici, pe evrei și pe protestanți.

Eu vedeam și un alt lucru: că protestanții încercau să se infiltreze în mod viclean printre oamenii noștri. Ținând cont de acest pericol, am scris o carte, bazată pe adevărurile biblice și adaptată tinerilor, care să le hrănească credința. Trebuia să expun adevărurile fundamentale ale religiei catolice foarte pe scurt și cu toată claritatea. Am intitulat-o "*Tânărul prevăzător*".³⁶

Aceiași nevoie se dovedea și în privința predării matematicii și a sistemului metric zecimal.³⁷ Folosirea oficială a acestui sistem trebuia să înceapă în 1850; în 1846 școlile trebuiau, deja, să-l predea însă, le lipseau cărțile. Am scris stunci o carte, "*Expunerea simplă a sistemului metric zecimal*".

³⁶ Titlul complet e (după uzanța timpului) *Tânărul prevăzător în practicarea datoriilor sale în exercițiile de pietate creștinească*. Acea carte, care a avut o răspândire excepțională, la prima privire pare "un simplu manual de rugăciuni [și de practici de devoțiune]". Dar, Don Bosco a scris-o în maniera de a "face o metodă pentru viață; atât cu partea doveditoare, cât [și] cu partea care o precede, cu instrucțiuni despre maniera religioasă de a înțelege propriul mod de a fi, creația, propria schimbare pornind din adolescență, manifestările de zi cu zi ale vieții; fie, în sfârșit, cu *Fundamentele religiei catolice*, mic tratat apologetic inclus în *Tânărul prevăzător* din 1851." (P. Stella, *Don Bosco*, vol. I).

³⁷ În Piemonte exista o infinitate de măsuri diverse, care difereau de la o provincie la alta, [și chiar de la un sat la altul. Măsurile agricole a *baniei* [și a *obrocului* (de exemplu) aveau zeci de extensiuni diferite, a căror încânt calculele erau foarte complicate [și dificile. Codicele Napoleonian, adus în Piemonte de invadatorii francezi, a impus tuturor sistemul metric zecimal. Acesta, însă, s-a răspândit foarte lent. Abia în 11 februarie 1845 un decret imperial abolea vechile contragreutăți [și măsuri, [și introducea noul sistem în [coli. Folosirea oficială ar fi început în actele publice de pe 1 ianuarie 1850.

4. NOAPTEA ÎN CARE DON BOSCO ERA SĂ MOARĂ

Căutându-l pe Don Bosco printre viile din Sassi

Aveam prea multe lucruri de făcut. Lucram ca preot în pușcării, la spitalul Cottolengo, la Refugiu, în Oratoriu, în diferite școli. Rupeam ore din noapte ca să scriu cărțile necesare băieților mei. Sănătatea mea, care nu fusese niciodată bună, s-a înrăutățit în așa fel, încât doctorii mi-au recomandat odihnă totală.

Don Borel, care ținea foarte mult la mine, m-a trimis să petrec câteva săptămâni ca oaspete al parohului de Sassi (la poalele colinei Superga). În timpul săptămânii mă odihneam iar duminica mă întorceam să lucrez la Oratoriu. Dar, repede s-a dovedit că nu a fost o soluție bună. Băieții veneau să mă viziteze în grupuri din ce în ce mai numeroase. Chiar și băieții din Sassi au început să vină să mă caute. Eram mai ocupat decât la Torino iar micii mei prieteni trebuiau să facă patru kilometri pe jos să mă vadă.

Nu doar copii din Oratoriu veneau pe jos până la Sassi. În curând lor li s-au alăturat elevii de la Frați Școlilor Creștine. Iată un episod dintre multe altele. Elevii școlii “Sfânta Barbara”, unde predau frații, făcuseră exercițiile spirituale. Și, cum erau obișnuiți să se spovedească la mine, la sfârșitul exercițiilor au venit în grup la Oratoriu să mă caute. Le-au spus că eram la Sassi și toți au plecat înspre acel sat, departe de oraș, cum am spus, la patru kilometri. Ploua pe alocuri, și ei nu cunoșteau drumul. Au sfârșit-o rătăcindu-se pe izlazuri, pe câmpuri, printre vii, în căutarea lui Don Bosco. Au ajuns, în sfârșit, vreo patru sute, obosiți de drum și de foame, transpirați, înnoroiți, dar hotărâți să se spovedească.

- Am făcut exercițiile, mi-au spus. Vrem să devenim mai buni. Vrem să ne spovedim. Am cerut voie învățătorilor noștri ca să venim la dumneavoastră și iată-ne aici.

Unde dispăruseră băieții?

Probabil că învățătorii și părinții îi așteptau cu îngrijorare. Trebuia să-i determin să se întoarcă cât mai repede la școală. Am încercat în zadar să-i conving: repetau că erau acolo să se spovedească. Am început spovezile patru preoți: parohul, vicarul, un preot profesor și eu. Dar ar fi fost nevoie de cincisprezece preoți.

Între timp, trebuia să ne gândim și la foamea și oboseala copiilor. Don Abbondioli, parohul, a pus la dispoziția lor toate proviziile sale: pâine, măămăligă, orez și fasole, cartofi, brânză, fructe. La școală, între timp, câte unul a început să se îngrijoreze. Pentru încheierea solemnă a exercițiilor spirituale, se adunau profesorii, predicatorii și câțiva invitați. Trebuia să se celebreze Liturgia cu împărtășirea tuturor băieților. Dar unde erau băieții? Nu se arăta nici unul. A fost un moment de încurcătură pentru toți. Când, în sfârșit, copiii au reapărut, li s-a interzis categoric să mai repete o astfel de dezordine.

“Eram pregătit să mor”

După întoarcerea de la Sassi am fost cuprins de o mare oboseală. Au trebuit să mă țină la pat. Eram într-adevăr bolnav: bronșită, tuse, febră puternică. În opt zile am ajuns la limita dintre viață și moarte. Mi-au dat Împărtășania ca Viatic și Ungerea Bolnavilor. Eram pregătit să mor. Îmi părea rău că-i părăsesc pe băieți, dar eram mulțumit să mor după ce dădusem o formă stabilă Oratoriului.

Când s-a răspândit zvonul că boala mea este gravă, tinerii au fost cuprinși de o durere aprinsă, de o amărăciune de nedescris. În orice moment, la ușa camerei unde eram, veneau grupuri de băieți. Plângeau și cereau știri despre mine. Nu vroiau să plece: așteptau, din moment în moment, o veste mai bună. Eu auzeam întrebările pe care le făceau infirmierului și eram mișcat.

Afecțiunea pe care o aveau pentru mine îi împingea la adevărate fapte de eroism. Se rugau, făceau posturi, participau la Sfinte Liturghii și se Împărtășeau. În Sanctuarul Consolatei vegheau cu schimbul ziua și noaptea. Mereu era cineva care se ruga pentru mine în fața icoanei Fecioarei. Dimineata, cei care trebuiau să meargă la serviciu aprindeau o lumânare care să rămână, în locul lor, în fața altarului. Mulți alții găseau timp să meargă și în timpul zilei și rezistau până seara târziu. Se rugau și o implorau pe Maica Domnului să li-l păstreze în viață pe Don Bosco.

“Dumnezeu i-a ascultat”

Mulți au promis Fecioarei că o să spună Rozariul întreg timp de luni de zile, alții pentru un an, alții pentru toată viața. A fost câte unul care a promis să postescă, cu pâine și apă, pentru mai multe luni, pentru mai mulți ani, pentru toată viața. Sunt sigur că mulți tineri zidari au postit cu pâine și apă timp de săptămâni întregi, continuând munca grea de dimineață până seara. În scurta pauză care le era acordată, mergeau să o petreacă în fața Preasfântului Sacrament. Dumnezeu i-a ascultat. Era o sâmbătă seara când doctorii au făcut vizita și și-au dat sentința: aceea ar fi fost ultima mea noapte din viață. Și eu eram convins, pentru că nu mai aveam putere și aveam hemoragii continue. Noaptea, târziu, am simțit o mare dorință de a dormi și am ațipit. Când m-am trezit, eram în afara pericolului. Doctorii Botta și Caffasso m-au vizitat dimineață și mi-au zis să merg să mulțumesc Fecioarei pentru harul primit.

Vestea a adus bucurie printre tinerii mei. Nu vroiau să creadă dacă nu mă vedeau. Și, în fapt, m-au văzut puține zile mai târziu. Rezemat într-un baston m-am îndreptat înspre Oratoriu. M-au primit cântând și plângând cu o așa afecțiune, că e mai ușor să ți-o imaginezi decât să o descrii. Au cântat un imn de mulțumire lui Dumnezeu, m-au copleșit de aclamări și de entuziasm.

M-am îngrijit imediat de o chestiune importantă: pe când eram la un pas de moarte, îndemnați de entuziasm și afecțiune, mulți făcuseră promisiuni enorme, practic imposibil de ținut. Le-am schimbat în promisiuni mai ușoare și mai simple.

“Printre colinele mele”

Boala aceea mă atinsese la începutul anului 1846. Încă mai locuiam într-o cameră la Refugiu, dar mă pregăteam să mă mut la Valdocco (unde se transferase deja Oratoriul).

Am mers să petrec câteva luni de convalescență alături de familia mea, la Becchi. Ar fi trebuit să stau mai mult printre colinele mele, dar tinerii începuseră să vină să mă viziteze în grupuri din ce în ce mai numeroase. Nu mai aveam nici tihnă, nici liniște.

Toți cei cu care am vorbit în timpul acela, m-au sfătuit să părăsesc Torino și să merg pentru câțiva ani în locuri îndepărtate, ca să încerc să-mi recuperez cu adevărat sănătatea. Chiar și arhiepiscopul și don Cafasso erau de această părere. Dar, prea îmi părea rău să-i abandonez pe copii. La sfârșit mi-au dat voie să mă întorc la Oratoriu însă cu obligația de a nu spovedi și de a nu predica pentru doi ani.

Nu am ascultat. Întors la Oratoriu, am reînceput să lucrez ca mai înainte și, pentru douăzeci și șapte de ani nu am mai avut nevoie nici de doctori nici de pastile. Din toate acestea m-am convins de un lucru: nu munca dăunează sănătății.

5. ÎNTORCEREA CU MAMA MARGARETA

Toată agoniseala într-un coș

Petrecusem câteva luni de convalescență în familie. Acum eram hotărât să mă întorc printre iubiții mei copii. În fiecare zi era cineva care venea să mă viziteze sau care îmi scria. Îmi urau “grabnică însănătoșire!”

Dar unde să merg să locuiesc acum când eram concediat de la Refugiu? Cu ce mijloace puteam să întrețin o operă care, din zi în zi, cerea mai multă trudă și mai mulți bani? Trebuia să ne întreținem eu și persoanele care munceau pe lângă Oratoriu.

Pe atunci se eliberaseră două camere în casa Pinardi și le-am închiriat pentru mine și pentru mama mea.

- Mamă, i-am spus într-o zi, ar trebui să merg să locuiesc la Valdocco. Ar trebui să iau și o femeie pentru servicii. Numai că în acea casă locuiesc persoane în care un preot nu se poate încrede. Singura persoană care mă poate elibera de bănuiele și răutăți ești tu.

Ea a înțeles seriozitatea cuvintelor mele și a spus:

- Dacă crezi că aceasta este voința Domnului, sunt gata să vin.

Mama făcea un mare sacrificiu. Nu era bogată dar, în familie, era ca o regină. Cei mici și cei mari o iubeau și o ascultau în toate.

De la Becchi am trimis câteva lucruri necesare pentru pregătirea camerelor. Celelalte puține acareturi au fost aduse din camera în care locuisem la Refugiu. Înainte de a pleca, mama a umplut un coș cu lenjerie și alte câteva lucruri necesare. Eu am luat breviarul, un liturghier, câteva cărți și câteva caiete. Aceasta era toată averea noastră.

Am pornit pe jos de la Becchi, ne-am oprit la Chieri și, în seara zilei de 3 noiembrie 1846, am ajuns la Valdocco. Văzând acele camere aproape fără nimic, mama a surâs și a spus:

- La Becchi aveam multă bătaie de cap ca să fac în așa fel încât familia să meargă înainte, să comand ceea ce fiecare trebuia să facă. Aici voi fi mult mai liniștită.

Zestrea de nuntă a mamei

Dar cum să trăiești, cum să mănânci, cu ce să plătești chiria? Și aceasta nu era totul: mulți copii îmi cereau mereu pâine, papuci, cămăși, haine. Aveau mare nevoie de ele pentru a putea să meargă la muncă. Am făcut în așa fel încât să-mi ajungă de acasă puțin vin, puțină făină albă, făină de porumb, fasole. Ca să ne descurcăm cu primele cheltuieli, am vândut o parte din vie și câteva ogoare. Mama a adus zestrea ei de nuntă pe care, până atunci, o păstrase cu grijă. Câteva dintre hainele ei au folosit ca să facem patrafire. Cu albiturile s-au făcut fețe de altar și alte lucruri care foloseau pentru celebrarea Sfintei Liturghii. Totul a trecut prin mâinile doamnei Gastaldi³⁸ care, chiar de pe atunci, avea la inimă Oratoriul.

Mama avea chiar și un mic lăntșor de aur și câteva inele. Le-a vândut ca să cumpere lucrurile necesare în biserică. Într-o seară mama, care mereu era pusă pe glume, a început să cânte:

“Vai lumii, dacă ne-aude,
Călători fără nimic.”

³⁸ Doamna Gastaldi era mama canonicului Gastaldi, mai târziu episcop de Saluzzo [i arhiepiscop de Torino. Don Bosco [i don Gastaldi erau de aceeași vârstă [i, în acei ani, erau uniți printr-o prietenie frățească.

Multe clase și puțin loc

După primele aranjări ale casei, am luat în chirie o altă cameră. Am transformat-o în sacristie. Nu aveam locuri pentru școală și, pentru un timp, am făcut lecții în bucătărie și în camera mea. Printre elevi, însă, erau și mari ștregari care stricau și răsturnau totul. Când am împărțit clasele, le-am plasat în sacristie sau în diferite părți ale bisericii. Dar, când o clasă citea cu voce tare, cealaltă cânta în cor, iar în cea de-a treia ajungeau cei întârziați care traversau toată biserica. Era un continuu deranj.

Câteva luni mai târziu am reușit să închiriez alte două camere, astfel că școala serală a putut merge mai bine.

Cum am spus deja, în iarna dintre 1846-1847, școlile noastre serale au dat rezultate foarte bune. Aveam în jur de trei sute de elevi în fiecare seară. Materiile pe care le predam erau italiana și matematica dar și lecții de muzică și de cor care, la noi, au fost mereu la mare preț.

Nota lui Don Bosco:

Să se țină cont că primele școli serale, deschise la Torino, au fost acelea de la casa Moretta, în noiembrie 1845. În trei clase nu puteam să ținem mai mult de două sute de elevi.³⁹ Rezultatele bune pe care le-am obținut ne-au convins să le redeschidem în anul următor, imediat ce am găsit un loc stabil la Valdocco.

Printre aceia care ne ajutau în școlile serale și care pregăteau tinerii să recite și să facă teatru, trebuie să-i amintesc pe don Chiaves, don Musso și don Giacinto Carpano.

³⁹ "În trei clase nu puteam să ținem mai mult de trei sute de elevi". O lege a Ministerului Învățământului fixase numărul maxim de 70 de elevi în fiecare clasă.

6. PRIMUL “GRUP TINERESC”

Un regulament și o companie

La Valdocco aveam în sfârșit un loc stabil și în regulă. M-am apucat, așadar, cu toată bunăvoința să realizez acele inițiative care trebuiau să creeze în Oratoriul nostru unitate de spirit, de acțiune, de administrație.

Pentru început am scris un Regulament. În el erau expuse cu simplitate lucrurile care se făceau deja în Oratoriu și modul în care trebuiau să fie făcute. Acest Regulament a fost tipărit și fiecare îl poate citi.⁴⁰

Serviciul adus de acest mic Regulament a fost notabil: fiecare știa ce trebuie să facă. Eu lăsam fiecăruia toată responsabilitatea însărcinării sale. Cu Regulamentul, fiecare știa care îi erau responsabilitățile ce îi erau încredințate. Mulți episcopi și parohi mi-au cerut câte o copie și au încercat să introducă opera Oratoriilor în diecezele și satele lor.

Odată stabilită baza pentru unitatea de spirit și de acțiune, trebuiau luate câteva inițiative care să aprindă în tineri prietenia pentru Dumnezeu. Pentru aceasta am fondat “Compania Sfântului Luigi”. Am scris câteva reguli foarte scurte, potrivite unui “grup tineresc” și i le-am prezentat arhiepiscopului. El le-a citit și le-a dat și altor persoane ca să cunoască și părerea lor. La sfârșit arhiepiscopul le-a lăudat, le-a aprobat pe 12 aprilie 1847, și a acordat o serie de indulgențe speciale membrilor Companiei.⁴¹

Compania Sfântului Luigi a trezit un mare entuziasm printre tinerii noștri. Toți vroiau să se înscrie. Am impus două condiții pentru ca un tânăr să poată fi acceptat: să dea exemplu bun în biserică și în afara ei; să evite vorbele urâte și să primească Sfintele Sacramente.

Compania a adus o remarcabilă îmbunătățire a vieții creștine a tinerilor.⁴²

Arhiepiscopul vine pentru prima dată la Oratoriu

Vroiam să fac ca tinerii să celebreze cu entuziasm cele șase duminici care mai erau până la sărbătoarea Sfântului Luigi. Pentru aceasta, am cumpărat o statuie a sfântului, am procurat un drapel și am dat băieților o extraordinară posibilitate să se spovedească: puteau să vină la orice oră din zi, seara și chiar în timpul nopții.

Nici unul dintre tinerii care frecventau Oratoriul nu primise încă Mirul. M-am hotărât, deci, să-i pregătesc pe toți aceia care se simțeau în stare să primească Mirul, pentru sărbătoarea Sfântului Luigi. Un număr impresionant de copii au acceptat propunerea. Am reușit să-i pregătesc cu ajutorul mai multor preoți și laici. Pentru sărbătoarea Sfântului Luigi erau, într-adevăr, pregătiți cu toții.

Era pentru prima dată când arhiepiscopul venea să viziteze Oratoriul și pentru prima dată când administra Mirul tinerilor noștri. În fața micii biserici am pregătit o cortină elegantă: acolo l-am primit pe arhiepiscop. Am dat citire câtorva cuvinte de mulțumire, după aceea, câțiva copii au

⁴⁰ Vezi la sfârșitul capitolului, pag. ...

⁴¹ Vezi la sfârșitul capitolului, pag. ...

⁴² La acest punct, Don Bosco a scris o notă de margine. Iată-o: “Printre aceia care s-au înscris cu plăcere în Compania Sfântului Luigi sunt de notat abatele Antonio Rosmini, canonicul Pietro de Gaudenzi, acum episcop de Vigevano, Camillo [i] Gustavo Cavour, cardinalul Antonucci, arhiepiscop de Ancona, Excelența Sa Pius IX, cardinalul Antonelli [i] mulți alții”. Evident, toți acești membri au fost “membri onorifici”.

recitat în onoarea sa o mică comedie intitulată “*Un caporal de-al lui Napoleon*”. Era povestea comică a unui caporal care spunea o mulțime de glume și care se arăta uimit pentru faptul de a fi prezent la acea sărbătoare. Arhiepiscopul a râs cu poftă, s-a distrat foarte mult. La sfârșit a spus că nu a râs atâta în viața sa.

După aceea, ne-a vorbit și ne-a declarat marea sa bucurie cu privire la înflorirea Oratoriului. I-a încurajat pe toți să-l frecventeze și a mulțumit de sărbătoreasca primire pe care i-o făcusem.

A celebrat liturghia în timpul căreia a dat Împărțășania la mai mult de trei sute de băieți. După aceea a administrat Sfântul Mir. La începutul celebrării, uitând că nu se afla în Catedrală, când i-au așezat pe cap mitra, cu o mișcare energică a capului a atins plafonul bisericeții. Am izbucnit în râs și el și noi. Arhiepiscopul povestea deseori acest episod, amintind cu plăcere de Oratoriul nostru. Abatele Rosmini compara opera noastră cu misiunile care se deschideau în țări străine.

Prețioasele “proces-verbale”

Împreună cu monseniorul Frasoni veniseră doi canonici ai catedralei și mulți alți preoți. După ce arhiepiscopul a administrat Mirul s-au făcut o mulțime de mici “proces-verbale”. Alături de numele și prenumele fiecărui băiat se trecea locul și data miruirii, numele arhiepiscopului și al nașului. La sfârșit, aceste “proces-verbale” au fost împărțite în funcție de diversele parohii (în care locuiau tinerii). Au fost, deci, duse în Curie și, de acolo, trimise în respectivele parohii.⁴³

Din regulament

Pentru a înțelege spiritul oricărui oratoriu salezian, foarte semnificative ni se par două pagini (redate în *Memoriile Biografice*, III, 91). Le reproducem.

“Scopul Oratoriului este de a-i întreține pe tineri, în zilele de sărbătoare, într-o plăcută și de bună-cuviință recreere, după ce au luat parte la sfintele celebrări bisericești.

Se spune:

1. *A-i întreține pe tineri în zilele de sărbătoare*, pentru că se au în vedere, în special, tinerii muncitori care, mai cu seamă, în zilele de sărbătoare sunt expuși unor mari pericole morale și corporale; însă, nu sunt excluși elevii care ar vrea să participe în zilele de sărbătoare, sau în zilele de vacanță;

2. *Plăcută și de bună-cuviință recreere*, adică în stare să recreeze cu adevărat, și nu să istovească. Așadar, nu sunt îngăduite acele jocuri, distracții, sărituri, curse, și orice alt mod de recreere prin care se poate dăuna sănătății sau moralității elevilor;

3. *După ce au luat parte la sfintele celebrări bisericești*, pentru că scopul de bază este instruirea religioasă, restul fiind ceva secundar, un mod de a-i atrage pe tineri și de a-i determina să participe. Acest Oratoriu e pus sub ocrotirea Sfântului Francisc de Sales pentru că, cei care intenționează să se dedice acestui tip de ocupații, trebuie să-l ia pe acest sfânt ca model *în privința dragostei și a bunei purtări*, care sunt izvoarele din care provin roadele pe care le așteptăm de la Opera Oratoriilor”.

Condiții pentru acceptarea tinerilor în Oratoriu (capitolul II al părții a II a).

“1. Scopul acestui Oratoriu fiind acela de a ține tinerimea departe de lene și de tovărășiile rele, în special în zilele de sărbătoare, pot fi primiți toți, fără excepție de rang sau de condiție.

⁴³ Don Bosco a luat, cu sârguință, notă de acest gest, pentru că, prin el, arhiepiscopul aproba, practic, Oratoriul ca “parohia tinerilor abandonați”, [i confirma sprijinul său acordat lui Don Bosco în fața parohilor orașului, mereu nesiguri în ceea ce îl privea.

2. Cu precădere, însă, sunt primiți și cultivați aceia care sunt săraci, mai părăsiți și mai neștiutori, pentru că ei au mai mare nevoie de asistență pentru a rămâne pe calea mântuirii veșnice.
3. Se preferă vârsta de opt ani; sunt, de aceea, excluși băiețarii, ca aceia care provoacă dezordini, și nu sunt în stare să înțeleagă ceea ce se predă.
4. Nu contează dacă au handicapuri fizice; să nu aibă, însă, boli molipsitoare, sau care să provoace mari neplăceri colegilor; în aceste cazuri, unul singur i-ar putea îndepărta pe mulți de Oratoriu.
5. Să fie ocupați cu vreun meșteșug sau cu vreo meserie, pentru că lenea și lipsa de ocupație atrag după ele toate viciile și fac, deci, inutilă orice instruire religioasă. Cine nu are o slujbă, și ar dori să muncească, se poate adresa Protectorilor și va fi ajutat de aceștia.
6. Intrând în acest Oratoriu, un tânăr trebuie să înțeleagă că acesta e un loc religios, în care scopul este de a deveni creștini buni și cetățeni onești; de aceea, e riguros interzis să se înjure, și să se poarte discuții contrare Sfintei Religii Catolice. Cine face asemenea greșeli va fi atenționat părintește prima dată; dacă nu se va corecta, se va aduce la cunoștința directorului, care îl va da afară din Oratoriu.
7. Pot fi primiți și tinerii vagabonzi, cu condiția de a nu provoca scandaluri și de a dovedi dorința de a avea un comportament mai bun.
8. Nu se plătește nimic nici pentru a intra nici pentru a rămâne în Oratoriu. Cel care ar dori să se înscrie la vreo societate de economii, se poate înscrie la aceea de Ajutor Reciproc, ale cărei reguli sunt separate.
9. Toți sunt liberi să frecventeze Oratoriul dar toți trebuie să fie supuși dispozițiilor responsabililor; să manifeste atitudinea cuvenită în recreație, în biserică și în afara Oratoriului”.

Compania Sfântului Luigi

Regulile ei erau formate din șapte articole, pe care le reproducem aici. (v. M.B. III, 216-217).

1. După cum Sfântul Luigi a fost exemplu și model de bunătate, astfel, cei care doresc să se înscrie în Compania sa, trebuie să se străduiască să evite, pe cât se poate, de a provoca dezordini; mai mult, să se preocupe de a oferi un bun exemplu în toate și, în special, în îndeplinirea conștiincioasă a îndatoririlor de bun creștin. Încă de copil Sfântul Luigi a fost atât de conștiincios în îndeplinirea îndatoririlor sale, așa de iubitor de acte de pietate și așa de devotat încât, atunci când mergea la biserică, lumea alerga să-i observe modestia și reculegerea.
2. La fiecare cinsprezece zile orice confrate se va îngriji de a se apropia de Sfânta Spovadă și de Împărtășanie, și chiar mai des, mai cu seamă în timpul sărbătorilor mai însemnate. Acestea sunt armele care ne poartă către victoria împotriva diavolului. Sfântul Luigi, încă de tânăr se apropia de aceste sacrameinte o dată la opt zile și, crescând, chiar mai frecvent. Cel care, pentru un motiv anume, n-ar putea îndeplini această condiție, cu acordul directorului Companiei va putea să o schimbe cu un alt act de pioșenie. Dincolo de acestea, cei înscriși sunt îndemnați să frecventeze Sacrameintele și să participe la Sfintele Celebrări în propria capelă, pentru edificarea colegilor.
3. Să se fugă, ca de ciumă, de tovărășiile rele și să se ia seama la discuțiile murdare. Sfântul Luigi nu numai că evita asemeni discursuri, dar era atât de modest, încât nimeni nu îndrăzne să rostească, în prezența sa, vreun cuvânt cât de puțin obscen.
4. Să se arate cea mai mare dragoste față de colegi iertând de bună voie orice jignire. Era de ajuns să-i aduci o injurie Sfântului Luigi pentru a-l avea imediat ca prieten.
5. Să se pună mare grijă pentru buna rânduială a casei lui Dumnezeu, îndemnând și pe alții la virtute și la a se înscrie în Companie. Pentru binele aproapelui, Sfântul Luigi a mers să-i slujească pe leproși, fapt care a și fost pricina morții sale.
6. Să se pună mare sârguință în muncă și în îndeplinirea propriilor îndatoriri dând dovadă de ascultare față de părinți și superiori.
7. Când un confrate va cădea bolnav, fiecare să se roage pentru acela cu tot zelul și chiar să-l ajute, după măsura propriilor puteri, în cele pământești”.

7. PRIMUL ORFAN VINE DE LA VALSESIA

Micii hoți în fânărie

În timp ce organizam pregătirea religioasă și școlară, am fost nevoit să mă gândesc și la o altă necesitate mare și urgentă. Mulți băieți, emigrați la Torino, doreau cu adevărat să trăiască și să lucreze ca buni creștini. Dar, întâmpinau serioase dificultăți: la început nu aveau nici pâine nici haine de ajuns. Și, în special, nu aveau unde să locuiască. Am încercat să găzduiesc câțiva care nu știau unde ar putea să rămână peste noapte. Am pregătit o șură cu paie și ceva de învelit. Dar, săraci fiind, de multe ori mi-au furat păturile și cearșafurile. La sfârșit mi-au luat și paiele pe care le-au vândut în altă parte.

A dormit lângă soba mamei Margareta

Într-o seară ploioasă de mai, a bătut la ușa noastră un băiat de vreo 15 ani, ud tot și amorțit. Ne-a cerut pâine și găzduire. Mama l-a lăsat să intre în bucătărie, aproape de sobă. În timp ce se încălzea și se usca i-am dat pâine și borș. L-am întrebat dacă merge la școală, dacă are rude, ce meserie cunoaște. Mi-a răspuns:

- Sunt un biet orfan. Vin din Valsesia să caut de muncă. Aveam trei lire dar le-am cheltuit și nu am găsit de muncă. Acum nu mai am nimic și sunt al nimănui.

- Ai făcut deja Prima Împărtășanie?

- Nu.

- Sfântul Mir?

- Nici.

- Te-ai spovedit?

- De câteva ori.

- Și acuma unde vrei să mergi?

- Nu știu. Vă rog, lăsați-mă să petrec noaptea într-un ungher.

A început să plângă pe înfundate. Plângea și mama, iar eu eram tulburat cu totul.

- Dacă aș ști că nu ești un hoț te-aș ține. Niște băieți, însă, mi-au furat păturile și poate și tu vei face ca ei.

- Nu domnule. Stați liniștit. Sunt sărac dar nu am furat niciodată.

- Dacă ești de acord, a spus mama, în noaptea asta o să doarmă aici. Măine se va îngriji Dumnezeu.

- Aici unde?

- În bucătărie.

- Și dacă ne ia oalele?

- Voi face în așa fel încât să nu se întâmple.

- Bine, de acord.

Ajutată de băiat, mama a ieșit afară și a adunat bucăți de cărămizi. Le-a adus înăuntru și a făcut patru picioare, a întins câteva scânduri, a așezat deasupra o saltea de paie, pregătind astfel primul pat al Oratoriului. Buna mea mamă a găsit atunci cu cale să-i facă băiatului un mic discurs despre necesitatea muncii, a onestității și a religiei.⁴⁴ După aceea i-a cerut să se roage.

⁴⁴ Salezienii au fost bucuroși să vadă în acest mic discurs al mamei Margherita prima “noapte bună” (un bun cuvânt al capului casei) cu care se obișnuiește să se încheie ziua în casele saleziene [i pe care Don Bosco o numea “cheia moralității, al bunului mers [i al succesului”].

- Nu știu să mă rog, a răspuns.

- Atunci te vei ruga cu noi, i-a răspuns mama. Și ne-am rugat împreună.

Ca să nu riscăm, bucătăria a fost închisă cu cheia până dimineața următoare.

Acesta a fost primul băiat găzduit în casa noastră. Lui i s-a adăugat repede un al doilea și, după aceea, alții. Dar în acel an, 1847, din lipsă de spațiu am fost constrânși să găzduim numai doi.

Camere noi și muzică nouă

Eram convins că, pentru mulți băieți, orice ajutor era zadarnic dacă nu li se dădea și casă. De aceea, m-am străduit să iau cu chirie alte camere și, după aceea, altele încă, în casa Pinardi, chiar dacă prețul era exagerat.

În timpul zilei aceste camere serveau drept săli de clasă. Așa am început școlile de muzică și de cântec.

Prima școală publică de muzică a fost aceea a noastră (deschisă în 1845). Pentru prima dată muzica era predată în clase unui număr mare de elevi. Până atunci fiecare elev își căuta un profesor care îi dădea lecții în particular.

S-au înscris foarte mulți tineri. În fiecare seară, la lecțiile mele aveam spectatori de seamă: maeștri Luigi Rossi, Giuseppe Blanchi, Cerutti, canonicul Luigi Nasi. Era un lucru contrariu Evangheliei, unde se citea că ucenicul nu-și poate depăși maestrul. Eu nu aveam nici a mia parte din cunoștințele muzicale a acelor celebrități și, totuși, eram profesor în fața lor. Dar, sigur, ei nu veneau să învețe muzică. Vroiau, în schimb, să cunoască metoda noastră de predare, identică cu aceea care este folosită astăzi în toate casele noastre.

8. AL DOILEA ORATORIU

Bătălia spălătoarelor

Pe măsură ce școlile noastre se înmulțeau, creștea și numărul băieților. În zilele de sărbătoare era de acum imposibil să-i adun pe toți în curte sau în biserică.

De acord cu don Borel, m-am gândit atunci, să deschidem un al doilea Oratoriu, într-un alt cartier al orașului. Am închiriat o casă mică la Porta Nuova pe strada Regelui, (acum Bulevardul Vittorio Emanuele II) pe care lumea o numea strada Platanilor, datorită copacilor care creșteau pe margini.

Ca să avem acea casă, a trebuit să ducem o luptă dâră cu persoanele care o locuiau. Erau spălătorese, gata să întoarcă lumea pe dos, și nu vroiau să ne dea casa cu nici un preț. Dar le-am luat cu binișorul, le-am plătit o despăgubire și am rezolvat problema fără să facem să izbucnească războiul.

Proprietara casei și a terenului pentru joacă era doamna Vaglianti care, după aceea, l-a lăsat moștenitor pe cavalerul Giuseppe Turvano. Chiria era de 450 de lire pe an. Oratoriul a fost dedicat Sfântului Luigi Gonzaga.⁴⁵

Încercările nu reușesc mereu

Inaugurarea a fost făcută de mine și de don Borel în ziua Neprihănitei Zămisliri, în 1847. Foarte mulți băieți s-au grăbit să-l frecventeze și, așa, grupul compact care invada în fiecare duminică Oratoriul din Valdocco s-a rărit un pic.

Conducerea a fost încredințată părintelui Giacinto Carpano care, pentru câțiva ani, și-a oferit serviciile gratuit. Regulamentul scris pentru Oratoriul din Valdocco a fost adoptat în întregime și pentru Oratoriul Sfântului Luigi.

În același an, ca să găzduim un număr tot mai mare de băieți, am cumpărat toată casa Moretta.

Dar, zidarii care încercau să o renoveze au găsit pereții prea șubrezi. Am hotărât să o vindem cu atât mai mult cu cât ni s-a oferit un preț foarte bun. Am cumpărat, în schimb, trei mii opt sute de metri pătrați din terenul seminarului din Torino. Este locul unde, mai târziu, am construit biserica Maria Auxiliatrice și clădirea atelierelor pentru tinerii noștri meșteșugari.

⁴⁵ Don Bosco adăugă în notă: "Actuala biserică a Sfântului Ioan Evanghelistul se află pe locul unde erau biserica, sacristia [și casa]a portarului Oratoriului Sfântului Luigi".

9. 1848, AN GREU

Un foc de pușcă în capela Pinardi

În acest an, politica și opinia publică au început o dramatică acțiune al cărei sfârșit era greu de prevăzut.

Carlo Alberto a semnat constituția. Mulți se gândeau că, împreună cu constituția, era acordată libertatea de a face bine sau rău, după placul fiecăruia. Această convingere venea de la libertatea acordată evreilor și protestanților. “Nu mai este deosebire între a fi catolic și a fi de o altă religie”, se spunea. Lucru adevărat în ceea ce privește viața politică, dar care nu schimba datoriile creștinești.

În acele zile un fel de frenezie s-a răspândit printre tineri. Se adunau în diferite locuri din oraș, pe străzi și în piețe, luau cu asalt preoți și biserici. Orice jignire adusă religiei era considerată “o faptă bună”. Am fost de mai multe ori atacat în casă și pe drum.

Într-o zi, pe când făceam catehism, un glonț, scăpat din pușcă, a intrat pe o fereastră, mi-a găurit reverenda între piept și mână și s-a oprit în zid făcând o spărtură largă.

Altădată, pe când eram în mijlocul unui grup de băieți, ziua în amiaza mare, un oarecare, pe care-l cunoșteam bine, a sărit la mine cu un cuțit lung. M-am salvat ca prin minune fugind în cameră și blocând ușa.

Don Borel a reușit să scape ca prin minune de un foc de pistol. A reușit să scape și de câteva împunsături asasine de cuțit, într-o zi, când a fost confundat cu o altă persoană. Era greu să-i liniștești pe acei tineri dezlănțuiți, și să-i convingi să-și schimbe părerile.

Locurile de muncă devin periculoase

În timp ce se înregistra acea decădere generală, am încercat să găzduiesc un număr cât mai mare de tineri muncitori. Am închiriat alte trei camere și am găzduit cinsprezece băieți: toți tineri, fără familie și în pericol de a apuca un drum greșit.

Exista, însă, o serioasă dificultate. Nu aveam laboratoare interne și tinerii noștri mergeau să lucreze la Torino. Acest lucru crea pericole serioase pentru viața lor spirituală: colegii de muncă, discuțiile pe care le auzeau, ceea ce vedeau, dăunau, de multe ori, convingerilor creștinești pe care încercam să le construim la Oratoriu.

Am început, atunci, să fac câte un mic discurs, seara, după rugăciune. Prezintam și întăream vreun adevăr al vieții creștine care fusese discutat în timpul zilei.⁴⁶

Ceea ce li se întâmpla tinerilor muncitori, li se întâmpla și elevilor. Nu aveam clase interne și, deci, cei mai avansați la învățătură mergeau la profesorul Giuseppe Bonzanino ca să facă gramatica iar ceilalți, la profesorul Matteo Picco pentru școala de retorică. Erau școli foarte bune dar, mergând și întorcându-se de la școală, elevii întâmpinau dificultățile lor.

Doar în 1856 am reușit să avem, cu un deosebit avantaj, toate școlile și laboratoarele în casa Oratoriului.

⁴⁶ În paginile în care a ilustrat sistemul său educativ, Don Bosco pomenește de această discuție: “În fiecare seară după rugăciunile obișnuite îi înaintea ca elevii să meargă la culcare, directorul, sau cine-i jine locul, să adreseze câteva cuvinte afectuoase în public, dând câteva anunțuri sau sfaturi în ceea ce privește lucrurile de făcut sau de evitat; să încerce să ia idei din faptele petrecute peste zi în institut sau în afară; dar, discursul să nu depășească niciodată două minute. Aceasta e cheia moralității, a bunului mers [i al succesului în educație].”

Să pui borșul și să spui o vorbă bună

Anul 1848 a înregistrat o așa degenerare de idei și de fapte, încât nu mă mai puteam încrede nici în colaboratorii mei. Treburile din jurul casei trebuiau să fie făcute de mine și de mama. Eu trebuia să gătesc, să pregătesc masa, să mătur casa, să tai lemne, să fac cămăși, pantaloni, prosoape, cearșafuri, să le cârpesc atunci când se rupeau. Părea o pierdere de timp în chimb, am găsit în acele activități o mare posibilitate de a-i ajuta pe tineri în viața lor de creștini. În timp ce împărțeam pâine, în timp ce puneam borșul, puteam, fără grabă, să le dau un sfat bun, să le adresez o vorbă bună.

Primele exerciții spirituale, și pentru ce

Simțeam, din ce în ce mai mult, nevoia ca cineva să-mi dea o mână de ajutor pentru organizarea casei și pentru deschiderea școlilor la Oratoriu. Cu acest gând am început să invit pe câte unul să petreacă vacanțele cu mine în casa din Becchi. Pe alții îi chemam să-mi țină companie la prânz sau la cină. Veneau să citească, să scrie, să studieze și, între timp, discutam despre opiniile, contrare religiei, care circulau în acel timp. Acest lucru a durat din 1841 până în 1848. Îl făceam având în minte scopul pe care l-am spus deja: să văd, să conosc, să aleg câteva persoane făcute pentru viața comunitară și să le propun să rămână cu mine.⁴⁷

Țintind mereu către acest lucru, în 1848 am inițiat un curs de exerciții spirituale.⁴⁸ Am adunat vreo cincizeci de băieți. Mâncau cu mine dar, pentru că nu aveam paturi pentru toți, câțiva mergeau acasă și se întorceau dimineața următoare. Acel dute-vino de dimineața și seara însă, puneau în primejdie atmosfera de reculegere și de reflecție pe care predicile și liniștea o cereau în acele zile. Exercițiile au început duminică seara și s-au terminat sâmbătă seara.

Au reușit foarte bine. Mulți băieți, cu care muncisem degeaba pentru mult timp, au început o adevărată viață creștinească. Câțiva au urmat chemarea religioasă. Ceilalți au rămas laici, dar au devenit modele de viață creștinească pentru colegii lor din Oratoriu.⁴⁹ Despre aceasta voi vorbi mai pe larg în Istoria Societății Saleziene.⁵⁰

⁴⁷ "Să aleg câteva persoane, [și] să le propun să rămână cu mine". Don Bosco se gândea deja la Congregația Saleziană [și avea idei clare despre cum [și] unde să caute vocațiile. Într-un *Semn istoric*, scris în 1874 pentru Curia Romană, povestește [și] expune astfel inițiativele sale din 1848: "În acel an (1848) s-a ridicat un spirit potrivnic contra ordinelor religioase [și] contra congregațiilor eccleziastice [și, mai apoi, în general împotriva clerului [și] a Autorității Bisericii. Acest strigăt de mânie [și] de dispreț împotriva religiei purta după el, ca o consecință, îndepărtarea tinerimii de la moralitate, de la evlavie [și, ca atare, de la vocația pentru viața eccleziastică. În timp ce institutele religioase se răreau, preoții erau defăimați, unii închiși, alții constrânși la a accepta un domiciliu forțat; cum era posibil, omenește vorbind, să se cultive spiritul vocației? În acel timp, Dumnezeu a arătat, în mod clar, un nou stil de armată pe care El voia să o aleagă; nu dintre familiile înstărite, pentru că ele, trimițându-și fiii la [școli] publice sau în marile colegii, orice idee, orice aplecare înspre acest mod de a trăi, era repede sufocată. Cei care mânuiau sapa sau ciocanul trebuiau să fie aleși să ia locul glorios printre cei de îndrumat la viața eccleziastică".

⁴⁸ Le-a predicat tânărul don Federico Albert, pe care astăzi îl venerăm ca "fericit".

⁴⁹ Într-o notă, de pe marginea manuscrisului, Don Bosco scrie: "Printre aceia care au făcut exercițiile spirituale în acel an, 1848, [și] care s-au arătat mereu creștini buni, mi-i amintesc pe: Giacinto Arnaud [și] Sansoldi, amândoi decedați; Guiseppe Buzzetti, Galesio Nicola; Giovanni Costantino, decedat; Giacomo Cerutti, decedat; Carlo Gastini, Giovanni Gravano; Domenico Borgialli, decedat".

⁵⁰ *Istoria Societății Saleziene*. Don Bosco intenționa, deci, să o scrie. Din păcate, nu a avut timp să realizeze această intenție.

Parohia băieților fără parohie

Câțiva parohi (mi-i amintesc pe cei de Borgo Dora, de Carmine și de Sfântul Augustin) i-au arătat din nou arhiepiscopului îngrijorarea lor pentru faptul că, în Oratoriu, se administrează Sfintele Sacramente. Arhiepiscopul a răspuns cu un decret prin care ne acorda permisiunea să administrăm Împărtășania și în ziua de Paști, și să pregătim pentru Mir băieții care veneau în Oratoriile noastre. Ne-a reînnoit, chiar, și dreptul de a celebra toate funcțiunile religioase care se celebrează într-o parohie. “Oratoriile, a spus arhiepiscopul, vor fi parohia copiilor fără parohie”.

10. LECȚII CURAJOASE DE VIAȚĂ CREȘTINEASCĂ

Primul cor “de voci albe”

Viața religioasă și morală a tinerilor era expusă la serioase pericole. Era necesară o înmulțire a eforturilor pentru a-i ajuta. Pe lângă școala serală și de zi, pe lângă școala de muzică vocală, am deschis și școala de pian, de orgă și de diferite alte instrumente muzicale. Am devenit, astfel, profesor de muzică vocală și instrumentală, de orgă și de pian, fără să fi fost vreodată, cu adevărat, elev. Bunăvoința ținea loc de toate.

Am pregătit un mic cor “de voci albe” care a cântat pentru prima dată în biserica Oratoriului, după aceea la Torino, Rivoli, Moncaglieri, Chieri și în alte părți. Cântăreții noștri erau pregătiți și conduși de canonicul Luigi Nasi și de don Michelangelo Chiatellino. Până atunci nu se mai ascultasera coruri de copii. Execuțiile sale erau o mare noutate. Peste tot se vorbea despre muzica noastră; corul “de voci albe” era dorit și invitat la orice solemnitate. Don Nasi și don Chiatellino au devenit asistenții oficiali ai “societății filarmonice” care se năștea.

Mergeam în fiecare an la Sanctuarul Consolatei ca să celebrăm o liturghie. În acel an am mers în procesiune plecând de la Oratoriu. Cântecul nostru răsunau pe străzi și atrăgeau, într-adevăr, mulțime de lume. Am celebrat liturghia în biserică. Băieții s-au împărtășit și au cântat. Am coborât, după aceea, în capela subterană și le-am adresat tuturor câteva plăcute cuvinte. Oblații Mariei ne-au mulțumit oferind băieților un excelent mic dejun sub porticurile sanctuarului.

Municipiul ne întinde o mână de ajutor și 1000 de lire

În acest fel tinerii au învățat să-și arate, simplu și sincer, credința lor și alți tineri ni s-au alăturat. Erau manifestări în care, cu toată prudența, dădeam lecții de conduită creștinească față de autorități și față de frecventarea Sacramentelor. Erau fapte neobișnuite care făceau să se vorbească și să se discute.

Municipiul din Torino, ca să verifice ceea ce se spunea despre noi, a trimis în acel an o comisie formată din cavalerul Pietro Ropolo del Capello, poreclit Moncalvo, și din cavalerul Duprè. Au examinat activitatea noastră, s-au arătat mulțumiți și au făcut o dare de seamă favorabilă despre viața Oratoriului. Rezultatul: un premiu de 1000 de lire și o scrisoare de laudă.

Din acel an municipiul ne-a trimis un ajutor anual, până în 1878. După acel an (cum am spus deja) ajutorul ne-a fost suspendat. Înceta, astfel, ceea ce acei administratori înțelepți oferiseră de la buget pentru a susține o școală serală care instruia fiii poporului.

Chiar și opera Cerșetoriei, care înființase școli serale și muzicale adoptând metoda noastră, a trimis o delegație să ne viziteze. O conducea cavalerul Gonella. Ca dovadă de simpatie și de sprijin, ne-a acordat și ea un premiu de 1000 de lire.⁵¹

⁵¹ Este greu să se stabilească cât ar valora astăzi, în lire, o liră din acei ani. Orice calcul e discutabil pentru că trebuie să se bazeze pe un element (cantitatea de aur corespunzătoare unei lire, plata pe o zi de muncă a unui muncitor, chiria unui apartament...) care dă rezultate foarte diverse de celelalte. Cu multă grijă, confruntând costul elementelor de bază ale vieții de atunci [și de astăzi (așa numitul “pane”), se poate spune că o *liră* din acei ani, în care nu exista inflație, corespunde cu *patru mii de lire* din 1985.

Pelerinajul băieților curajoși

În fiecare an în Joia Mare tinerii noștri mergeau în bisericile din Torino ca să privească și să venereze “sfintele morminte”. Dar, în acele timpuri grele, o seamă de tineri needucați îi luau în râs pe tinerii Oratoriului nostru și îi insultau. Unora le era frică, și nu mai îndrăzneau să intre într-o biserică.

Atunci am luat o decizie curajoasă. Ca să le dau tuturor puterea de a învinge disprețul, tot Oratoriul s-a îndreptat în procesiune spre mai multe biserici, cântând *Stabat Mater* și *Miserere*. Rezultatul a depășit așteptările mele: mulți băieți, mici și mari, bogați și săraci, ni s-au alăturat de-a lungul drumului și au venit cu noi la adorarea Eucarestiei. Am putut să cântăm și să ne rugăm în liniște și în ordine.

În seara acelei Sfinte Joi (era pentru prima dată în Oratoriu) am rememorat “spălarea picioarelor” făcută de Isus. Au fost aleși doisprezece băieți care au ținut locul celor “doisprezece apostoli”. După spălare am adresat câteva cuvinte bune tinerilor și lumii care ni se alăturase. Așadar, i-am invitat pe cei “doisprezece apostoli” să participe la săraca noastră cină și am împărțit fiecăruia un mic cadou pe care l-au primit cu bucurie.

Tot în acel an, pe pereții capelei am pus “Stațiunile Căii Crucii” și le-am binecuvântat cu mare solemnitate. Pentru fiecare stațiune rosteam câte un mic discurs iar copii cântau o strofă dintr-un cântec bisericesc.

Astfel, în timp ce se petreceau evenimente importante care aveau să schimbe aspectul Italiei și poate al lumii, săracul nostru Oratoriu se întărea mereu puțin câte puțin.

11. 1849. TREIZECI ȘI TREI DE LIRE PENTRU PAPA PIUS al IX lea

La Oratoriu, seminariștii rămași pe drumuri

Va fi greu de uitat acel an. Războiul Piemontelui împotriva Austriei, început cu un an înainte, a răsturnat Italia cu capul în jos. Școlile publice au fost închise. Seminariile, în special cele din Chieri și din Torino, au fost închise și ocupate de soldați.

Ca urmare, seminariștii diecezei noastre au rămas fără sediu și fără profesori.

Împins de această situație, am luat în chirie toată casa Pinardi. Nu era mult, dar era tot ceea ce puteam face în acele momente atât de triste. Cu toată casa la dispoziție puteam să înmulțesc clasele, să măresc biserica, să dublez spațiul pentru joacă și să ridic, la treizeci, numărul băieților găzduiți ziua și noaptea.

Scopul principal era acela de a primi seminariștii diecezei. Acest scop a fost atins și se poate spune că, pentru aproape douăzeci de ani, casa Oratoriului a devenit Seminarul diecezei.

Când am cerut să închiriez toată casa Pinardi, chiriașii au protestat vehement. M-au amenințat pe mine și pe mama și chiar pe Pinardi. A trebuit să cheltuiesc mulți bani dar, la urmă, toată clădirea a fost pusă la dispoziția noastră. În felul acesta, tot acel loc rău famat, care pentru douăzeci de ani a fost loc de vicii și de păcate, a devenit al nostru. Puteam să dispun de toată zona unde, acum, sunt curtea și casa din spatele Bisericii Maria Auxiliatrice.

Colectă pentru Papa

Înspre sfârșitul anului 1848 evenimentele politice l-au constrâns pe Pius IX să fugă de la Roma și să se refugieze la Gaeta. Acest mare papă își dovedise în mai multe rânduri bunătatea și simpatia față de noi. Când s-a împrăștiat vestea că la Gaeta se găsea în dificultăți financiare, la Torino s-a făcut o colectă sub numele "Obolul Sfântului Petru". O comisie formată de către canonicul Francesco Valinotti și marchizul Gustav Cavour a venit la Oratoriu ca să ceară și contribuția noastră. Colecta făcută printre băieții noștri s-a ridicat la treizeci și trei de lire. Era puțin lucru, dar noi am încercat să-l facem plăcut papei adăugând o scrisoare de bune urări, care i-a plăcut foarte mult. Și-a arătat mulțumirea printr-o scrisoare adresată cardinalului Antonucci, pe atunci nunțiu la Torino și, mai apoi, arhiepiscop de Ancona. Cardinalul era însărcinat să ne transmită cât de mult îl mișcase oferta noastră și cuvintele care o însoțeau. Ne răsplătea trimițând binecuvântarea sa papală și un pachet cu 720 de rozarii. Au fost împărțite în mod solemn tinerilor pe 20 aprilie 1850. (Vezi cărticica tipărită cu acea ocazie și articole din diferite ziare.)⁵²

Al treilea Oratoriu

Tinerii care umpleau Oratoriul din Valdocco și acela al Sfântului Luigi erau din ce în ce mai mulți. Am trecut, atunci, la al treilea Oratoriu. A fost acela al Îngerului Păzitor, în cartierul Vanchiglia, puțin mai departe de locul unde Marchiza Barolo a construit mai târziu biserica Sfânta Iulia.

⁵² În rapidele sale notări, Don Bosco trimite la izvoare, care pot fi consultate, din timpul în care scria. Cărticica "Scurtă informație a sărbătorii făcută pentru a împărți cadoul lui Pius IX tinerilor din Oratoriu din Torino" a fost tipărită în 1850. Unul dintre articolele pe care le amintește Don Bosco a fost publicat în *Armonia*, numărul 40, din 1849, semnat de Gustavo Cavour, fratele mai-renomitului Camillo.

Acel Oratoriu fusese fondat câțiva ani mai înainte de don Giovanni Cocchi și avea, mai mult sau mai puțin, același scop cu al Oratoriului din Valdocco. Dar don Cocchi, înflăcărat de dragoste pentru patrie, a considerat că este bine să-i învețe pe tineri să folosească pușca și sabia.

Mărșăluise în fruntea lor ca să participe la războiul împotriva Austriei.⁵³

Oratoriul lui don Cocchi a rămas închis timp de un an. După aceea l-am închiriat noi. A luat conducerea Giovanni Vola, un preot de scumpă amintire. A funcționat până în 1871 când a fost transferat lângă biserica parohială. Marchiza Barolo a lăsat o dispoziție testamentară în favoarea Oratoriului, cu condiția ca biserica și clădirea să fie la dispoziția băieților parohiei. Ceea ce s-a respectat întocmai.

Primul seminarist al Oratoriului

La Oratoriul din Valdocco, în acel timp, a venit o comisie de deputați, însărcinați de Ministerul de Interne să viziteze opera noastră. Cu amabilitate și prietenie au analizat totul și pe toți. După aceea au făcut Camerei Deputaților o relatare consistentă. Această dare de seamă a fost urmată de o lungă și vivace discuție, redată de *Gazeta Piemonteză* pe 29 martie 1850. În urma acestei vizite, Camera Deputaților⁵⁴ ne-a acordat un premiu de 300 de lire. Urbano Ratazzi, în acel timp ministru de interne, ne-a acordat 2000 de lire.

La sfârșitul lunii octombrie din acel an,⁵⁵ unul dintre elevii mei a îmbrăcat, în sfârșit, reverenda. Se numea Ascanio Savio și a ajuns, mai târziu, rectorul Refugiului. A fost primul seminarist al Oratoriului.

⁵³ Don Giovanni Cocchi, excepțional preot din Druento, inițiasse mai întâi un oratoriu la Torino, în 1841, în foarte săraca localitate Moschino, în câtunul Vanchiglia. Dovedea idei liberale [i aceasta îl făcea "suspect" arhiepiscopului [i ambietelor tradiționaliste catolice. Convins că "[i urmează poporul", a condus o trupă de 200 de tineri din oratoriul său ca să participe la bătălia de la Novara. Ajunși la Vercelli, în zona de război, tinerii nu au fost recunoscuți ca soldați, [i nu primiră alimente. Înregistrându-se înfrângerea piemontezilor, s-au întors la Torino pe jumătate morți de oboseală. Pentru don Cocchi a fost o înfrângere morală. A trebuit să închidă oratoriul [i, pentru un oarecare timp, să trăiască ascuns. S-a întors pe scena publică cu proiectul unui "Institut pentru artizani".

⁵⁴ Don Bosco greșea. Comisarii erau Senatori [i au prezentat darea de seamă Senatului; chiar [i ajutorul a venit din partea Senatului.

⁵⁵ [i în acest caz Don Bosco dovedea nesiguranță în ceea ce privește datele. Ascanio Savio a primit reverenda în 1848.

12. “VREAU SĂ MĂ ȚIN ÎN AFARA POLITICII”

Veste patriotice

În acele zile un fapt neobișnuit ne-a tulburat serios viața. Se vroia ca micul nostru Oratoriu să ia parte la manifestările publice care se repetau în cartierele orașului, cu numele de “sărbători naționale”. Cine lua parte și vroia să demonstreze, în public, dragostea de patrie, își dădea părul în două părți pe frunte și, la spate, îl lăsa să cadă cârlionțat pe umeri, își punea o vestă elegantă și viu colorată, își punea în piept o cocardă albastră, o medalie, și lua în mână steagul tricolor. Îmbrăcați astfel, luau parte la marșuri, cântând imnuri pentru unitatea națională.

Dialog cu marchizul

Marchizul Roberto d’Azeglio, organizatorul principal al acelor manifestații, ne-a făcut invitația formală de a participa și noi. Am refuzat dar, cu toate acestea, chiar acest lucru ne-a adus tot ceea ce era necesar ca să facem o bună impresie. În Piața Vittorio era pregătit pentru noi un loc lângă toate celelalte institute din Torino.⁵⁶ Ce era de făcut? Să refuzi era ca și cum te-ai fi declarat dușmanul Italiei. Să accepți însemna a adopta anumite principii pe care eu le consideram foarte periculoase.

- Domnule Marchiz, i-am răspuns lui d’Azeglio, acesta nu este un institut ci o familie. Tinerii care se adună în casa mea nu sunt o persoană juridică. M-aș face de răs dacă aș prezenta, ca și cum ar fi a mea, o operă încredințată carității cetățenilor.
- Chiar pentru acest motiv dumneavoastră trebuie să participați. Caritatea publică trebuie să știe că această operă nu este împotriva instituțiilor moderne. Ceea ce vă v-a avantaja. Se vor înmulți ofertele. Municipiul, și eu personal, vom fi generoși în ceea ce vă privește.
- Domnule marchiz, principiul meu este de a mă ține cu fermitate în afara oricărui lucru care pomenește de politică. Niciodată de acord, niciodată împotrivă.
- Atunci ce vreți să faceți?
- Să fac tot binele care se poate pentru copiii abandonați. Să folosesc toate forțele ca ei să devină buni creștini, cât privește religia, și cetățeni cinstiți în mijlocul societății.
- Înțeleg ce vreți să spuneți. Dar vă înșelați. Dacă veți continua să credeți în acest principiu veți fi abandonat de toți și opera dumneavoastră va fi de nesuținut. Trebuie să privim lumea, să o cunoaștem, să adaptăm vremurilor instituțiile vechi și moderne .
- Vă mulțumesc pentru bunăvoință și pentru sfaturile pe care încercați să mi le dați. Invitați-mă undeva unde preotul poate arăta, în mod concret, dragostea către aproapele și mă veți vedea gata

⁵⁶ Pentru 27 februarie 1848, la Torino, Liberalii organizaseră o mare “sărbătoare de mulțumire” pentru că regele Carlo Alberto promisese Statutul. Foarte largă Piața Vittorio era umplută de delegații care veneau din toate părțile Piemontelui, Liguriei, Sardiniei, Savoiei. Toate organizațiile din Torino au fost invitate să participe în număr mare. Convoiul înspre Piazza Vittorio a fost impresionant: 50 de mii de persoane demonstrau în fața regelui încălecat pe cal. Arhiepiscopul refuzase să celebreze Liturgia [i să cânte “Te Deum” în biserica Gran Madre, care e lângă Piazza Vittorio. A dat doar permisiunea să se dea Binecuvântarea Euharistică. Arhiepiscopul interzisese chiar [i clericilor din seminar să meargă. Ei, sfidându-l, au participat la demonstrație cu cocarde tricolore. Imediat după aceea, ca răspuns, arhiepiscopul a închis seminarul. În acest context se înțelege mai bine invitația insistentă a marchizului d’Azeglio ca Don Bosco să participe împreună cu tinerii săi, [i refuzul hotărât a lui Don Bosco.

să sacrific tot ceea ce am, chiar și viața. Dar eu vreau să rămân, acum și mereu, străin de politică.

Influentul și celebrul Marchiz, a plecat fără să fi reușit să mă facă să-mi schimb părerea. De atunci nu a mai avut legături cu noi. După el m-au abandonat mulți laici și chiar și preoți. După întâmplarea pe care o voi istorisi acum, am rămas practic singur.

13. PREOȚI ȘI TINERI PLEACĂ

Un ziar rupt în bucăți

Duminica următoare, la două după-amiaza, eram în curte cu băieții. Un oarecare, lângă mine, citea ziarul *Armonia*. Și iată că ajung și preoții care mă ajutau în munca cu tinerii. I-am privit uimit: aveau cocarde, medalii în piept și drapeluri tricolore în mână. Aveau și un ziar anticlerical, *Opinia*.⁵⁷

Unul dintre ei, pe care-l respectam foarte mult pentru munca și dăruirea sa printre tineri, a venit lângă mine și mi-a spus pe un ton aspru arătându-l pe cel care citea *Armonia*:

- Rușine! Este timpul să o terminăm cu acești nostalgici!

Zicând acestea i-a smuls din mâini ziarul, l-a făcut bucăți, l-a aruncat pe jos, l-a scuipat și l-a călcat în picioare. Liniștită astfel mânia sa politică, s-a întors înspre mine și mi-a pus sub nas *Opinia*.

- Țsta da, ziar bun. Țsta trebuie să fie citit de cetățenii adevărați și cinstiți.

Am rămas uimit de acel mod de a vorbi și de a se comporta. Nevrând să întetesc scandalul acolo printre băieți, unde trebuia să se dea doar exemplu bun, l-am rugat pe el și pe colegii săi să amâne argumentele pentru momentul în care am fi fost singuri.

- Nu domnule, a răspuns. Nimic nu trebuie să mai fie secret și privat. Orice lucru zis sau făcut trebuie să fie scos la lumină.

Fugă în grup

În acel moment clopotul i-a chemat pe toți în biserică. Unul dintre acei preoți fusese însărcinat să adreseze un cuvânt bun tinerilor. Discursul său, însă, a fost negativ. A ținut un discurs strident despre libertate, emancipare, independență.

În sacristie așteptam cu nerăbdare să pot vorbi eu și să pun capăt acelei dezordini. Dar, îndată ce a terminat cuvântarea, predicatorul a dat binecuvântarea și, imediat după aceea, i-a invitat pe tineri și pe preoți să-l urmeze. Cântând din toate puterile imnuri naționale și fluturând nebunește steagul, au mers până la Muntele Capucinilor. Acolo au făcut toți o promisiune solemnă: să se întoarcă în Oratoriu doar dacă vor fi invitați și primiți “în formă națională”. Toate acestea s-au petrecut fără ca eu să pot spune vreun cuvânt. Dar nu mi-a fost frică. Știam care era datoria mea. Am făcut în așa fel încât acei preoți să știe că le interziceam în mod sever întoarcerea la Oratoriu. În ceea ce-i privește pe tineri, cei care vroiau să se întoarcă trebuiau să vină să vorbească cu mine, unul câte unul.

Întâmplarea s-a încheiat bine. Niciunul dintre acei preoți nu a încercat să se întoarcă. Tinerii au cerut iertare, au recunoscut că au fost înșelați și au promis ascultare și disciplină.

⁵⁷ La începutul lui 1848, una dintre cele mai mari noutăți în Torino au fost ziarele politice “libere”, care se înmulțeau din lună în lună drept consecință a libertății de publicare. Au exercitat o puternică presiune asupra opiniei publice. Primele apărute au fost *Il Risorgimento* a lui Camillo Cavour, fruntea liberalilor, [și *Concordia* ca ziar al stângii democratice. Pe 26 ianuarie a început publicarea *Opinie*, a lui Giacomo Durando, de culoare anticlericală [și, în iulie, *Armonia*, a lui Gustavo Cavour, de o evidentă orientare catolică.

14. GREUL SINGURĂȚII

“Chiar și seminariștii au plecat”

Eu, însă, am rămas singur. În zilele de sărbătoare trebuia să încep spovezile dimineața devreme. La nouă celebram liturghia și țineam predica. După aceea, școala de cântec și de italiană până la prânz. După amiaza, la ora unu, era recreația băieților deci, catehismul, cântarea psalmilor, instruirea, binecuvântarea. Adică jocuri, cântece și școală până se lăsa noaptea.

În zilele obișnuite trebuia să mă ocup de munca micilor artizani și să fac școală cu vreo zece elevi. Seara, trebuia să mă gândesc la orele de franceză, matematică, cântec, muzică, pian și orgă. Nu știu cum am reușit să mă descurc. Dumnezeu m-a ajutat.

O serioasă încurajare și un notabil sprijin l-am avut, în acele momente, de la don Borel.

Minunatul preot, cu toate că era plin de o mulțime de alte activități, profita de orice moment liber ca să vină să mă ajute. Deseori fura din orele de somn pentru a veni să spovedească copiii, renunța la odihnă ca să le predice.

Această situație dificilă a ținut până când am primit ajutorul seminariștilor Savio, Bellia, Vaccheta. Dar și ei m-au părăsit repede: fără să-mi zică o vorbă, îndemnați de un oarecare au intrat printre “Oblații Mariei”.

Rosmini face catehism băieților din Oratoriu

Într-o duminică am fost vizitat de doi preoți. Era ora de catehism și toți tinerii erau în mișcare ca să se împartă pe clase. Cei doi preoți, cu multă politețe, s-au apropiat de mine, și-au exprimat bucuria pentru ceea ce vedeau și au început să-mi ceară informații despre originea și metoda Oratoriului. Abia am reușit să răspund:

- Aveți bunăvoința și dați-mi o mână de ajutor. Dumneavoastră veniți în spatele altarului: vă las în seamă clasele celor mai mari. Dumneavoastră, i-am spus celui mai înalt dintre ei, vă încredințez grupul celor mai împrăștiați.

Mi-am dat seama că făceau catehism de minune. Imediat după aceea l-am rugat pe unul dintre ei să adreseze un cuvânt bun tinerilor, iar pe celălalt să dea binecuvântarea cu Sfântul Sacrament. Amândoi au acceptat cu amabilitate.

Cel mai înalt era canonicul De Gaudenzi, episcop, mai târziu, la Vigevano. Celălalt era abatele Antonio Rosmini,⁵⁸ fondatorul Institutului Carității. De atunci încolo amândoi au fost prieteni și binefăcători ai Oratoriului.

⁵⁸ *Abatele Antonio Rosmini*. Don Bosco a avut o mare stimă pentru acest mare preot [și filosof creștin. În cartea sa *Istoria Italiei* i-a dedicat trei pagini. Iată câteva din lucrurile scrise de el.

“Abatele Rosmini se trăgea dintr-o bogată [și nobilă familie din Rovereto, mic oraș aproape de Trento. Cu un temperament tenace, înzestrat cu o inteligență foarte fină, s-a dedicat constant studiilor... Era evlavios [și, cu cea mai mare sârguință, se îngrijea de studiile cele mai grele... Capacitatea sa, sârguința sa pentru studiu, stârneau mirarea printre profesorii [și colegii săi care, de pe atunci, vedeau în el ceva deosebit. La [aisprezece ani s-a hotărât să îmbrățișeze viața sacerdotală.... Rosmini a citit [și studiat în Rovereto principalele sisteme filozofice care circulau pe atunci în Italia [și în Franța; [și dezgustat de toate, i-a strălucit acel *unul* care unește împreună, rațiunea [și credința. A studiat, a [adar, teologia. Ajuns preot, Pius VII l-a îndemnat să se ocupe, în special, de filosofie. Întors în [ară, s-a dedicat studiului cu o a [de mare trudă [și sârguință încât părea o minune. Dar, spiritul de dragoste, pe care la dovedit încă de tânăr, îl însoțea la tot pasul. Din acest motiv a fondat Institutul Carității, numit în popor *al Rosminienilor*, de la numele fondatorului... A publicat la Milano diferite opere de filosofie. Alessandro Manzoni, când a citit

15. A CUMPĂRA O CASĂ ȘI A ÎNCHIRIA O CRÂȘMĂ

“O sută de mii amendă pentru cine nu-și ține cuvântul”

Anul 1849 a fost spinos și fără roade cu toate că m-a costat mari eforturi și enorme sacrificii. Dar a fost ca o pregătire pentru anul 1850, mai liniștit și mult mai bogat în rezultate bune.

Am început de la casa Pinardi. Cei care își pierduseră locul de găzduire nu reușeau să se resemneze. Spuneau în jur:

- Era o casă de mângâiere și de veselie. Și acum uite! A ajuns în mâinile unui preot, un preot care nu tolerează nimic!

Lui Pinardi i s-a oferit o sumă de două ori mai mare decât cea pe care i-o dădeam eu. Era, însă, un om cumsecade: nu se omora să câștige bani lăsând să-i fie folosită casa în scopuri echivoce.

De mai multe ori mi-a propus să cumpăr totul, ca să punem capăt tărașeniei. Dar prețul pe care-l cerea era exagerat. Ceream optzeci de mii de lire pentru o construcție care făcea o treime.

Dumnezeu însă, deseori arată că El este stăpânul inimilor. Și iată ceea ce s-a întâmplat.

Într-o zi de sărbătoare, pe când don Borel predica, stăteam lângă ușa care dădea în curte ca să împiedic ca cineva să intre și să deranjeze. Și iată-l pe domnul Pinardi.

- Stai așa! - mi-a spus glumind. Don Bosco trebuie să-mi cumpere casa.

- Stai așa! - i-am răspuns cu același ton. Eu i-o cumpăr dacă domnul Pinardi mi-o dă la prețul pe care-l merită.

- Pe cât merită i-o dau.

- Cât?

- V-am spus-o deja de mai multe ori.

- Nu pot să iau în considerare acea sumă.

- De ce?

- Pentru că este exagerată! Nu vreau să vă jignesc oferind un preț mult mai mic.

- Spuneți cât dați.

- Îmi dați această casă pentru cât face?

- Pe cuvânt de onoare: v-o dau.

- Batem palma și fac oferta.

- Spuneți suma.

- I-am cerut unui prieten comun o părere asupra casei. Mă asigură că, în stadiul actual, valorează 26-28 de mii de lire. Eu, ca să facem târgul, vă ofer 30 de mii.

- Veți oferi, în plus, soției mele o broșă de 500 de lire?

- De acord.

acele opere, fără să fi cunoscut vreodată autorul, a spus: “În autorul acestei cărți, Cerul a dăruit un mare om Italiei [și Bisericii...”

În mulțimea de opere a acestui renumit filosof [și scriitor au fost câteva care au fost refuzate de Biserică [și puse la indicele cărților interzise. Acest fapt, care pentru alții ar fi fost motiv de indignare [și de resentiment, a fost pentru Rosmini o ocazie potrivită de a face cunoscut lumii că el, alături de profunzimea [tiinței, pune la fermitatea [și umilința unui bun catolic. Fără să dea nici un semn de resentiment răspuns: “Cu simțăminte de un fiu predevotat [și preasus Sfântului Scaun, declar că mă conformez, pur [și simplu, [și în maniera cea mai rezonabilă, interzicerii opusulelor mai sus pomenite; [și rog să fie asigurat de aceasta Sfântul Părinte [și Sacra Congregație...”

Studiile sale asidue [și profunde au fost motivul pentru care, în 1855, s-a îmbolnăvit grav... Primind întăririle sfintei religii catolice, după o lungă boală, a murit în prima zi a lunii iulie a anului 1855, în vârstă de 58 de ani”. (GIOVANNI BOSCO, *Istoria Italiei povestită tinerilor*, Torino 1887, pag. 473-475).

- Mă veți plăti în numerar?
- În numerar.
- Când facem actul?
- Când vreți dumneavoastră.
- Peste cinsprezece zile, într-o singură rată?
- Cum vreți dumneavoastră.
- O sută de mii amendă pentru cine nu-și ține cuvântul!
- De acord.

Afacerea a fost făcută în cinci minute. Dar unde să găsesc 30 de mii de lire în cinsprezece zile? S-a îngrijit de asta Providența. Chiar în acea seară don Cafasso (lucru neobișnuit în zilele de sărbătoare) a venit să mă viziteze și mi-a spus că o persoană evlavioasă, contesa Casazza - Riccardi, îl însărcinase să-mi dea zece mii de lire, ca să le cheltui pentru ce aș fi considerat mai potrivit întru Domnul. Ziua următoare a venit un călugăr rosminian, care era la Torino ca să investească douăzeci de mii de lire. Mi-a cerut sfat cum să le cheltuiască. I-am propus să mi le împrumute, (cu dobândă 4%) ca să plătesc casa Pinardi. Suma era întreagă. Cele trei mii de lire pentru celelalte cheltuieli au fost adăugate de cavalerul Cotta în a cărei bancă am încheiat mult așteptatul act.

Cârciuma unor pierde-vară

După ce am cumpărat casa Pinardi am început să mă gândesc la așa numita “Grădinărie”. Era o crâșmă unde, în fiecare sărbătoare, se aduna un mare număr de pierde-vară. În timpul zilei, ca să facă puțină “atmosferă”, se perindau pe acolo cântăreții de acordeon, fluier, clarinet, chitară, bas și contrabas. Deseori se întâlneau toți, împreună, ca să facă un fel de concert, căruia îi urmau cântările chercheliților.

Clădirea în care era crâșma, “Casa Frumusețea”, era despărțită de curtea noastră doar de un mic zid de incintă. Așa că, deseori, cântecele din capela noastră erau deranjate și acoperite de strigătele, de muzica și de zgomotul de sticle din “Grădinărie”. Dincolo de asta, în fața casei Pinardi era un continuu dute-vino de lume care mergea sau venea de la crâșmă. E ușor de imaginat deranjul pe care ni-l făceau și pericolul prin care treceau copiii noștri.

Ca să rezolvăm problema, am încercat să cumpăr casa. N-am reușit. Am încercat să o iau în chirie. Stăpâna casei era de acord dar stăpâna crâșmei, nu: cerea despăgubiri fabuloase pentru daune. Atunci, am propus desființarea crâșmei. Urma să plătesc chiria, urma să cumpăr mese, bănci, scaune, tejgheaua, tot ceea ce era în beci și bucătărie.

A trebuit să plătesc totul la un preț foarte scump, dar am reușit, în sfârșit, să închid acea crâșmă mizerabilă și să destinez localul unui scop cu totul diferit. Decurgea asrfel însănătoșirea acelei zone rău-famate.

16. O BISERICĂ ȘI O LOTERIE

Copiii leșinau în șopronul-capelă

Neajunsurile morale pe care ni le aduceau casa Pinardi și Grădinăria se terminaseră. Acum trebuia să mă gândesc la o biserică mai frumoasă pentru celebrările liturgice, și mai potrivită pentru numărul tot mai mare de tineri.

Șopronul-capelă fusese mărit un pic, dar tot era prea mic și prea scund. Cine intra trebuia să coboare două trepte; astfel, când ploua, pătrundea apă și ne inunda. Vara, în schimb, ne sufocam de cald și de mirosul neplăcut. În fiecare sărbătoare era câte un băiat care leșina. Trebuia să-l ducem afară pe brațe ca pe un asfixiat.

Era necesar, așadar, să construieasc o altă clădire mai largă, mai curată și mai cuprinzătoare pentru numărului băieților. Proiectul a fost făcut de cavalerul Blachier. Cuprindea actuala biserică a sfântului Francisc de Sales și reconstrucția totală a casei Pinardi. Impresar era domnul Federico Bocca. Au fost săpate fundațiile. Prima piatră, pusă de cavalerul Giuseppe Cotta, a fost binecuvântată pe 20 iulie 1851 de către canonicul Moreno, economul general al diecezei. Vestitul părinte Barrera, mișcat la vederea unui număr așa de mare de oameni veniți cu acea ocazie, s-a urcat pe o movilă de pământ și a improvisat un minunat discurs.

O piatră ca un grăunte

Primele sale cuvinte au fost: “Domnilor, piatra pe care am binecuvântat-o și am pus-o la fundamentul acestei biserici are două mari semnificații. Simbolizează bobul de muștar care va deveni un copac, în jurul căruia mulți copii se vor refugia. Înseamnă că această operă se sprijină pe Piatra unghiulară, care este Isus Cristos. Cei potrivnici credinței vor încerca să o dărâme dar eforturile lor vor fi zadarnice”.

După aceea, părintele Barrera a dezvoltat aceste două idei în fața atenției respectuoase a ascultătorilor, care vedeau în el un predicator inspirat.

Acea sărbătoare veselă și zgomotoasă a atras tineri din toate părțile. Mulți veneau de acum în Oratoriu la orice oră din zi, alții mă rugau să le dau găzduire ca interni. Numărul lor, în acel an, a trecut de cincizeci. În casă s-au inițiat câteva ateliere pentru că ieșirea băieților în oraș se dovedea din ce în ce mai periculoasă.

Construcția bisericii ajunsese la nivelul solului când mi-am dat seama că nu mai am bani.

Vânzând case și terenuri strânsesem treizeci și cinci de mii de lire, dar se topiseră ca zăpada sub razele soarelui. Economatul (orașului) ne acorda un ajutor de nouă mii de lire, însa urma să ni le expedieze când construcția ar fi fost aproape terminată. Episcopul de Biella, pentru că în Oratoriu erau găzduiți mulți băieți bielezi, a trimis o circulară parohilor săi invitându-i să adune oferte. Iată cuvintele sale.

Scrisoarea episcopului de Biella

“Cucernice părinte,

distinsul și evlaviosul părinte Don Bosco, înflăcărat de o dragoste cu adevărat angelică, a început să strângă în zilele de sărbătoare tinerii pe care-i întâlnea abandonați și împrăștiați în piețe și pe străzi, în zona mare și populară care se întinde între Borgo Dora și Martinetto. I-a adunat într-un loc potrivit pentru copii, ca să-i facă să se bucure și să le dea o educație creștinească. A adunat atâția încât capela pe care o are a devenit prea mică. Nu încap în ea nici măcar o treime din cei mai mult de șase sute de băieți adunați acolo. Îndemnat de dragoste, Don Bosco a inițiat dificila operațiune de a construi o biserică pe măsura nevoilor băieților. S-a adresat carității catolicilor ca să poată susține marile cheltuieli pe care le pretinde construcția.

Cu o particulară încredere, prin intermediul meu, se adresează diecezei noastre și provinciei pentru că, printre cei mai bine de șase sute de tineri care se adună în jurul lui ca să frecventeze Oratoriul, mai mult de o treime (mai mult de două sute) sunt bielezi. Mulți dintre ei sunt găzduiți în casa sa și sunt întreținuți fără plată cu mâncare și haine ca să poată învăța o meserie. Ne cere, așadar, un ajutor nu doar din dragoste, ci și din spirit de dreptate. Vă rog, așadar, să informați bunii dumneavoastră parohieni despre această operă așa de interesantă, să insistați pe lângă persoanele care stau mai bine și să destinați acestui scop colecta unei duminici. Ceea ce veți fi adunat prin această colectă va fi trimis la Curie pe cale sigură și cu un bilet care să indice suma și locul de unde provine.

În timp ce protestanții încearcă să deschidă un templu ca să învețe erezia care îi va purta la pierzanie pe frații lor, nu vor fi catolicii în stare să contribuie la construirea unei biserici în care ei, frații și compatrioții lor să poată învăța adevărul și calea mântuirii? Am via speranță că pot susține cu demnitate opera acestui om al lui Dumnezeu cu ofertele care îmi vor parveni. Sper să ating cu mâna un semn al bunăvoinței iluminate și recunoscătoare a diecezanilor mei pentru o operă care este sfântă, folositoare și, mai mult, necesară pentru timpurile în care trăim. Folosesc această ocazie pentru a-mi exprima, din nou, stima și afecțiunea.

Biella 13 septembrie 1851. Ep. Giovanni Pietro”.

Prima loterie

Colecta a adus 1000 de lire. Dar au fost ca picăturile de apă pentru un pământ ars. Așa că am început să mă gândesc la o loterie publică. Am reușit să adun 3300 de premii. Papa, regele, regina mamă, regina soție și toată Curtea Regală s-au făcut prezenți trimițând cadouri. Vânzarea biletelor (fiecare costa jumătate de liră) a fost terminată. Când s-a făcut extragerea publică, la Palazzo di Città, mulți căutau să mai cumpere bilete, dispuși să le plătească de zece ori mai mult.

(La acest punct Don Bosco sugerează eventualului copist ale memoriilor sale: ”Se poate reda programul și regulamentul acestei loterii”. Dar mi se par documente aride și birocratice, fără un interes particular).

Mulți câștigători au lăsat premiul în favoarea bisericii. Acest lucru ne-a adus un alt ajutor. Cheltuielile au fost foarte mari dar suma adunată a fost de douăzeci și șase de mii de lire.

17. “NECAZ LA TORINO, PE 26 APRILIE!”

Explozia depozitului de praf de pușcă

Pe 26 aprilie 1852, în timp ce obiectele loteriei erau expuse publicului, a explodat depozitul de praf de pușcă care era aproape de cimitirul Sfântul Petru în Lanțuri. Zgomotul provocat a fost teribil și de o uimitoare violență. Multe construcții, apropiate sau mai îndepărtate, au fost clătinate ca de cutremur și s-au înregistrat pagube însemnate. Dintre muncitorii depozitului au murit douăzeci și opt. Daunele ar fi fost și mai mari dacă un sergent, numit Sacchi, nu ar fi împiedicat, punându-și viața în primejdie, ca focul să ajungă la o altă magazie, mai mare, cu exploziv. Dacă ar fi explodat și al doilea depozit, tot orașul Torino ar fi putut fi ruinat. Casa Oratoriului, care fusese rău construită, a avut daune mari. Deputații, ca să ne ajute la renovarea ei, au trimis o ofertă de trei sute de lire.

Vreau să povestesc, în legătură cu aceasta, o întâmplare care-l privește pe un băiat artizan, Gabriele Fascio. Cu un an în urmă acest băiat se îmbolnăvise grav și era cât pe ce să moară. Delirând din cauza febrei ridicate, repeta:

- Necaz la Torino! Necaz la Torino!

Colegii care-l îngrijeau l-au întrebat:

- Dar de ce?

- Pentru că este amenințat de o mare catastrofă.

- Care?

- Un cutremur îngrozitor.

- Când se va întâmpla?

- Anul viitor. Necaz la Torino, pe 26 aprilie!

- Ce trebuie să facem?

- Rugați-l pe sfântul Luigi să protejeze Oratoriul și pe cei care locuiesc în el.

Din inițiativa băieților am adăugat atunci un Tatăl nostru, un Bucură-te Maria și un Slavă Tatălui în cinstea Sfântului Luigi. În realitate, casa noastră, gândindu-ne la pericolul prin care am trecut, a avut pagube neînsemnate și nici un tânăr nu a fost accidentat.

Poezii și sărbători pentru noua biserică

Între timp, lucrările la construcția bisericii Sfântului Francisc de Sales înaintau cu iuțeală. În unsprezece luni ajunseseră la sfârșit. Pe 20 iunie 1852 a fost consacrarea, cu o mare sărbătoare, care pentru noi a fost mai degrabă unică decât rară.

La intrarea în curte făcuserăm o arcadă de o înălțime colosală. Pe ea, cu caractere cubice, am scris:

“Cu caractere aurii

În toate părțile vom scrie

Trăiască-n veci această zi”

Maestrul Giuseppe Blanchi, de care îmi amintesc cu plăcere, pusese pe note câteva versuri care au devenit imnul oficial al acelor zile. La fiecare colț al casei se auzea cântând:

Mai grabnic râurile-ar curge

Purtându-și unda-n sus către izvor,

Chiar soarele de la chindie

Spre răsărit mai grabnic s-ar roti,

*Decât să dăm uitării-această zi
Frumasă-ntre frumoase pe vecie.*
S-a recitat și cântat cu entuziasm și o altă poezie:
*Cum pasărea din ram în ram zburând
să-și caute un arbor pe potrivă
și-n el să-și facă mult râvnitul cuib
pe care, apoi, să-l locuiască-n tihnă,*

*Așa și noi, mai mult de zece ani,
după un cuib al nostru-am tot umblat
și dacă-ntr-un târziu ni l-am găsit
să știți că nu din ceruri ne-a picat.*

*Ca Oratoriu am avut islazul,
grădina, o cămară sau o curte,
în piețe-am poposit și-n mahalale,
ne-a găzduit pe marginea lui drumul.*

*Când, în sfârșit, preamilostivul Domn
a-ntors spre noi priviri de bunătate,
de două ori cinci ani de-ntârzieri
plătiți au fost cu roade-nbelșugate.*

*Ne-a dăruit și școli - o, ce răsplată!
grădină pentru jocuri și
a pregătit celor lipsiți o casă,
de-a dreptul ca un cuib pentru copii.⁵⁹*

Multe ziare au vorbit despre sărbătoarea noastră.

Odată terminată biserica, era nevoie de tot felul de lucruri. Dragostea cetățenilor ne-a venit în ajutor. Cavalerul Giuseppe Duprè a împodobit capela dedicată Sfântului Luigi și a cumpărat altarul de marmură care se mai află încă în capelă. Un alt binefăcător a plătit construirea corului, unde a fost montată o mică orgă destinată să însuflețească celebrările tinerilor externi. Domnul Michele Scannagatti a cumpărat toate candelabrele de care era nevoie. Marchizul Fassati a construit altarul Fecioarei și l-a împodobit cu candelabre de bronz iar, mai târziu, a cumpărat statuia Sfintei Fecioare. Don Cafasso a construit amvonul. Doctorul Francesco Vallauri a procurat altarul mare de împodobirea căruia s-a ocupat, mai târziu, fiul său, preotul don Pietro. Astfel, în scurt timp, noua biserică a avut tot ceea ce era necesar pentru celebrările private și pentru sărbătorile solemne.

Societatea de ajutor reciproc

Pe 1 iunie în același an am pus bazele “Societății de ajutor reciproc”,⁶⁰ pentru a-i împiedica pe tinerii noștri să se înscrie în societatea, așa numită, “a Muncitorilor” care, de la început, și-a

⁵⁹ În manuscris, Don Bosco redă doar primele două versuri ale acestei poezii, urmate de “etc”. Am crezut că e bine să redau primele cinci strofe din cele douăzeci [și două care formează întreaga poezie, redată în *Memoriile Biografice* IV, 437-8.

⁶⁰ După 1820, în Piemonte s-au născut printre muncitori câteva “Societăți de ajutor reciproc”. Înscriindu-se, muncitorii aveau scopul de a se ajuta în probleme de sănătate [și financiare, și de a se

dovedit caracterul său anti-religios. Ne-a ajutat foarte mult în realizarea scopurilor noastre. Mai târziu (1857) s-a transformat în “Conferința Sfântului Vincențiu de Paoli, adăugată”,⁶¹ care continuă să ființeze și astăzi, în 1875.

sprijini unul pe celălalt împotriva abuzurilor patronilor. Prima, printre lucrătorii lemnului, a fost constituită în 1822. Mulți preoți au înțeles urgenta nevoie a acestor societăți de solidaritate și s-au făcut vestitori și susținători. Printre ei episcopul de Biella în 1839, de Savona în 1840 și de Asti în 1843. Vorbesc despre aceasta și în scrisorile lor pastorale. Totuși, deja câțiva ani mai târziu, torinezul Leonardo Murialdo se lamenta: “Societățile de ajutor reciproc spun că protejează tinerii muncitori de politică, că nu se opun religiei catolice, dar răspândesc disprețul față de preot, indiferența religioasă și chiar teorii comuniste” (CASTELLANI, *Murialdo*, I, 566 ss). De aici se înleag temerile lui Don Bosco și inițiativa sa de a fonda, în 1850 (nu în 1852 cum în mod greșit scrie), printre tinerii Oratoriului său, o Societate de ajutor reciproc. Structura a fost foarte simplă: o casă comună, mici cotizații individuale, oferte libere ale donatorilor, cu scopul de a asigura salarii zilnice micului muncitor dezocupat sau bolnav (50 de sutimi pe zi). Societatea a supraviețuit timp de opt ani. La Genova, prima Societate de ajutor reciproc printre muncitorii catolici a fost înființată în 1854 de către Giuseppe Canale, din Genova, elev al lui Don Bosco la Oratoriu.

⁶¹ Conferințele Sfântului Vincențiu, fondate la Torino în 1850, erau formate din adulți. În urma unei cereri făcută de către Don Bosco, în 1856 a fost recunoscută o Conferință formată din tinerii mai mari ai Oratoriului, care a fost considerată ca *adăugată*.

18. O TERIBILĂ CĂDERE ÎN NOAPTE

Potopul pe zidurile proaspete

Noua biserică a Sf. Francisc de Sales, cu sacristia și clopotnița sa, era chiar ceea ce aveau nevoie copiii pentru celebrările din zilele de sărbătoare. În afară de asta, era un loc foarte bun pentru școlile serale și de zi. Rămânea, însă, o altă problemă de rezolvat: unde să găzduim toți băieții săraci care, în fiecare zi, îmi cereau să-i primesc ca interni? Problema era agravată de faptul că explozia depozitului de praf de pușcă, petrecută cu un an în urmă, stricase pe jumătate casa cumpărată de la Pinardi.

În acele momente de urgentă nevoie am luat hotărârea să ridic o nouă construcție. Ca să folosim în continuare vechile camere, s-a început construirea părții noi ca o prelungire a casei Pinardi. *(Este partea care, de la scara care este acum la mijlocul casei, merge până la "Cămăruțele lui Don Bosco")*.

Intrasem deja în toamnă, dar lucrările au mers cu iuțeală și repede s-a ajuns la acoperiș. Erau deja montate bârnele acoperișului, suporturile pentru țigle erau bătute în cuie, țiglele erau stivuite pe bârne și urmau să fie așazate când, o ploaie puternică a întrerupt lucrările. Timp de mai multe zile apa a curs scurgându-se și infiltrându-se, a măcinat tencuiala proaspătă lăsând zidurile din cărămizi și pietre spălate.

Fiecare fugea fără să știe încotro

Era cam doisprezece noaptea. Dormeau cu toții. Și iată, s-a auzit un zgomot puternic, care se făcea din ce în ce mai intens și mai înfricoșător. Ne-am trezit fiecare și, neștiind ce se întâmplă, înspăimântați, ne-am înfășurat cu păturile sau cerșafurile și am ieșit din dormitor. În confuzia creată fiecare fugea fără să știe încotro, dar cu dorința de a se îndepărta de pericolul iminent. Dezordinea și vacarmul creșteau. Scheletul acoperișului, țiglele, zidurile, cădeau cu zgomot, prăvălind totul.

Noua construcție se rezema de zidul clădirii vechi și scunde, și era pericolul ca toți să rămână striviți sub dărâmăturile care abia se mai țineau. Dar nu a fost nici o nenorocire personală, în afară de acel îngrozitor tunet care ne-a speriat de moarte.

Dimineața a ajuns o comisie de ingineri trimisă de la Municipiu pentru evaluări la fața locului.

Cavalerul Gabetti, văzând un pilastru rupt de la bază rezemat pe un dormitor a exclamat:

- Mergeți și mulțimiți Fecioarei Consolate. Acel stâlp se ține ca prin minune. Dacă ar fi căzut i-ar fi îngropat sub ruine pe Don Bosco și pe cei treizeci de băieți cu care dormea împreună în camera de dedesupt.

Lucrările erau în sarcina trustului și toate oalele s-au spart în capul maistrului șef. Pagubele au fost evaluate la zece mii de lire. Faptul s-a întâmplat la doisprezece noaptea pe 2 decembrie 1852.

În mijlocul evenimentelor triste care însoțesc viața oamenilor, este mereu mâna bunului Dumnezeu care îmblânzește nenorocirile noastre. Dacă acel dezastru s-ar fi întâmplat cu două ore mai devreme, ar fi îngropat elevii școlilor serale. Orele se terminau la zece iar elevii, când ieșeau din clase, zăboveau pentru mai bine de jumătate de oră în fața clădirii în construcție. Erau aproape trei sute. Dezastrul a început la vreo două ore după ce plecaseră toți.

Și acum, ce să fac?

Era, de acum toamna târziu. Nu se putea nici termina, nici reîncepe lucrul. Ce era de făcut ca să se rezolve situația noastră? Unde să găzduiești atâtea copii într-o casă mică și pe jumătate ruinată?

Am făcut din nevoie virtute. Am întărit zidurile capelei-șopron și am transformat-o în dormitor. Școlile le-am mutat în biserica nouă, care a început să fie biserică în zilele de sărbătoare, și colegiu în cursul săptămânii.

În acel an a fost construită chiar și clopotnița plasată alături de biserica Sfântului Francisc de Sales. Domnul Michele Scannagatti, binefăcătorul nostru, ne-a dăruit toate sfeșnicele altarului mare care sunt, și astăzi, unul dintre ornamentele cele mai frumoase din această biserică.

19. 1853. IAU NAȘTERE “LECTURILE CATOLICE”⁶²

Șaizeci și cinci de băieți și mulți binefăcători

Îndată ce timpul ne-a permis am reînceput construcția. Lucrările au înaintat cu iuțeală și în octombrie, clădirea era gata. Aveam nevoie mare de spații și am zburat să le ocupăm. Am mers eu cel dintâi să ocup camera pe care o am și astăzi, mulțumită lui Dumnezeu. Am putut stabili un loc definitiv și care ne convenea pentru sala de prânz, pentru dormitor, pentru școli. Numărul elevilor a ajuns la șaizeci și cinci.

Mulți binefăcători continuau să ne ajute. Cavalerul Giuseppe Duprè a împodobit altarul și a tencuit capela Sfântului Luigi. A procurat chiar și balustrada de marmură pentru capelă.

Marchizul Domenico Frassati a dăruit sfeșnicele din bronz aurit și mica balustradă pentru altarul Sfintei Fecioare. Conte Cays, renumitul nostru binefăcător, ales pentru a doua oară Priorul Companiei Sfântului Luigi, ne-a plătit o mai veche datorie de 1200 de lire pe care o aveam față de brutar care ne amenința că nu ne va mai da pâine. A cumpărat chiar și un clopot pentru clopotnița noastră. Acel clopot a fost prilejul unei mici sărbători pentru noi. Pentru a-l binecuvînta a venit don Gattino, parohul nostru, care a făcut și o mică predică lumii venită din oraș. După celebrare a fost reprezentată o comedie care i-a înveselit pe toți. Același Conte Cays ne-a dăruit în acel an baldachinul (pentru procesiunea cu Sfântul Sacrament), împodobit cu țesături prețioase, și alte obiecte pentru biserică.

Timp pentru a-l întâlni pe Dumnezeu

Acum biserica Sfântului Francisc de Sales avea, în sfârșit, lucrurile cele mai necesare pentru celebrări. Am putut, în acest fel, să ne realizăm o dorință pe care de atâta timp o aveam în inimi: celebrarea celor Patruzeci de Ore (Expunerea Preasfântului Sacrament pentru patruzeci de ore, însoțită de lectura Cuvântului Domnului, predici, adorație). Nu era o mare bogăție de ornamente, dar a fost mare numărul credincioșilor care au venit. Pentru a da fiecăruia posibilitatea să se întâlnească cu Dumnezeu, la sfârșitul celor Patruzeci de Ore, am organizat o săptămână de predici și povești. A venit să se spovedească o mare mulțime de persoane. Succesul spiritual al acelei inițiative a fost așa de mare încât și în anii următori am continuat celebrarea celor Patruzeci de Ore, predicile, posibilitatea spovezii. Lumea a luat parte mereu într-un număr foarte mare.

⁶² În ultimele cinsprezece pagini ale manuscrisului, Don Bosco nu mai numerotează capitolele mici. Pune doar, din când, în când titluri. Am crezut că e oportun să continui numerotarea progresivă.

Evreii și protestanții încep propaganda.

În acel an, în luna martie, a început publicarea lunară a “Lecturilor Catolice”.

În 1847, când a început emanciparea evreilor și a protestanților, se simțea nevoia să se pună la îndemâna oamenilor, în special a tinerilor, un mijloc de apărare. O dată cu actul de emancipare, se părea că evreii primiseră doar libertatea de credință, nu și aceea de a face rău religiei catolice. Dar protestanții nu gândeau astfel. Pentru campania lor de prozelitism publicaseră trei ziare (*La Buona Novella*, *La luce evangelica*, *Il rogalino piemontese*) și multe cărți asupra Bibliei și asupra altor subiecte. S-au folosit și de alte mijloace mai concrete: angajări în serviciu, ajutoare în bani, haine, alimente pentru cine le frecventa școlile, conferințele și templul.

Guvernul știa totul și, fără să întreprindă vreo măsură, îi încuraja cu tăcerea sa. Din partea lor, protestanții erau susținuți cu mijloace financiare și erau pregătiți pentru o masivă campanie de propagandă. Catolicii, în schimb, având încredere în legile civile care până atunci îi protejase, aveau doar câteva ziare, câteva opere de cultură. Nici un periodic, nici o carte pe care să o pună în mâna oamenilor simpli.

Don Bosco începe “bătălia” sa

Îndemnat de nevoie, m-am apucat să scriu, în acele luni, câteva pagini schematică despre Biserica Catolică și, mai apoi, câteva mici manifeste numite “*Amintiri pentru catolici*”. Am început să le împart printre tineri și adulți, în special în timpul exercițiilor spirituale și a misiunilor. Și foile și cărțicelele au fost primite cu aviditate și, în scurt timp, s-au împărțit mii și mii.

Acest lucru m-a convins că trebuie să se găsească vreun mijloc popular prin care să se răspândească o modalitate simplă de însușire a adevărilor fundamentale ale religiei catolice. Am tipărit, așadar, o cărticică, intitulată “*Avertimente pentru catolici*”,⁶³ care avea scopul de a-i pune în gardă pe catolici în fața uneltirilor protestanților. Difuzarea acelei cărți a fost extraordinară: mai mult de două sute de mii de exemplare în doi ani. Acest succes a plăcut celor buni dar i-a enervat pe protestanți care se gândeau că nu o să aibă concurență în propaganda religioasă.

⁶³ Era o cărticică de 32 de pagini care dezvolta [ase puncte: 1. Ideea generală a religiei. 2. Religia adevărată e una singură. 3. Bisericile eretice nu au caracterele divinității. 4. În biserica ereticilor nu există Biserica lui Isus Cristos. 5. Un răspuns adresat protestanților care susțin: Noi credem în Cristos [i în Evanghelie, de aceea suntem adevărata Biserică. 6. Protestanții sunt de acord că catolicii formează adevărata Biserică.

“Eu nu-mi pun semnătura acolo”

Îmi dădeam seama din ce în ce mai mult cât e de urgentă nevoia de a pregăti și de a tipări cărți pentru popor; am elaborat, astfel, proiectul “*Lecturilor Catolice*”.⁶⁴ Când au fost gata primele fascicule, vroiam să le public imediat dar s-a ivit o dificultate pe care nu o prevăzusem și nu mi-o imaginaseam. Nici un episcop nu vroia “să boteze” această inițiativă. Episcopii din Vercelli, Biella și Casale au refuzat spunând că e periculos să te arunci în câmp deschis împotriva protestanților. Arhiepiscopul, monsenior Frasoni, care, pe atunci, locuia la Lion, aproba și susținea inițiativa, dar nimeni nu vroia să-și tipărească numele nici măcar ca “revizor ecleziastic”.

În urma cererii arhiepiscopului, doar canonicul Giuseppe Zappata, vicarul general, a citit și a revăzut jumătate din primul fascicol. După aceea mi-a înapoiat manuscrisul zicându-mi:

- Luați-vă înapoi munca. Eu nu mă simt în stare să pun semnătura mea acolo, dedesubt.

Asasinarea lui Ximenes și a lui Palma sunt fapte prea recente. (Abatele Ximenes, directorul ziarului “*Il Labaro*” fusese asasinat. Monsenior Palma, scriitor la acel ziar, fusese și el ucis cu un foc de pușcă în camerele palatului Quirinale, Palatul Papei. Amândouă delictele fuseseră comise în 1848). Dumneavoastră sfidați adversarul, îl atacați în față. Eu, însă, prefer să las deschis un drum pentru o eventuală retragere strategică.

De acord cu vicarul general, am expus totul arhiepiscopului. Ca răspuns am avut o scrisoare pe care trebuia să o duc monseniorului Moreno, episcop de Ivrea. În ea arhiepiscopul îl ruga să ia sub protecția sa “*Lecturile Catolice*”, să fie revizorul lor ecleziastic și să le pună sub autoritatea sa. Monseniorul Moreno a acceptat bucuros. L-a însărcinat pe avocatul Pinoli, vicarul său general, cu revizuirea ecleziastică dar nu a făcut public numele său.

Împreună am elaborat un program și, pe 1 martie 1853, a apărut primul fascicol din “*Catolicul instruit în religia sa*”.⁶⁵

⁶⁴ Programul definitiv al acestei coloane ar fi fost făcut, după aceea, cu Mons. Moreno după următoarele puncte: 1. Cărțile vor avea un stil simplu, o vorbire populară [i vor conține] subiecte care privesc exclusiv religia Catolică. 2. În fiecare lună se va publica un fascicol de la 100 la 108 pagini. Abonamentul anual va fi de 1,80 lire.

⁶⁵ *Catolicul instruit*. A ieșit în fascicule din martie până în august. Imediat după aceea, Don Bosco a unit fasciculele într-un volum de 452 de pagini. Era un tratat popular despre adevărata religie.

20. 1854. TUTUINDU-MĂ CU PROTESTANȚII

“Coborau pe rând la Valdocco pentru a discuta cu mine”

Lecturile Catolice au fost primite cu bune aprecieri peste tot. Numărul cititorilor a fost extraordinar. Acest fapt, însă, a aprins mânia protestanților. Au încercat să le combată prin intermediul ziarelor lor, cu *Lecturile Evangelice*, dar nu au găsit cititori. Atunci, au trecut la orice formă de luptă împotriva sârmanului Don Bosco. Coborau pe rând la Valdocco pentru a discuta cu mine, convinși că nimeni nu ar fi putut rezista argumentelor lor. După părerea lor, preoții catolici erau cu toții niște nătângi și cu două cuvinte puteai să-i pui la punct.

Veneau uneori singuri, uneori în doi, uneori în grup. Eu îi ascultam mereu și, cum nu știau să răspundă întrebărilor mele încuietoare, cereau permisiunea de a obține răspunsurile de la pastorii lor ca, apoi, să mi le transmită și mie.

Au venit la mine Amedeo Bert, Meille, evanghelicul Pugno și mulți alții.

Înceau să mă convingă să nu vorbesc, să întrerup tipărirea cărțicelor noastre. Nu au obținut, însă, nimic. Aceasta le-a aprins mânia. Mi se pare oportun să povestesc câteva întâmplări.

“Lăsați Lecturile Catolice”

Într-o duminică seara, în luna mai, mi-au fost anunțați doi domni care veneau să-mi vorbească. Au intrat și, pentru o bună bucată de timp, mi-au făcut complimente. După aceea unul dintre ei a început:

- Dumneavoastră domnule teolog, aveți un mare dar de la natură: acela de a vă face înțeles și citit de către oameni. De aceea, ar trebui să profitați de acest dar prețios în lucruri utile pentru omenire, punându-vă în serviciul științei, al artei, al comerțului.
- Tot timpul meu este absorbit de *Lecturile Catolice* cărora vreau să le dedic întreaga mea energie.
- Ar fi mult mai bine să scrieți o carte folositoare celor tineri: un volum de istorie antică, un tratat de geografie, de fizică sau de geometrie.
- Și de ce, după părerea dumneavoastră, nu ar trebui să mă mai ocup de *Lecturile Catolice*?
- Pentru că utilizați argumente tocite și răstocite.
- Este adevărat, aceste argumente au fost deja tratate în operele de cultură. Dar nimeni nu le-a abordat într-o manieră populară. Și tocmai acesta este scopul *Lecturilor Catolice*.
- Însă această muncă nu vă aduce nici un avantaj material. Dacă, în schimb, vă apucați să scrieți cărțile pe care vi le-am sugerat, veți avea un câștig material pe care să-l investiți în minunatul institut pe care Providența vi l-a încredințat. Putem chiar să vă acordăm, anticipat, o sumă frumoasă (mi-au întins patru bancnote de câte o mie de lire). Și vă asigurăm că nu va fi ultima noastră ofertă: vă vom oferi sume și mai mari.
- De ce vreți să-mi plătiți atâția bani?
- Pentru a vă încuraja să scrieți operele pe care vi le-am sugerat și să colaborăm, astfel, la splendidul dumneavoastră Oratoriu.
- Iertați-mă domnilor, dar nu accept banii dumneavoastră. Eu nu voi scrie nici o altă carte. Voi continua să lucrez pentru *Lecturile Catolice*.
- Dar este o muncă inutilă.
- De ce vă preocupă într-atât dacă este o muncă inutilă? De ce să cheltuiți bani pentru a mă determina să renunț?

“Dacă ieșiți din casă, sunteți sigur că vă veți mai întoarce?”

- Gândiți-vă bine la ceea ce faceți. Refuzând, dumneavoastră puneți în pericol propria operă, vă expuneți consecințelor și pericolelor...

- Domnilor, înțeleg foarte bine ceea ce vreți să-mi spuneți. Vă răspund, însă, clar și simplu că atunci când mă aflu de partea adevărului, nu îmi este frică de nimeni. Făcându-mă preot m-am consacrat binelui Bisericii și al lumii sărace. Și înțeleg să continui să lucrez pentru aceasta chiar scriind și tipărind *Lecturile Catolice*.

- Dumneavoastră greșiți, au răspuns cu voce amenințătoare ridicându-se. Dumneavoastră greșiți, ne jigniți. Dacă ieșiți din casă, sunteți sigur că vă veți mai întoarce?

- Dumneavoastră, domnilor, nu-i cunoașteți pe preoții catolici. Lucrează ca să-și îndeplinească îndatoririle până în ultimul ceas. Dacă pentru aceasta ar trebui să moară, pentru ei ar fi cel mai mare noroc, cea mai mare glorie.

În acel moment i-am văzut așa de supărați, încât mi-era și teamă că au să mă bată. M-am ridicat, am pus un scaun între mine și ei și am adăugat:

- Dacă veți vrea să folosiți forța, nu-mi e cătuși de puțin frică de voi. Dar forța preoților este răbdarea și iertarea. Puteți pleca.

Am deschis ușa camerei:

- Buzzeti, am spus, condu-i pe acești domni până la poartă. Nu cunosc bine drumul.

Au rămas uimiți. Murmurau:

- Ne vom vedea într-un moment mai potrivit.

Au ieșit cu fața și cu ochii roșii de mânie.

Faptul a fost publicat de unele ziare și expus, de-a fir a păr, în *Armonia*.

21. TÂLHARI CONJURAȚI LA "INIMA DE AUR"

Vin și venin

Se părea că era vorba de o conjurație secretă împotriva mea, pusă la cale de către protestanți sau de masonerie. Voi povesti pe scurt și alte fapte.

Într-o seară, pe când eram în mijlocul băieților și le predam, au venit în grabă doi oameni ca să mă cheme: la cârciuma "Inima de aur" era un muribund. Am plecat imediat, dar am vrut să fiu însoțit de câțiva tineri mai mari.

- Nu este nevoie să-i deranjați pe elevii dumneavoastră, îmi ziseră. Vă vom conduce la bolnav și, după aceea, vă vom însoți acasă. Probabil că persoanei bolnave nu-i va face plăcere prezența străinilor.

- Nu vă faceți griji, am răspuns. Acești tineri vor face o scurtă plimbare și se vor opri la scară în timp ce eu voi spovedi bolnavul.

Ajunși, însă, la cârciuma "Inima de aur" mi-au spus:

- Intrați un moment. Odihniți-vă un pic. Între timp mergem să-l anunțăm pe bolnav de sosirea dumneavoastră.

M-au dus într-o cameră, la parter, unde mai mulți pierde-vară, după ce mâncaseră, stăteau și coceau castane. M-au primit cu gesturi și cuvinte de mare admirație. Voiau să mă servesc și să mănânc împreună cu ei câteva castane. Am refuzat spunând că abia terminasem cina.

- Veți bea măcar un pahar din vinul nostru, insistară. Vă va face plăcere; e un vin din regiunea Asti.

- Nu pot. Nu beau niciodată între prânzuri. Mi-ar face rău.

- O înghițitură nu face rău nimănui.

"Trebuie să beți de bună-voie sau forțat"

Au turnat vin pentru toți dar, când au ajuns la mine, unul dintre ei a desfăcut o altă sticlă. Era evident planul lor. Totuși, am luat paharul în mână, am spus "noroc" dar, în loc să-l beau, l-am pus pe masă.

- Nu faceți aceasta! E lipsă de politețe, a spus unul.

- Este o insultă, a adăugat un altul, nu puteți refuza.

- Dar eu nu vreau să beau.

- Trebuie să beți cu orice chip!

Zicând acestea, unul m-a apucat de umărul stâng, altul de umărul drept.

- Nu putem să tolerăm această insultă. Trebuie să beți, de bună-voie sau forțat.

- Dacă vreți neapărat să beau, lăsați-mi cel puțin libere mâinile. Și, cum eu nu pot să beau, îl voi da unuia dintre tinerii mei, care îl va bea în locul meu.

În timp ce le spuneam acestea am făcut un pas mare înspre ușă, am deschis-o și i-am chemat înăuntru pe tinerii mei.

- Nu-i nevoie. Mergem imediat să anunțăm bolnavul. Dar spuneți acestor tineri să se întoarcă afară.

Sigur, nu aș fi dat nici unuia dintre tinerii mei paharul, dar am făcut acea scenă numai ca să evit să mă forțeze să beau din vinul otrăvit.

M-au dus, după aceea, într-o cameră la al doilea etaj unde am văzut, culcat într-un pat, nu un bolnav, ci același ticălos care venise să mă cheme. După ce a ascultat cele câteva întrebări pe care i le-am pus, a izbucnit în râs, cu hohote, și a spus:

- Mă voi spovedi mâine dimineață.

Ne-am întors acasă.

O persoană prietenă a făcut cercetări asupra acelor persoane și asupra intențiilor lor, și mi-a spus că un oarecare le plătise o masă bună cu condiția să mă facă să beau din vinul pe care-l pregătiseră pentru mine.

22. “VROIAU SĂ-MI VINĂ DE HAC”

O sută șaizeci de lire pentru a-l ucide pe Don Bosco

Par povești atentatele pe care le povestesc dar, din păcate, sunt adevăruri triste și au avut foarte mulți martori. Iată un altul și mai curios.

Într-o seară de august, pe la șase, eram la poarta Oratoriului înconjurat de tinerii mei, când s-a auzit un strigăt:

- Un asasin! Un asasin!

Un oarecare, pe care eu îl cunosc foarte bine și căruia odată i-am făcut bine, alerga înspre mine furios, în cămașă, mânuind un cuțit lung. Striga:

- Îl vreau pe Don Bosco! Îl vreau pe Don Bosco!

Toți au luat-o la fugă. În învălmășeală, insul m-a confundat cu un seminarist care avea, ca și mine, reverenda neagră, și a început să-l urmărească. Când și-a dat seama de greșeală s-a întors furios să mă caute. Am avut în acel răstimp răgazul necesar să mă refugiez, pe scări, în casa Pinardi. Abia închisesem cu cheia micul grilaj care ținea locul ușii când m-am și pomenit cu el. A început să lovească, să strige, să muște gratiile ca un nebun. Era, însă, în zadar: eu eram salvat. Tinerii mei vroiau să se repeadă împreună asupra lui și să-l facă bucăți, dar eu am strigat să-l lase în pace și ei m-au ascultat. I-am trimis pe câțiva să anunțe siguranța publică, poliția, carabinierii. Nu a venit nimeni. Doar la nouă și jumătate au venit, în sfârșit, doi polițiști, l-au prins pe ticălos și l-au dus la poliție.

Ziua următoare, chestorul a trimis un polițist ca să mă întrebe dacă îl iertăm pe nenorocit. I-am răspuns că îl iertăm, ca întotdeauna, dar că, în numele legii, ceream autorităților să păzească mai bine persoanele și locuințele cetățenilor.

Pare de necrezut dar, ziua următoare, la aceeași oră, mă aștepta ticălosul din nou la mică distanță de casa mea.

Un prieten, văzând că autoritățile nu se sinchiseau să mă apere, a încercat să intre în vorbă cu nemernicul. A răspuns:

- Eu sunt plătit. Dați-mi ceea ce-mi dau cei care mă trimit și-l voi lăsa în pace pe Don Bosco. I s-au plătit 80 de lire ca răscumpărare și trista înscenare și-a văzut sfârșitul. Dar a început imediat o alta pe care v-o povestesc imediat.

În întuneric, o ploaie de bastoane

Aproape o luna mai târziu, într-o duminică seara, am fost chemat de urgență în casa Sardi, aproape de Refugiu. Trebuia să spovedesc o bolnavă pe patul de moarte. Speriat de cele petrecute mai înainte, am chemat ca să mă însoțească câțiva tineri dintre cei mai mari. Cel care venise să mă cheme spunea:

- Nu este nevoie, vă însoțim noi. Lasați tinerii să meargă să se joace.

Aceste cuvinte, însă, mi-au dat și mai mult de bănuț. Am lăsat câțiva tineri la intrare. Giuseppe Buzzetti și Giacinto Arnaud, în schimb, m-au însoțit la primul etaj, pe scări, la mică distanță de ușa bolnavei.

Am intrat și am văzut o femeie care răsufla cu greu, ca și cum și-ar fi dat ultima suflare. Am invitat cele patru persoane prezente să plece ca să încep spovada.

- Mai înainte de a mă spovedi, a țipat bătrâna, vreau ca acel om să-mi ceară iertare pentru calomniile pe care mi le-a adus.

- Nu! - a răspuns unul dintre cei prezenți.

- Liniște! - a strigat un altul ridicându-se în picioare. S-au ridicat și ceilalți și au început o ceartă furioasă.

- Da, nu, te sugrum îți tai gâtul și, amestecate cu acele cuvinte groaznice, înjurături, blesteme. În acea scurgere de cuvinte diavolești s-au stins luminile. În timp ce gălăgia creștea, o ploaie de bastoane s-a abătut asupra-mi. Am înțeles imediat capcana: vroiau să-mi vină de hac. Nu am avut timp nici să mă gândesc, nici să cuget. Am apucat un scaun, mi l-am pus deasupra capului, ca să mă feresc de lovituri și m-am repezit spre ușă. Loviturile de baston cădeau toate deasupra scaunului.

Scăpat din acea casă a diavolului, m-am aruncat în brațele tinerilor care, avertizați de gălăgie și de strigăte, încercaseră să forțeze ușa. Doar o lovitură de baston m-a lovit la degetul mare al mâinii stângi cu care țineam spătarul scaunului și mi-a rupt unghia cu o așchie de falangă. Am și acum acea cicatrice. Spaima însă, a fost mai mare.

Nu am știut niciodată adevăratul motiv al acelor atentate. Cred, însă, că intenția era de a mă determina să încetez - cum ziceau ei - de a-i calomnia pe protestanți.

23. CENUȘIUL

“Când, m-am pomenit lângă mine cu cogiamitea câine”

Câinele Cenușiul a fost obiectul multor discuții și al multor presupuneri. Nu puțini dintre noi l-au văzut și chiar l-au mângâiat.⁶⁶ Acum las la o parte povestirile ciudate care se povestesc despre acest câine și vă spun care este adevărul curat.

Desele glume urâte care mi se întâmplau mă sfătuiau să nu fiu singur când mergeam și mă întorceam de la Torino. Pe atunci spitalul de psihiatrie era ultima clădire a orașului. De acolo, coborând înspre Oratoriu, traversai o bună bucară de câmp plină de tufe și de salcâmi.

Într-o seară întunecoasă, destul de târziu, veneam acasă singur-singurel, nu fără un pic de frică când, m-am pomenit lângă mine cu cogiamitea câine care, la prima vedere m-a speriat. Dar nu a mârâit la mine, dimpotrivă, s-a bucurat ca și cum aș fi fost stăpânul lui. Ne-am împrietenit și m-a însoțit până la Oratoriu. Ceea ce s-a întâmplat în acea seară, s-a repetat de mai multe ori. Pot spune că, în câteva rânduri Cenușiul mi-a fost de un neprețuit ajutor. Voi înșirui câteva întâmplări.

Înspre sfârșitul lui noiembrie 1854, într-o seară cețoasă și ploioasă, veneam singur din oraș. Ca să nu străbat o bucată de drum nelocuită, coboram de pe strada care, de la sanctuarul Consolatei duce la opera Cottolengo. La un moment dat mi-am dat seama că doi oameni mergeau la mică distanță în spatele meu. Iuțeau sau răreau pasul ori de câte ori îl iuțeam sau îl răream eu. Am încercat să trec pe cealaltă parte, ca să evit să-i întâlnesc dar ei, repede, au trecut în fața mea. Am încercat să mă întorc înapoi dar era prea târziu: cu două mișcări iuți, pe tăcute, mi-au aruncat o haină pe cap. M-am zbatut să nu mă las îmbrobodit sub haină, dar n-am reușit. Unul dintre ei a încercat să-mi astupe gura cu o batistă. Vroiam să strig dar nu mai reușeam. Chiar atunci a apărut și Cenușiul. Lătrând, s-a repezit cu labele pe fața primului, după aceea l-a înșfăcat pe celălalt. Acuma trebuiau să se gândească mai întâi la câine, nu la mine.

- Chemați câinele ăsta! - au strigat înfricoșați.

- Îl chem dacă mă lăsați să plec în pace.

- Chemați-l imediat, se rugară.

Cenușiul continua să latre ca un lup înfuriat. Au plecat repede iar Cenușiul, stându-mi aproape, m-a însoțit până la opera Cottolengo. Mi-am revenit din sperietură și am primit bucuros băutura pe care religioșii din Cottolengo mi-au oferit-o cu dragoste. Bine păzit, așadar, m-am întors acasă.

“Nu-i faceți rău. E câinele lui Don Bosco”

Toate serile în care nu eram însoțit, intrând printre copaci, îl vedeam apărând pe Cenușiul dintr-o parte sau alta a drumului. Tinerii din Oratoriu l-au văzut de multe ori. Într-o seară, a intrat în curte și a fost protagonistul unei îndelungi scene. Cineva vroia să-l alunge cu un băț, altcineva cu pietre. Giuseppe Buzzetti a intervenit:

- Nu-i faceți rău. E câinele lui Don Bosco.

Atunci, au început să-l mângâie și să se joace în jurul lui. L-au condus la mine. Eu eram în sala de mese și stăteam la masă cu câțiva preoți și cu mama. L-au privit toți înspăimântați.

⁶⁶ Don Bosco scrie aceste ultime pagini în 1875. Câțiva băieți ai Oratorului, care l-au văzut și l-au mângâiat pe Cenușiul, au ajuns salezieni, ca Michele Rua și Giuseppe Buzzetti.

- Nu vă temeți, le-am spus, e Cenușiul. Lăsați-l să vină.

Făcând un ocol mare în jurul mesei, a venit aproape de mine foarte vesel. L-am mângâiat și i-am dat pâine, borș și carne. A refuzat totul.

- Atunci ce vrei? am murmurat. A mișcat urechile și a dat din coadă. Dacă nu vrei să mănânci mergi în pace, am spus.

La fel de bucuros, a pus capul pe șervețelul meu ca și cum ar fi vrut să-mi vorbească s-au să-mi ureze noapte bună. După aceea, s-a lăsat însoțit dincolo de ușă de copiii deopotrivă veseli și uimiți.

Îmi amintesc că, în acea seară, venisem acasă târziu și că un prieten mă adusesse cu căruța.

Cenușiul nu mai era

Ultima oară când l-am văzut pe Cenușiul a fost în 1866, în timp ce mă îndreptam de la Morialdo la Moncucco, la casa lui Luigi Moglia, prietenul meu. Parohul de Butigliera vroia să mă însoțească pentru o bucată de drum și, așa, noaptea m-a prins pe la jumătatea drumului.

- Dacă ar fi aici Cenușiul meu, am zis ca pentru mine, aș fi mult mai liniștit.

Imediat după aceea, am urcat pe un deal abrupt ca să mă bucur de ultimele raze de lumină.

Acolo, vesel, mi-a ieșit înaintea și m-a însoțit tot restul drumului, adică trei kilometri.

Ajuns la casa Moglia, unde eram așteptat, văzându-mi câinele m-au rugat să merg în spatele casei, pentru ca Cenușiul să nu se bată cu cei doi câini ai lor care erau în curte.

- Se vor sfâșia unul pe altul, mi-a spus Moglia.

Am stat de vorbă îndelung cu toată familia, după aceea am mers să mâncăm și Cenușiul a fost lăsat într-un colț. Când am terminat de mâncat Luigi a spus:

- Trebuie să-i dăm de mâncare și Cenușiului.

Luând puțină mâncare a dus-o câinelui. L-am căutat în toate colțurile casei, dar nu mai era. S-au minunat cu toții pentru că ușile și geamurile erau închise iar câinii din curte nu dăduseră nici un semn că ar fi ieșit. Am căutat și în camerele de la etajul de sus, dar nimeni nu l-a găsit.

Aceasta este ultima știre pe care o am despre Cenușiul, câinele care a fost subiectul atâtor cercetări și discuții. Nu am putut niciodată să-i cunosc stăpânul. Știu doar că acel animal, în atâtea pericole, a fost pentru mine o adevărată providență.⁶⁷

⁶⁷ Gândul de a descoperi de unde provenea acel câine i-a venit de mai multe ori lui Don Bosco. Dar nu a reușit să găsească nimic. În 1872, Baroana Azelia Fassati l-a întrebat ce gândea despre acel câine, iar Don Bosco, surâzând, i-a răspuns: "Să spun că ar fi un înger a[le] stărni hazul. Dar nici nu se poate spune că ar fi fost un câine obișnuit".

“MEMORIILE ORATORIULUI”, dintr-un studiu de Francis Desramaut

În anul academic 1961-1962, istoricul salesian Francis Desramaut a publicat teza sa de doctorat cu privire la primul volum al Memoriilor Biografice ale lui Don Bosco. În ea a dedicat 20 de pagini (115-134) studiului “Memoriilor Oratoriului”. Mi se pare a fi, și astăzi, cel mai bun studiu despre această operă a lui Don Bosco. Traduc și transcriu prima parte (115-124) și ultima pagină, renunțând la bogatul aparat de note, la lungul și minuțiosul studiu de cronologie.

Manuscrisele “Memoriilor Oratoriului”

*Memoriile Oratoriului (...) au fost publicate de către don Ceria în 1946. Până la acea dată, prin voința lui Don Bosco, care rezervase scrierile sale doar salesienilor și le interzisese acestora “să le facă publice fie înainte fie după moartea mea”, ele odihneau în arhivele din Valdocco. Pot fi și astăzi consultate în două forme: una scrisă în întregime de Don Bosco (trei voluminoase caiete de 295 x 204 mm, care cuprind în total 180 de pagini numerotate); cealaltă, ca o copie a celei dintâi, făcută de secretarul său, don Berto (șase caiete de 295 x 204 mm.). A doua serie de caiete a fost, cu siguranță, revăzută și completată cu note de Don Bosco până la pagina cu numărul 143 (începutul capitolului 12 al decadei a treia, căreia Don Bosco îi pusese titlul *Sărbători naționale*).*

Data redactării

*Este posibil să se dateze cu aproximație originalul și copia Memoriilor. (...) (Din examinarea internă a manuscrisului) se poate concluda, fără un mare pericol de a greși, că manuscrisul “Memoriilor” a fost compus între 1873 și 1875 de la pagina 29 (prima întâlnire cu Comollo) până la pagina 158 (construirea bisericii Sfântului Francisc de Sales). (...) Ultimele 22 de pagini ale manuscrisului erau deja scrise în 1882, când don Bonetti le-a folosit pentru *Istoria Oratoriului*. (...)*

Copia a fost terminată înainte de 1913 (cum rezultă dintr-o notă de la ultima pagină). Cea mai mare parte a acesteia, însă, a fost scrisă cu aproximativ 35 de ani înainte. Don Ceria (...) este convins că Don Bosco a revăzut-o în 1878. “În ce privește verificarea copiei, dat fiind că el în două adăugiri menționează anul 1878, e evident că nu a așteptat să treacă acel an: în ce privește acest lucru, nu putem ști mai mult” (Introducere, pag. 6). (...)

Nașterea caietelor

În introducere, Don Bosco însuși ne explică cum i-a venit prima idee, și don Lemoyne adaugă câteva amănunte complementare. În 1858, Pius IX îl sfătuisse pe Don Bosco să scrie originile

minunate ale operei sale. Din modestie, sfântul om ezita. În 1867, după un dialog redactat de către don Lemoyne în al treilea volum ale “Memoriilor Biografice”, Papa revine asupra propunerii. L-a asigurat pe interlocutorul său că el “nu putea înțelege, pe deplin, marele bine” pe care fiii săi l-ar fi dobândit din scrierea sa, și i-a poruncit să se așeze la lucru: “Ei bine, dacă este așa, nu doar că vă sfătuiesc dar vă poruncesc. Lăsați deoparte totul, când nu puteți face altfel, și scrieți. Imensul bine pe care îl vor face anumite lucruri când vor fi știute de fiii dumneavoastră, nu îl puteți înțelege pe deplin” (MB VIII, 587).

O mare parte a manuscrisului, în care fondatorul a povestit amintirile sale, a fost scrisă între 1873 și 1875, adică în timp ce încerca să obțină de la Roma aprobarea definitivă a constituțiilor sale, în timpul în care această aprobare a venit - 3 aprilie 1874 - după mai multe redactări respinse de Sfântul Scaun, pe când pregătea prima misiune în America de Sud (începută pe 11 noiembrie 1875), în timp ce fonda la Nizza prima casă saleziană în afara Italiei și înmulțea proiectele de regulament pentru ceea ce va deveni, mai târziu, Pioasa Uniune a Cooperatorilor, recunoscută în 1876. Înțelepciunea îl invita pe Don Bosco să întărească în orice fel o operă care se dezvoltă foarte repede, poate prea repede. “Memoriile” redactate în acest context nu puteau să nu facă parte din această preocupare esențială. Ele trebuiesc înțelese în această lumină. După care, se pare că, în 1875 și 1876, le-a părăsit neterminate.

Dar s-a reîntors la ele foarte repede, pentru o seamă de motive care au modificat tonul povestirii sale. “*Buletinului Salezian*”, fondat în acel răstimp, îi era foame de articole. Giovanni Bonetti, care-l conducea, căuta materiale. Nu putem spune cine i-a sugerat să scrie o istorie pitorească a operei saleziane din Torino. În orice caz, el a început-o în 1878 sau poate chiar cu un an înainte. Și, Don Bosco, martor ideal al acestei istorii, i-a promis amintirile sale scrise. Dar trebuiau descifrate. Don Berto (după noi, strădaniile sale se explică astfel) a fost invitat să le copie. Încet, încet, în timp ce înainta, Don Bosco recitea și completa caietele sale. A continuat, în acest timp, redactarea manuscrisului precedent? Credem că da. Între timp, fără să aștepte ca totul să fie gata, Bonetti compunea istoria sa cu ajutorul capitolelor revăzute de care putea dispune. Începând cu anul 1881, lipsindu-i copia secretarului, a trebuit să folosească manuscrisul original, trecut poate pe “curat” de un al treilea.

În 1879, așadar, “Memoriile” deveniseră fundamentul autorizat al unei viguroase istorii a Oratoriului, destinată publicului, după ce au fost, într-un prim moment, niște amintiri scrise de Don Bosco destinate salezienilor săi. De fapt, ultimele capitole ni se par mai puțin familiare decât primele.

Scopul primar al lui Don Bosco: instruirea fiilor săi

Anii copilăriei și ai tinereții au fost povestiți în conformitate cu scopul inițial al lui Don Bosco. Amintirile sale trebuiau să explice fiilor săi, după dorința și convingerea Papei, cum Dumnezeu îl condusese, în fiecare moment, către nașterea operei sale. “Vor servi pentru a face cunoscut cum Dumnezeu însuși a călăuzit orice lucru în orice timp”. Pentru aceasta, îi ajunge să povestească etapele intervenției divine în existența sa. Pentru persoanele prietene, diversele vise ale anilor de început erau, în comparație cu realizările din 1875-1880, foarte grăitoare.

Don Bosco, preocupat să formeze, nu putea să se oprească aici. Profesor obișnuit să dăruiască experiențele sale elevilor prin intermediul exemplelor, el își scrie “*Memoriile*” și pentru instruirea lor. Ele îi vor ajuta “la a învăța din trecut, pentru a depăși greutățile viitoare” (cf. Introducere). Memoriile au fost opera unui constructor.

Un al doilea scop: plăcerea

De sub o altă pană, un astfel de program ar fi fost auster. Dar nu de sub pana lui Don Bosco. El înveselise deseori tinerii și colaboratorii săi povestind fapte din copilărie și de la începutul

Oratoriului. Memoriile i-au permis să înceapă din nou povestirea cu ascultători noi. Mereu pe larg, amabil în conversații, iubitor al tuturor bucuriilor sănătoase, nu excludea niciodată veselie din istoriile sale, nici măcar în cele, în mod vădit, moralizatoare. Trebuie să ne amintim mereu că Don Bosco a fost, cum spunea don Caviglia, “sfântul voiei-bune”. Anumite descrieri ale Memoriilor caută efectul comic. Se găsesc reflecții umoristice în care autorul râde de alții și chiar de el însuși. S-a vrut ca “*Memoriile*” să fie instructive, dar și plăcute.

Caracterul pedagogic al povestirii

Anii copilăriei și ai tinereții, povestiți detaliat în “*Memorii*”, provoacă comentarii pedagogice mai mult sau mai puțin accentuate.

Prin povestirea micilor și marilor aventuri, care au înfrumusețat viața sa de copil, de elev și de seminarist, Don Bosco voia să dăruiască lecții practice educatorilor salezieni. Don Calosso, profesorul său de latină, este tipul unui bun diriguitor de conștiință, “călăuză statornică, prieten credincios al sufletului”. (...) care îl încurajează la frecventarea sacramentelor, îl “învață să facă în fiecare zi o mică meditație sau, mai bine zis, un pic de lectură spirituală”. Tânărul educat de salezieni va trebui să fie atent în alegerea tovarășilor săi, așa cum Ioan Bosco îi împărțea în trei categorii: cei răi, de evitat; cei indiferenți, de salutat; cei buni, de frecventat. Va fi norocos dacă va găsi o călăuză în care să aibă o încredere totală sau, mai bine încă, un confesor stabil ca don Meloria. Acesta, din păcate, nu voia să se intereseze de vocație. Totuși, “de alegerea modului de viață, depinde în mod firesc, salvarea sau pierderea sufletului”. Obstacolele care se ridică în fața aspirantului la preoție, pot fi depășite cu “o viață retrasă și practicarea actelor de pietate”, printre care Sfânta Împărtășanie ocupa un loc deosebit.

Sfaturile pe care clericul Bosco le primește de la parohul din Alfiano, don G. Pelato, cu privire la cea mai bună metodă de a predica, expunerea motivelor care l-au determinat să renunțe la jocul de cărți, se îndreaptă către toți salezienii.

Aceste lecții sunt puse în gura unui preot de țară sau a unui prieten. Au ajuns până la noi într-o scrisoare, poate refăcută, a lui don Comollo, și într-o predică de-a lui don Borel (...). Această “autobiografie” e un mic tratat de pedagogie practică. (...)

Titlul și conținutul

(...) Schema povestirii e foarte simplă (...). Pe firul anilor el povestește întâmplările tinereții și începuturile trudnice ale apostolatului său la Torino. După un capitol de introducere asupra copilăriei (1815-1825), el distinge, în formarea operei sale, trei perioade de câte zece ani:

a. de la primele încercări apostolice la intrarea sa în seminarul mare (1825-35); **b.** de la seminarul mare la Valdocco (1835-45); **c.** Valdocco (1845-55).

Titlul dat întregii lucrări, “*Memoriile Oratoriului din 1815, până în 1855*” poate fi justificat cu planul pe care-l adoptase.

În acest cadru, Don Bosco utilizează un mod alert de a povesti, care devine doar un pic mai lent în ultimele pagini ale istoriei. Scene povestite cu vioiciune urmează una după alta. E chiar modul de a povesti al autorului în baza unui principiu pe care el l-a explicat educatorilor săi: a prefera povestirile bine dezvoltate în locul faptelor abia pomenite: “Să nu se amestece multe texte și multe întâmplări abia pomenite, în scopul de a convinge asupra unui lucru... În loc de a pomeni multe întâmplări, să se ia un exemplu care e mai grăitor și să se povestească, pe lung, cu toate amănuntele de care e nevoie” (MB XIII, 292-3).

Izvoarele

Nu trebuie să ne gândim că, la baza “Memoriilor”, ar fi un jurnal. Erorile cronologice ne fac să eliminăm această ipoteză. Don Bosco s-a încrezut în memoria sa sau, mai exact, în povestirile pe care el le repetase de mai multe ori. Câteodată face aluzie la documente pe care secretarul său este rugat să le transcrie. Viața lui Comollo (o dată) și viața lui Cafasso (a doua oară) i-au furnizat întâmplări pe care el le-a transcris cuvânt cu cuvânt. (...)

Omiteri

Nu este ușor să se descopere omiterile voluntare ale “*Memoriilor*”. Cum e posibil să se spună că o întâmplare, un detaliu cunoscut din alte izvoare, ar fi trebuit să fie introdus în subiect? Totuși, pare că trebuie să se semnaleze un lucru uitat și o omitere.

Lucrul uitat nu are o mare importanță. În primul capitol al primei decade (...) titlului care se citește în cuprins “*Cuiburile*” nu-i corespunde nici o povestire. Povestirile paralele despre Ruffino și Bonetti ne vorbesc despre obiceiul pe care Don Bosco îl avea, de a povesti băieților săi, după întâmplările ce privesc jocul pe funie, întâmplările sale în căutare de cuiburi. Chiar și în “*Memorii*”, în acest punct, ar fi trebuit să găsim 50 sau 60 de rânduri despre “*cuiburi*”. În schimb, nimic. Don Bosco a uitat. (...)

O omitere mai importantă, întrucât pare făcută intenționat, se găsește ceva mai înainte, și a atras atenția istoricilor. Nu spune nici un cuvânt despre perioada sa de slugă la casa Moglia, în jurul anului 1828. De ce? Tinerețea și viața sa au fost marcate de acea umilă experiență de servitor. E greu de crezut că acest salt ar fi, pur și simplu, accidental. S-au propus diferite explicații: cronologia pe care o adoptase l-ar fi împiedicat să găsească o plasare exactă al acelui episod (J. Klein); l-ar fi sărit datorită unui sentiment de delicatețe față de mama sa, care ar fi întrerupt, cu acea ocazie, studiile fiului predestinat (E. Ceria).

În realitate, lui Don Bosco nu-i plăcea să vorbească de șederea sa la Moglia. O știm de la don Lemoyne care, informat puțin despre această parte a vieții lui don Bosco, nu a găsit răspunsuri la repetatele sale întrebări și, pentru a-și satisface legitima curiozitate, a trebuit să apeleze la familia Moglia, prin intermediul lui don Marchisio. De ce această tăcere a lui Don Bosco? E puțin probabil ca el să o fi trecut sub tăcere pentru că se îndoia de valoarea exemplară a acestei perioade a tinereții sale. El redă în povestirea sa o partidă de vânătoare și două mese zgomotoase la care s-a căit că a participat. Răspunsurile sale evazive date lui don Lemoyne lasă, pur și simplu, să se creadă că era, în acea experiență, o amintire neplăcută, despre care vom putea face mereu doar presupuneripoteze.

Istoricitatea

Iată acum încheierea studiului lui Francis Desramaut despre istoricitatea “Memoriilor Oratoriului”.

Povestirile persoanelor inteligente, clare și adevărate, trebuiesc apreciate în acest fel: sunt adevărate în conținut, dar nu au rigiditatea disumană a peliculelor fotografice și ale înregistrărilor sonore. Mărturia lor e bine fondată, dar e și colorată de stilul povestirii. Chiar și Don Bosco a spus adevărul, și a îmbogățit întâmplările cu gândirea sa, și le-a comunicat un pic din preocupările sale. Viața a parcurs și i-a personalizat povestirea, fără ca, printre altele, să altereze adevărul esențial. Pentru a citi aceste mărturii, așa cum ne-au fost ele transmise, trebuie să pătrundem în sensibilitatea persoanei care a făcut ca ele să ajungă la noi. Cine se pretinde aici

drept cercetător al unor raporturi strict obiective, va fi mereu dezamăgit. *“Memoriile Oratoriului”* nu sunt niște reci procese verbale de poliție, ci confidențele părintești ale lui Don Bosco către fiii săi. Prin “autobiografia “ sa el vrea să instruiască și, în același timp, să placă.

EVENIMENTE IMPORTANTE DIN VIAȚA LUI DON BOSCO

16 august 1815. Se naște Ioan Bosco, la Becchi, un grup de case care aparține de Morialdo, un cătun din Castelnuovo d'Asti. Părinții săi sunt Francesco și Margherita Occhiena. Din prima căsătorie, Francesco Bosco a avut doi copii: Antonio, născut în 1808, și Teresa Maria, născută în 1810 și moartă la numai două zile de viață.

1817. Moartea tatălui, Francisc Bosco, îi lăasă orfani pe Ioan și Iosif (fii avuți cu Margareta) și pe Antonio.

1824. Un vis misterios îi dezvăluie lui Ioan Bosco misiunea la care Dumnezeu îl cheamă: să se îngrijească de tinerii abandonați și porniți pe un drum greșit.

1826. Ioan Bosco face Prima Sfântă Împărtășanie.

Februarie 1827. Datorită unor neînțelegeri cu Antonio, care nu suportă să-l vadă învățând, părăsește casa de foarte tânăr și pleacă să lucreze ca băiat de grajd la casa Moglia, la Mancucco.

Noiembrie 1829. Întors de la familia Moglia, Ioan își începe studiile la Morialdo, primul învățător fiindu-i bătrânul don Calosso.

Noiembrie 1830. Don Calosso moare. Lui Antonio, care se pregătește să se căsătorească, nu-i pasă de studiile lui Ioan, care poate frecventa școlile publice din Castelnuovo.

4 noiembrie 1831. Ioan merge la Chieri. Acolo va petrece zece ani din viață. Locuind în gazdă și plătindu-și cheltuielile făcând diferite servicii, frecventează școlile publice.

1832. Printre colegii de școală formează prima sa asociație: *Societatea Veseliei*. Programul este sintetizat în două puncte: **a)** îndeplinirea conștiincioasă a propriilor datorii de creștini și de elevi; **b)** a fi veseli.

1833. Primește Mirul la Butigliera d'Asti.

1834. Se împrietenește cu Luigi Comollo, primul "băiat sfânt" pe care îl întâlnește în viața sa. Zece ani mai târziu, în 1844, va scrie o scurtă biografie a acestuia.

Octombrie 1835. Îmbracă reverenda și intră în Seminarul din Chieri. S-a hotărât să se facă preot.

1839. Moartea lui Luigi Comollo și apariția sa în camera clericilor. Ioan se îmbolnăvește grav.

29 martie 1841. Ioan Bosco este sfințit diacon.

5 iunie 1841. Ioan Bosco este consacrat preot de către arhiepiscopul de Torino, mons. Frasoni, în capela arhiepiscopiei. În ziua următoare celebrează prima sa Liturghie la altarul Îngerului

Păzitor în biserica sfântului Francisc de Assisi. Îi stă alături don Cafasso care va deveni călăuza sa spirituală pentru toată viața.

Toamna anului 1841. Refuză primele însărcinări care îi sunt oferite, și se înscrie la **Colegiul Bisericesc** al sfântului Francisc de Assisi pentru a-și perfecționa studiile teologice. Face o primă explorare a orașului Torino și descoperă problemele grave ale tineretului sărac și abandonat datorită “revoluției industriale” care cuprindea și acest oraș.

8 decembrie 1841. Întâlnește în sacristia bisericii sfântului Francisc de Assisi un tânăr emigrant, Bartolomeo Garelli din Asti. Îl invită pe el și pe prietenii lui la o întâlnire săptămânală. E începutul Oratoriului.

Toamna anului 1844. Începe “emigrarea” Oratoriului lui Don Bosco în diverse locuri ale orașului: pe lângă Opera Marchizei Barolo, în cimitirul Sfântul Petru în Lanțuri, pe lângă Morile orașului, în casa Moretta, pe izlazul fraților Filippi. Peste tot copiii nu sunt suportați datorită gălăgiei pe care o făceau. Don Bosco e suspectat de răzvrătire împotriva autorităților civile, și chiar de nebunie.

Septembrie 1845. Când Oratoriul se afla lângă Morile orașului, Don Bosco are una dintre întâlnirile fundamentale ale vieții sale. Se apropie de el un băiețuș palid, de 8 ani, orfan de tată: Michele Rua. Acesta va deveni mâna sa dreaptă și succesorul său în fruntea Congregației Saleziene.

Octombrie 1845. Publică “*Istoria Bisericii pentru uz școlar*”. Vor urma “*Istoria sacră*” (1847), “*Sistemul metric zecimal*” (1849), “*Istoria Italiei*” (1855) și multe alte cărți.

12 aprilie 1846. Oratoriul se mută în șopronul închiriat de la Francesco Pinardi, în Valdocco. E ziua de Paști și e mutarea sa definitivă.

Iulie 1846. Boală aproape mortală a lui Don Bosco. Vindecarea sa e smulsă Sfintei Fecioare de rugăciunile tinerilor muncitori care frecventau Oratoriul.

3 noiembrie 1846. După o lungă convalescență, petrecută la Becchi, Don Bosco se întoarce la Oratoriu însoțit de mama sa, Margherita, care vine să țină locul de mamă băieților săi. În două camere luate cu chirie fondează școala.

Decembrie 1846. Don Bosco închiriază toată casa lui Francesco Pinardi dând, astfel, o dezvoltare decisivă școlii serale.

12 aprilie 1847. În Oratoriu ia naștere prima asociație de tineri: *Compania Sfântului Luigi*.

Mai 1847. Don Bosco îl găzduiește în bucătărie pe primul băiat care îi cere să rămână cu el, un emigrant din Valsesia. În același an, Don Bosco organizează un Curs de Exerciții Spirituale pentru cei mai buni băieți ai săi. Îl va repeta în toții anii și, chiar de la început, cursul se dovedește eficient pentru descoperirea primelor “vocații saleziene”.

Decembrie 1847. Deschide, în apropierea Porții Noi, un al doilea Oratoriu, pe care-l dedică Sfântului Luigi.

Februarie 1848. Don Bosco refuză invitația Marchizului Roberto d’Azeglio de a participa la manifestări politice. “Eu vreau să rămân acum și pentru totdeauna în afara politicii”.

Martie 1848. Izbucnește primul război italian de independență. “Politica” se răspândește printre cei care îl ajutau pe Don Bosco și care îi ridică împotrivă tinerii mai mari din Oratoriile Valdocco și Sfântului Luigi. În timpul primăverii, cineva a încercat să-l ucidă cu un foc de pușcă tras de la fereastra șopronului-capelă. Lovitura nu-și nimerește ținta.

Toamna anului 1848. Pentru prima oară un băiat de-a lui Don Bosco îmbracă reverenda. Se numește Ascanio Savio. Va rămâne, pentru patru ani, la Oratoriu ca să-l ajute pe Don Bosco. Între timp, la Torino, din cauza înfrângerii armatei lui Carlo Alberto, se dezlănțuie mari dezordini.

1849. În ianuarie moare Antonio, fratele lui Don Bosco, la doar 41 de ani. În februarie Don Bosco fondează ziarul *Prietenul Tinerimii*, care se va dovedi a fi un mic faliment: va trebui să-l suspende doar după 61 de numere. Pentru că seminarul diecezan din Torino era închis, mai mulți seminariști au fost găzduiți de către Don Bosco la Oratoriu, putând astfel să-și continue studiile.

1850. Don Bosco fondează la Oratoriu *Societatea de ajutor reciproc* pentru tinerii muncitori.

1851. Don Bosco cumpără casa Pinardi pe care, până atunci, o avuse cu chirie. Începe construcția bisericii dedicată Sfântului Francisc de Sales care va fi terminată și consacrată în 1852. Semnează primele contracte de ucenicie pentru băieții săi care merg să lucreze în oraș, anticipând rolul sindicatelor în apărarea tinerilor ucenici.

1852. Explozia de la depozitul de praf de pușcă ruinează pe jumătate casa Pinardi și pune la grea încercare viața Oratoriului.

1853. Don Bosco fondează “*Lecturile Catolice*”, mici cărți lunare în scopul instruirii religioase a oamenilor. Încep să funcționeze la Oratoriu primele ateliere profesionale, și se dezvoltă școlile interne.

26 ianuarie 1854. Don Bosco propune unor tineri (Rua, Cagliari, Rocchietti, Artiglia) fondarea *Salezienilor*: Este vorba de a face o promisiune pentru a se dedica “dragostei aproapelui”.

Vara anului 1854. Izbucnește la Torino holera. Băieții lui Don Bosco s-au distins prin ajutorul pe care l-au acordat bolnavilor. Au avut de la Don Bosco asigurarea că nimeni nu va fi atins de boală dacă se păstrează în Harul lui Dumnezeu și poartă la gât o medalie a Mariei.

29 octombrie 1854. Intră în Oratoriu Dominic Savio, “băiatul sfânt”.

25 martie 1855. Michele Rua face votul de sărăcie, castitate și ascultare în fața lui Don Bosco. El este cel dintâi salezian.

8 iunie 1856. Domenico Savio fondează *Compania Imaculatei*. E un grup de tineri aleși care colaborează cu Don Bosco în a-i asista și a face bine propriilor colegi.

25 noiembrie 1856. Moare mama Margareta, la 69 de ani.

9 martie 1857. Moare Dominic Savio. Aproape imediat, Don Bosco i-a scris “Viața”, care va avea o deosebit de mare răspândire. În 1954, Papa Pius XII îl va proclama sfânt pe Dominic Savio.

1857. Don Bosco începe să scrie *Regulile* salezienilor.

1858. Prima călătorie a lui Don Bosco la Roma, pentru a prezenta opera sa Papei. Papa Pius IX îl invită să scrie și despre "faptele supranaturale" care stau la originea operei sale.

1859. Al doilea război italian de independență care se termină cu sângeroasa bătălie de la Solferino. Don Bosco scrie: "După bătălia de la Solferino am spus mereu că războiul e un lucru îngrozitor și eu îl cred, într-adevăr, împotriva dragostei".

18 decembrie 1859. Ia naștere, în mod oficial, *Congregația Saleziană*. Primii salezieni sunt în număr de optsprezece împreună cu Don Bosco.

1860. Moare don Giuseppe Cafasso, strălucitul maestru spiritual a lui Don Bosco. Unul dintre primii băieți ai lui Don Bosco, Michele Rua, devine preot.

1861. Paisprezece salezieni fondează o "comisie secretă" pentru a păstra în scris ceea ce face și ceea ce spune Don Bosco.

1862. Moare Iosif, fratele lui Don Bosco, la 49 de ani.

1863. Don Bosco deschide prima casă saleziană în afara orașului Torino: "Seminarul Mic" de la Mirabello Monferrato. Îl însărcinează pe don Michele Rua cu conducerea acesteia. Scrie pentru el câteva pagini de "amintiri confidentiale" care constituie unul dintre documentele fundamentale al modului de educație saleziană.

Martie 1864. Se pune prima piatră a sanctuarului Maria Auxiliatrice de la Valdocco.

1866. Don Bosco este mediatorul între Sfântul Scaun și Guvernul Italian pentru întoarcerea în diecezele lor a patruzeci și cinci de episcopi "exilați" și pentru alegerea altor episcopi noi.

1867. Papa Pius IX îi reformulează lui Don Bosco cererea de a scrie "originile supranaturale" ale operei sale. Marea parte a acestor "memorii" va fi scrisă de Don Bosco între anii 1873 - 1875.

9 iunie 1868. Consacrarea Sanctuarului Maria Auxiliatrice.

1 martie 1869. *Societatea Saleziană* este aprobată de către Sfântul Scaun.

1869. Don Bosco începe publicarea *Bibliotecii Tinerimii Italiene* cu scopul de a pune în mână tinerilor clasicii italieni, vechi și moderni, fără fragmentele considerate inoportune pentru educația lor. Apariția micilor volume este lunară. Din 1869 până în 1885 vor fi publicate 204 de volume.

Don Bosco fondează *Asociația cinstitorilor Mariei Auxiliatrice*.

26 noiembrie 1871. Vine la Torino noul arhiepiscop, mons. Gastaldi. A fost numit de Papa Pius IX, sfătuit fiind de Don Bosco.

7 decembrie 1871. Don Bosco se îmbolnăvește grav în timp ce vizitează casa saleziană din Varazze. Boala durează cincizeci de zile.

5 august 1872. Ia naștere *Congregația Fiicelor Mariei Auxiliatrice* care se alătură operei salezienilor. Superioara este Maria Mazzarello care, împreună cu alte zece tinere, primesc în această zi haina și fac voturile religioase.

1873. Moare don Borel.

Încep marile neînțelegeri cu arhiepiscopul, mons. Gastaldi.

3 aprilie 1874. Sunt aprobate în mod definitiv de către Sfântul Scaun *Regulile* Societății Saleziene.

11 noiembrie 1875. Încep Misiunile Saleziene. Conduși de don Giovanni Cagliero, pornesc înspre America de Sud primii zece misionari.

1876. Don Bosco fondează, cu aprobarea Sfântului Scaun, a treia familie saleziană: *Cooperatorii*. Ei vor trebui “să ajute Biserica, episcopii, parohii, promovând binele în conformitate cu spiritul Societății Saleziene”.

1877. Are loc, la Lanzo Torinese, primul Capitol General al Societății Saleziene. Fiicele Mariei Auxiliatrice pornesc în Misiuni, pentru a se alătura muncii misionarilor salezieni. Începe publicarea *Buletinului Salezian*, care va ține legătura între Don Bosco și Cooperatorii “salezieni în lume”. În *Buletin* sunt publicate scrisorile misionarilor, favorurile Mariei Auxiliatrice, Istoria Oratoriului.

1878. Moare Papa Pius IX. Don Bosco este primit în audiență de succesorul său, Leon XIII.

1879. Misionarii salezieni ajung în Patagonia.

1880. Leon XIII îi încredințează lui Don Bosco construirea Templului Sfintei Inimi la Roma.

1881. Moare sora Maria Domenica Mazzarello, fondatoare, împreună cu Don Bosco, a Fiicelor Mariei Auxiliatrice.

1883. Timp de patru luni Don Bosco călătorește în Franța, cerșind din oraș în oraș pentru construirea Templului Sfintei Inimi.

Moare mons. Gastaldi. Noul arhiepiscop de Torino e cardinalul Alimonda, de mult timp prieten și admirator al lui Don Bosco.

7 decembrie 1884. Unul dintre primii băieți ai lui Don Bosco e consacrat episcop: monseniorul Giovanni Cagliero. Imediat după consacrare, se întoarce în misiunile din Argentina Meridională. Mai târziu va fi ales cardinal.

1886. În aprilie, Don Bosco ajunge în Spania și va rămâne aici treizeci de zile cerșind pentru Templul Sfintei Inimi și pentru operele sale. E o călătorie triumfală care deschide un strălucit viitor Congregației Saleziene în Spania.

1887. În aprilie Don Bosco coboară pentru ultima oară la Roma pentru consacrarea Templului Sfintei Inimi. Sănătatea sa e ruinată.

31 ianuarie 1888. În zori, Don Bosco moare.

Cuprins

Prezentare	Error! Bookmark not defined.
Titlul	2
Introducerea lui Don Bosco	3
De ce aceste memorii?	3
VIAȚA MARCATĂ DE UN VIS 1815-1825	4
FOAMEA ȘI VISUL	5
Tata și mama erau țărani	5
Febra ni l-a răpit pe tata	5
Foamea acelui an blestemat	6
O propunere neobișnuită pentru mama	6
Prima Împărtășanie	6
A scrie, a citi, a lucra	7
Un vis care deschide viața	7
Căpitan de tâlhari?	8
ANII MINUNAȚI 1825 -1835	9
1. TÂNĂRUL SALTIMBANC	10
De statură eram mic de tot	10
Povestiri pe pășuni și în grajduri	10
"Săream și dansam pe funie"	10
2. ÎNTÂLNIRI	12
Prima Împărtășanie	12
Misiune la Butigliera	12
Patru bani pentru patru cuvinte	13
Siguranța de a avea o călăuză	14
3. CÂND A MURIT SPERANȚA	15
Studiul și sapa	15
Câteva zile fericite	15
Don Calosso moare	16
4. CALE LUNGĂ PENTRU A MERGE LA ȘCOALĂ	17
Un seminarist cu chipul blând	17
Viitor nesigur	17
Giovanni Roberto, croitor și dascăl	18
Prietenii și neprieteni	18
5. LA CHIERI, TREI CLASE ÎNTR-UN AN	20
A o lua de la început	20
Când se uită o carte	21
6. SOCIETATEA VESELIEI	22
A învăța pe cont propriu	22
Căpitan al unei mici armate	22
7. ZILELE BUCURIEI ȘI ALE DISCIPLINEI	24
"Dacă nu ai un prieten care să te îndrepte, plătește un dușman să o facă"	24
Un profesor care doar glumind	24
Un preot simpatic	24
8. ÎNTÂLNIREA CU LUIGI COMOLLO	26
Riscul de a fi lăsat corijent	26
"Cu forța pumnilor"	26

Au făcut zid în jurul meu	27
“Ești așa de ocupat să discuți cu oamenii...”	27
9. EVENIMENTE MICI ȘI MARI	28
Printre prăjituri și înghețată	28
Moartea în apă	28
10. GIONA, UN PRIETEN EVREU	30
Criză la 18 ani	30
Dramă în familie	31
11. MAGIE ALBĂ	33
“Îmi ardeam «capodoperele»”	33
Din nou jocurile de scamatorie	33
Cocoșul viu al lui Tommaso Cumino	33
“Ori tu îl slujești pe diavol, ori diavolul te slujește pe tine”	34
12. OLIMPIADELE LUI IOAN BOSCO	35
“Mergea cu viteza unui tren”	35
Optzeci de lire pe vârful unei baghete magice.	35
“Eram mulțumiți să pierdem”	35
Masă pentru douăzeci și doi de elevi	36
13. FOAME DE CĂRȚI	37
Două treimi din noapte pentru a citi	37
Zorile lumineau paginile lui Titus Livius	37
14. CE VOI FACE CU VIAȚA MEA?	38
“Nu vroiam să cred în vise”	38
“Dumnezeu îți pregătește un alt câmp”	38
O scrisoare care luminează orizontul	39
Holera amenință Torino	39
DRUMUL UNEI MARI IDEI (1835 - 1845)	41
1. Haina neagră	42
A lepăda omul vechi	42
“Păream o păpușă îmbrăcată cu haine noi”	42
Șapte puncte precise pentru un alt stil de viață	43
2. MÂNGÂIEREA MAMEI MARGARETA	44
“Nu haina te onorează”	44
Un program scris pe perete.	44
3. JOCUL DE CĂRȚI ÎN SEMINAR	45
“Ca și cum ar fi trecut un animal negru”	45
O “mișcare” neobișnuită pentru a primi Împărtașania	45
Rege de romb și valet de spadă	46
Mâneca trasă de Luigi	46
4. VACANȚE	47
Pe câmp, la treieratul grâului	47
“Popular, popular, popular”	47
5. ZILE LIBERE PE DEALURILE DIN MONFERRATO	49
Zburau amenințări și pahare	49
Vioara zdrobită	49
Ultima vânătoare	50
A găti un pui	50
A improviza despre Sfântul Rocco	51
“Sper să beau un vin mai bun”	51
6. ȘTIRI DE DINCOLO	52
Ultima privire a fost ca o semnătură	52
“Bosco, eu sunt mântuit”	52

7. CUVINTELE PLINE DE MIEZ ALE PĂRINTELUI BOREL	54
O sută două zeci de lire prețioase	54
Cuvinte pline de miez	54
8. APLECAT ASUPRA FOILOR ALBE	55
O carte mică ce deschide orizontul	55
Îl tutuiam pe Homer	55
9. PREOT PE VECI	57
O cerere făcută arhiepiscopului	57
Un gând care te face să tremuri	57
Prima Liturghie	58
10. CÂND SE SPERIE CALUL	59
“Aveam mereu în jur mulți copii”	59
Un fâlfâit de aripi deasupra capului	59
“Mi-am revenit într-o casă necunoscută”	59
Și-a dat seama că aveam ochii roșii	60
11. A ÎNVĂȚA SĂ FI PREOT	61
Trei salarii refuzate	61
Don Guala, marele profesor	61
Don Cafasso, călăuză spirituală	62
Copiii de după gratii	62
12. AM 16 ANI ȘI NU ȘTIU NIMIC	63
Băiatul care a șters-o la fugă	63
“Mama este moartă”	63
Totul s-a născut de la o lecție de catehism	64
13. CEL DINTĂI ORATORIU	65
După catehism se povestea o întâmplare frumoasă	65
Giuseppe Buzzetti, un băiat foarte credincios	65
Sărbătoarea micilor zidari	65
“Țineam legătura cu băieții închiși”	66
14. VOINȚA LUI DUMNEZEU INDICA VALDOCCO	67
Patruzeci de băieți în jurul unui confesional	67
“Văd o mulțime de tineri care îmi cer ajutor”	67
“Dar unde să-mi adun băieții”	68
15. UN VIS CARE SE REPETĂ	69
“M-am dus la culcare cu inima mâhnită”	69
“Micii se transformau în mici păstori”	69
“Am înțeles totul când faptele s-au împlinit”	69
16. ÎN CASA MARCHIZEI	71
Coborârea înspre Valdocco	71
“Nu e posibil să se continue așa”	71
Colocvii cu arhiepiscopul	71
“Oratoriul Sfântului Francisc de Sales”: de ce?	72
17. ORATORIUL EVACUAT	73
Șapte luni de Rai	73
Emigrarea la Sfântul Martin	73
Don Borel și predica sa despre verze	73
Vorbe ciudate și neliniștitoare	74
O scrisoare cu învinovățiri grave	74
18. EȘEC LA SFÂNTUL PETRU ÎN LANȚURI	75
Căciula strâmbă a îngrijitoarei	75
Ultima scrisoare a lui don Tesio	75
19. TREI CAMERE ȘI EVACUAREA ÎN PRIMAVARĂ	76

Oratoriul pe străzile din Torino	76
Primele școli serale în casa Moretta	76
Parohii din Torino voiau o imagine clară asupra noastră	76
Primăvara ne aduce evacuarea.....	77
20. UN ORATORIU CARE ARE DREPT ACOPERIȘ CERUL	78
A spovedi pe marginea unei gropi	78
Cu trompeta și cu toba înspre Superga	78
Strigăte și urlete: o armonie extraordinară	78
Baloane înspre cer	79
21. FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU CAVOUR.....	80
“Dacă acest preot ar fi general de armată...”	80
Marchizul, șef al poliției, își pierde răbdarea	80
“Sărmanul Don Bosco, e plecat cu totul”	81
22. DUPĂ MARCHIZ, MARCHIZA.....	82
“Nu pot permite ca dumneavoastră să vă ruinați cu totul”	82
“Vă dau un sfat ca și cum aș fi mama dumneavoastră”	82
Nu unul ci doi preoți în spitalul de nebuni	83
23. ȘOPRONUL UNDE A ÎNCEPUT TOTUL	84
Dumnezeu a trimis un omuleț bâlbâit.....	84
O scară și un balcon din lemn, găurite de carii.....	84
Un șopron lung	85
Ultimul rozariu pe iarbă.....	85
COPACUL CREȘTE ȘI ÎȘI ÎNTINDE RAMURILE 1846-1856.....	86
1. O ZI ÎN ORATORIU.....	87
Garanție pentru trei ani	87
Istoria sfântă povestită pe episoade	87
Catehismul, Rozariul, vesperele	87
Cuvântul la ureche	88
“Îngenunchiază și spovedește-te”	88
Ultimul cântec la rond	89
2. REGELE CARLO ALBERTO SALVEAZĂ ORATORIUL.....	90
“Mi s-a părut începutul judecății de apoi”	90
Intervenția regelui.....	90
Gărzi la Oratoriu.....	90
3. ȘI ANALFABEȚII AU DREPTUL LA ȘCOALĂ	92
Textul fundamental: catehismul	92
A citi, a scrie, a învăța religie	92
Timpul “învățătorășilor”	92
De ce și cum a scris Don Bosco Istoria Sacră?.....	93
De pe străzi la carte	93
O carte de rugăciuni și una de matematică	94
4. NOAPTEA ÎN CARE DON BOSCO ERA SĂ MOARĂ.....	95
Căutându-l pe Don Bosco printre viile din Sassi.....	95
Unde dispăruseră băieții?.....	95
“Eram pregătit să mor”	96
“Dumnezeu i-a ascultat”	96
“Printre colinele mele”	97
5. ÎNTORCEREA CU MAMA MARGARETA	98
Toată agoniseala într-un coș	98
Zestrea de nuntă a mamei	98
Multe clase și puțin loc.....	99
6. PRIMUL “GRUP TINERESC”	100

Un regulament și o companie	100
Arhiepiscopul vine pentru prima dată la Oratoriu	100
Prețioasele “proces-verbale”	101
Din regulament	101
7. PRIMUL ORFAN VINE DE LA VALSESIA	103
Micii hoți în fânărie	103
A dormit lângă soba mamei Margareta	103
Camere noi și muzică nouă.....	104
8. AL DOILEA ORATORIU	105
Bătălia spălătoarelor.....	105
Încercările nu reușesc mereu	105
9. 1848, AN GREU	106
Un foc de pușcă în capela Pinardi	106
Locurile de muncă devin periculoase	106
Să pui borșul și să spui o vorbă bună	107
Primele exerciții spirituale, și pentru ce	107
Parohia băieților fără parohie	108
10. LECȚII CURAJOASE DE VIAȚĂ CREȘTINEASCĂ.....	109
Primul cor “de voci albe”	109
Municipiul ne întinde o mână de ajutor și 1000 de lire	109
Pelerinajul băieților curajoși.....	110
11. 1849. TREIZECI ȘI TREI DE LIRE PENTRU PAPA PIUS al IX lea.....	111
La Oratoriu, seminariștii rămași pe drumuri	111
Colectă pentru Papa	111
Al treilea Oratoriu.....	111
Primul seminarist al Oratoriului	112
12. “VREAU SĂ MĂ ȚIN ÎN AFARA POLITICII”	113
Veste patriotice	113
Dialog cu marchizul.....	113
13. PREOȚI ȘI TINERI PLEACĂ	115
Un ziar rupt în bucăți	115
Fugă în grup.....	115
14. GREUL SINGURĂȚĂȚII.....	116
“Chiar și seminariștii au plecat”	116
Rosmini face catehism băieților din Oratoriu.....	116
15. A CUMPĂRA O CASĂ ȘI A ÎNCHIRIA O CRĂȘMĂ.....	117
“O sută de mii amendă pentru cine nu-și ține cuvântul”	117
Cârciuma unor pierde-vară	118
16. O BISERICĂ ȘI O LOTERIE	119
Copiii leșinau în șopronul-capelă	119
O piatră ca un grăunte.....	119
Scrisoarea episcopului de Biella.....	120
Prima loterie	120
17. “NECAZ LA TORINO, PE 26 APRILIE!”	121
Explozia depozitului de praf de pușcă	121
Poezii și sărbători pentru noua biserică	121
Societatea de ajutor reciproc.....	122
18. O TERIBILĂ CĂDERE ÎN NOAPTE	124
Potopul pe zidurile proaspete	124
Fiecare fugea fără să știe încotro	124
Și acum, ce să fac?.....	125
19. 1853. IAU NAȘTERE “LECTURILE CATOLICE”	126

Şaizeci şi cinci de băieţi şi mulţi binefăcători	126
Timp pentru a-l întâlni pe Dumnezeu	126
Evreii şi protestanţii încep propaganda.	127
Don Bosco începe “bătălia” sa	127
“Eu nu-mi pun semnătura acolo”	128
20. 1854. TUTUINDU-MĂ CU PROTESTANȚII	129
“Coborau pe rând la Valdocco pentru a discuta cu mine”	129
“Lăsaţi Lecturile Catolice”	129
“Dacă ieşiţi din casă, sunteţi sigur că vă veţi mai întoarce?”	130
21. TÂLHARI CONJURAȚI LA ”INIMA DE AUR”	131
Vin şi venin.....	131
“Trebuie să beţi de bună-voie sau forţat”	131
22. “VROIAU SĂ-MI VINĂ DE HAC”	133
O sută şaizeci de lire pentru a-l ucide pe Don Bosco	133
În întuneric, o ploaie de bastoane	133
23. CENUȘIUL	135
“Când, m-am pomenit lângă mine cu cogiamitea câine”	135
“Nu-i faceţi rău. E câinele lui Don Bosco”	135
Cenuşul nu mai era	136
“MEMORIILE ORATORIULUI”, dintr-un studiu de Francis Desramaut	137
Manuscrisele “Memoriilor Oratoriului”	137
Data redactării.....	137
Naşterea caietelor	137
Scopul primar al lui Don Bosco: instruirea fiilor săi.....	138
Un al doilea scop: plăcerea.....	138
Caracterul pedagogic al povestirii	139
Titlul şi conţinutul	139
Izvoarele	140
Omiteri.....	140
Istoricitatea	140
EVENIMENTE IMPORTANTE DIN VIAȚA LUI DON BOSCO	142
Cuprins	147